

IV.
ULUSLARARASI
TÜRKLERİN DÜNYASI
S O S Y A L
B İ L İ M L E R
SEMPOZYUMU

KİÜ

KIBRIS İLİM ÜNİVERSİTESİ

17 ARALIK 2020 - ÇEVİRİM İÇİ

BİLDİRİ
ÖZETLERİ

EDİTÖRLER:

DOÇ. DR. OSMAN KUBİLAY GÜL

DR. BERKER KURT

DR.CELAL CAN ÇAKMAKCI

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU -BİLDİRİ ÖZETLERİ-

Editörler/Editors

Doç. Dr. Osman Kubilay GL

Dr. Berker KURT

Dr. Celal Can ÇAKMAKCI

Kapak ve SayfaTasarımı/ Cover and Page Design

Nuri İbrahim KARABUDAK

Bu kitap, 17 Aralık 2020 tarihinde *Türklerin Dünyası Enstitüsü* ve *Kıbrıs İlim niversitesinin* ortaklığında çevrim içi düzenlenen IV. Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumunda sunulan bildirilerin özetlerini kapsamaktadır. Bildirilerin hukuki ve etik sorumluluğu yazarlarına aittir.

ISBN:978-605-67570-6-8

ANKARA –2020

İçindekiler

İçindekiler	ii
Sempozyum Düzenleme Kurulu	vii
Bilim Kurulu	vii
SEMPOZYUM İSTATİSTİKLERİ.....	ix
SEMPOZYUM PROGRAMI	x
<i>BİLDİRİ ÖZETLERİ</i>	xvii
KARABAĞ SORUNU VE 2020 YILI AZERBAYCAN - ERMENİSTAN SAVAŞI	1
OSMANLI AİLESİ KÖKLERİ VE TARTIŞMALAR.....	3
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GENEL KURULU TARAFINDAN KIBRIS TÜRKLERİ`NİN AZINLIK OLARAK KABUL EDİLMEMESİ.....	4
YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS KİTABI YAZARLARININ DİL ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ İLE ÖLÇME-DEĞERLENDİRMEYE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ.....	5
<i>DİL EĞİTİMİ DERS KİTAPLARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR KONTROL LİSTESİ ÖRNEĞİ</i>	6
AFŞİN HAYDAR B. KÂVÛS'UN, MÂZYÂR B. KÂRİN'İN İSYANINDAKİ ROLÜ	7
TÜRK KÜLTÜRÜNDEKİ HEDİYELEŞME GELENEĞİNİN GAZNELİLER'E YANSIYAN UYGULAMALARI	8
KAMU POLİTİKALARINA DAVRANIŞSAL YAKLAŞIM	9
2020 DİLLER İÇİN AVRUPA ORTAK ÖNERİLER ÇERÇEVESİ-TAMAMLAYICI CİLT: GÜNCELLENEN VE EKLENEN TANIMLAYICI ÖLÇEKLER	10
TÜRKİYE'DEN YURT DIŞINA NİTELİKLİ GÖÇÜN MEDYADA YANSIMASI.....	11
ULUSLARARASI YÜKSEKÖĞRENİM ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ VE AFGAN ÖĞRENCİLERİN GÖÇMENLİK DENEYİMLERİ.....	11
TÜRK KOOPERATİFÇİLİĞİNİN ÖNÜNDEKİ ENGELLER VE BEKLENTİLER.....	12
COVID 19 SALGIN SÜRECİ VE KIRSAL GÖÇ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ	14
HALİL CİBRAN'IN HİKÂYELERİNDE KADIN İMAJI.....	15
ÇALIŞANLARIN İŞ -YAŞAM DENGESİNE YÖNELİK TUTUMLARI HİZMET SEKTÖRÜNDE NİTEL BİR ARAŞTIRMA	16
GENÇLERİN EVLİLİĞE YÖNELİK TUTUMLARINI ETKİLEYEN DİNAMİKLER.....	17
MISIR EYALETİ VERGİLERİNİN OSMANLI DEVLETİ İÇİN ÖNEMİ	18
ERDEL KRALI GEORGE RAKOÇI'NIN IV. MEHMET'E GÖNDERDİĞİ SADAKAT MEKTUBU	19
ÂŞIK EDEBİYATINDA DİNÎ TEMAYÜLLER: KARACAOĞLAN ÖRNEĞİ.....	20
İLK SEÇİLMİŞ KADIN BAKAN İMREN AYKUT'UN HAYATI VE SİYASİ FAALİYETLERİ	20
İ.Ü. NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİ T5502 NUMARALI HUBANNAME VE ZENANNAME MİNYATÜRLÜ YAZMASINDA ÇİÇEK.....	22
ARAPÇADAN TÜRKÇEYE YAPILAN ÇEVİRİLERDE KARŞILAŞILAN ÇEŞİTLİ ZORLUKLAR	24
ARAPÇANIN İSPANYOLCAYA ETKİSİ.....	25
KUR'ÂN-I KERÎM'İN DİL VE ANLATIM ÜSLUBU	26

2006 - 2020 ORTAÖĞRETİM LİSE TARİH DERS KİTAPLARININ ANADOLU BEYLİKLER DÖNEMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	27
EVALUATION OF 2006 - 2020 SECONDARY EDUCATION HIGH SCHOOL HISTORY COURSE BOOKS IN TERMS OF THE ANATOLIAN PRINCIPLES PERIOD	27
VAKÂYİ HAYRİYE SONRASI YENİÇERİ FAALİYETLERİ VE ALINAN ÖNLEMLER	28
HUKUK RESEPSİYONU SÜRECİNE TEPKİ OLARAK YERLİ HUKUK: MECELLE	29
DİJİTAL OKUMA ARAÇLARININ OKUMA BECERİSİNE ETKİSİ	30
COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE MALİ MÜŞAVİRLERİN YAŞADIĞI SORUNLAR ÜZERİNE SİVAS İLİNDE BİR ARAŞTIRMA	31
COVID 19 PANDEMİ SÜRECİNİN FİNANSAL TABLOLAR ÜZERİNE ETKİSİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME	32
BİLİM VE SANAT MERKEZLERİ TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN TÜRKÇE DERSİ YETKİNLİKLERİNE GÖRE İNCELENMESİ	33
1980 SONRASI MERKEZ SAĞDAKİ SİYASİ PARTİLEŞME	34
CUMHURİYET DÖNEMİ YURTDIŞI EĞİTİM FAALİYETLERİ KAPSAMINDA 1927 TARİHLİ MÜFETTİŞ NİZAMNAMESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	35
TÜRK ORTODOKS PATRİKHANESİNİN TARİHİNİN MEKANSAL İZLERİNİ SÜRMEK: “VAFTİZCİ YAHYA KİLİSESİ”, “PAPA EFTİM’İN DOĞDUĞU EV” VE “MERYEM ANA KİLİSESİ - TÜRK ORTODOKS PATRİKHANESİ”	35
TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA TENKİT	36
AKRAN DESTEKLİ OKUMA STRATEJİLERİ	38
OTİZMLİ ÖĞRENCİLERİN OKUDUĞUNU ANLAMA, YAZMA VE MATEMATİK BECERİLERİNE İLİŞKİN ARAŞTIRMALARIN İNCELENMESİ	38
XIX. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA KAŞGAR VE YARKENT ŞEHİRLERİNDE İKTİSADİ DURUM	40
YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS KİTABINDAKİ OKUMA METİNLERİNİN ÖRTÜLÜ ANLAM BAĞLAMINDA İNCELENMESİ	41
DİJİTAL OYUNCULARIN OYUN ALGISI VE DENEYİMLERİ	42
SAĞLIK SEKTÖRÜNDEKİ KADIN ÇALIŞANLARIN İŞ VE YAŞAM DENGESİ ÜZERİNE DENEYİMLERİ	43
ORTA ASYA TÜRK TARİHİ COĞRAFYASINDA NEHİRLER	44
ANADOLU SAHASI “KELOĞLAN PARA KAZANIYOR” MASALI İLE AZERBAYCAN SAHASI “CAMIŞ DERİSİNDEN KEMER” MASALININ KARŞILAŞTIRILMASI	45
MEKANSAL AYRIŞMA VE SOSYAL DIŞLANMA BAĞLAMINDA ROMAN VATANDAŞLARI: YEŞİLYURT KÖYÜ ÖRNEĞİ	46
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AİLE KURUMU VE DEĞERLERİNE BAKIŞI: AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ	46
ÇAĞDAŞ AZERBAYCAN EİRİNDE ESKİ TÜRK İNANCLARI	48
ONDOKUZUNCU YÜZYILDA KARABAĞ HANLIĞINDAKİ KÜLTÜREL GELİŞMELER	49
TÜRK EDEBİ DÜŞÜNCESİNDE TARİH (HÜSEYN CAVİD’İN ESERLERİNE DAYANILARAK)	50
SƏMƏD VURĞUN VƏ DİL MƏSƏLƏLƏRİ	51

KUZEY MAKEDONYA TÜRK ÇOCUK EDEBİYATI DERGİSİ “TOMURCUK”	52
AZƏRBAYCAN DİLİNDƏ FRAZEOLÖGİZLƏRİN STRUKTUR XÜSUSİYYƏTLƏRİNƏ MÜBAHİSƏLİ BAXIŞLAR	53
YUKARI KARABAG’DA 1980’Lİ YILLARDA BAŞLAYAN OLAYLAR ZİNCİRİ.....	54
YABANCILARA TÜRK DİLİNİ KONUŞMA AĞIRLIKLI ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ	55
PROTECTION OF CULTURAL HERITAGE OF BOSNIANS IN SERBIA	55
KOSOVA TÜRK ÇAĞDAŞ EDEBİYATI’NDA YENİ ROMAN (REŞİT HANADAN - RUMELİ’DEN ÇIKTIK YOLA)	56
Ж.АЙМАУЫТОВТЫҢ ПРОЗАСЫНДАҒЫ ТҰСПАЛДЫ ОЙЛАР.....	57
ҚАЗАҚ АЛФАВИТІНЕ ҚАТЫСТЫ АЛФАШҚЫ СЫНИ ОЙЛАР.....	57
ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІНДЕГІ ФОЛЬКЛОРИЗМ	58
ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІ ПӘНІН ОҚЫТУДА ЖАҢА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ	60
ПРОБЛЕМЫ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПЕРЕВОДА В СВЕТЕ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ ...	61
AZERBAYCAN ŞİİRİNDE KARABAĞ KONUSU (2001-2020)	62
AZERBAYCAN TÜRKOLÖJİSİNİN TARİHİ VE GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU.....	63
ESAT BAYRAM’IN “ALİVELİ” ÇOCUK HİKAYE KİTABININ İNCELENMESİ.....	63
RADOVIŞ YÖRESİ HALK MASALLARI	65
YUKARI KARABAĞ PROBLEMİ: TARİH VE ÇAĞDAŞLIK	66
DÖNÜŞTÜRÜCÜ LİDERİN İŞ PERFORMANSINA ETKİSİ: ÖZ YETERLİLİĞİN ARACI ROLÜ	67
TÜRK KÖKENLİ ANTROPONİMLERİN DAĞITIM ALANI.....	68
AŞIK SÜMMANİ’NİN DESTANLARI	68
AKADEMİK AĞAMUSA AXUNDOV DRAM DİLİ HAQQINDA.....	70
MODERN DİL BİLİMİNİN DALLARINDAN BİRİ OLARAK LINGOPERSONOLOJİ	72
“Қырқут Ота...” җикматлари	72
AZERBAYCAN VE KIBRIS TÜRK ŞİİRİNDE SAVAŞ SÖYLEMİ.....	73
MİLLİ KENT KİMLİĞİ OLUŞUMUNDA DİLİN ÖNEMİ: BAKÜ ÖRNEĞİ	73
AZERBAYCAN İSTİKLÂL ŞAİRİ BAHTİYAR VAHABZADE’NİN ŞİİRLERİNDE TÜRK DÜNYASI.....	77
ÇAĞDAŞ AZERBAYCAN DRAMATURGIYASINDA KARABAĞ KONUSU	79
(İLYAS EFENDİYEVİN “HÖKMDAR VƏ KIZI” DRAMINA DAYANARAK)	79
ERMENİ İŞGALİNDEN KURTARILAN KUBADLI RAYONUNUN (İLÇESİNİN) TARİHİ VE KUBATLI TOPONİMİNİN ETİMOLOJİSİNE GENEL BAKIŞ.....	80
İNTERNET DİYALOGLARDA EMOJİLER	81
AZERBAYCAN DİLİ SÖZLÜĞÜNDE BULUNAN ARAPÇA KELİMELELER	83
YENİ TEKNOLOJİLERİN ÇEVİRMENLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ.....	84
İLK YAPAY TÜRK DİLİ PROJELERİ.....	85
AT İLE İLGİLİ ÖZBEK VE TÜRK ATASÖZLERİ ÜZERİNE	85

AUTHORS OF CODEX CUMANICUS, PLACE AND DATE OF WRITING	88
PSİKOLOJİ İLE SINIRLI DİLBİLİM KAVRAMLARI VE PSİKODİLBİLİM	89
YÜZYILLARDA TÜRK-RUS AZERBAYCAN EDEBİ VE KÜLTÜREL İLİŞKİLERİ	90
ALTIN KÖPRÜ TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS KİTABININ (B2 SEVİYESİ) ERDEMLER BAKIMINDAN İNCELENMESİ	91
ALİ ŞİR NEVAİ'NİN ATASÖZLERİ VE VECİZELERDEN YARARLANMA MAHARETİ	92
İSA HÜSEYNOV'UN ESERLERİNDE ORONİMLERİN LİNGVİSTİK ANALİZİ	93
LƏNKƏRAN ŞİVƏLƏRİNDƏ İŞLƏNƏN RUS MƏNŞƏLİ SÖZLƏRİN FONETİK, LEKSİK VƏ MORFOLOJİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ	94
YARATICININ KARAKTERİSTİK BECERİLERİ	95
ORTA ASYA'NIN ULUSLAŞTIRILMASINDA KORENİZATSİYA (YERELLEŞTİRME) POLİTİKALARININ ETKİSİ	96
MODERN ÖZBEK ŞİİRİNDE BABUR VE BABURIS İMAJININ İFADESİ	97
EXPRESSION OF CHARACTERS IN THE NOVELS OF KHUDOYBERDI TOKHTABOYEV	98
LINGUISTIC MODULE OF TEXT MORPHOLOGICAL EDITING PROGRAM	99
LANDSCAPE EXPRESSION IN THE STORY	101
UMBERTO ECO'NUN "GÜLÜN ADI" ROMANINDA ŞEYTAN İMAJININ SANATSAL ALGISI	102
ESKİ AZERBAYCAN TARİHİNİ SAHTELEŞTİREREK KENDİLERİNE TARİH YAPAN ERMENİLER	103
AZERBAYCAN DİLİNDE İYİLİK SÖZLÜĞÜNÜN ANLAM ALANI	103
DEYİMSEL BİRİMLER VE ÇEVİRİ PROBLEMLERİ	105
Актуальность развития домашнего обучения детей	105
CONCEPTUAL METAPHORS IN AZERBAIJANI AND RUSSIAN LINGUACULTURAL SPACE	108
AZERİCE VE RUSÇA DİLBİLİMSEL ALANDA KAVRAMSAL METAFORLAR	108
LINGVOMANEVİYAT VE GELECEĞİ	109
1917 ŞUBAT DEVRİMİ VE TÜRK DÜNYASINA ETKİSİ	110
ÖZBEK VE TÜRK DİLLERİNDE ESKİREN KELİMELERİN TAHLİLİ	111
(OĞUZ LEHÇESİNİN KELİME ÖRNEKLERİNDE)	111
MEMDUH ŞEVKET ESENDAL'IN ROMANLARINDA MEKÂN İMGESİ	112
AZERBAYCAN TÜRKÇESİNDE BAĞLAYICILAR (BAĞLAÇLAR) VE ONLARIN SÖZ DİZİMDE İŞLEVLERİ ..	113
ÇİN-KIRGIZ İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA KIRGIZİSTAN'IN DIŞ BORCU	114
TÜRK ÇOCUK EDEBİYATINDA ANI TÜRÜNÜN YERİ	114
AZERBAYCAN VE TÜRK ŞİİRİNDE İSTİKLÂL SAVAŞI	116
KADİM TÜRK YURDU KARABAĞ ÜZERİNE HAKİKATLER	116
VAHIDI'NİN "SAADET-NAME" SINDE ÇOCUK EVLIYALAR	118
AZERBAYCAN DİLİNİN İKİ HECELİ KELİMELERİNDE SİNARMONİZMİN TANIMI	119
XIX YÜZYIL AZERBAYCAN ŞAİRİ İSMAYİL BEY NAKÂM'IN ESERLERİNDE "HAMSE" GELENEĞİ	120

THE ROLE OF RUSSIAN TERMS IN ENRICHING THE VOCABULARY OF THE AZERBAIJANI LANGUAGE	121
İŞLETMELERDE KURUMSALLAŞMA DÜZEYİNİN İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİNE ETKİSİ.....	122
KOBİ'LERİN KURUMSALLAŞMA ALGI DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: TRC2 BÖLGESİ ÖRNEĞİ	122
SEYİT HÜSEYİN HİKAYELERİNİN MEVZU VE PROBLEMATİK SECİYESİ.....	124
MİLLİ KARAKTERİN SOSYAL SORUNLAR BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ (AZERBAYCAN VE TÜRK HİKÂYE ÖRNEKLERİNE GÖRE)	125
TOWARDS THE DETERMINATION OF TERMINOLOGICAL STRUCTURE OF LOGISTICS	126
ŞİİR YAPISINDA BENT VE KAFİYENİN ÖNEMİ.....	127
TÜRKİYE'DEKİ UYGUR TOPLUMU: SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	127
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BAŞARI NOTUNU ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN METİN MADENCİLİĞİ YÖNTEMLERİ İLE BELİRLENMESİ	129
THE ROLE OF ENLIGHTENERS IN THE FORMATION OF THE LITERARY ENVIRONMENT IN THE UZBEK LITERATURE OF THE PERIOD OF NATIONAL AWAKENING	129
ÖĞRENİLEN GEÇMİŞ ZAMANIN ANLAMSAL ÖZELLİKLERİ VE "OĞUZNAMELER"	131
TUVA TÜRKÇESİNDE AYI VE KURT İLE İLGİLİ SÖZ VARLIĞI	131
DİJİTAL OKUMA ARAÇLARININ OKUMA BECERİSİNE ETKİSİ	132
BAĞIMSIZLIK YILLARINDA ÖZBEKİSTAN'DA DİL DURUMU.....	134
TÜRKLERİN DÜNYASINDA YILDIZLARIN HİKAYESİ.....	135
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN KÜLTÜR VE MİRAS ÖĞRENME ALANINDA BECERİ KAZANDIRMAYA YÖNELİK SINIF İÇİ UYGULAMALARININ İNCELENMESİ.....	136
YURT DIŞINDA YAŞAYAN TÜRK ÇOCUKLARI İÇİN HAZIRLANAN TÜRKÇE VE TÜRK KÜLTÜRÜ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI(2018)'NİN İNCELENMESİ.....	136
ORTAOKUL DÜZEYİNE YÖNELİK OKUMA KİTAPLARININ İÇERİK YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ BAŞLIK	137
AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATINDA MÜVƏŞŞƏX: ARXİTEKTONİKASI, SİNKRETİZMİ	139
ONİKİ ADA VE MEİS'İN TÜRK DIŞ POLİTİKASINDAKİ YERİ (1911-1947).....	140
GKRY'NİN AB'YE ÜYELİK SÜRECİ VE MARTTİ AHTİSAARI'NIN HELSİNKİ ZİRVESİNDE TÜRKİYE DÖNEM BAŞKANI BÜLENT ECEVİT'İ TÜRKİYE'NİN ÜYELİĞİ KONUSUNDA ALDATMASI	141
YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE OKUMA METNİ OLARAK MEKTUP TÜRÜNÜN KULLANIMI	141
BULGARİSTAN'DA İPEK YOLU İZLERİ	143
DEDE KORKUT HİKÂYESİNDE YER ALAN "DUHA KOCA OĞLU DELİ DUMRUL " HİKÂYESİ VE SİNEMAYA UYARLANMIŞ FİLMİNİN MUKAYESESİ	143

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

Sempozyum Düzenleme Kurulu

Sempozyum Başkanı

Prof. Dr. Necati DEMİR
Gazi Üniversitesi

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. (c.h.) Mehmet Şükrü GÜZEL
Doç. Dr. Osman Kubilay GÜL (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi)
Doç. Dr. Ümit YILDIZ (MEB)
Yrd. Doç. Dr. Hayrettin PARLAKYILDIZ (K.K.T.C. İlim Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Berker KURT (Akdeniz Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Celal Can ÇAKMAKCI (Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi)

Bilim Kurulu

Adı Soyadı

Prof. Dr. Adem ÖGER
Prof. Dr. Bülent AKSOY
Prof. Dr. Cavit YEŞİLYURT
Prof. Dr. Enderhan KARAKOÇ
Prof. Dr. İsmail KIVRIM
Prof. Dr. Kürşat ÖNCÜL
Prof. Dr. Mutlu DEVECİ
Prof. Dr. Sultan Murat TOPÇU
Prof. Dr. Ufuk KARAKUŞ
Prof. Dr. Zeki BOYRAZ
Doç. Dr. Erkan YEŞİLTAS
Doç. Dr. Esra Nur TIRYAKI
Doç. Dr. Fatih ÖZEK
Doç. Dr. Gül Banu DUMAN
Doç. Dr. Gülbehrem MOLOTOVA
Doç. Dr. İlhan UÇAR
Doç. Dr. Irina POKROVSKA
Doç. Dr. Kemalettin DENİZ
Doç. Dr. Liudmila FEDOTOVA
Doç. Dr. Mehmet Ali EROĞLU
Doç. Dr. Mehmet ÖZMENLİ
Doç. Dr. Oksana SORONİKA
Doç. Dr. Onur BEKİROĞLU
Doç. Dr. Osman Kubilay GÜL
Doç. Dr. Osman YILDIZ
Doç. Dr. Paki KÜÇÜKER
Doç. Dr. Qaliba HACİYEVA
Doç. Dr. Selçuk Kürşad KOCA
Doç. Dr. Tudora ARNAUT
Doç. Dr. Türker KURT
Doç. Dr. Ümit EKER
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Ülkü KAN

Görev Yeri

Nevşehir Hacı Bektaş Üniversitesi
Gazi Üniversitesi
Atatürk Üniversitesi
Selçuk Üniversitesi
Necmettin Erbakan Üniversitesi
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Fırat Üniversitesi
Erciyes Üniversitesi
Gazi Üniversitesi
İnönü Üniversitesi
Cumhuriyet Üniversitesi
Mustafa Kemal Üniversitesi
Fırat Üniversitesi
Bülent Ecevit Üniversitesi
Suleymenov Şarkiyat Enstitüsü / Kazakistan
Sakarya Üniversitesi
Taras Shevchenko Uluslararası Üniversitesi/Ukrayna
Gazi Üniversitesi
Komrat Devlet Üniversitesi / Moldova
Akdeniz Üniversitesi
Giresun Üniversitesi
Çuvaş Devlet Üniversitesi / Çuvaşistan
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Cumhuriyet Üniversitesi
Kıbrıs İlim Üniversitesi / KKTC
Sakarya Üniversitesi
Nahcivan Devlet Üniversitesi
Sakarya Üniversitesi
Taras Shevchenko Üniversitesi / Ukrayna
Gazi Üniversitesi
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Fırat Üniversitesi

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

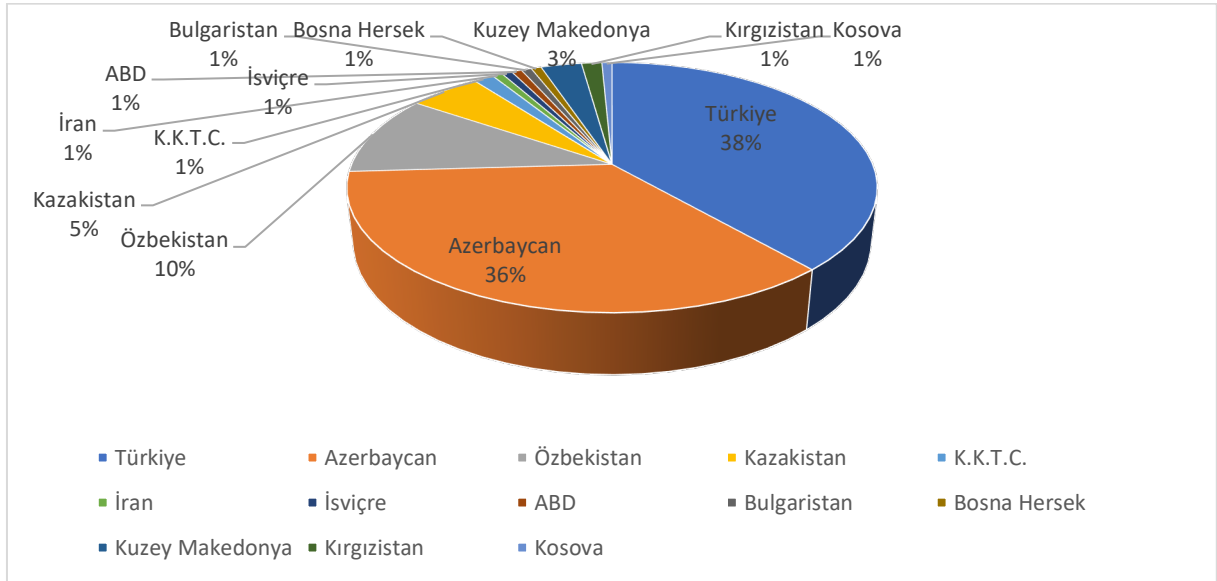
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet AYTAÇ	Adnan Menderes Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Akın KONAK	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Berker KURT	Akdeniz Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Birsan SERHATLIOĞLU	Fırat Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Can ÇAKMAKÇI	Bülent Ecevit Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Cengiz KARATAŞ	Yıldırım Bayezit Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ergun ACAR	Sinop Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gürkan Fırat SAYLAN	Giresun Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hikmet YILMAZ	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İclal GÖKKUŞ	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Levent DOĞAN	Trakya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa TATÇI	Gazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Olga PIŞNÖHA	Taras Shevchenko Uluslararası Üniversitesi/Ukrayna
Dr. Öğr. Üyesi Onur TAYDAŞ	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Remzi AYDIN	Erciyes Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Selman ABLAK	Cumhuriyet Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ümmühan ÖNER	Fırat Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Hayrettin PARLAKYILDIZ	Kıbrıs İlim Üniversitesi / KKTC
Dr. Murat KARATAŞ	Abdullah Gül Üniversitesi

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

SEMPOZYUM İSTATİSTİKLERİ

Sempozyumda Sözlü Olarak Sunulan Bildirilerin Ülkelere Göre Sayısal Görünümü:

Ülke	Bildiri Sayısı	%
Türkiye	52	38,5
Azerbaycan	48	36
Özbekistan	14	10
Kazakistan	7	5
Kuzey Makedonya	4	3
Kırgızistan	2	1,5
K.K.T.C.	2	1,5
Kosova	1	0,7
İsviçre	1	0,7
İran	1	0,7
Bulgaristan	1	0,7
Bosna Hersek	1	0,7
ABD	1	0,7
TOPLAM	135	100

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

SEMPOZYUM PROGRAMI

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SEMPOZYUMU

SEMPOZYUM PROGRAMI

17 Aralık 2020

“Çevrim İçi”

AÇILIŞ OTURUMU (KARABAĞ) OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. NECATİ DEMİR		Saat
PROF. DR. NECATİ DEMİR	KARABAĞ SORUNU VE 2020 YILI AZERBAYCAN - ERMENİSTAN SAVAŞI	9.00-9.20
DOÇ. DR. FAİK ELEKBERLİ	YUKARI KARABAĞ PROBLEMİ: TARİH VE ÇAĞDAŞLIK	9.20-9.35
DR. ÖĞR. ÜYESİ KAMELYA TEKNE	KADİM TÜRK YURDU KARABAĞ ÜZERİNE HAKİKATLER	9.35-9.50

I. SALON I. OTURUM OTURUM BAŞKANI: YRD. DOÇ. DR. ELZA ALİŞOVA DEMİRDAĞ		Saat
DR. AYNURA PASHAYEVA	AZERBAYCAN ŞİİRİNDE KARABAĞ KONUSU (2001-2020)	10.00-10.10
ELNARA AHMEDOVA	ERMENİ İŞGALİNDEN KURTARILAN KUBADLI RAYONUNUN (İLÇESİNİN) TARİHİ VE KUBATLI TOPONİMİNİN ETİMOLOJİSİNE GENEL BAKIŞ	10.10-10.20
DR. LEYLA ALLAHVERDİYEVA	ÇAĞDAŞ AZERBAYCAN DRAMATURGİYASINDA QARABAĞ KONUSU	10.20-10.30
YRD. DOÇ. DR. ELZA ALİŞOVA DEMİRDAĞ	AZERBAYCAN TÜRKÇESİNDE BAĞLAYICILAR (BAĞLAÇLAR) VE ONLARIN SÖZ DİZİMİNDE İŞLEVLERİ	10.30-10.40

II. SALON I. OTURUM OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. H.C MEHMET ŞÜKRÜ GÜZEL		Saat
Doç. Dr. ERGENEKON SAVRUN	ONİKİ ADA VE MEİS'İN TÜRK DIŞ POLİTİKASINDAKİ YERİ (1911-1947)	10.00-10.10
DUYGU AKBAYRAK	GKRY'NİN AB'YE ÜYELİK SÜRECİ VE MARTTİ AHTİSAARI'NIN LÜKSEMBURG ZİRVESİNDE TÜRKİYE DÖNEM BAŞKANI BÜLENT ECEVİTİ TÜRKİYE'NİN ÜYELİĞİ KONUSUNDA ALDATMASI	10.10-10.20
SEDA YAZGAN HADZİBULİC	TÜRKİYE'DEKİ UYGUR TOPLUMU: SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	10.20-10.30
PROF. DR. H.C MEHMET ŞÜKRÜ GÜZEL	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GENEL KURULU TARAFINDAN KIBRIS TÜRKLERİ'NİN AZINLIK OLARAK KABUL EDILMEMESİ	10.30-10.40
ZİR. YÜK. MÜH. EBRU KESKİN ÖĞR. GÖR. MESUT KAŞAP PROF.DR. MEHMET MENDEŞ	ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BAŞARI NOTUNU ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN METİN MADENCİLİĞİ YÖNTEMLERİ İLE BELİRLENMESİ	10.40-10.50

III. SALON I. OTURUM OTURUM BAŞKANI: DR. EMEL YİĞİTTÜRK EKİYOR		Saat
ÖĞRT. AYTEN CEREN DİNÇ ÖĞRT. DİLBER ULUÇ DOÇ.DR. ORHAN ÇAKIROĞLU	AKRAN DESTEKLİ OKUMA STRATEJİLERİ	10.00-10.10
ÖĞRT. AYTEN CEREN DİNÇ ÖĞRT. DİLBER ULUÇ DOÇ.DR. ORHAN ÇAKIROĞLU	OTİZMLİ ÖĞRENCİLERİN OKUDUĞUNU ANLAMA, YAZMA VE MATEMATİK BECERİLERİNE İLİŞKİN ARAŞTIRMALARIN İNCELENMESİ	10.10-10.20
DR. EMEL YİĞİTTÜRK EKİYOR	ULUSLARARASI YÜKSEKÖĞRENİM ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ VE AFGAN ÖĞRENCİLERİN GÖÇMENLİK DENEYİMLERİ	10.20-10.30
DR. EMEL YİĞİTTÜRK EKİYOR	TÜRKİYE'DEN YURT DIŞINA NİTELİKLİ GÖÇÜN MEDYADA YANSIMASI	10.30-10.40

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

IV. SALON I. OTURUM		Saat
OTURUM BAŞKANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ ÜLKÜ MAZMAN İTİK		
AVNİ AKIN ÜRÜNAL DOÇ DR. FİLİZ TUFAN EMİNİ	KAMU POLİTİKALARINA DAVRANIŞSAL YAKLAŞIM	10.00-10.10
DR. ÖĞR. ÜYESİ ÜLKÜ MAZMAN İTİK	COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE MALİ MÜŞAVİRLERİN YAŞADIĞI SORUNLAR ÜZERİNE SİVAS İLİNDE BİR ARAŞTIRMA	10.10-10.20
DR. LÜTFİ SÜRÜCÜ YRD. DOÇ. DR. AHMET MASLAKÇI	DÖNÜŞTÜRÜCÜ LİDERİN İŞ PERFORMANSINA ETKİSİ: ÖZ YETERLİLİĞİN ARACI ROLÜ	10.20-10.30
DR. ÖĞR. ÜYESİ ÜLKÜ MAZMAN İTİK	COVID 19 PANDEMİ SÜRECİNİN FİNANSAL TABLOLAR ÜZERİNE ETKİSİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME	10.30-10.40

I. SALON II. OTURUM		Saat
OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. DILAROM BABAHANOVA		
ÖĞR. GÖR. ABDURAHMANOVA SAYYORA	MATNNI MORFOLOGİK TAHRİR QILISH DASTURINING LINGVISTİK MODULI	11.00-11.10
DOÇ. DR. AHMEDOVA NARGIZA SHIXNAZAROVNA	ÖZBEK VE TÜRK DİLLERİNDE ESKİREN KELİMELERİN TAHLİLİ (OĞUZ LEHÇESİNİN KELİME ÖRNEKLERİNDE)	11.10-11.20
AYNURA BAGİROVA	İSA HÜSEYNOV'UN ESERLERİNDE ORONİMLERİN LİNGVİSTİK ANALİZİ	11.20-11.30
BİBİSH JO'RAYEVA	MUNISA NURULLAYEVA ALİ ŞİR NEVAİ'NİN ATASÖZLERİ VE VECİZELERDEN YARARLANMA MAHARETİ	11.30-11.40
DOÇ. DR. DILAROM BABAHANOVA	MODERN DİLBİLİMİN DALLARINDAN BİRİ OLARAK LINGVOPERSONOLOJİ (DİLSEL KİŞİLİK)	11.40-11.50

II. SALON II. OTURUM		Saat
OTURUM BAŞKANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ AHMET YILMAZ		
DR. ÖĞR. ÜYESİ AHMET YILMAZ	AFŞİN HAYDAR B. KÂVÛS'UN, MÂZYÂR B. KÂRİN'İN İSYANINDAKİ ROLÜ	11.00-11.10
DR. ÖĞR. ÜYESİ AHMET YILMAZ	TÜRK KÜLTÜRÜNDEKİ HEDİYELEŞME GELENEĞİNİN GAZNELİLER'E YANSİYAN UYGULAMALARI	11.10-11.20
FATMA BETÜL AYDEMİR	1917 ŞUBAT DEVRİMİ VE TÜRK DÜNYASINA ETKİSİ	11.20-11.30
DR. ÖĞR. ÜYESİ AYSEL ERDOĞAN	XIX. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA KAŞGAR VE YARKENT ŞEHİRLERİNDE İKTİSADİ DURUM	11.30-11.40
KAMOLA MANSUROVNA	TOWARDS THE DETERMINATION OF TERMINOLOGICAL STRUCTURE OF LOGISTICS	11.40-11.50

III. SALON II. OTURUM		Saat
OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. AYNURE MUSTAFAYEVA		
BÖYÜKXANIM EMİNLİ	İNTERNET DİYALOGLARDA EMOJİLER	11.00-11.10
HAMZAYEVA LALA ALLADİN	PSİKOLOJİ İLE SINIRLI DİLBİLİM KAVRAMLARI VE PSİKODİLBİLİM	11.10-11.20
ÜMİT ÖZTÜRK	2006 - 2020 ORTAÖĞRETİM LİSE TARİH DERS KİTAPLARININ ANADOLU BEYLİKLER DÖNEMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	11.20-11.30
DOÇ. DR. AYNURE MUSTAFAYEVA	TÜRK EDEBİ DÜŞÜNCESİNDE TARİH (HÜSEYN CAVİD'İN ESERLERİNE DAYANILARAK)	11.30-11.40
USMONOVA SEVARA SULTANOVNA	THE ROLE OF ENLIGHTENERS IN THE FORMATION OF THE LITERARY ENVIRONMENT IN THE UZBEK LITERATURE OF THE PERIOD OF NATIONAL AWAKENING	11.40-11.50

IV. SALON II. OTURUM		Saat

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

OTURUM BAŞKANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ ERTUĞRUL GÜREŞÇİ		
DR. BARAN AKKUŞ PROF. DR. ABDULKADİR BİLEN	İŞLETMELERDE KURUMSALLAŞMA DÜZEYİNİN İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİNE ETKİSİ	11.00-11.10
DR. BARAN AKKUŞ PROF. DR. ABDULKADİR BİLEN	KOBİ'LERİN KURUMSALLAŞMA ALGI DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: TRC2 BÖLGESİ ÖRNEĞİ	11.10-11.20
DR. ÖĞR. ÜYESİ ERTUĞRUL GÜREŞÇİ	TÜRK KOOPERATİFÇİLİĞİNİN ÖNÜNDEKİ ENGELLER VE BEKLENTİLER	11.20-11.30
DR. ÖĞR. ÜYESİ ERTUĞRUL GÜREŞÇİ	COVID 19 SALGIN SÜRECİ VE KIRSAL GÖÇ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ	11.30-11.40
ŞEYDA ÇEVİKEL	ÇİN-KIRGIZ İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA KIRGIZİSTAN'IN DIŞ BORCU	11.40-11.50

I. SALON III. OTURUM		
OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. AVTANDİL AĞBABA		Saat
PROF. DR. AVTANDİL AĞBABA	AŞIK SÜMMANİ'NİN DESTANLARI	12.00-12.10
ÖĞR. GÖR. DILFUZA TAJIBAeva	MODERN ÖZBEK ŞİİRİNDE BABUR VE BABURIS İMAJININ İFADESİ	12.10-12.20
ARŞ. GÖR. EFSANE İSMAYİLOVA	XIX YÜZYIL AZERBAIJAN ŞAİRİ İSMAYİL BEY NAKÂM'IN ESERLERİNDE "HAMSE" GELENEĞİ	12.20-12.30
DOÇ. DR. EŞQANE BABAYEVA	MEMDUH ŞEVKET ESENDAL'IN ROMANLARINDA MEKÂN İMGESİ	12.30-12.40
DOÇ. DR. FADİME KAVAK	HALİL CİBRAN'IN HİKÂYELERİNDE KADIN İMAJI	12.40-12.50

II. SALON III. OTURUM		
OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. ENGİN EROĞLU		Saat
DOÇ. DR. ENGİN EROĞLU	ORTA ASYA TÜRK TARİHİ COĞRAFYASINDA NEHİRLER	12.00-12.10
DR. ÖĞR. ÜYESİ FATMA ÜNYAY AÇIKGÖZ	MISIR EYALETİ VERGİLERİNİN OSMANLI DEVLETİ İÇİN ÖNEMİ	12.10-12.20
DR. ÖĞR. ÜYESİ FATMA ÜNYAY AÇIKGÖZ	ERDEL KRALI GEORGE RAKOÇI'NIN IV. MEHMET'E GÖNDERDİĞİ SADAKAT MEKTUBU	12.20-12.30
LETAFET ÖZDEMİR DR. ÖĞR. ÜYESİ GÜRBÜZ ARSLAN	İLK SEÇİLMİŞ KADIN BAKAN İMREN AYKUT'UN HAYATI VE SİYASİ FAALİYETLERİ	12.30-12.40
MUHAMMED KÜRŞAT ACAR DR. ÖĞR. ÜYESİ GÜRBÜZ ARSLAN	1980 SONRASI MERKEZ SAĞDAKİ SİYASİ PARTİLEŞME	12.40-12.50

III. SALON III. OTURUM		
OTURUM BAŞKANI: MAMMADOVA ZHALA ELDAR		Saat
HALİDE ERDAK SOHRABI MOLLA YOUSEF	DEDE KORKUT HİKAYELERİNDE YER ALAN "DUHA KOCA OĞLU DELİ DUMRUL " HİKAYESİ VE SİNEMAYA UYARLANMIŞ FİLMİNİN MUKAYESESİ	12.00-12.10
AYTƏKİN SALİFOVA	SƏMƏD VURĞUN VƏ DİL MƏSƏLƏLƏRİ	12.10-12.20
GÜNAY İMAMALİYEVA	ÖĞRENİLEN GEÇMİŞ ZAMANIN ANLAMSAL ÖZELLİKLERİ VE "OĞUZNAMELER"	12.20-12.30
MAMMADOVA ZHALA ELDAR	THE IMPACT OF THE NEW TECHNOLOGIES ON TRANSLATORS	12.30-12.40
ÖĞR. GÖR. DİLİN KALAYCI	TÜRK ÇOCUK EDEBİYATINDA ANI TÜRÜNÜN YERİ	12.40-12.50

IV. SALON III. OTURUM		
OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. FATMA FİDAN		Saat
DOÇ. DR. FATMA FİDAN	ÇALIŞANLARIN İŞ -YAŞAM DENGESİNE YÖNELİK TUTUMLARI	12.00-12.10
DOÇ. DR. FATMA FİDAN	GENÇLERİN EVLİLİĞE YÖNELİK TUTUMLARINI ETKİLEYEN DİNAMİKLER	12.10-12.20

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

PROF. DR. HÜSEYİN KOÇAK MURAT GENCER	MEKANSAL AYRIŞMA VE SOSYAL DIŞLANMA BAĞLAMINDA ROMAN VATANDAŞLARI: YEŞİLYURT KÖYÜ ÖRNEĞİ	12.20-12.30
PROF. DR. HÜSEYİN KOÇAK ŞÜKRİYE ÜNAL	ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AİLE KURUMU VE DEĞERLERİNE BAKIŞI: AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ	12.30-12.40
DOÇ. DR. ATILLA JORMA	ON DOKUZUNCU YÜZYILDA KARABAĞ HANLIĞINDAKİ KÜLTÜREL GELİŞMELER	12.40-12.50

I. SALON IV. OTURUM		
OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. ELÇİN İBRAHİMOV		Saat
DR. BAYRAM ÖZBAL	2020 DİLLER İÇİN AVRUPA ORTAK ÖNERİLER ÇERÇEVESİ- TAMAMLAYICI CİLT: GÜNCELLENEN VE EKLENEN TANIMLAYICI ÖLÇEKLER	13.00-13.10
ÇINARƏ YOLÇUBƏYLİ	AKADEMİK AĞAMUSA AXUNDOV DRAM DİLİ HAQQINDA	13.10-13.20
DOÇ. DR. ELÇİN İBRAHİMOV	AZƏRBAYCAN TÜRKOLOJİSİNİN TARİHİ VE GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU	13.20-13.30
DOÇ. DR. ELMİRA MEMMEDOVA-KEKEÇ	AZƏRBAYCAN VE KIBRIS TÜRK ŞİİRİNDE SAVAŞ SÖYLEMİ	13.30-13.40
SEVİL İREVANLI	YUKARI KARABAG'DA 1980'Lİ YILLARDA BAŞLAYAN OLAYLAR ZİNCİRİ	13.40-13.50

II. SALON IV. OTURUM		
OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. NECATİ DEMİR		Saat
PROF. DR. NECATİ DEMİR	OSMANLI AİLESİ KÖKLERİ VE TARTIŞMALAR	13.00-13.10
DR. KEMALE ELEKBEROVA	ESKİ AZƏRBAYCAN TARİHİNİ SAHTELEŞTİREREK KENDİLERİNE TARİH YAPAN ERMENİLER	13.10-13.20
ARŞ. GÖR. RAMAZAN HÜSEYİN BİÇER	VAKÂYİ HAYRİYE SONRASI YENİÇERİ FAALİYETLERİ VE ALINAN ÖNLEMLER	13.20-13.30
ARŞ. GÖR. RAMAZAN HÜSEYİN BİÇER	HUKUK RESEPSİYONU SÜRECİNE TEPKİ OLARAK YERLİ HUKUK: MECELLE	13.30-13.40
SALİHA GİZEM ÖNDER	ORTA ASYA'NIN ULUSLAŞTIRILMASINDA KORENİZATSIYA (YERLİLEŞTİRME) POLİTİKALARININ ETKİSİ	13.40-13.50

III. SALON IV. OTURUM		
OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. FİDAN ABDURAHMANOVA		Saat
DOÇ. DR. FİDAN ABDURAHMANOVA	AZƏRBAYCAN VE TÜRK ŞİİRİNDE İSTİKLÂL SAVAŞI	13.00-13.10
GARA AHMADOV	KİŞİLİK TRAGEDİSİ (ABDURRAHİM BEY HAGVERDİYEV'İN ESERLERİNDEN HAREKETLE)	13.10-13.20
SİBEL BARCIN	ALTIN KÖPRÜ TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS KİTABININ (B2 SEVİYESİ) ERDEMLER BAKIMINDAN İNCELENMESİ	13.20-13.30
GUNEL PASHAYEVA	AZƏRBAYCAN DİL SÖZLÜĞÜNÜN ZENGİNLEŞMESİNDE RUSÇA TERİMLERİNİN ROLÜ	13.30-13.40

IV. SALON IV. OTURUM		
OTURUM BAŞKANI: DR. MURSALİYEVA KHAYALA MUGAMAT		Saat
NURSEL PAŞAOĞLU EDANUR AĞRA	SAĞLIK SEKTÖRÜNDEKİ KADIN ÇALIŞANLARIN İŞ VE YAŞAM DENGESİ ÜZERİNE DENEYİMLERİ	13.00-13.10
NURSEL PAŞAOĞLU EDANUR AĞRA	DİJİTAL OYUNCULARIN OYUN ALGISI VE DENEYİMLERİ	13.10-13.20
DR. MURSALİYEVA KHAYALA MUGAMAT	İLK YAPAY TÜRK DİLİ PROJELERİ	13.20-13.30

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

OQILA AHMADJONOVA	YARATICININ KARAKTERİSTİK BECERİLERİ	13.30-13.40
SHOLA YUNUSOVA	DEYİMSSEL BİRİMLER VE ÇEVRE PROBLEMLERİ	13.40-13.50

I. SALON V. OTURUM OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. GÜL BANU DUMAN		Saat
DOÇ. DR. GÜL BANU DUMAN YASEMİN KAYABAŞ	ANADOLU SAHASI “KELOĞLAN PARA KAZANIYOR” MASALI İLE AZERBAIJAN SAHASI “CAMIŞ DERİSİNDEN KEMER” MASALININ KARŞILAŞTIRILMASI	14.00-14.10
SADIK AHMET ÇETİN	DİJİTAL OKUMA ARAÇLARININ OKUDUĞUNU ANLAMA BECERİSİNE ETKİSİ	14.10-14.20
DR. ÖĞR. ÜYESİ İLKER TOSUN	TUVA TÜRKÇESİNDE AYI VE KURT İLE İLGİLİ SÖZ VARLIĞI	14.20-14.30
INDİRA HADŽIBULIĆ	PROTECTION OF CULTURAL HERITAGE OF BOSNIANS IN SERBIA	14.30-14.40
OKT. SÜLEYMANOVA JANNAGÜL	YABANCILARA TÜRK DİLİNİ KONUŞMA AĞIRLIKLI ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ	14.40-14.50

II. SALON V. OTURUM OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. MAHMET ÇELİK		Saat
LALƏ RASULOVA	“CODEX CUMANICUS”UN MÜƏLLİFLƏRİ, YAZILDIĞI YER VƏ TARİXİ	14.00-14.10
PROF. DR. MAHMET ÇELİK	ESAT BAYRAM’IN “ALİVELİ” ÇOCUK HİKAYE KİTABININ İNCELENMESİ	14.10-14.20
PROF. DR. MAHMET ÇELİK	İVANA KOTEVA RADOVIŞ YÖRESİ HALK MASALLARI	14.20-14.30
REFİDE ŞAİNİ PROF. DR. MAHMET ÇELİK	KUZEY MAKEDONYA TÜRK ÇOCUK EDEBİYATI DERGİSİ “TOMURCUK”	14.30-14.40
DR. MEHMET ZEKİ DOĞAN	KUR’ÂN-I KERİM’İN DİL VE ANLATIM ÜSLUBU	14.40-14.50

III. SALON V. OTURUM OTURUM BAŞKANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET BÖLÜKBAŞI		Saat
MAHİRE RAHTARI	AZERBAIJAN DİLİNİN İKİ HECELİ KELİMELEİNDE SİN HARMONİZMİN TANIMI	14.00-14.10
DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET BÖLÜKBAŞI	ARAPÇADAN TÜRKÇEYE YAPILAN ÇEVİRİLERDE KARŞILAŞILAN ÇEŞİTLİ ZORLUKLAR	14.10-14.20
DR. ÖĞR. ÜYESİ MEHMET BÖLÜKBAŞI	ARAPÇANIN İSPANYOLCAYA ETKİSİ	14.20-14.30
METANET MEHERREMOVA	AZERBAIJAN DİLİNDE İYİLİK SÖZLÜĞÜNÜN ANLAM ALANI	14.30-14.40
MUSAYEVA İLAHA İLHAM	OĞUZ GRUBU TÜRK DİLLERİNDE TÖREN Leksikolojisinin ETNİK-PSİKOLOJİK ÖZELLİKLERİ	14.40-14.50

IV. SALON V. OTURUM OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. MESUDE HÜLYA (ŞANES) DOĞRU		Saat
DOÇ. DR. MESUDE HÜLYA (ŞANES) DOĞRU	İ.Ü. NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİ T5502 NUMARALI HUBANNAME VE ZENANNAME MİNYATÜRLÜ YAZMASINDA ÇİÇEK	14.00-14.10
RAMAZAN ERYILMAZ	BİLİM VE SANAT MERKEZLERİ TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN TÜRKÇE DERSİ YETKİNLİKLERİNE GÖRE İNCELENMESİ	14.10-14.20
OĞUZ KAĞAN BAYRAKDAR	MİLLİ KENT KİMLİĞİ OLUŞUMUNDA DİLİN ÖNEMİ: BAKÜ ÖRNEĞİ	14.20-14.30
RAFIQJON ZARIPOV	BAĞIMSIZLIK YILLARINDA ÖZBEKİSTAN’DA DİL DURUMU	14.30-14.40
HİLAL KOÇYİĞİT	TÜRKLERİN DÜNYASINDA YILDIZLARIN HİKAYESİ	14.40-14.50

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

I. SALON VI. OTURUM		Saat
OTURUM BAŞKANI: SEVİNC HAMZAYEVA		
SABOHA BOZOROVA	AT İLE İLGİLİ ÖZBEK VE TÜRK ATASÖZLERİ ÜZERİNE	15.00-15.10
SEVİNC HAMZAYEVA	UMBERTO ECO'NUN "GÜLÜN ADI" ROMANINDA ŞEYTAN İMAJININ SANATSAL ALGISI	15.10-15.20
RZAYEV ALİ İTTİFAG	AZERBAYCAN DİLİ SÖZLÜĞÜNDE BULUNAN ARAPÇA KELİMELELER	15.20-15.30
NURTEN REMZİ	BULGARİSTAN'DA İPEK YOLU İZLERİ	15.30-15.40
SƏADƏT ŞIXIYEVA	AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATINDA MÜVƏŞŞƏX: ARXİTEKTONİKASI, SİNKRETİZM	15.40-15.50

II. SALON VI. OTURUM		Saat
OTURUM BAŞKANI: DR. TANER GÜÇLÜTÜRK		
DR. ÖĞR. ÜYESİ SAMIRA MAMMADOVA	VAHİDİNİN "SAADET-NAME" SINDE ÇOCUK EVLIYALAR	15.00-15.10
SƏBİNƏ SEYİDOVA	AZƏRBAYCAN DİLİNDƏ FRAZELOGİZLƏRİN	15.10-15.20
SİMA ŞEFİZADE	MİLLİ KARAKTERİN SOSYAL SORUNLAR BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ (AZERBAYCAN VE TÜRK HİKÂYE ÖRNEKLERİNE GÖRE)	15.20-15.30
DR. TANER GÜÇLÜTÜRK	KOSOVA TÜRK ÇAĞDAŞ EDEBİYATI'NDA YENİ ROMAN (REŞİT HANADAN - RUMELİ'DEN ÇIKTIK YOLA)	15.30-15.40
TORA MAMMADOVA	M.SÜLEYMANLI'NIN ROMANLARINDA SOSYO-POLİTİK MESELELERİN SANATSAL İFADESİ	15.40-15.50

III. SALON VI. OTURUM		Saat
OTURUM BAŞKANI: DR.TƏRANƏ NAĞİYEVA		
TAHMİNA VALİYEVA	SEYİT HÜSEYİN HİKAYELERİNİN MEVZU VE PROBLEMATİK SECİYESİ	15.00-15.10
DR.TƏRANƏ NAĞİYEVA	LƏNKƏRAN ŞİVƏLƏRİNDƏ İŞLƏNƏN RUS MƏNŞƏLİ	15.10-15.20
ZEYNEP ASKEROVA	TÜRK KÖKENLİ ANTROPONİMLERİN DAĞITIM ALANI	15.20-15.30
ZÖHRE QAFAROVA	ÇAĞDAŞ AZERBAYCAN EİRİNDE ESKİ TÜRK İNANCLARI	15.30-15.40
SEDA YAZGAN HADZİBULİC	TÜRKİYE'DEKİ UYGUR TOPLUMU: SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	15.40-15.50

IV. SALON VI. OTURUM		Saat
OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. SEVİL MEHDİYEVA		
PROF. DR. SEVİL MEHDİYEVA	YÜZYILLARDA TÜRK-RUS AZERBAYCAN EDEBİ VE KÜLTÜREL İLİŞKİLERİ	15.00-15.10
DOÇ. DR. TÜRKAN ASKEROVA		
АБДУЛЛА УЛУҒОВ (ABDULLAH ULUOBOV)	"ҚҰРҚУТ ОТА..." ХИҚМАТЛАРИ	15.10-15.20
ГУЛНОЗА ОРИПОВА (Gulnoza Orpova)	ŞİİR YAPISINDA BENT VE KAFİYENİN ÖNEMİ	15.20-15.30
ГУЛЖАҢҢАН ОРДА (Gulzhhan Orda)	ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІНДЕГІ ФОЛЬКЛОРИЗМ	15.30-15.40

I. SALON VII. OTURUM		Saat
OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. BAXTİYOR MENGLİYEV		
ЕРМАХАН АКЕРКЕ	Ж.АЙМАУЫТОВТЫҢ ПРОЗАСЫНДАҒЫ ТҰСПАЛДЫ ОЙЛАР	16.00-16.10
ӘБДІҚАЛЫҚ К.С.		
ӘБДІҚАЛЫҚ КҮНІМЖАН СӘДІРҚЫЗЫ	ҚАЗАҚ АЛФАВИТІНЕ ҚАТЫСТЫ АЛҒАШҚЫ СЫНИ ОЙЛАР	16.10-16.20
АСАНБАЕВА СӘУЛЕ АСАНБАЙҚЫЗЫ	KAZAK ALFABESİYLE İLGİLİ İLK KRİTİK HUSUSLAR	
(YERMAKHAN AKERKE ABDYKALYK KS ABDYKALYK KUNIMZHAN SADIRKYZY ASANBAYEVA SOSLU ASANBAYEVNA)		

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

КОЖЕКЕЕВА БЕКЗАДА ШАКИЗАДАЕВНА ИСКАКОВА ЖАДРА АФМУХАНБЕТОВНА (KOZHEKEEVA BEKZADA SHAKIZADAYEVNA ISKAKOVA ZHADRA AFMUKHANBETOVNA)	ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІ ПӘНІН ОҚЫТУДА ЖАҢА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ KAZAK EDEBİYATININ ÖĞRETİMİNDE YENİ YENİLİKÇİ TEKNOLOJİLERİN KULLANIMI	16.20-16.30
МУСТАФИНА М.А. УРАЛОВА З.И. (MUSTAFİNA URALOVA)	ПРОБЛЕМЫ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПЕРЕВОДА В СВЕТЕ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM İŞİĞİNDE SANATSAL ÇEVİRİ SORUNLARI	16.30-16.40
PROF. DR. BAHTİYOR MENGLİYEV	ЛИНГВОМАТНАВИЯТШУНОСЛИК ВА УНИНГ ИСТИҚБОЛЛАРИ DİL RUHSAL ARAŞTIRMALARI VE ÖNGÖRÜLERİ	16.40-16.50

II. SALON VII. OTURUM OTURUM BAŞKANI: ДЖАФАРОВА НАБАТ (DZHAFAROVA NABAT)		Saat
РУХСОРА ТҰЛАБОВЕВА RUKHSORA TULABOEVA	EXPRESSION OF CHARACTERS IN THE NOVELS OF KHUDOYBERDI TOKHTABOYEV	16.00-15.10
САБИНА СУЛЕЙМАНОВА SABİNA SÜLEYMANOVA	AZERİCE VE RUSÇA DİLBİLİMSEL ALANDA KAVRAMSAL METAFORLAR	16.10-16.20
РАСУЛОВА УМИДА ЙҮЛДОШ ҚИЗИ RASULOVA UMIDA YLDOSH KIZI	LANDSCAPE EXPRESSION IN THE STORY	16.20-16.30
ЖАФАРОВА НАБАТ БЕЙДУЛЛА КИЗИ АКТУАЛЬНОСТЬ РАЗВИТИЯ ДОМАШНЕГО ОБУЧЕНИЯ ДЕТЕЙ ZHAFAROVA NABAT BEIDULLA KYZY	DEV ÖĞRENİMİNİN ÇOCUKLARIN GELİŞİMİ AÇISINDAN ÖNEMİ	16.30-16.40
ГҮЛЖАНАН ОРДА ГАУҲАР АСҚАРОВА GÜLZHANAN ORDA GAUḤAR ASQAROVA	ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІНДЕГІ ФОЛЬКЛОРИЗМ MODERN KAZAK EDEBİYATINDA FOLKLORİZM	16.40-16.50

I. SALON VIII. OTURUM OTURUM BAŞKANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ BERKER KURT		Saat
DR. EFECAN KARAGÖL DR. BERKER KURT	YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS KİTABI YAZARLARININ DİL ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ İLE ÖLÇME- DEĞERLENDİRMEYE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ	17.00-17.10
DR. BERKER KURT	DİL EĞİTİMİ DERS KİTAPLARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR KONTROL LİSTESİ ÖRNEĞİ	17.10-17.20
ARŞ. GÖR. ARZU CANTÜRK DOÇ. DR. MEHMET AKPINAR	SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN KÜLTÜR VE MİRAS ÖĞRENME ALANINDA BECERİ KAZANDIRMAYA YÖNELİK SINIF İÇİ UYGULAMALARININ İNCELENMESİ	17.20-17.30
ARŞ. GÖR. MURAT SARIBAŞ	YURTDIŞINDA YAŞAYAN TÜRK ÇOCUKLARI İÇİN TÜRKÇE VE TÜRK KÜLTÜRÜ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN (2018) İNCELENMESİ	17.30-17.40
DR. ÖĞR. ÜYESİ RÖVŞEN MEMMEDOV	AZERBAIJAN İSTİKLÂL ŞAİRİ BAHTİYAR VAHABZADE'NİN ŞİİRLERİNDE TÜRK DÜNYASI	17.40-17.50

II. SALON VIII. OTURUM OTURUM BAŞKANI: DOÇ. DR. OSMAN KUBİLAY GÜL		Saat
DOÇ. DR. ESRA NUR TIRYAKI NURAY KAYATÜRK	YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS KİTABINDAKİ OKUMA METİNLERİNİN ÖRTÜLÜ ANLAM BAĞLAMINDA İNCELENMESİ	17.00-17.10
DR. GÜLŞAT BİCAN DOÇ. DR. ESRA NUR TIRYAKI	ORTAKUL DÜZEYİNE YÖNELİK OKUMA KİTAPLARININ İÇERİK YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ	17.10-17.20

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

DOÇ. DR. OSMAN KUBİLAY GÜL MUSTAFA DOĞAN	CUMHURİYET DÖNEMİ YURTDIŞI EĞİTİM FAALİYETLERİ KAPSAMINDA 1927 TARİHLİ MÜFETTİŞ NİZAMNAMESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	17.20-17.30
ÖĞR. GÖR. SELİN ASYA YAŞAR	YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE MEKTUP TÜRÜNÜN KULLANIMI	17.30-17.40

KAPANIŞ OTURUMU OTURUM BAŞKANI: PROF. DR. NECATİ DEMİR		Saat
PROF. DR. NECATİ DEMİR	Genel Değerlendirme	18.00-18.30
DOÇ. DR. OSMAN KUBİLAY GÜL		
DR. ÖĞR. ÜYESİ BERKER KURT		
DR. ÖĞR. ÜYESİ CELAL CAN ÇAKMAKCI		

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SEMPOZYUMU

SEMPOZYUM PROGRAMI

17 Aralık 2020

“Çevrim İçi”

BİLDİRİ ÖZETLERİ

KARABAĞ SORUNU VE 2020 YILI AZERBAIJAN - ERMENİSTAN SAVAŞI THE KARABAKH CONFLICT AND AZERBAIJAN - ARMENIAN WAR OF 2020

Prof. Dr. Necati DEMİR*

Özet:

Karabağ; Karadeniz'in doğusu, Hazar Denizi'nin batısında, Kafkas dağlarının güney doğusunda, Azerbaycan'ın batı sınırında, Kür ve Aras ırmakları arasında, Apşeron yarımadasında yer alan coğrafi bir bölgedir. Azerbaycan'a bağlı Karabağ vilayetinin yaklaşık dörtte biridir.

Sovyetler Birliği Devleti'nin dağılma sürecinde Azerbaycan Devleti'nin askeri açıdan çabuk toparlanamamasını fırsat bilen Ermeniler, bu bölgede hak iddia etmeye başlamışlardır. Tamamen Azerbaycan toprağı olan Karabağ, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra savunmasız kalmıştır. Rusya ve İran'ın desteğini alan Ermeniler; Ermeniler, 1991'de Hankendi'yi, 1992'de Hocalı ve Şuşa'yı işgal etmişlerdir. Hemen arkasından Laçın, Hocalı, Kelbecer ve Ağdere'yi de ele geçiren Ermeniler, 1993'te Ağdam, Ceyrayıl, Fuzuli, Gubadlı ve Zengilan illerini de işgal etmiştir. Bu durumda Azerbaycan topraklarının yüzde 20'si Ermenistan tarafından zabtedilmiştir. Ermeniler, bu esnada son yüzyılın en büyük soykırımlarından birini yapmak suretiyle geleneksel vahşetlerini tekrarlamışlardır. 26 Şubat 1992'de sadece Hocalı şehrinde 33'ü çocuk, 106'ı kadın olmak üzere 335 kişiyi katletmişlerdir. Bu sırada kaybolan 150 kişi de eklendiğinde soykırıma uğrayanların sayısı 485'i bulmaktadır.

Karabağ'ın işgali sırasında canını zor kurtaran yaklaşık bir milyon Azerbaycan Türkü, yaşadığı topraklardan kaçmak zorunda kalmıştır. Bağımsızlığını yeni kazanan Azerbaycan Devleti, bu göçmenlere çok zor şartlar altında barınma yerleri verebilmiştir. Karabağ göçmenleri 28 yıl boyunca, tarif edilemeyecek kadar çok zor şartlar arasında yaşamak zorunda kalmıştır.

Çaresiz kalan Azerbaycan Devleti, 4-5 Mayıs 1994'te Bişkek'te Bağımsız Devletler Topluluğu Parlamentolararası Meclisinde "Bişkek Protokolü" olarak bilinen ateşkes anlaşmasını imzalamak zorunda kalmıştır. Ancak teline fırsat geçiren Ermeniler ateşkese uymamış, 28 yıl boyunca Azerbaycan topraklarına ateş açmaya devam etmiştir. Bu süreçte yine binlerce insanın ölümüne sebep olmuştur.

Sorunun barışçıl yoldan çözümünü isteyen Azerbaycan Devleti her fırsatta Ermenilerin topraklarından çekilmesini istemiştir. Bu süreçte 1992'de Ermenistan-Azerbaycan anlaşmazlığı ve Dağlık Karabağ sorununun barışçıl yollarla çözülmesini sağlamak amacıyla eş başkanlığını Rusya, Fransa ve ABD'nin yürüttüğü AGİT Minsk Grubu, 1992'de kuruldu. Minsk Grubu 28 yıldır pek çok girişimde bulunmasına rağmen Karabağ sorununu çözmemiştir.

Son olarak 27 Eylül 2020'de Ermenistan ordusu sınır boyunca Azerbaycan mevzilerine ve sivil yerleşim yerlerine topyekun saldırıda bulunarak çok sivil vatandaş ve askerın ölümüne yol açmıştır. Bunun üzerine harekete geçen Azerbaycan ordusu, Karabağ'a pek çok noktadan girmiş ve işgal altındaki topraklarının bir kısmını kurtarmıştır. 10 Kasım 2020'de yenilgiyi ve Karabağ'dan çekilmeyi kabul eden Ermeniler ile Azerbaycan ateşkes anlaşması imzalamıştır.

Biz çalışmamızda Karabağ sorunu tarihine göz gezdirdikten sonra, bundan sonra bu coğrafyada ortaya çıkabilecek gelişmeler üzerinde duracağız.

Anahtar kelimeler: Karabağ sorunu, Dağlık Karabağ, Azerbaycan Cumhuriyeti, Karabağ Savaşı.

Abstract:

Karabakh is a geographical region located on the Apsheron Peninsula, east of the Black Sea, west of the Caspian Sea, south-east of the Caucasus Mountains, on the border of the west of Azerbaijan, between the Kur and Aras rivers. It is about a quarter of Karabakh province in Azerbaijan.

Armenians, who knew that the Azerbaijani state could not recover militarily quickly in the process of disintegration of the state of the Soviet Union, began to claim rights in this region. Karabakh, which is completely Azerbaijani territory, remained vulnerable after the collapse of the Soviet Union. Armenians who received the support of Russia and Iran; Armenians occupied Khankendi in 1991 and Hocalı and Shusha in 1992. Armenians, who captured Lachin, Khojavend, Kelbajar and Agdere immediately after, also occupied the provinces of Agdam, Jabrayil, Fuzuli, Gubadli and Zangilan in 1993. In this case, 20 percent of the territory of Azerbaijan was zabted by Armenia. Meanwhile, Armenians repeated their traditional atrocities by committing one of the biggest genocides of the last century. On February 26, 1992, they massacred 335 people, 33 of whom were children and 106 of whom were women, in the city of Hocalı alone. Adding to the 150 people who went missing at this time, the number of those who were killed was 485.

About a million Azerbaijani folk songs, who barely saved their lives during the occupation of Karabakh, were forced to flee the lands where they lived. The Azerbaijani state, which had just gained its independence, was able to give these

* Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi – Ankara necatidemir@gazi.edu.tr

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

immigrants shelter under very difficult conditions. For 28 years, Karabakh migrants have been forced to live in conditions that are too difficult to describe.

Desperate, the Azerbaijani state was forced to sign the ceasefire agreement known as the "Bishkek protocol" at the Interparliamentary Assembly of the Commonwealth of Independent States in Bishkek on 4-5 May 1994. However, Armenians who had the opportunity to wire did not comply with the ceasefire and continued to fire on Azerbaijani territory for 28 years. In the process, it again caused the death of thousands of people.

The Azerbaijani state, which wants a peaceful solution to the problem, has asked for the withdrawal of Armenians from its territory at every opportunity. In 1992, the OSCE Minsk Group, co-chaired by Russia, France and the United States, was established in 1992 to ensure the peaceful settlement of the Armenian-Azerbaijani dispute and the Nagorno-Karabakh conflict. Although the Minsk Group has made many attempts for 28 years, it has not been able to solve the Karabakh conflict.

Finally, on September 27, 2020, the Armenian army launched an all-out attack on Azerbaijani positions and civilian settlements along the border, resulting in the death of many civilian citizens and soldiers. After that, the Azerbaijani army, acting, entered Karabakh from many points and liberated part of its occupied territory. On November 10, 2020, Azerbaijan signed a ceasefire agreement with the Armenians, who agreed to defeat and withdraw from Karabakh.

After we look at the history of the Karabakh conflict, in our study we will focus on the developments that may arise in this geography.

Keywords: Karabakh conflict, Nagorno-Karabakh, Azerbaijan Republic, Karabakh War.

OSMANLI AİLESİ KÖKLERİ VE TARTIŞMALAR

Prof. Dr. Necati DEMİR*

Özet:

Osmanlı Devleti'ni kuran ve Osmanlı ailesi olarak bilinen aile hakkında tarihindeki sis perdesi, yüzyıllardır araştırılması ve tartışılmasına rağmen hâlâ aralanamamıştır. Bu ailenin Ertuğrul Gazi'den önceki kuşakları hep tartışılmıştır, ancak hâlâ doğru sonuca ulaşamamıştır.

Osmanlı tarihi ile ilgili olarak yazılan ilk eserlerde Ertuğrul Gazi'nin babası olarak Süleyman Şah gösterilmiştir. Dedesi, dedesinin babası ile ilgili olarak da farklı isimler zikredilmiştir.

Osmanlı tarihi ile ilgili eserler rivayetlere dayalı olarak 1400'lü yıllarda yazılmaya başlanmıştır.

İlk Osmanlı tarihi, XV. yüzyılın başlarında yazılmış olan Yahşi Fakih *Menakıbnamesi*'dir. Yahşi Fakih, Orhan Gazi'nin imamı İshak Fakih'in oğludur. Yazdığı bu eser günümüze ulaşmamıştır. Ancak Osmanlı tarihi ile ilgili daha sonra eser yazan yazarlar Yahşi Fakih'in eserinden faydalanmışlardır. Daha sonraki yıllarda Germiyanlı Ahmedî, *Tevarih-i Mülük-i Al-i Osman*, Âşıkpaşazâde, *Menakib-i Al-i Osman* adlı eserleri kaleme almışlardır. Böylece rivayete dayalı tarih yazıcılığı sürüp gitmiştir.

Osmanlı tarihçilerinden Ahmedî, Enverî ve Karamânî Mehmed Paşa Ertuğrul Gazi'nin babasının *Gündüz Alp* olduğunu yazarlarken Oruç b. Âdil, Âşıkpaşazâde ve Neşrî gibi tarihçiler onun adını *Süleyman Şah* olarak kaydetmişlerdir. Ertuğrul Gazi'nin babasının Süleyman Şah olduğunu yazanlar, onu Kutalmış oğlu Süleyman Şah sanarak hata yapmışlardır.

Nitekim Süleyman Şah olduğunu söyleyenlerin verdiği bilgilerin doğru olmadığı bugün kesinleşmiş gibidir. Zira Osman Bey'e ait bir sikkede "*Osman b. Ertuğrul b. Gündüz Alp*" ibaresinin bulunması Ertuğrul Gazi'nin babasının Gündüz Alp olduğunu kesinleştirmiş gibidir.

Biz bütün bu gelişmeler ışığında tarihî kaynakları da dikkate alarak Osmanlı ailesi hakkında alan araştırmaları yaptık. Konunun karanlıkta kalan bazı yönlerini de aydınlatmaya çalıştık. Ertuğrul Gazi'nin dedesi Kaya Alp veya Kayı Alp ve onun babası Kızıl Boğa'nın mezarlarını bulduk.

Biz bildirimizde yaptığımız araştırmalar ve araştırmaların sonucu olarak gerçekleştirdiğimiz alan çalışmalarının sonucunu bilim dünyası ile paylaşmaya çalışacağız.

Anahtar kelimeler: Osmanlı Devleti, Osmanlı Devleti'nin kuruluşu, Osmanlı Ailesi,

Abstract

The family, known as the Ottoman family, who founded the Ottoman state and has been researching and debating for centuries, still has not reached a clear knowledge. Generations of this family before Ertuğrul Ghazi have always been discussed, but still the right conclusion has not been reached.

In the first works written about the history of the Ottoman Empire, Suleyman Shah, the father of Ertuğrul Gazi, was shown. His grandfather mentioned different names about his grandfather's father.

The works related to Ottoman history started to be written in the 1400's based on narrations.

First Ottoman history, written in the beginning of 15th century, is Yahshi Fakih Menakibname. Yahshi Fakih is the son of Ishak Fakih, the Imam of Orhan Ghazi. His work has not reached the present day. However, the authors who wrote later on the Ottoman history benefited from the works of Yahshi Fakih. In the following years, Germanyanlı Ahmedî, *Tevarih-i mülük-i Al-i Osman*, Âşıkpaşazade, *Menakib-i Al-i Osman* have written the works. Thus, history printing based on rumor has continued.

Ottoman historians Ahmadi, Enveri and Karamani Mehmed Pasha Ertuğrul Ghazi wrote that his father was 'Gündüz Alp'. Historians such as Oruç B. Adil, Âşıkpaşazâde ve Neşrî recorded his name as Suleyman Shah. Those who wrote that the father of Ertuğrul Ghazi was Suleyman Shah made a mistake considering him as Suleyman Shah, the son of Kutalmış.

Indeed, it is certain that the information given by those who say that Suleyman Shah is not correct. Because in a coin belonging to Osman Bey, "Osman b. Ertugrul b. Gündüz Alp" the phrase appears to have made it clear that the father of Ertuğrul Ghazi is 'Alp'.

In the light of all these developments, we have done a research on the Ottoman family taking into account the historical resources. We tried to make the subject clear. We found the graves of the grandfather of Ertuğrul Gazi, Kaya Alp or Kayı Alp, and his father the Kızıl Boğa.

We will try to share the results of the field studies that we have carried out as a result of the researches with the science world.

Key Words: Ottoman Empire, Establishment of Ottoman Empire, Ottoman family.

* Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Ankara /Türkiye demir_necati@hotmail.com / www.necatidemir.net

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

RECOGNITION OF THE TURKISH CYPRIOTS NOT AS A MINORITY BY THE UNITED NATIONS GENERAL ASSEMBLY

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GENEL KURULU TARAFINDAN KIBRIS TÜRKLERİ'NİN AZINLIK OLARAK KABUL EDİLMEMESİ

Prof.Dr. (h.c) Mehmet Şükrü Güzel*

Abstract:

The legal status of the Turkish Cypriots in Cyprus within the United Nations` (UN) legal system is the key point whether the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC) is a secessionist movement or not from the Republic of Cyprus. The Republic of Cyprus was a classical colony under Article 73 of the UN` Charter and decolonized in 1960 in accordance with the UN General Assembly resolution 1287 of 1958 and become a member of the UN. *Uti possidetis* doctrine was implemented when Cyprus obtained its independence in a partnership state for the Turkish and Greek Cypriots. The *uti possidetis* doctrine is neither customary international law nor *jus cogens*. Neither the right of self-determination nor the principle of territorial integrity is absolute under Article 73 of the UN Charter. Both must be applied in the context of the UN Charter and human rights treaties so as to serve the purposes and principles of the UN. To define whether Turkish Cypriots were minority or not is the key point to define the TRNC legal status within the UN legal system. The UN General Assembly refused to define Turkish Cypriots as a minority by its resolution 1287 of 1958, this refusal constitutes the "critical date" on the recognition of the external right to self-determination of Turkish Cypriots under Article 73 of the UN Charter in a partnership state, by which TRNC can never be defined a secessionist movement when we analyze the unilateral so-called legal actions of the Greek Cypriots in the island after 1960.

Key words: TRNC, Minority, Article 73 of the UN Charter, self-determination, decolonization, Cyprus

Özet:

Kıbrıs Türklerinin Birleşmiş Milletler (BM) hukuk sistemi içindeki yasal statüsü, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) Kıbrıs Cumhuriyeti'nden ayrılıkçı bir hareket olup olmadığının tespitinde temel noktadır. Kıbrıs Cumhuriyeti, BM Sözleşmesinin 73.maddesi çerçevesinde tanımlanan klasik bir koloni iken 1960 yılında, BM Genel Kurulunun 1958 tarihli 1287 sayılı kararı uyarınca bağımsızlığını kazanarak BM üyesi olmuştur. *Uti possidetis* doktrini, Kıbrıs Adasında, Kıbrıslı Türk ve Rum toplumları için ortak bir devlette birlikte bağımsızlığını kazanmasında uygulandı. *Uti possidetis* doktrini ne geleneksel uluslararası hukuk olarak ne de *jus cogens* olarak kabul görmüş değildir. Gerek kendi kaderini tayin hakkı gerekse de toprak bütünlüğü ilkesi BM Sözleşmesi'nin 73. Maddesi çerçevesinde mutlak değildir. Her ikisi de BM'nin amaç ve ilkelerine hizmet etmek için BM Sözleşmesi ve insan hakları anlaşmaları bağlamında incelenmelidir. Kıbrıs Türklerinin azınlık olup olmadığını belirlemek, BM hukuk sistemi içinde KKTC'nin yasal statüsünü belirlemenin kilit noktasını oluşturmaktadır. BM Genel Kurulu 1958 tarihinde 1287 sayılı kararı ile Kıbrıs Türklerini bir azınlık olarak reddetmesi, Kıbrıs Türkleri'nin dışsal kendi kaderini tayin hakkının ortak kurulacak bir devlette BM Sözleşmesi'nin 73.Maddesi çerçevesinde tanınması manasına gelmektedir ki Kıbrıs Rumları'nın 1960 sonrasında tek taraflı sözde hukuk eylemleri incelendiğinde, KKTC asla ayrılıkçı bir hareket olarak tanımlanamaz.

Anahtar Kelimeler : KKTC, Azınlık, BM Sözleşmesi'nin 73. Maddesi, Kendi Kaderini Tayin Hakkı, Dekolonizasyon, Kıbrıs

---

* Switzerland, Center for Peace and Reconciliation Studies + 41 78 784 01 09

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS KİTABI YAZARLARININ DİL ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ İLE ÖLÇME-DEĞERLENDİRMeye İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE TEXTBOOK AUTHORS ' VIEWS ON LANGUAGE TEACHING METHODS AND MEASUREMENT-EVALUATION

Dr. Efekan KARAGÖL*

Dr. Berker KURT**

Özet

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğrenci, öğretmen ve ders kitapları önemli bir yere sahiptir. Ders kitabı yazarları, teorik bilgiyi takip etme ve bu bilgiyi ders kitabına yansıtmaya sorumluluğunu taşıması bakımından farklılık arz etmektedir. Bu farklılıktan hareketle araştırmamızın amacı yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitabı yazarlarının dil öğretim yöntemleri ile ölçme-değerlendirmeye ilişkin görüşlerini incelemektir. Araştırma, nitel bir durum çalışması olarak planlanmıştır. Görüşme yönteminin kullanıldığı araştırmada verilerin toplanması için uzman görüşü alınarak geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışma grubunu on üç yazar oluşturmaktadır. Verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Temalar "dil öğretim yöntemleri" ve "ölçme-değerlendirme" olarak araştırmamızın başında belirlenmiştir. Temalardan hareketle katılımcıların görüşleri analiz edilerek kod ve kategorilere ulaşılmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlar şunlardır: Ders kitabı yazarları, öğreticinin ihtiyaç duyduğu yerde kazanım, seviye, öğrenci grubunun özellikleri ve öğrencilerin dil öğrenme amaçlarına göre yöntem seçimine karar vermesi gerektiğini ifade etmiştir. Yazarların ders kitabı yazımında en çok yararlandığı yöntem/yaklaşım iletişimsel yaklaşım ve seçmeci yöntemdir. Ders kitabında değerlendirme yaklaşımı olarak en çok sonuç değerlendirme esas alınmıştır. Katılımcılar, eşit oranda ders kitabında öğretmenlere ölçme-değerlendirme yönlendirmesinin yapılmadığını ve kılavuz kitapta bu yönlendirmenin yapıldığını ifade etmiştir. Yazarların görüşlerine göre ders kitaplarında dil becerilerine göre en çok kullanılan soru tipleri şunlardır: Dinleme/izleme becerisinde boşluk doldurma, doğru-yanlış, eşleştirme ve çoktan seçmeli; konuşma becerisinde açık uçlu ve diyalog kurgulama; okuma becerisinde doğru-yanlış, açık uçlu ve boşluk doldurma; yazma becerisinde ise açık uçlu.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, dil öğretim yöntemleri, ölçme, değerlendirme, ders kitabı yazarı.

Abstract

The aim of the study is to examine the opinions of the authors of the Turkish teaching as a foreign language textbook on language teaching methods and assessment and evaluation. The research was planned as a qualitative case study. In the research where the interview method was used, a semi-structured interview form developed by taking expert opinion was used to collect data. Thirteen authors constitute the working group. Content analysis technique was used in the analysis of the data. Themes were determined at the beginning of the study as "language teaching methods" and "assessment and evaluation". Codes and categories were reached by analyzing the opinions of the participants based on the themes. The results achieved in the research are as follows: The authors of the textbook stated that the teacher should decide on the choice of method according to the acquisition, level, characteristics of the student group and the language learning objectives of the students where they need it. The methods / approaches most used by the authors in writing textbooks; communicative approach and selective method. As the evaluation approach in the textbook, mostly results evaluation was taken as basis. Participants stated that teachers were not instructed for assessment and evaluation in the textbook equally and this guidance was provided in the guide book. According to the authors' views, the most frequently used question types in textbooks according to skills are: Filling in the gap, true-false, matching and multiple choice in listening / watching skills; open-ended and dialogue editing in speaking skill; true-false, open-ended and gap-filling in reading skills; writing skill is open-ended.

Keywords: Teaching Turkish as a foreign language, language teaching methods, assessment, evaluation, textbook author.

* Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi

** Akdeniz Üniversitesi

DİL EĞİTİMİ DERS KİTAPLARININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE BİR KONTROL LİSTESİ ÖRNEĞİ

EXAMPLE OF A CHECKLIST FOR EVALUATING LANGUAGE EDUCATION TEXTBOOKS

Dr. Berker KURT**

Özet

Ders kitapları, temel aldığı dil öğretim programının benimsediği yaklaşım, yöntem, teknik ve ölçme değerlendirme gibi öğretimin farklı birimlerini görünür hâle getiren temel uygulama aracıdır. Bu birimlerdeki yenilik ve farklı uygulamalar, okunan veya yazılan basılı bir materyal olan ders kitaplarını izlenen ve dinlenen çok bileşenli bir yapı hâline getirmiştir. Kazanılan bu özelliklerin tespiti, gerekliliği, etkililiği gibi durumlar, ders kitabıyla ilgilenen tüm paydaşların inceleme alanına girmiştir.

Bu çalışmanın amacı şekil, içerik ve yapısında önemli değişikliklere uğrayan ders kitaplarını farklı açılardan değerlendirebilmek amacıyla bir kontrol listesi (checklist) ortaya koymaktır. Kontrol listesi yaklaşımı bazı uzmanlar tarafından parmak sayma etkinliği gibi görülse de belirli ölçütler içerdiği için sistematik bir ders kitabı değerlendirme yaklaşımı olarak da kabul edilir. Kontrol listesi yaklaşımı, listelenmiş ölçütleri olması, bu ölçütlerin bir düzen içinde olması, değerlendirme yapanların izleyeceği adımların belli olması ve çok zaman kaybetmeden yapılabilir olması nedeniyle daha sistematik bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımla bir kitabın değerlendirilmesinden elde edilen veriler, değerlendirilen diğer kitaplarla karşılaştırma amacıyla da kullanılabilir. Kontrol listesi uygulayıcılar için bir kitabın etkili olup olmadığına karar vermede kullanılabilecek uygun ve pratik bir yaklaşım olmakla birlikte daha genellenebilir değerlendirmeler elde edileceği için çok yönlü ve etkili bir yaklaşım olarak kabul edilir.

Kontrol listesi oluşturabilmek amacıyla sadece ders kitabı değerlendirme yaklaşımlarını ortaya koyan alanyazın taramasıyla yetinilmemiş; Almanya, Fransa, Avusturya ve Macaristan gibi ülkelerin dil eğitiminde kullandıkları ders kitapları da incelenmiş ve bir madde havuzu oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından oluşturulan maddeler uzman görüşüne sunulmuş ve görüşler Lawshe tekniği ile değerlendirilmiştir. Sonuç olarak 9 tema ve 62 maddeden oluşan bir kontrol listesi elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dil eğitimi, Türkçe eğitimi, ders kitabı, kontrol listesi, değerlendirme.

Abstract

Textbooks are the main application tool that shows different units of teaching, such as the approach, method, technique and measurement and evaluation adopted by the language curriculum. New and different applications in these units have made textbooks, a printed material read or written, a multicomponent structure that watches and listens to. Situations such as the determination, necessity and effectiveness of these characteristics gained have come under the scrutiny of all stakeholders interested in the textbook.

The aim of this study is to put forward a checklist that evaluates textbooks. Although the checklist approach is considered by some experts to be finger-counting efficiency, it is also considered a systematic textbook evaluation approach because it contains certain criteria. A checklist approach is a more systematic approach because it has listed criteria, these criteria are in order, the steps that the assessors will follow are obvious, and it can be done without wasting much time. Data obtained from evaluating a book with this approach can also be used for comparison purposes with other books evaluated. Checklist for practitioners a practical approach that can be used in deciding whether a book is convenient and effective, it is more versatile and generalizable evaluations to obtain an effective approach is considered to be.

In order to create a checklist, we were not only satisfied with scanning the field that sets out textbook evaluation approaches; the textbooks used by countries such as Germany, France, Austria and Hungary in language education were also examined and a pool of articles was created. The substances created by the researcher were presented to the expert opinion and the opinions were evaluated using the Lawshe technique. As a result, a checklist of 9 themes and 62 items was obtained.

Keywords: Language teaching, Turkish teaching, textbook, checklist, textbook evaluation

---

** Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi, berkerakdeniz@gmail.com

AFŞİN HAYDAR B. KÂVÛS'UN, MÂZYÂR B. KÂRİN'İN İSYANINDAKİ ROLÜ

THE ROLE OF AFŞİN HAYDAR B. KÂVÛS IN THE REVOLT OF MÂZYÂR B. KÂRİN

Ahmet YILMAZ*

Özet

Abbâsîler zamanında Taberistan bölgesinde yer alan mahalli hükümdarlardan Mâzyâr b. Kârin, Halife Me'mûn döneminde devlet kademlerinde kendisine yer buldu ve Taberistan valiliğine atandı. Mâzyâr, bu vazifeden sonra bilhassa Taberistan'da kendisine güçlü bir yapı tesis etti. Zamanla Abbâsî Devletini dinlememeye ve kafasına göre hareket etmeye başladı. Bununla birlikte Abdullah b. Tâhir'in bölgede etkinliğini ve günü artırması Mazyar b. Kârin'i rahatsız etmeye başladı. Bu sebeplerden dolayı Mazyar b. Kârin Taberistan'da kendisine müstakil bir yapı oluşturmak amacıyla girişimlerini hızlandırdı. Bölgenin surlarını ve kalelerini onararak savunma sistemini kuvvetlendirdi. Mâzyâr b. Kârin, Taberistan'da giderek daha güçlü hale geldi. Halife Mu'tasım döneminde ise dönemin Horasan valisi olan Abdullah b. Tâhir'e vermesi gereken haracı ödememeye başladı. Bu girişimleri sebebiyle Abbâsîler tarafından uyarılmasına rağmen kendisine çeki düzen vermedi ve isyan etti. Yaşanan gelişmelerden sonra Mu'tasım, Kârin'in üzerine Abdullah b. Tâhir'i yolladı ve onu ele geçirdi. Sonrasında ise hesaba çekilerek idam edildi. Onun isyan etmesinin nedeniyle ilgili farklı görüşler ileri sürüldü. Bunlardan birisi de Mâzyâr b. Kârin'in, Üşrûsene kökenli devlet adamlarının en önemlisi olan Afşin Haydar b. Kâvûs'un kışkırtmasıyla isyan ettiğine dair olan görüştür. Bu çalışmada Mâzyâr b. Kârin isyanının etmesinde Afşin Haydar b. Kâvûs'un rolü üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Abbâsîler, Abdullah b. Tâhir, Afşin, Taberistan

Abstract

Ranked as one of the local rulers located in the region of Taberistan during the period of Abbasids, Mâzyâr b. Kârin had positions in the government administration in the period of Caliph Me'mûn and was appointed as the governor of Taberistan. Mâzyâr secured his position in Taberistan after this appointment. He then began to disobey the Abbasid Caliphate and act in accordance with his wish. However, Mazyar b. Kârin was annoyed by the increase of dominance of Abdullah b. Tâhir in that region. For this reason, Mazyar b. Kârin accelerated his attempts to establish his sole dominance in Taberistan. He made the fortifications and castles in that region repaired in order to strengthen the defence system. Mâzyâr b. Kârin became stronger having been appointed to Taberistan. In the period of Caliph Mu'tasım, he started not to pay the tribute that he had to pay to Abdullah b. Tâhir, the governor of Khorasan. Although he was warned by the Abbasid Caliphate due to such events, he did not follow these warnings and revolted. After these developments, Mu'tasım ordered Abdullah b. Tâhir to fight against Kârin and captured him. He was then interrogated and executed. Different views were raised regarding his revolt. One of these views urges that Mâzyâr b. Kârin had revolted upon the provocation of Afşin Haydar b. Kâvûs, one of the most important statesmen of Üşrûsene origin. In this study, the role of Afşin Haydar b. Kâvûs in the revolt of Mâzyâr b. Kârin will be discussed.

Keywords: Abbasids, Abdullah b. Tâhir, Afşin, Taberistan

---

* Dr.Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü / ahmet.yilmaz@amasya.edu.tr/ ahmetyilmaz025@gmail.com

TÜRK KÜLTÜRÜNDEKİ HEDİYELEŞME GELENEĞİNİN GAZNELİLER'E YANSIYAN UYGULAMALARI

REFLECTIONS OF PRACTICES OF THE GIFT GIVING TRADITION IN TURKISH CULTURE TO THE GHAZNAVIDS

Ahmet YILMAZ*

Özet

Kelime manası olarak hediye temel anlam ilişkisi içerisinde en kapsamlı ifadeyle insanlar arasında sevgi ve dostluk sembolü olarak karşılıksız verilen nesne manasını taşır. Hediye her iki tarafa da birbirini hatırlatan bir araçtır. Bu niyetle hemen hemen bütün toplumlar arasında sıkça görülen hediyeleşme adeti, neredeyse insanlık tarihi kadar eski bir geçmişe sahiptir. Tarihte farklı toplumlar arasında karşılık beklemeden hediye verme ve değişme bu vesileyle de sosyal bağ kurma, itibar ve onur kazanma çok yaygındır. Bu adet tarih sahnesine çıkan bütün Türk Devletlerinde de mevcuttur. Türkler çeşitli vesileler ile birbirlerine armağanlar vermiştir. Hediye bayramlarda, düğünlerde, sünnetlerde ve farklı organizasyonlarda tebrik manası taşımış bazen ise gönül almaya vesile olmuştur. Hediye bilhassa devletler arası ilişkilerde önemli bir rol oynamış bazen devletin gücünü sembolü kabul edilmiştir. Tarihteki kudretli Türk devletlerinden biri olan Gazneliler döneminde de hükümdarlar arasında ve ülke içerisinde hediye alınıp verilmesi eskiden beri süregelen bir adetti. Gazneliler'de özellikle Nevruz kutlamalarında ve resmî törenlerde hediyeleşme adetine sıkça rastlanır. Bilhassa Mihrigân bayramında sultana tabi kişilerin hediye göndermesi bir zorunluluk olarak kabul edilirdi. Bu çalışmada Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan hediye ve hediyeleşmenin Gazneliler zamanındaki önemi ile uygulanaşına dair örnekler üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bayram, Gazneliler, Hediye, Kültür.

Abstract

In lexical meaning, gift basically refers to something given to anybody gratuitously as a symbol of love and friendship. The gift is an instrument enabling both parties to remember each other. In this respect, the tradition of gift giving, observed frequently almost in all nations, has a history which is old almost as much as human history. Giving gifts gratuitously between different societies, thus, establishing social bonds, gaining reputation and honour are very frequent throughout history. This tradition is seen in all Turkish states founded until today. Turkish nations gave gifts to each other due to various reasons. Gifts were given for congratulation in feasts, weddings, circumcisions and different organizations, and sometimes used to please somebody who was offended. The gift played an important role, especially in the relationships between states, and was sometimes considered to be the symbol of a state. During the period of Ghaznavids, one of the powerful Turkish states in the history, exchange of gifts between rulers and within the country was an ongoing old tradition. The giving gift tradition is observed to be performed especially during Nawruz celebrations and official ceremonies in the state of Ghaznavids. Particularly, it was considered to be compulsory for the individuals subjected to sultan to send a gift in Mihrigân feast. In this study, examples will be provided regarding the importance of the gift and gift giving, which had significant places in Turkish culture, during the Ghaznavids.

Keywords: Feast, Ghaznavids, Gift, Culture.

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü / ahmet.yilmaz@amasya.edu.tr/ ahmetyilmaz025@gmail.com

KAMU POLİTİKALARINA DAVRANIŞSAL YAKLAŞIM * BEHAVIORAL APPROACH TO PUBLIC POLICY

Avni Akın ÜRÜNAL **

Filiz Tufan EMİNİ***

Özet:

Kamu politikası bağımsız bir disiplin olarak gelişmiş ülkelerde ortaya çıkmıştır. 20. yüzyılın son on yılından itibaren küreselleşme, demokratikleşme, bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişimler; bilimin, toplumsal fayda açısından önemiminin hükümetler tarafından kavranması, iyi yönetim ile birlikte bireylerin şeffaflık ve hizmet taleplerinin artması gibi nedenler ile dünya geneline yayılmıştır. Davranış bilimleri, gözlem ve deneyler yoluyla insan davranışının altında yatan süreçlerin sistematik analizini içerir; psikoloji, ekonomi, sosyoloji, nörobilim ve diğer bilim alanlarının bilgi ve araştırma yöntemlerini birleştirir. Bu alanda temel referans çalışmaları arasında Richard Thaler ve Cass Sunstein'nın "Nudge" ve Daniel Kahneman'nın "Fast and Slow Thinking" eserleri yer almaktadır. Kahneman, Neo Klasik iktisat teorisinde hakim olan rasyonellik varsayımına meydan okuyan karar alma çalışmaları ile 2002 yılında Nobel Ekonomi Ödülü'nü almıştır. Kahneman ile birlikte davranışsal ekonomi ve bunun uzantısı olarak oluşturulan davranışsal kamu politikalarına ilgi yoğunlaşmıştır. Richard Thaler'ın da 2017 yılında Nobel Ekonomi Ödülü'nü alması ile birlikte davranışsal yaklaşımın popülerliği daha da artmıştır. Bu ilginin yönetim bilimlerine kayması ile birlikte dünya genelinde davranıştan elde edilen bilgileri politika üretim sürecine dahil etme eğilimi ivme kazanmıştır. Politika yapım sürecinde, hükümetler kamu politikalarının daha iyi çalışması için karar vermede dahil olmak üzere psikoloji, bilişsel bilim, nörobilim, örgütsel ve grup davranışı gibi davranışsal ve sosyal bilimlerden türetilen "davranışsal içgörüler" ya da davranıştan elde edilen bilgileri kullanmaktadır. Çalışmanın amacı kamu politikası disiplini ilişkin yerli literatürün sığ olması nedeniyle literatüre katkı sağlamaktır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesinde yabancı literatürden, uluslararası örgütlerin (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü, Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği Komisyonu) yayımlamış olduğu raporlardan yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Politikası, Davranışsal İçgörü, Davranışsal Kamu Politikası

Abstract:

Public policy has emerged as an independent discipline in developed countries. Developments in globalization, democratization, information and communication technologies since the last decade of the 20th century; It has spread throughout the world due to reasons such as the importance of science for social benefit by governments, the transparency of individuals and the increase in service demands with good governance. Behavioral sciences include systematic analysis of the processes underlying human behavior through observation and experimentation; It combines knowledge and research methods from psychology, economics, sociology, neuroscience and other scientific fields. Among the basic reference studies in this field are "Nudge" by Richard Thaler and Cass Sunstein and "Fast and Slow Thinking" by Daniel Kahneman. Kahneman received the Nobel Prize in Economics in 2002 for his decision-making work that challenged the rationality assumption prevailing in Neo Classical economic theory. With Kahneman, interest in behavioral economics and behavioral public policies created as a consequence of this has intensified. The popularity of the behavioral approach has grown even more with Richard Thaler receiving the Nobel Prize in Economics in 2017. With the shift of this interest to management sciences, the tendency to include the knowledge obtained from behavior in the policy making process has gained momentum worldwide. In the policy-making process, governments use "behavioral insights" or information derived from behavioral and social sciences, such as psychology, cognitive science, neuroscience, organizational, and group behavior, including in decision-making to make public policies work better. The aim of the study is to contribute to the literature due to the shallowness of the domestic literature on the public policy discipline. Document analysis method, one of the qualitative research methods, was used in the study. In the document analysis, foreign literature and reports published by international organizations (Organization for Economic Development and Cooperation, World Bank, United Nations, European Union Commission) were used.

Keywords: Public Policy, Behavioral Insight, Behavioral Public Policy

* "Kamu Politikalarına Davranışsal Yaklaşım: Davranışsal Kamu Politikası Özelinde Bir Uygulama", Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Doktora Tez Çalışmasından Üretilmiştir

** Doktora Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, a.akin.urunal@hotmail.com

*** Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, ftemini@comu.edu.tr

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

2020 DİLLER İÇİN AVRUPA ORTAK ÖNERİLER ÇERÇEVESİ-TAMAMLAYICI CİLT: GÜNCELLENEN VE EKLENEN TANIMLAYICI ÖLÇEKLER

2020 COMMON EUROPEAN FRAMEWORK OF REFERENCE FOR LANGUAGES/COMPANION VOLUME: UPDATED AND ADDED DESCRIPTORS SCALES

Bayram ÖZBAL*

Özet:

Avrupa Konseyi tarafından ilk kez tam metin olarak 2001 yılında yayımlanan *Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi* (AOÖÇ), 2018 Şubat ayında çevirim içi *AOÖÇ/Yeni Tanımlayıcılarla Tamamlayıcı Cilt*, 2020 Nisan ayında ise ISBN'li kitap olarak *AOÖÇ/Tamamlayıcı Cilt* ismiyle gözden geçirilerek tekrar yayımlanmıştır. AOÖÇ, birçok dilin öğretiminde ve öğreniminde olduğu gibi yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde de bir referans metin olarak kabul edilmesi açısından önemlidir. Bu nedenle de bu araştırmada Avrupa Konseyi tarafından 2020 yılı Nisan ayında yayımlanan *AOÖÇ/Tamamlayıcı Cilt* ismiyle yayımlanan son basımı incelenerek araştırmacıların dikkatini çekmek ve metin hakkında araştırmacılar arasında farkındalık oluşturmak amaçlanmıştır. Araştırmanın verileri doküman incelemesiyle elde edilmiştir. Elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir ve yorumlanmıştır. Çalışmada, önce *AOÖÇ-Tamamlayıcı Cilt*'in genel yapısı tanıtılmış sonra da 2001 yılında yayımlanan basımıyla karşılaştırmalar yapılmıştır. Araştırma sonuçları, *AOÖÇ-Tamamlayıcı Cilt*'te orijinal metinde yer alan bazı tanımlayıcı ölçeklerin güncellendiğini (algılama, üretim ve etkileşim etkinlikleri vb.) ve orijinal metinde yer almayan yeni tanımlayıcı ölçeklerin (aktarım, sesletim, çok dillik-çok kültürlülük becerisi vb.) eklendiğini ortaya koymaktadır. *AOÖÇ-Tamamlayıcı Cilt*'te aktarım etkinlikleri/stratejileri, çok dillilik ve çok kültürlük becerileri için geliştirilen tanımlayıcı ölçekler ön plana çıkmaktadır. *AOÖÇ/Tamamlayıcı Cilt* ile güncellenen ve yeni eklenen tanımlayıcı ölçeklerde A1 öncesi dâhil olmak üzere tüm dil seviyelerinde özellikle de yetkin dil kullanımı (C1-C2) düzeyindeki tanımlayıcıların ayrıntılı olarak ele alındığı görülmektedir. Sonuç olarak, her iki metnin birbirini tamamladığı ve metnin 2001 basımının da hâlen güncelliğini koruduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: 2020 Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi, Tamamlayıcı Cilt, Güncellenen ve Eklenen Tanımlayıcı Ölçekler

Abstract:

Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) first published in full text by the Council of Europe in 2001 was published online in February 2018 under the name CEFR/Companion volume with new descriptor, with ISBN book under the name CEFR/Companion volume. CEFR is important in terms of being accepted as a reference text in teaching Turkish as a foreign language, as it is in the teaching and learning of many languages. For this reason, this study aims to draw the attention of researchers and raise awareness of the text by examining the latest edition published by the Council of Europe in April 2020. In this study, qualitative research approach was adopted, and the data of the study were obtained through document analysis. Descriptive analysis was used to analyse the data. For this purpose, first the general structure of CEFR-Companion Volume is introduced and then comparisons are made with the publication published in 2001. The research results reveal that some descriptive scales in the original text (reception, production and interaction activities, etc.) are update in the CEFR/Companion volume and new descriptive scales (mediation, phonology, plurilingual and pluricultural competences, etc.) that are not included in the original text are added. In the CEFR-Companion Volume, the descriptive scales developed for mediation activities/strategies, plurilingual and pluricultural competences come to the fore. In the descriptive scales updated and newly added with the CEFR/Companion volume, it is seen that descriptors at all language levels, especially at the level of proficient user (C1-C2), including pre-A1, are discussed in detail. As a result, it appears that the two texts complement each other, and the 2001 edition of the text is still up to date.

Key words: 2020 Common European Framework of Reference for Languages, Companion Volume, Updated and Added Descriptors Scales

---

* Dr., MEB, ozbalbayram@hotmail.com.

TÜRKİYE'DEN YURT DIŞINA NİTELİKLİ GÖÇÜN MEDYADA YANSIMASI

REFLECTION OF QUALIFIED MIGRATION FROM TURKEY ABROAD IN THE MEDIA

Emel YİĞİTTÜRK EKİYOR*

Özet:

Türkiye; ABD'ye, Avrupa'ya, Kanada'ya ve çeşitli ülkelere nitelikli insan gönderen kaynak ülke konumundadır. Son yıllarda Türkiye'de yaşanan ekonomik, sosyal ve siyasi gelişmeler nitelikli insan hareketliliğini bir kez daha görünür kılmıştır. Medyanın da gündeminde olan bu konu dış basında da yer bulmuştur. Aslında bu çalışma açısından cümleyi tersten kurgulamak daha doğru olacaktır. Türkiye'den yurt dışına nitelikli insan hareketliliği artışının dış basında gündemde yer bulması ile birlikte yerel basın da bu konuyu yeniden gündemine taşımıştır.

Amerikan New York Times gazetesinde 2 Ocak 2019 tarihinde yer alan bir haberde TÜİK verileri üzerinden Türkiye'den yurt dışına nitelikli göç hareketi değerlendirilmiştir. Bu haberin ardından yerel basında bazı yazarlar, Times haberini ve konuyu köşelerinde tartışmıştır. Bu bağlamda bu çalışmada; Times haberinden sonra Türkiye'deki gazete ve internet üzerinden yayın yapan Türkçe haber sitelerindeki köşe yazıları incelenmiştir. Times haberini izleyen günlerde yazılan 23 farklı köşe yazısında, yazarların konuyu nasıl ele aldıkları irdelenmiş, söz konusu göçün nedenleri köşe yazılarına niteliksel içerik analizi yapılarak anlaşılmaya çalışılmıştır.

New York Times'ın yayınına kadar konu, yerel medyada sınırlı sayıda haberde yer bulurken New York Times haberinden sonra konuyu köşelerine taşıyan yazarlar beyin ve sermaye göçü olgusunu farklı boyutlarıyla değerlendirmişlerdir. Yazarların çoğunluğu göçü bir sorun olarak görmüş, nedenlerini betimleyici ve açıklayıcı biçimde ele almıştır. Bunun yanı sıra ideolojik bir tavırla yaklaşan, Times haberini eleştiren ve bu haber aracılığıyla iktidarı eleştiren ya da iktidara destek olan içerikte yazılar da yazılmıştır. Göçün ve göçmenliğin tartışıldığı yazılarda ülkeden gidenlere yönelik olumsuz ya da negatif anlam yüklü sıfatlandırmaların yer aldığı da tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası göç, nitelikli insan hareketliliği, beyin göçü, Times, köşe yazıları.

Abstract:

Turkey; It is the source that sends qualified people to the USA, Europe, Canada and various countries. Experienced in Turkey in recent years, economic, social and political developments have made visible once again qualified human mobility. This issue, which is also on the agenda of the media, has also taken place in the foreign press. In fact, it would be more correct to construct the sentence backwards for this study. Press with finding the place on the agenda of the foreign press to increase the mobility of qualified people abroad from Turkey has also been a local move this issue back on the agenda.

American New York Times skilled migration movements from abroad via Turkey Turkstat data in a report in the newspaper on January 2, 2019 were evaluated. After this news, some writers in the local press discussed the Times news and the issue in their columns. In this context, in this study; After the Times report in Turkish newspaper columnist and broadcast over the Internet news site in Turkey it was examined. In 23 different columns written in the days following the Times news, how the authors dealt with the subject was examined, and the reasons for this migration were tried to be understood by making a qualitative content analysis of the columns.

Until the publication of the New York Times, the subject was covered in a limited number of news in the local media, but after the New York Times news, the authors who brought the subject to their corners evaluated the phenomenon of brain and capital migration in different dimensions. Most of the authors saw immigration as a problem and discussed its causes in a descriptive and explanatory manner. In addition, articles were also written with an ideological attitude, criticizing the Times report, and criticizing or supporting the government through this news. In the articles discussing immigration and immigration, it has been determined that there are adjectives with negative or negative meanings towards those who leave the country.

Key words: International migration, qualified human mobility, brain drain, Times, columns.

ULUSLARARASI YÜKSEKÖĞRENİM ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ VE AFGAN ÖĞRENCİLERİN GÖÇMENLİK DENEYİMLERİ

INTERNATIONAL HIGHER EDUCATION STUDENT MOBILITY AND IMMIGRATION EXPERIENCES OF AFGHAN STUDENTS

---

* Dr. Emel Yiğittürk Ekiyor AHBVÜ Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, emelekiyor@gmail.com

Özet:

Türkiye, son yıllarda farklı coğrafyalardan çeşitli niteliklerde göçleri deneyimleyen bir ülkedir. Türkiye'ye yönelik artan göç türlerinden birisi de öğrenci göçüdür. Uluslararası alanda yükseköğretim öğrencilerinin dolaşımının yaygınlaşmasıyla Türkiye de yabancı uyruklu öğrencilere yönelik çalışmalarını ve kontenjanlarını arttırmıştır. Yükseköğretim Kurumunun rakamlarına göre Türkiye'deki üniversitelerde 185 binin üzerinde yabancı uyruklu öğrenci eğitime devam etmektedir. Bu öğrenci gruplarından birisi de Afganistan İslam Cumhuriyeti'nden gelen yükseköğrenim öğrencileridir.

Son dönemlerde Türkiye ile Afganistan arasında düzensiz göç hızla artmış ve sürekli hale gelmiştir. Türkiye düzensiz göçle mücadelede çeşitli önlemler alarak bu hareketliliği sınırlamaya çalışmaktadır. Ancak öte yandan iki ülke arasındaki eğitim ve kültür alanındaki ilişkiler ve işbirliği de devam etmektedir. Bu ilişkilerin uzun bir tarihi söz konusudur. Bu tarihselliğin de etkisiyle Türkiye'deki Afgan öğrencilerin sayıları her yıl artış göstermektedir.

Bu araştırma özelde Afganistan'dan, genelde ise farklı coğrafyalardan gelen yabancı öğrencilerin Türkiye'deki göçmenlik deneyimini anlamaya yöneliktir. Veriler, Ankara'nın çeşitli üniversitelerinde öğrenime devam eden Afgan öğrencilerle yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilmiştir. Betimsel analizin yapıldığı çalışmada öğrencilerin okul, yurt ve kent yaşamı üzerinde durulmuş gündelik yaşam pratikleri araştırılmıştır. Öğrencilerin Türkiye'deki ilk yıllarında dil sorunu yüzünden uyum sağlamada zorlandıkları, ilerleyen yıllarda dahi kent yaşamında sınırlı bir hareketlilik ve etkileşim içinde oldukları saptanmıştır. Örneklem grubunda mezuniyet sonrası Afganistan'a dönmeyi düşünen öğrenciler olduğu gibi üçüncü bir ülkeye gitmeyi planlayan öğrenciler de bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası göç, öğrenci göçü, Afganistan, Afgan, uyum.

Abstract:

Turkey is a country that has experienced migration in various qualities from different regions in recent years. One of increased migration towards Turkey is the kind of student migration. Turkey also spread by the movement of foreign nationals in higher education has increased in the international field studies and quotas for students. The Council of Higher Education according to the number located in over 185 thousand foreign students in universities in Turkey. One of these student groups is higher education students from the Islamic Republic of Afghanistan.

Irregular migration between Afghanistan and Turkey has increased rapidly in recent years and has become permanent. Turkey taking various measures to combat irregular migration is trying to limit the mobility. However, on the other hand, the relations and cooperation between the two countries in the field of education and culture also continue. These relationships have a long history. This historicity of the number of Afghan students in Turkey by the effect has been increasing every year.

This study in particular from Afghanistan, often while foreign students from different geographies to understand the immigrant experience in Turkey. The data were obtained from semi-structured interviews with Afghan students continuing their education in various universities of Ankara. In the descriptive analysis, students' school, dormitory and urban life were emphasized and their daily life practices were investigated. Students are forced to adapt because of the language problem in Turkey in the early years, it was found that even in the later years of limited mobility and interactions of city life. In the sample group, there are students who are thinking of returning to Afghanistan after graduation, as well as students who plan to go to a third country.

Key words: International migration, student immigration, Afghanistan, Afghan, integration.

TÜRK KOOPERATİFÇİLİĞİNİN ÖNÜNDEKİ ENGELLER VE BEKLENTİLER

BARRIERS AND EXPECTATIONS FOR TURKISH COOPERATIVE

Ertuğrul GÜREŞCİ*

Geçmiş olduğu eskilere dayalı olan yardımlaşma ve dayanışma bilinci, Türklerde oldukça eskilere dayanmaktadır. Bu bilinç ile hareket eden Türkler, kooperatifleşme konusunda hiç yabancı kalmamışlardır. Günümüz modern kooperatifçiliğinin doğduğu yer olan İngiltere'nin Rochdale Kasabası'ndan başlayan bu gönüllü iktisadi organizasyon, zamanla birçok ülke tarafından benimsenmiş ve uygulama alanı bulmuştur. Cumhuriyet öncesinde, Memleket Sandıkları ile başlayan Türkiye'de kooperatifçilik düşüncesi ve uygulamaları, günümüze kadar gelmiştir. Ancak, Türk kooperatifçiliğinin hak ettiği yerde olmadığı kabul edilen bir gerçektir. Bu çalışmada Türk kooperatifçiliğinin önündeki engellerin ekonomik, sosyal, siyasi, mali, eğitim ve hukuk ile ilgili olanları ön plana çıkartılarak bunların aşılmasındaki beklentiler vurgulanmıştır. Türkiye'de gelecekte kooperatifçilik için yeni ve umut verici çalışmaların, Türkiye için önemli olacağı sonucuna varılmıştır.

* Dr. Emel Yiğittürk Ekiyor AHBVÜ Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, emelekiyor@gmail.com

† Dr. Öğr. Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, ispir_ert@hotmail.com

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

Anahtar Kelimeler: Kooperatifçilik, Türk kooperatifçiliği, Ekonomik ve sosyal kalkınma

The consciousness of solidarity and cooperation, which has a long history, goes back to very old times in Turks. Acting with this awareness, Turks have never been strangers to cooperatives. This voluntary economic organization, which started in Rochdale Town, England, where today's modern cooperatives were born, has been adopted and applied by many countries over time. Before the Republic, Homeland Coffers starting with cooperative ideas and practices in Turkey, it has come up today. However, it is an accepted fact that Turkish cooperatives are not where it deserves. In this study, the economic, social, political, financial, education and legal obstacles to Turkish cooperatives are brought to the fore and the expectations to overcome them are emphasized. Turkey in the new and promising future for cooperative work has shown that the results will be important for Turkey.

Keywords: Cooperatives, Turkish cooperatives, Economic and social development

COVID 19 SALGIN SÜRECİ VE KIRSAL GÖÇ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

COVIDIEN 19 EPIDEMIC PROCESSES AND RURAL MIGRATION: THE CASE OF TURKEY

Ertuğrul GÜREŞÇİ*

Özet:

2019 yılının son aylarında Çin'de ortaya çıkan Corona Virüsü'nün neden olduğu Covid 19 salgını, kısa sürede bütün dünyayı etkisi altına almıştır. Bu salgınla başa çıkmada başta Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) olmak üzere birçok ülke, çeşitli önlemler almaya çalışmaktadır. Ancak salgının etkisinin ve dramatik sonuçlarının devam etmesi, dünyayı karamsarlığa sürüklemektedir. Geliştirilen ve etki oranları yüksek aşı çalışmaları, Covid 19 ile mücadelede umut verse de bu aşılardan uygulamaya konulması ile ilgili daha birçok engel olduğu görülmektedir. Türkiye, bulunduğu coğrafi koşullar ve ekonomik ilişkileri nedeniyle, bu salgından diğer ülkeler gibi olumsuz etkilenmiştir. Ancak Türkiye'nin bu salgınla mücadelesinde, sağlık sistemi ve sosyal devlet anlayışı ile hareket etmesi, diğer ülkelere göre salgınla mücadelede daha avantajlı bir konumda olmasını sağlamıştır. Salgının Türkiye'de görülmeye başladığı Mart-Nisan aylarından sonra, özellikle büyükşehirlerde yaşayan birçok insan, kırsala doğru yoğun ve plansız bir şekilde göç etmeye başlamıştır. Bu durum, Haziran ayında iller arası seyahat kısıtlamasının kalması ile iyice zirveye ulaşmıştır. Sonuçta bu tür bir göç, Covid 19 salgının bütün bir Türkiye'ye yayılmasına neden olmuştur. Bu çalışmada Covid 19 salgını ve bu salgın sürecinde yaşanan kırsal göçün çeşitli yönleri ile ele alınması amaçlanmıştır. Çalışmada, bu tür bir göçün Türkiye'de Covid 19 salgını ile mücadeleyi zora soktuğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Covid 19, Pandemi, Göç, Kırsal göç

Abstract:

The Covid 19 outbreak caused by the Corona Virus that emerged in China in the last months of 2019 affected the whole world in a short time. Many countries, especially the World Health Organization (WHO), are trying to take various measures to cope with this epidemic. However, the continuation of the impact and dramatic consequences of the epidemic drags the world into pessimism. Although the vaccine studies that have been developed and have high impact rates give hope in the fight against Covid 19, it is seen that there are many more obstacles to the implementation of these vaccines. Turkey due to geographical conditions and economic relations which like other countries has been adversely affected by this epidemic. But Turkey in combating this secretion, the health system and social state to act with the understanding that, in the fight against the epidemic compared to other countries has enabled it to be in a more advantageous position. After seeing the epidemic began in March-April in Turkey, especially the many people living in big cities have started to migrate towards intensive and unplanned countryside. This situation reached its peak with the restriction of travel between provinces in June. Ultimately, this kind of migration, Covidien 19 has caused epidemics to spread to the whole Turkey. In this study, it is aimed to address the Covid 19 outbreak and various aspects of rural migration experienced during this epidemic process. In this study, it was concluded that such a migration to the conclusion that in Turkey in a difficult position Covidien to combat the epidemic 19

Keywords: Covid 19, Pandemic, Migration, rural migration

---

* Dr.Öğr.Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, ispir_ert@hotmail.com

HALİL CİBRAN'IN HİKÂYELERİNDE KADIN İMAJI THE IMAGE OF WOMAN IN KHALIL JIBRAN'S STORIES

Fadime KAVAK*

Özet:

XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren özellikle Lübnan ve Suriye'den Kuzey ve Güney Amerika'ya olan Arap göçü, bireysel ve kolektif çalışmalarla zaman içerisinde 'Mehcer Edebiyatı' adıyla müstakil ve özgün bir akım haline gelmeyi başarmıştır. Bu edebiyat hem genel anlamda Arap Edebiyatı'nda, hem de Arap-Amerikan Edebiyatı tarihinde çok önemli bir yere sahiptir. Mehcer edebiyatının gelişip yayılmasında çok sayıda Arab'ın veya Arap asıllı Amerikalı edebiyatçının rolü olmuştur. Sözü edilen edebiyatçılar içerisinde Cibran Halil Cibran (1883-1931), bilhassa mistik ve toplumsal içerikli yazılarıyla gerek Batı Dünyası'nda gerekse de Arap kamuoyunda dikkatleri üzerine çeken en popüler mehcer edibidir.

Lübnanlı şair ve yazar Halil Cibran'ın anıları, hikâye kahramanları ve olayların cereyan ettiği fizikî çevre gerçek hayattan ve içinde yaşadığı mekândan alınmıştır. Dolayısıyla Lübnan kadınının durumunu ve Cibran'ın ona bakış açısını anlamada özellikle yazarın *el-Ecnihatü'l-Mütekessira*, *'Arâisü'l-mürûc* eserindeki "Marta al-Bâniyye", *el-Ervâhu'l-Mütemerride* isimli eserindeki "Verde el-Hânî" ve "Madca'u'l-'Arûs" adlı hikâyelerine bakmak önem arz etmektedir. Cibran, adı geçen hikâyelerinde bir yandan Lübnan kadınının sürekli çektiği sıkıntılara, baskı altında kalışına, ikinci plana itilişine dikkat çekerken; diğer yandan toplumdaki rolünün sadece ev işleri yapmak, ailevi sorumluluklar üstlenmek, anne ya da eş olmakla sınırlı oluşuna isyan etmektedir. Ona göre, evlenme de dâhil olmak üzere, Doğulu kadın hemen hiçbir konuda hak ve söz sahibi değildir. Keza Cibran, suça karşı toplumsal cezalandırma noktasında da kadının bir çifte standarda kurban edildiğini saptamaktadır.

Tüm bu yaklaşımlarıyla Cibran'ın, kadının toplumdaki yeri ve pozisyonu hakkında bir farkındalık yaratma gayreti içinde olduğu, kadınların mağduriyetine sebep teşkil eden Doğu geleneklerini de bu yüzden eserlerinde açık bir eleştiri konusu yaptığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cibran Halil Cibran, Lübnanlı-Amerikalı yazar, Mehcer Edebiyatı, Kadın

Abstract:

Since the second half of the 19th century, Arab migration from Lebanon and Syria to North and South America has succeeded in becoming an independent and original movement with the name of "Mahjar Literature" in time with individual and collective studies. This literature has a very important place both in Arabic Literature in general and in the history of Arab-American Literature. Many Arabs or American writers of Arab origin played a role in the development and spread of the Mahjar Literature. Among the mentioned literati, Jibran Khalil Jibran (1883-1931) is the most popular Mahjar writer who attracts attention both in the Western World and in the Arab public, especially with his mystical and social content.

The memories of the Lebanese poet and writer Khalil Jibran, the heroes of the story and the physical environment where the events took place were taken from the real life and the place he lived in. Therefore, in order to understand the situation of the Lebanese woman and Jibran's point of view, It is important to look at his stories named "Broken Wings", "Martha al-Bâniyye" in "Nymphs of Valley", "Verde al-Hanî" and "Bride's Bed" in his work "Rebellious Spirits". While Jibran draws attention to the troubles, oppression and pushing of the Lebanese woman to the second plan in his stories; On the other hand, he rebelled that her role in society was limited to doing housework, taking on family responsibilities, being a mother or a wife. According to him, Eastern women have no rights or say in almost any matter, including marriage. Likewise, Jibran finds that women are sacrificed to a double standard in terms of social punishment against crime.

With all these approaches, it is seen that Jibran strives to raise awareness about the place and position of women in society, and therefore makes a clear criticism of the Eastern traditions that cause women to suffer.

Key words: Jibran Khalil Jibran, Lebanese-American writer, Mahjar Literature, Woman.

* Doç. Dr. Bursa Uludağ Üniversitesi, fadimekavak@hotmail.com

ÇALIŞANLARIN İŞ -YAŞAM DENGESİNE YÖNELİK TUTUMLARI HİZMET SEKTÖRÜNDE NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Doç.Dr. Fatma FİDAN*

Çalışan bireyler, yaşamları boyunca çalışma ve özel yaşam olmak üzere temelde iki alanda etkinlik gösterirler. Geçmiş dönemlerden farklı olarak günümüzün hızla değişen koşullarında çalışma ve buna bağlı etkinlikler yaşamlarının büyük bir bölümünü işgal etmektedir. Bununla birlikte özel yaşamının aktif zaman içerisinde niteliksel ve niceliksel oranının artırılması yönündeki çaba ve isteklerin de yoğunlaştığı görülmektedir. Bu ise, iş ve aile yaşam alanlarının etkileşiminin önemini ortaya koymaktadır.

İş ve özel yaşam bireyler açısından farklı tutum, davranış ve düşünce biçimlerinin sergilendiği alanlar olarak dikkat çekmektedir. Çalışanlar açısından özel hayat “sığınma, yenilenme ve dinlenme alanı” olarak öne çıkmakta, buna karşı çalışma “güç, rekabet ve iktidar alanı” olarak anlam kazanmaktadır.

Araştırma, bireylerin çalışma ve özel yaşama işkin algı, tutum ve davranış biçimlerini ortaya koymayı amaçlanmıştır. Kadın ve erkek çalışanların tutumlarına yönelik farklılıklar değerlendirilmiştir. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden “derinlemesine mülakat yöntemiyle gerçekleştirilmiş, veri toplama aracı olarak da yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır. Hizmet sektöründe faaliyet gösteren işletmelerde 240 çalışan ile yüz yüze görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Örneklemin belirlenmesinde basit tesadüfi örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. 18 yaş üstü ve 5 yıl çalışma yaşamında olan bireyler örnekleme dahil edilmiştir.

Araştırmaya katılanların büyük bir bölümü iş ve özel yaşamın birbirinden ayrı tutulması gerektiği görüşünü savunmaktadır. Yapılan görüşmelerde iş yaşamının birey açısından “güç”, aile yaşamının ise “mutluluk ve huzur” elde etme alanları olarak algılandığı tespit edilmiştir. Bireyler düşünsel tatmini daha çok iş yaşamında, duygusal tatmini ise özel yaşamda elde ettiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla, her bir etkinlik alanının birey yaşamı açısından farklı katkıları bulunmaktadır. Ancak iki tatmin alanının da bireyden beklentileri de farklılaşmaktadır. Bu da iki faaliyet alanının birey açısından çekişme ve çatışma doğurmasına neden olmaktadır. Ortaya çıkan uyumsuzluğun, şiddeti ve yönü bireylerin özelliklerine göre farklılaşmaktadır. Bu noktada eğitim düzeyi, yaş, medeni hal, cinsiyet gibi belirleyiciler önem kazansa da en önemli değişken olarak cinsiyet öne çıkmaktadır. Bu iki alanı uzlaştırma konusunda erkeklerin kadınlara göre daha başarılı olduğu görülmektedir. Ancak burada ifade edilmesi gereken, erkeklerin başarısının altında yatan faktörün yetenek veya becerileri değil, kadınların yetki ve sorumluluk paylaşımında sergilediği isteksizlik ve yetersizlik olduğu söylenebilir.

İş yaşamında elde edilen başarı aile yaşamını olumlu yönde etkilemekte, iş yaşamındaki başarısızlığın aile üzerindeki olumsuz etkisi kısıtlıdır. Bunun yanında işte elde edilen başarının bireysel yaşam tatmini açısından oldukça belirleyici olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çalışma Hayatı, Yaşam Kalitesi, İş ve Özel Yaşam Dengesi,

---

* Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Sakarya / Türkiye ffidan@sakarya.edu.tr Orcid No: 0000-0002-1182-3382

GENÇLERİN EVLİLİĞE YÖNELİK TUTUMLARINI ETKİLEYEN DİNAMİKLER

Doç.Dr. Fatma FİDAN*

Toplumların kadın-erkek ilişkilerini düzenleyen değer, kural ve normlar sistemine evlilik denilmektedir. Evlilik, temelde cinsellik ve soyun devamını sürdürmek ve bireylerin iktisadî ve sosyal ihtiyaçları karşılamak amacıyla erkek - kadın arasında kurulan toplumun onayladığı ve desteklediği kadın- erkek birlikteliği olarak tanımlanmaktadır. Evlilik, kadın ve erkeğin birbirlerine ve çocuklarına yönelik hak ve sorumluluklarını içeren sosyo-kültürel ve hukuki sonuçları olan kurumdur. Eşler arasında psikolojik, sosyal ve ekonomik işbirliğini tesis eden, kurumsallaşmış bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Evlilik kurumu farklı coğrafya ve farklı kültürlerde, oluşumu, işlevi, sonuçları, tarafların sorumluluk ve hakları açısından değişiklik gösterebilmektedir. Toplumların değer yargıları, inanç sistemleri ve üretim biçimleri evlilik kurumu üzerinde etkili olabilmektedir. Böylece kadın ve erkek arasında gelenek ve göreneğe bağlı olarak şekillenen bir toplumsal anlaşma niteliğini kazanmaktadır. Aile birliği sürekliliğini evlilik kurumuyla sağlar. Evlilik, aileyi kuran ve kadın erkek ilişkisini toplumsal kalıplar ve kabuller düzlemine yerleştiren bir sözleşmedir.

Araştırma, üniversite öğrencilerinin evlilik kurumuna yaklaşımı, evliliğe yönelik beklenti ve planlarını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Gençlerin evlilik kararını etkileyen temel unsurlar ve dinamiklerin tespiti hedeflenmiştir.

Araştırma örneklemini, üniversite öğrenimi gören son sınıf öğrencilerinden kolayda örnekleme yöntemi kullanarak oluşturulmuştur. Farklı fakültelerde öğrenim gören 467 üniversite öğrencisi ile araştırma gerçekleştirilmiştir.

Araştırma, anket yönetimi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Anketler online gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada üniversite öğrencilerinin evliliğe yönelik tutumlarının, demografik özelliklere göre farklılık arz ettiği görülmektedir. Araştırmaya katılan gençlerin %69,8'inin evlenmeyi düşündüğü, %30,2'sinin ise evlenmeyi düşünmediği sonucuna ulaşılmıştır. Gençler arasında evliliğe yönelik olumsuz tutum erkeklerde daha fazladır.. Erkeklerin kızlara göre evliliğe daha mesafeli yaklaştığı ve erteleme eğiliminde olduğu görülmektedir. Özellikle iş ve gelir beklentisi ile evliliğe yönelik tutumlar arasında pozitif ilişki vardır. İş ve gelirin varlığı evlilik kararını etkileyici temel unsurdur. Genç bireyler istikrarlı bir iş ve gelir sahibi olduktan sonra evlilik kararı alma eğilimindedirler. Özellikle büyük kentlerde ve boşanma öyküsü olan ailelerinin çocuklarında evliliğe yönelik olumsuz tutum kendini hissettirmektedir.

Evlilik kurumuna yönelik pragmatist bir yaklaşım söz konusudur. Gençler, temelde ekonomik koşullar ve bireysel yaşam arzusuyla evlik kurumundan uzaklaşmaktadır. Evlilik kurumunu, kolaylaştırıcı maddi destek ve teşvik edici mekanizmalar ile destekleyici kamu ve yerel politikalara ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Genç, Evlilik, Gençlerin evlilik algısı

---

* Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Sakarya / Türkiye ffidan@sakarya.edu.tr Orcid No: 0000-0002-1182-3382

MISIR EYALETİ VERGİLERİNİN OSMANLI DEVLETİ İÇİN ÖNEMİ

THE IMPORTANCE OF EGYPTIAN PROVINCE TAXES FOR THE OTTOMAN STATE

Fatma ÜNYAY AÇIKGÖZ*

Özet:

Osmanlılarda hazine iki tip hazine vardı. Bunlar kullanımı sadrazam ve defterdara bırakılıp devletin harcamalarına ayrılan Dış (Mirî) Hazine ve sarfiyatı padişaha ait olan İç Hazine idi. İç Hazine'nin en büyük gelir kaynaklarını Mısır eyaletinden gelen irsaliye ve ceyb-i hümayun (cib-i hümayun) akçesi adı verilen yıllık vergiler teşkil ediyordu. Ayrıca her yıl belirli hediyeler de gönderilmekteydi. Bütün bunların gelişi için İstanbul'da tantanalı bir merasim düzenlenirdi. Osmanlılarda Ceyb-i hümayun akçesi padişaha ait özel gelirleri ve padişahların bu gelirlerden yaptığı sarfiyatı ifade etmek için kullanılmıştır. Ceyb-i hümayun harçlığı ya da akçesi, Osmanlı maliyesinde padişahın tasarrufunda bulunan iç hazine kaynaklarının özel bir kısmını teşkil eder ve bazı hususi giderler "harc-ı hassa" adıyla ilgili defterlere kaydedilirdi. Mısır hazinesinden gerektiğinde İç Hazine'ye meblağlar geçirilebilirdi. Ayrıca buradan Mirî Hazine'ye transfer edilen fonlar da vardı. Bunlar "hazine kredis" özelliği taşımaktaydı. Bu bildiride Mısır eyaleti vergilerinden gelir ve gider kalemi olarak örnekler verilerek Osmanlı maliyesi için önemi ile irsaliye, ceyb-i hümayun harçlığı ve hediyeler için yapılan merasimin, Osmanlı Devleti'nde gücün teşhiri ve meşruiyet aracı olarak fonksiyonu üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mısır, Osmanlı, Vergi, Gelir, Meşruiyet.

Abstract:

During the Ottomans, the usage of the treasury was divided into two sections. The first one was the External Treasury which was dedicated to spending of the state which was controlled by the grand vizier (sadrazam) and the treasurer (defterdar) and the second one was the Internal Treasury spending of which belonged to the sultan. Among these, a great deal of the income which was called the sultan's pocket money (ceyb-i hümayun/cib-i hümayun akçesi) was provided by the annual taxes which were sent by this commonwealth which was also called the Egyptian receipts or Egyptian treasury.). In addition, presents with specific qualities and amounts were also being sent. The sultan's pocket allowance (Ceyb-i hümayun harçlığı) in the Ottoman finance constituted a special part of the internal treasury resources and some of the special expenses were recorded as the "sultan's money" (harc-ı hassa). In addition to the amounts which were transferred to the Internal Treasury from the Egypt's Treasury, there were also funds which were transferred to the External Treasury, which had the character of "treasury credits". Examples of the income /expense records of the above mentioned amounts will be provided, together with their importance for the Ottoman finance and the functions of the ceremonies which were held for the presents, receipts (irsaliye), and pocket of the sultan's allowance (ceyb-i hümayun harçlığı) in displaying of the power of the Ottoman State and a means for displaying the legitimacy will be.

Key words: Egypt, Ottoman, Tax, Income, Legitimacy.

* Dr. Öğr. Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, e-posta: facikgoz78@hotmail.com.

ERDEL KRALI GEORGE RAKOÇI'NIN IV. MEHMET'E GÖNDERDİĞİ SADAKAT MEKTUBU

A LETTER OF LOYALTY SENT BY ARDEAL KING GEORGE RÁKÓCZI TO SULTAN IV. MEHMET

Fatma ÜNYAY AÇIKGÖZ*

Özet

Erdel kralları Karlofça antlaşmasına kadar (1699) her sene haraç ve pişkeşin yanı sıra, atanmalarında ve saray düğünlerinde padişahlara hediyelerle birlikte mektup göndererek devlete olan bağlılıklarını ve kulluklarını bu vesileyle arz ederlerdi. Bugün kısmen Macaristan, kısmen de Romanya'da bulunan Erdel (Transilvanya) 1562 Mohaç Meydan Savaşı'ndan 1699 Karlofça Antlaşması'na kadar Osmanlılara tâbi devlet statüsünde olup, işlerinde serbestti. Başlangıçta her sene haraç olarak on bin altın haraç verir, ayrıca padişaha ve muayyen devlet erkânına hediye yollardı. Karlofça'dan sonra bu tür kayıtlara rastlanmaz. Haraç vermek bir tabilik şartı olmakla birlikte; üst mevkideki birine hürmet ve sadakat nişanesi olarak verilen, onun üstün otoritesinin ve himayesinin kabul edildiğini simgeleyen hediye olarak tanımlanan pişkeş, bu anlamıyla hediye verilen ve hiyerarşik yapıda en üst mevkide bulunan padişahın etrafında onun kulu statüsündeki diğer üst rütbeli kişilerin sadakatlerini somut olarak gösterdikleri yaygın uygulamalardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. "*Tâbi-metbû*" ya da "*ihsan-şükran*" ilişkisi çerçevesinde hediyeler, onu veren ve alan arasında yapılmış gizli bir ittifak ve bağımlılık anlaşması anlamına gelirdi. Ancak bilindiği gibi kralların sadakatini sağlamak her zaman kolay olmamış; onlar zaman zaman Osmanlı Devleti'ne isyan etmiştir. Çalışmamızda bu bağlamda Erdel hâkimi George Rakoçi'nin padişaha sadakat ve itaatini arzeden name tercümesi ele alınacaktır (TSMA, E-5891).

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Erdel, Sadakat, Mektup.

Abstract

Ardeal kings were submitting their loyalty and service by sending presents with letter to sultans upon their assignments and palace weddings, in addition to the tribute and presents they have sent every year until Treaty of Karlowitz (1699). Ardeal (Transylvania) which is partly in Hungary and in Romania, was in a state status asociated to Ottomans and independent internal affairs from 1562 Mohács Battle until 1699 Treaty of Karlowitz. In the beginning they were giving ten thousand gold tribute and also sending presents to sultan and known state dignitaries. These kind of registries can not be found, after Karlowitz. Notwithstanding that paying tribute is a naturalness, present; which is identified as the present given as a sign of respect and loyalty to a higher authority, and symbolizing that his/her superior authority and patronage is accepted, appears as one of the common applications where it is bestowed in this sense and where other higher authority persons around the highest authority, the sultan, show their loyalties perceptibly. Thus a kind of dependency relationship between the sultan and the servitor member was being established. Presents in the context of "*tâbi-metbû*" (dependnat liege) or "*ihsan-şükran*" (gift-gratitude) relationship meant a secret alliance and dependency deak between the giver and the receiver. However procuring loyalty of kings was not always easy, as it is known; they have revolted against Ottoman Empire occasionally. In our study, translation of the letter submitting the loyalty and obedience of Ardeal ruler Rákóczi George to sultan will be discussed [TSMA, E. Nr. 5891].

Key Words: Ottoman, Ardeal, Loyalty, Letter.

* Dr. Öğr. Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Yahşihan, Kırıkkale, e-posta: facikgoz78@hotmail.com

ÂŞIK EDEBİYATINDA DİNİ TEMAYÜLLER: KARACAOĞLAN ÖRNEĞİ

SPIRITUAL TRENDS IN ASHIK LITERATURE: KARACAOĞLAN'S SAMPLE

Gökhan ŞENYURT*

Özet:

Bu çalışma, Âşık Tarzı Halk Şiiri'ne yakıştırılan "Din Dışı Edebiyat" kavramının geçerliliğini ortadan kaldıracak nitelikte tespitler barındırması bakımından önem arz etmektedir. Çalışma, özellikle bu türün en önemli temsilcisi Karacaoğlan etrafında şekillenmiştir. XVII. yüzyıl şairlerinden olan Karacaoğlan, genellikle lirik konular üzerinde yoğunlaşan bir aşk şairi olarak tanınmaktadır. Elde edilen bulgular, Karacaoğlan'ın yalnızca güzelleme türünde şiirler ortaya çıkarmadığını; onun inancını yansıtacak türde de ürünler verdiğini gözler önüne sermektedir. Allah'a yakarış, Hz. Muhammed'e gösterilen hürmet, Hz. Ali'nin cömertliği, namaz, cennet/cehennem gibi İslam dininin öğretilerini şiirlerinde yansıtmaları, şairin dinî boyutunu gösteren birer ispat niteliğindedir. Bunun yanı sıra Karacaoğlan, bazı şiirlerinde Bektaşî tarikatıyla ilgili birtakım temaslarda da bulunmuştur. Tesadüf olunan 10'dan fazla şiirde, bu tarikatla ilgili kavramlara ve tarikatın kurucusu Hacı Bektaş Velî'ye yer veren şair, yine Hacı Bektaş Velî'ye hürmet ettiğini, onu velilerin velisi ve tüm şeyhlerin piri olarak gördüğünü dile getirmiştir. Ayrıca Hacı Bektaş Velî'nin kerametlerinden sayılan "cansız duvarı yürütme" kerametini de bir şiirine konu edinmiştir. Tüm bu bulgulardan hareketle, Karacaoğlan'ın 500'ü aşkın şiiri incelenerek dinî konular barındıran şiirleri değerlendirilmiş ve nihayet şairin sadece lirik bir şair olmadığını; şiirlerinde İslam dinini yücelten, bazı Bektaşîlik öğretilerine ve aynı zamanda Hacı Bektaş Velî'ye hürmetlerini gösteren ifadelerle yer verdiği somut bir şekilde görülmektedir. Bildirinin, yukarıda zikredilen söz konusu yakıştırmanın gücünü azaltma vazifesini üstlenmesi umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Âşık edebiyatı, Karacaoğlan, Hacı Bektaş Velî, din, tarikat.

Abstract:

This study is important because of having detections that are qualified enough to sweep the validity of the notion of 'Non-religious Literature' which is ascribed to Ashik Folk Poetry. This study is composed based on Karacaoğlan who is the most important representative of this kind. Karacaoğlan, who is one of the poets in seventeenth century, is known as Ashik poet generally concentrates on lyrical topics. According to findings, not only he writes folk lyric in praise of a special person but also he writes poems representing his belief. Using Islamic doctrines such as prayer to Allah, respect to Hazrat Muhammed, generosity of Hazrat Ali, prayer, heaven/hell prove that the poet has a spiritual aspects. Apart from this, Karacaoğlan has contact with Bektashi sect in some of his poems. In more than ten poems, the poet touches on the notions related to this sect and its' founder 'Haci Bektashi Veli', also he puts into words that he respect to Haci Bektashi Veli and he sees him as a father of all sheikhs. He mentions one of Haci Bektashi Veli's oracle that is about making the wall move in one of his poet. From this point of view, five hundred poems of Karacaoğlan are analyzed and the poems related to spiritual topics are evaluated and it is concluded that the poet is not only a lyric poet but also it is clearly seen in his poems that he touches on the topics such as glorifying the Islam, respect to Haci Bektashi Veli and Bektashi doctrines. This declaration is supposed to undertake the duty of decreasing the power of imputation mentioned above.

Key words: Ashik literature, Karacaoğlan, Haci Bektashi Veli, religion, sect.

İLK SEÇİLMİŞ KADIN BAKAN İMREN AYKUT'UN HAYATI VE SİYASİ FAALİYETLERİ~

THE LIFE AND POLITICAL ACTIVITIES OF THE FIRST ELECTED WOMAN MINISTER İMREN AYKUT

* Bilim Uzmanı, Millî Eğitim Bakanlığı, gokhanssenyurt@hotmail.com.

~ Bu bildiri, Dr. Öğr. Üyesi Gürbüz ARSLAN'ın danışmanlığında, Letafet Özdemir tarafından hazırlanan "İmren Aykut'un Hayatı ve Siyasi Faaliyetleri" başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

Letafet ÖZDEMİR*
Gülbüz ARSLAN**

Özet:

20 Aralık 1940 tarihinde Adana’da dünyaya gelen İmren Aykut, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi’nden 1964 yılında mezun olmuş ve 1964-1983 yılları arasında çeşitli sendikalarda toplu sözleşme müdürlüğü, endüstriyel ilişkiler uzmanlığı ve genel sekreterlik görevinde bulunmuştur. 1981 yılında Danışma Meclisi üyeliği ile başlayan siyasi kariyerine 1983 yılından itibaren milletvekili olarak devam etmiştir. 1987 yılında II. Turgut Özal Kabinesi’nde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı görevine atanarak ülke tarihinde seçimde işbaşına gelen ilk kadın bakan unvanını almıştır. 1988 yılında “Yılın İktisatçısı” seçilerek “Altın Karınca Ödülü’nün” sahibi olmuştur. 1989 yılında Yıldırım Akbulut Kabinesi’nde de Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı görevini sürdürmüştür. 1990’da İngiltere’de kurulan Dünyanın En Başarılı Kadınları Vakfı’nın kurucu üyesi olmuştur. 1991 yılında kurulan I. Mesut Yılmaz Kabinesi’nde hükümet sözcülüğü ve Devlet Bakanlığı görevlerinde bulunmuştur. 1994 yılında Dünya Kadın Kulüpleri tarafından “Asrın En Başarılı 100 Kadını” arasına girmiş ve “Asrın Kadını” ödülüne layık görülmüştür. 1996 yılında kurulan II. Mesut Yılmaz Hükümeti’nde Devlet Bakanı ve 1997 yılında III. Mesut Yılmaz Hükümeti’nde ise ilk kadın Çevre Bakanı olarak görev yapmıştır. Nihayetinde 1999 yılına kadar TBMM’de çeşitli görevlerde bulunan İmren Aykut bu tarihten sonra siyasi yaşamına son vermiş ve kendisini hayır işlerine adanmıştır. Bildiride tüm bu süreç başta İmren Aykut ile yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bilgiler, TBMM Zabıt Cerideleri ve süreli yayınlar ışığında ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: İmren Aykut, İlk Kadın Bakan, Kadın Siyasetçi

Abstract:

İmren Aykut was born on the 20th of December, 1940 in Adana. She graduated from İstanbul University, Economy Faculty in 1964. She was worked as a collective agreement manager in various unions, an industrial relations manager and a general secretary from 1964 to 1983. She started her political career as a member of the advisory council in 1981 and continued as a deputy in 1983. In 1987, she was appointed as the minister of Labour and social security in the second Turgut Özal Cabinet and became the first female minister of the country. In 1988, she was selected as the economist of the year and received the golden ant award. In 1989, she continued to work as the minister of Labour and Social Security in Yıldırım Akbulut Cabinet. She was the founding member of the most successful women foundation of the world in 1990. She served as a government speaker and state minister in the first Mesut Yılmaz Cabinet which was established in 1991. In 1994, she was among the hundred most successful women of the century and awarded the woman of the century by the world women’s clubs. She worked as a state minister in the second Mesut Yılmaz government in 1996 and worked as the first female environment minister in the third Mesut Yılmaz government. Finally, İmren Aykut, who served in various positions in the Turkish Grand National Assembly until 1999, ended her political life after this date. And she dedicated herself to charity. In the declaration, the information, obtained as a result of the interviews with İmren Aykut, will be discussed in the Turkish Grand National Assenbly news bulletin and periodicals.

Key words: Imren Aykut, The First Female Minister, Female Politician.

*Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, letafet.ozdemir@hotmail.com

** Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, gurbuz.arslan@hotmail.com

İ.Ü. NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİ T5502 NUMARALI HUBANNAME VE ZENANNAME MİNYATÜRLÜ YAZMASINDA ÇİÇEK

THE FLOWER ON THE HUBANNAME AND ZENANNAME MINIATURE MANUSCRIPT WITH NO. T5502 IN THE RARE ARTWORKS LIBRARY OF ISTANBUL UNIVERSITY

Mesude Hülya (ŞANES) DOĞRU**

ÖZET

Minyatürlü yazmalar, dönemlerinin önemli olaylarının betimlendiği görsel malzemeler olarak, belge niteliği taşırlar. Nakkaşlar, dönemlerinin cülus, cenaze, şehname, savaş, sünnet düğünü, gibi önemli olaylarının geleceğe en doğru şekilde aktarılması için birçok eser üretmişlerdir. Minyatürlü yazmalar kalabalık grupların yer aldığı figürlü kompozisyonların yanı sıra, her bir varakta tek bir figürün çalışıldığı örnekler de barındırırlar. XVI. yüzyıl sonuna kadar tek figürlü portrelere, Siyer-i Nebi, silsilename ve şemailname gibi minyatürlü yazmalarda rastlanır.

XVI. yüzyılın sonu itibarıyla padişah ve din büyüklerinin yer aldığı tek figürlü albümlere, günlük yaşam içindeki sıradan insanların betimlendiği, kıyafet albümü olarak tanımlanan minyatürlü yazmalar da eklenir. İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi'nde T 5502 numara ile yer alan, H. 1208 tarihli, Hubanname ve Zenanname bu albümler arasında yer alır. Enderunlu Fazıl'ın metnini yazdığı eserin, minyatür sanatçısının Halimzade Fethi Efendi olduğu düşünülmektedir. Eser tezyinatı açısından, XVIII. yüzyıl minyatür ve tezhibinin iyi bir örneğidir. Metin olarak da basılmış olan eserin, Türkiye'deki minyatürlü tek nüshası, dört kıtada yaşayan, otuz yedi adet erkek figürünün bulunduğu Hubanname ve otuz dokuz adet kadın figürünün bulunduğu Zenanname adıyla iki ayrı bölümde çalışılmıştır. Eser tek bir cilt içinde toplanmıştır. Natüralist çiçeklerin kullanıldığı unvan sayfalarının dışında, hem Hubanname, hem de Zenanname bölümlerinde figürlerin ellerinde, ayaklarında ve kıyafetlerinde natüralist çiçeklerin kullanıldığı görülmektedir.

Türklerin çiçek sevgisinin yazma eserlerin tezyinatlarında da tezahür etmesi şaşırtıcı değildir. Bitkisel çiçeklerin tasarımlarda yer almasıyla başlayan süreç, yarı stilize ve natüralist çiçeklerin kullanımlarıyla zenginleşerek devam eder. Özellikle Türk Rokokosu olarak adlandırılan dönemden günümüze kalan örneklerde, her biri tanımlanabilecek kadar ayrıntılı şekilde nakşedilmiş her tür çiçeğin tezhipli ve minyatürlü yazmalarda yoğun şekilde kullanıldığı görülmektedir.

Bu çalışma kapsamında, XVIII. yüzyılın Türk Rokokosu örneklerinden Hubanname ve Zenanname minyatürlü yazmasının kadın ve erkek figürlerinin bulunduğu varaklarındaki çiçek çeşitliliği ele alınacak; dönemin önemli iki sanatçısı, Levni (TSM H 2164) ve Buhari'nin (İ.Ü. NEK T 9364) kıyafet albümlerindeki figürlü varaklarda kullanılan natüralist çiçekler ile karşılaştırmalar yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hubanname ve Zenanname, Enderunlu Fazıl, Halimzade Fethi Efendi, XVIII. yüzyıl tezyinatı, minyatür

ABSTRACT

Miniature manuscripts, as visual materials depicting the important events of their periods, have the qualification of documents. Miniaturists had produced many artworks in order to convey the important events of their periods such as enthronement, funeral, *şehname*, war, circumcision feast in the most accurate way to future. On miniaturized manuscripts, there are also examples of a single figure on each leaf as well as figured compositions with crowded groups. Until end of XVIth century, single-figure portraits can be seen in miniature manuscripts such as *Siyer-i Nebi*, *silsilename* and *şemailname*.

As from end of XVIth century, miniature manuscripts, which were described as clothing albums, depicting ordinary people in daily life, were also added to the single-figure albums featuring the sultan and religious elders. *Hubanname* and *Zenanname* with no.T 5502 and dated H. 1208 in the Rare Artworks Library of Istanbul University is included in such albums. It is thought that *Halimzade Fethi Efendi* was the miniature craftsman of the artwork written by *Enderunlu Fazıl*. In terms of the artwork decoration, it is a good example of XVIIIth century miniature and illumination. Miniature single copy in Turkey of the artwork, which was printed as text, miniatures had been worked in two separate sections named *Hubanname* which on thirty seven men figures and named *Zenanname* which on thirty nine women figures who were living in four continents. The artwork was gathered within a single volume. Apart from the title pages where naturalist flowers were used, it was seen that naturalist flowers were used on the hands, feet and clothes of the figures in both the *Hubanname* and *Zenanname* sections.

It is not surprising that flowers love of Turkish people is also seen on the decorations of the manuscripts. The process that begins with the inclusion of herbal flowers in designs continues with the use of semi-stylized and naturalist flowers by

* Doçent, Sakarya Üniversitesi, mhdogru@sakarya.edu.tr
Assoc. Prof, Sakarya University, mhdogru@sakarya.edu.tr

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

getting rich. Especially, in the examples from the period called Turkish rococo, it is seen that all kinds of flowers, each of which were engraved in such detail as to be described, were used extensively in illuminated and miniature manuscripts.

Within scope of this study, the variety of flowers on the leafs of the *Hubanname* and *Zenanne* miniature manuscript with male and female figures which is one of examples of Turkish Rococo of XVIIIth century will be handled, comparisons will be made with the naturalist flowers used in the figured leaves on the clothing albums of *Levni* (TSM H 2164) and *Buhari* (IU NEK T 9364) who were two important craftsmen of the period.

Keywords: *Hubanname* and *Zenanne*, *Enderunlu Fazıl*, *Halimzade Fethi Efendi*, ornamentation of XVIIIth century, miniature

ARAPÇADAN TÜRKÇEYE YAPILAN ÇEVİRİLERDE KARŞILAŞILAN ÇEŞİTLİ ZORLUKLAR

DIFFICULTIES ENCOUNTERED IN TRANSLATION FROM ARABIC TO TURKISH

Mehmet BÖLÜKBAŞI*

Özet:

Çeviri, insanoğlunun var olduğu günden itibaren yapılan önemli bir faaliyetidir. Farklı milletler ve kültürler arasında iletişimi sağlamada çeviri, önemli bir role sahiptir. Çevirinin kendine has kuralları bulunmaktadır. Bu kurallardan birisi kaynak dil ve hedef dile hâkim olunması ve ayrıca her iki dilin toplum yapısının, kültürünün ve tarihinin bilinmesi gerekir. Ancak bu sayede istenilen çevirinin gerçekleşmesi mümkündür.

Kadim ve zengin bir dil olan Arapçadan Türkçeye yapılan çevirilerde ortaya çıkan belli başlı zorluklar bulunmaktadır. Bu zorluklar her iki dilin gramer yapısının farklı olmasıdır. Bununla birlikte, Arapçada bulunan 28 harf sessiz harflerden oluşmaktadır, bu harflerin altına ve üstüne konulan hareke adı verilen işaretlerle sesli harfe dönüşmeleri sağlanmaktadır. Bu işaretler sayesinde Arapça harflerin ses vurguları tam olarak anlaşılabilir. Ancak, bu hareketler Arapça öğretilirken kullanılmakta daha sonraki aşamalarda bu hareketler kullanılmamaktadır. Bu durum Arapçadan Türkçeye yapılan çevirilerde karşılaşılan zorluklardan birisidir. Bir diğer zorluk ise Arapçaya özgü yer isimlerinin, mecaz anlatımların, yabancı isimlerin, kabile isimleri ile edilgen fiillerin kullanılmasıdır. Bununla birlikte Arapçaya özgü deyimlerin ve atasözlerinin bir kısmının karşılığının sözlüklerde yer almamasından kaynaklanan çeviri zorlukları da bulunmaktadır. Bu çalışmada Arapça dilinde yer alan farklılık nedeniyle ortaya çıkan çeviri zorluklarına değinilmiştir.

Bu çalışmada doküman analizi ve kaynak taraması yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın amacı Arapçadan Türkçeye yapılan çevirilerde karşılaşılan zorlukların nedenleri hakkında bilgiler vermektir. Araştırmanın önemi iki farklı dil arasında yapılan çevirilerde karşılaşılan zorlukların dillerin yapısı ve kültür farklılığından kaynaklandığına dikkat çekmektir.

Anahtar Kelimeler: Çeviri zorlukları, Arapça, Türkçe.

Abstract:

Translation is an important activity that has been done since the existence of human beings. Translation plays an important role in establishing communication between different nations and cultures. Translation has its own rules. One of these rules is to master the source language and the target language, and also to know the social structure, culture and history of both languages. Only in this way it is possible to realize the desired translation.

There are certain difficulties that arise in translations from Arabic to Turkish, an ancient and rich language. These difficulties are that the grammatical structures of both languages are different. However, 28 letters in Arabic consist of consonants, and these letters are transformed into vowels with signs called vowels placed above and below them. Thanks to these signs, the sound emphasis of Arabic letters can be fully understood. However, these movements are used while teaching Arabic, and these movements are not used in later stages. This is one of the difficulties encountered in translations from Arabic to Turkish. Another difficulty is the use of Arabic place names, metaphors, foreign nouns, tribal nouns and passive verbs. However, there are translation difficulties due to the fact that some of the idioms and proverbs specific to Arabic are not included in dictionaries. In this study, translation difficulties that arise due to the difference in Arabic language are discussed.

Document analysis and literature review method was used in this study. The aim of the study is to give information about the reasons for the difficulties encountered in translations from Arabic to Turkish. The importance of the study is to draw attention to the fact that the difficulties encountered in translation between two different languages stem from the structure of the languages and the cultural differences.

Key words: Translation difficulties, Arabic, Turkish.

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi, blkbamehmet@gmail.com

ARAPÇANIN İSPANYOLCAYA ETKİSİ

THE INFLUENCE OF ARABIC ON SPANISH

Mehmet BÖLÜKBAŞI*

Özet:

M. 756 yılında Abdurrahmân b. Muâviye b. Hişâm (ö. 788) tarafından İspanyada kurulan Endülüs Emevî devleti III. Hişâm (ö.1036) devrinde M.1031 senesinde yıkılmıştır. 275 yıl boyunca İspanyada hüküm süren Endülüs Emevîleri birçok alanda İspanyolcayı etkilemiştir. Arapçanın ve Müslümanlığın İspanyada yayılması bu etkileşimde oldukça önemli bir rol oynamıştır. Araplar yönetime hâkim olduktan sonra Arapçanın idari ve resmi yazışmalarda kullanılmaya başlanması ile İspanyada yaşayan halk idari ve resmi işlerini çözmek için Arapça öğrenmeye başlamışlardır. Bununla birlikte günlük hayatta da Arapça etkin bir şekilde kullanılmıştır. Bu sayede Arapçadan İspanyolcaya birçok Arapça kelime girmeye başlamıştır.

Toplular arası kültür etkileşiminde belli başlı etkenler bulunmaktadır. Bu etkenlerden biriside dil etkileşimidir. Dil etkileşimi öncelikle Arapların İspanyayı feth etmesiyle başlamış, daha sonra Arapların İspanyayı siyasi ve idari açıdan kontrol altına almaları Arapçanın İspanyolca üzerindeki etkisini artırmıştır.

Arap ve İspanyol toplumuna mensup kişiler arasında yapılan evlilikler neticesinde Arapça İspanyolcayı etkilemiş. Ayrıca iki farklı toplum arasında yapılan bu evlilikler Arap kültüründe bulunan yeme, içme ve eğlence gibi unsurların İspanyol kültürüne aktarılmasında büyük rol oynamıştır. Bu etkileşimler uzun yıllar sürmüş bu sayede Arap ve İspanyol toplumları arasında kültür etkileşimi olmuştur. Bu bağlamda İspanyada 275 yıl süren Arap hâkimiyeti neticesinde Arapçadan birçok kelime İspanyolcaya geçmiştir. Bu kelimelerin bir kısmının telaffuzu değişmiş bir kısmı ise anlam kaymasına uğramıştır. Bu kelimeler günümüzde İspanyolcadada kullanılmaktadır. Bu çalışmada Arapçadan İspanyolcaya geçen belli başlı kelimeler ele alınmıştır. Ayrıca bu çalışma kaynak taraması ve doküman analiz yöntemine dayanmaktadır. Araştırmanın amacı kadim dillerden biri olan Arapçanın İspanyolca üzerindeki etkisi ve bu etkinin ortaya çıkış sebepleri ve sonuçları hakkında bilgiler vermektir. Araştırmanın önemi farklı kültürler arası dil etkileşiminin diller var oldukça devam eden bir süreç olduğunu vurgulamaktır.

Anahtar Kelimeler: Dil etkileşimi, Arapça, İspanyolca, Endülüs Emevîleri.

Abstract:

The Andalusian Umayyad state founded in Spain by Abdurrahman (d. 788) in 756 AD. It was destroyed in the period of Hisham (d.1036) in 1031 AD. The Andalusian Umayyads, who ruled in Spain for 275 years, influenced Spanish in many areas. The spread of Arabic and Muslims in Spain played a very important role in this interaction. After the Arabs dominated the government, Arabic began to be used in administrative and official correspondence, and the people living in Spain started to learn Arabic to solve their administrative and official affairs. However, in daily life, Arabic has been used effectively. In this way, many Arabic words began to enter from Arabic to Spanish.

There are certain factors in cultural interaction between societies. One of these factors is language interaction. Language interaction first started with the conquest of Spain by the Arabs, then the Arab political and administrative control of Spain increased the influence of Arabic on Spanish.

Arabic influenced Spanish as a result of marriages between people belonging to the Arab and Spanish communities. In addition, these marriages between two different societies played a major role in the transfer of elements such as eating, drinking and entertainment in the Arab culture to the Spanish culture. These interactions lasted for many years, so there was a cultural interaction between Arab and Spanish societies. In this context, as a result of 275 years of Arab domination in Spain, many words from Arabic were transferred to Spanish. Some of these words have changed pronunciation and some have lost their meaning. These words are used in Spanish today. In this study, the main words that passed from Arabic to Spanish were discussed. In addition, this study is based on literature review and document analysis method. The aim of the research is to provide information about the effects of Arabic, one of the ancient languages, on Spanish and the reasons and consequences of this effect. The importance of the research is to emphasize that intercultural language interaction is an ongoing process as long as languages exist.

Key words: Language interaction, Arabic, Spanish, Andalusian Umayyads.

* Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi, blkbamehmet@gmail.com

KUR'ÂN-I KERÎM'İN DİL VE ANLATIM ÜSLUBU

LANGUAGE AND EXPRESSION STYLE OF THE QUR'N-I KERAM

Dr. Mehmet Zeki DOĞAN*

Özet

Kur'ân'ın nüzûl dönemindeki ilk muhatapları Araplar olduğu için onun dili de Arapça olmuştur. Kur'ân'ın dili Arapça olmasına rağmen Arapların nesir ve şiirlerine benzemeyen kendine özgü hikmetli bir dil ve anlatım üslubu bulunmaktadır. Nazmın vecizliği, güzel üslubu, mükemmel beyânı, örneklerin güzelliği, prensiplerin yüceliği, haberlerindeki letâfeti, kelimelerin fesâhat ve akıcılığıyla Kur'ân, her derecedeki insanı etkisi altına almaktadır. Zira Kur'ân, yirmi üç yılda inmesine rağmen, harflerin, kelimelerin, âyetlerin ve sûrelerin birbirleriyle münasebeti hem lafız hem de mana yönüyle bir bütünlük arz etmekte, onda en küçük bir uyumsuzluk ve tutarsızlık bile görülmemektedir. Bu nedenle tebliğimizde Kur'ân'ın gönüllere tesir edişi, ses nizamındaki uyumu, tekrarlarının usandırmayışı, aynı anda farklı seviyelere hitap etmesi, muhatabın psikolojik durumunu gözetmesi, vurgulu bir özelliğe sahip olması, olayları tasvir etmesi, tefekküre davet etmesi, yorum zenginliğine müsait bir yapıda olması, konuların iç içe olması, mukayeseli bir anlatımı içermesi, muktazay-ı hâli gözetmesi, az kelimelerle zengin manalar ifâde etmesi, âyetlerin dizilişindeki ahengi, sûreler arasındaki tenasübü, kesinleşmiş bilimsel verilerle uyumu, lafız ve mana dengesi; akla ve duylara dengeli hitap etmesi; fert ve toplumun ahlakını güzelleştiren temel ilkeleri; Mekki ve Medenî üslubu; şiir ve nesirden farklı bir üsluba sahip olması; beyân ve belâğat özelliği gibi kendisine has anlatım üslubunu incelemeye ve değerlendirmeye çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Kur'ân, Tefsir, Üslup, Kur'ân'ın Anlatım Üslubu.

Summary

Since the first addressees of the Quran were Arabs, its language was also Arabic. Although the language of the Quran is Arabic, it has a unique wise language and narrative style unlike the prose and poetry of the Arabs. The Qur'an influences people of all levels with the conciseness of the Nazm, its beautiful style, its perfect statement, the beauty of the examples, the glory of the principles, the beauty of its news, the purity and fluency of its words. For, although the Quran was revealed in twenty-three years, the relationship of letters, words, verses and suras with each other is in harmony in terms of both word and meaning, and even the slightest inconsistency is not observed in it. For this reason, in our paper, the influence of the Qur'an on the hearts, harmony in the sound order, the uneasiness of its repetitions, addressing different levels at the same time, observing the psychological state of the interlocutor, having an emphasis, describing events, inviting them to contemplation, in a structure suitable for richness of interpretation. being, the subjects being intertwined, containing a comparative expression, appropriate to the position, expressing rich meanings with few words, the harmony in the arrangement of the verses, the transition between the surahs, the harmony with the finalized scientific data, the balance of words and meanings; balanced appeal to mind and senses; Basic principles that enhance the morality of individuals and society; Meccan and Civilized style; having a different style from poetry and prose; We will try to examine and evaluate his unique style of expression such as statement and eloquence.

Key words: Quran, Tafsir, Style, Expression Style of the Quran.

---

* Dr. Diyanet İşleri Başkanlığı, İpekyolu ilçe müftülüğü, İpekyolu/Van, mehmetzekidogan@hotmail.com

2006 - 2020 ORTAÖĞRETİM LİSE TARİH DERS KİTAPLARININ ANADOLU BEYLİKLER DÖNEMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF 2006 - 2020 SECONDARY EDUCATION HIGH SCHOOL HISTORY COURSE BOOKS IN TERMS OF THE ANATOLIAN PRINCIPLES PERIOD

Ümit ÖZTÜRK*

Özet

Ders kitapları günümüzde öğrenme ve öğretme süreçlerinde en yaygın olarak kullanılan eğitim materyallerindendir. Ders kitaplarının eğitim süreçlerindeki yeri günümüzde hala önemini korumakta ve eğitim öğretim süreçlerindeki birçok etkinlik kitapları üzerinden yürütülmektedir. Öğretmenlerin birçoğu öğrenme ve öğretme etkinlikleri ile ilgili düzenlemeleri kitaplarından hareketle yürütmektedirler. Bu durum ders kitaplarının öneminin daha da artmasına neden olmaktadır. Ders kitapları öğrencilerin öğrenme düzeyleri üzerinde etkili olan en temel faktörlerden birisidir. İyi bir ders kitabı öğretimdeki boşluklara doldurarak aradaki kopuklukları gidermektedir. Bu çalışmada da Türkiye’de lise düzeyinde okutulan tarih ders kitaplarında yer alan Anadolu Beylikleri dönemi konularının işlevsel bir şekilde hazırlanıp hazırlanmadığı incelenmektedir. Bu araştırma 2006-2020 yılları arasında Türkiye’de lise düzeyinde okutulan tarih ders kitaplarında yer alan Anadolu Beylikleri dönemi konularının içerik, teknik ve tasarım, anlatım ve metin içerikleri, etkinlik ve ölçme değerlendirme uygulamaları açısından işlevsel bir şekilde ne ölçüde hazırlandığını incelemeyi amaçlamaktadır.

Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniğinin uygulandığı çalışmanın verileri 2006-2020 yılları arasında lise düzeyinde okutulan tarih ders kitaplarından elde edilmiştir. Elde edilen verilerden hareketle Anadolu beylikleri dönemi konuları içerik, teknik ve tasarım, anlatım ve metin içerikleri, etkinlik ve ölçme değerlendirme uygulamaları ve dil ve anlatım açısından incelenmiştir.

Araştırmanın sonunda kitaplarının içerik, teknik tasarım, anlatım ve metin çeşitleri ve etkinlik ve ölçme değerlendirme açısından sonraki yıllarda basılan ders kitapları lehine farklılıklar gösterdikleri görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Lise, Ders Kitabı, Tarih, Anadolu Beylikleri.

Abstract

Textbooks are among the most used educational materials in today's learning and teaching processes. The place of textbooks in education processes still maintains its importance today and many activity books in education and training processes are carried out. Most of the teachers make arrangements for learning and teaching activities based on their books. This situation causes the importance of textbooks to increase even more.

Textbooks are one of the most fundamental factors affecting students' learning levels. A good textbook eliminates the gaps in teaching by filling in the gaps in teaching. This study also taught at the high school level history textbooks located in the Anatolian principalities era in Turkey is examined as the subject of the preparation prepared in a functional form.

This research 2006-2020 year between Turkey at the high school level taught in history textbooks located Anatolian principalities era issues of content, technology and design, narration and text content, activities and assessment practices aims to examine how functional way in terms of extent prepared.

The data of the study, in which the document analysis technique, one of the qualitative research methods, was applied, was obtained from the history textbooks that were taught at high school level between 2006-2020. Based on the data obtained, the subjects of Anatolian principalities were examined in terms of content, technique and design, expression and text contents, activity and assessment and evaluation practices, and language and expression.

At the end of the study, it was seen that the books differed in favor of the textbooks published in the following years in terms of content, technical design, expression and text types, efficiency and assessment.

Keywords: High School, Textbook, History, Anatolian Principalities.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tarih Eğitimi, umitozturk61@gmail.com

VAKÂYİ HAYRİYE SONRASI YENİÇERİ FAALİYETLERİ VE ALINAN ÖNLEMLER

JANISSARY ACTIONS AFTER VAKÂYİ HAYRİYYE AND THE MEASURES TAKEN

Ramazan Hüseyin BİÇER*

Özet

Sultan II. Mahmud zamanında 1826'da Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması, Osmanlı Devleti tarihinin önemli kırılma noktalarından birisidir. Yeniçeri Ocağı, devletin kuruluş döneminden, kaldırıldığı 1826 tarihine kadar, birçok tarihî vakada ön sırada yer almıştır. Devletin, parlak dönemlerinde elde ettiği zaferlerde askerî gücünün önemli bir ayağını oluşturan yeniçeriler, zamanla gözden düşmüş, devletin askerî anlamda yaşadığı başarısızlıkların sebebi olarak değerlendirilmeye başlamışlardır. Yeniçeri Ocağı 1826'da Vakâyi Hayriyye adı verilen kalkışma sonucunda resmî olarak kaldırıldıktan sonra belli bir süre daha kimi yeniçeriler gerek eyaletlerde gerekse İstanbul'da gizli olarak yaşamaya ve tekrar bir yolunu bulup ayağa kalkmaya çalışmışlardır. Bu dönemde onların kümelenildiği yerlerden birisi de yeni kurulan Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye'dir. Devlet, yeni ordu içerisinde kümelenen yeniçeri taraftarlarını yok etmek için yoğun çaba sarf etmiş, sert tedbirler almıştır. Bu çalışmanın konusunu, ocak kaldırıldıktan sonra, tekrar bir çıkış yolu arayan yeniçerilerin faaliyetleri ile devletin onların önünü almak için giriştiği mücadele kapsamaktadır. Arşiv kaynaklarından ve kroniklerden de faydalanılarak oluşturulan bu çalışmada, Osmanlı Devleti'nin 2 ayaklı bir mücadeleyle yeniçerileri yok etme girişimine girdiği görülmektedir. Bunlardan birincisi merkezde ve taşrada ocak, fiilî olarak kaldırıldıktan sonra, yeniçerilere karşı taraftarlık yapanları ve ocak bakiyelerini yok etmek olmuştur. Mücadelenin bir diğer ayağı ise ocağın fikrî yapısını oluşturan Bektaşî tekkelerinin kapatılmasıdır. Çalışmada da görüleceği üzere arşiv kayıtlarına yansıyan bu tasfiye mücadelesinde devlet, ocağın uyanmasına fırsat vermeden hem teşkilat hem de fikrî yapısının yok olması için yoğun çaba sarf etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Yeniçeri, Bektaşî, Vakâyi Hayriyye

Abstract

In the period of Sultan II. Mahmud, the abolition of the Janissary Corps in 1826 is one of the important breaking points in the history of the Ottoman Empire. The Janissary Corps was at the forefront of many historical cases from the foundation period of the state to 1826 when it was abolished. The Janissaries, who constituted an important pillar of the military power in the victories of the state during its heyday, fell out of favor over time and began to be considered as the reason for the state's military failures. After the Janissary Corps was officially abolished as a result of the uprising called Vakâyi Hayriyye in 1826, some janissaries tried to live secretly both in the provinces and in Istanbul and to find a way to stand up again. One of the places where they gathered in this period was the newly established Asâkir-i Mansure-i Muhammediyye. The state made intense efforts and took drastic measures to destroy the Janissary supporters clustered in the new army. The subject of this study covers the activities of the Janissaries who are looking for a way out to exist again after the quarry is removed, and the struggle of the state to prevent them. In this study, which was created by making use of archive sources, it is seen that the Ottoman Empire attempted to destroy the janissaries with a two-legged struggle. The first of these was to destroy those who supported the janissaries and their residues after the quarry was actually abolished in the center and the provinces. Another pillar of the struggle is the closure of the Bektashi lodges, which constitute the intellectual structure of the hearth. As can be seen in the study, in this struggle for liquidation, which is reflected in the archive records, the state made an intense effort to destroy both its organization and its intellectual structure without allowing the hearth to wake up.

Keywords: Ottoman, Janissary, Bektashi, Vakâyi Hayriyye

* Araştırma Görevlisi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, e-posta: rmznhsynbcr@gmail.com

HUKUK RESEPSİYONU SÜRECİNE TEPKİ OLARAK YERLİ HUKUK: MECELLE AS A REACTION TO WAY LAW RECEPTION NATİVE LAW: MECELLE

Ramazan Hüseyin BİÇER*

Özet

Osmanlı Devleti'nde bugünkü manada kanun yapma faaliyetleri, Tanzimat Fermanı'ndan sonra başlamıştır. Bu dönem devletin, kötüye gidişini durdurmak için yapılan faaliyetlerin yoğun olduğu ve her alanda bir değişimin yaşandığı bir süreç olarak dikkat çekmektedir. Bu dönemde dikkat çeken çalışmalardan birisi de medenî bir hukuk oluşturmak için yapılan çalışmalardır. Tanzimat Fermanı'nın ilanından sonra, yabancı devletler, Osmanlı Devleti'nin kendisine ait medenî hukuk oluşturmamasını, devlet üzerinde baskı aracı olarak kullanmışlardır. Ayrıca, yeni kurulmuş olan mahkemelerde de genel-geçer bir medenî hukuk eksikliği ortaya çıkmıştır. Ele alınan dönemde, Osmanlı Devleti'nde ki sıkıntıların bir nebze önüne geçmek ve toplumsal iyileşmeyi sağlamak amacıyla yeni bir hukuk oluşturma çabasına girilmiştir. Ancak, bu hukukun bizzat Osmanlı'ya mı ait yoksa hâli hazırda batıda uygulanan bir hukuk mu olacağı yönünde görüş ayrılıkları yaşanmıştır. Devlet adamları arasında, hukukun hazırlanmasına geçmeden önce yeni hukukun, yabancı bir devletin hukukunun alınmasını (resepsiyonu) isteyen görüş ağırlık kazanmıştır. Özellikle o dönemde Avrupa'da birçok ülkede uygulanan Fransız Hukuku olan Code Civile'in tercümesinin yapılıp aynen Osmanlı medenî hukuku yapılması hususu gündeme gelmiştir. Hatta bu konuda tercüme çalışmaları da yapılmıştır. Bu çalışmada, yabancı hukuk alımına (resepsiyon) karşı olan devlet adamlarının, bir tepki olarak Mecelle'yi hazırlaması süreci ele alınmıştır. Çalışmanın amacı ise, Osmanlı Devleti'nin sosyal ve siyasî olarak bir dönüşümden geçtiği bu dönemi daha iyi anlamak ve devletin en önemli ayağı olan hukuk yapısının yeniden oluşum dönemini irdelemektir.

Anahtar Kelimeler: Hukuk, Resepsiyon, Osmanlı, Batı

Abstract

Law making activities in the Ottoman Empire in today's sense started after the Tanzimat Edict. This period draws attention as a process in which the activities carried out to stop the deterioration of the state are intense and a change is experienced in every field. One of the remarkable studies in this period is the work done to establish a civil law. After the declaration of the Tanzimat Edict, foreign states used the Ottoman State's not establishing its own civil law as a means of pressure on the state. In addition, a common-law lack of civil law emerged in the newly established courts. In the period under discussion, an effort was made to formulate a new law in order to prevent the troubles in the Ottoman Empire to some extent and to ensure social improvement. However, there have been differences of opinion as to whether this law belongs to the Ottoman Empire itself or it will be a law that is currently applied in the west. The opinion demanding the adoption (reception) of the new law, the law of a foreign state before proceeding with the drafting of the law, gained weight among the statesmen. Especially at that time, the issue of translating the Code Civile, which was the French Law applied in many countries in Europe, and making the same Ottoman civil law came to the agenda. In fact, translation studies have been made on this subject. In this study, the process of preparing Mecelle as a reaction by statesmen who are against foreign law reception (reception) is discussed. The aim of the study is to better understand this period when the Ottoman Empire underwent a social and political transformation and to examine the reconstruction period of the legal structure, which is the most important pillar of the state.

Key words: Law, Reception, Ottoman State, West

---

* Araştırma Görevlisi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, rmznhsynbcr@gmail.com

DİJİTAL OKUMA ARAÇLARININ OKUMA BECERİSİNE ETKİSİ

THE EFFECT OF DIGITAL READING TOOLS ON READING SKILLS

Sadık Ahmet ÇETİN*

Özet:

Bu çalışmanın amacı dijital okuma araçlarının okuma becerisine etkisi ortaya koymaktır. Bu araştırma nitel araştırma yönteminde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırma kapsamında masaüstü bilgisayar, dizüstü bilgisayar, tablet, e-okuma cihazları ve akıllı telefonda yapılan okumalarla ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir. Bu çalışmada verilerin analizi sonucunda dijital okuma araçlarının kendine özgü özelliklerinin okuma becerisini etkilediği tespit edilmiştir. Dijital okuma için kullanılan masaüstü ve dizüstü bilgisayarlar sabit bir zeminde durmalıdır ve bu araçlardan okuma yapılırken ekran dik açıda durmaktadır. Tablet, e-okuma cihazları ve akıllı telefonlardan yapılan okumada ise okuma aracının sabit bir zeminde durmasına gerek yoktur. Bunun yanında araçların ekran çözünürlüğü, ekran parlaklığı, araçlarda hangi okuma stratejilerinin ve hangi okuma uygulamalarının kullanılabildiği gibi birçok özellik okuma başarısına etki etmektedir. Alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde en iyi okumaların e-okuma cihazları, tablet ve akıllı telefonlar ile yapıldığı ortaya konmuştur. Okuma araçlarından masaüstü bilgisayar, dizüstü bilgisayar, tablet ve akıllı telefon çoklu özellikli araçlardır. Dolayısıyla bu araçlar okuma dışında başka amaçlar için de kullanılabilir. Fakat e-okuma cihazları ise sadece okuma yapmak için tasarlanmıştır. Bu durum da doğal olarak okuma sürecine yansımıştır. Araştırma sonucunda genel olarak dijital ortamlarda en iyi okumaların sırasıyla e-okuyucular, tabletler, akıllı telefonlar ve bilgisayarlardan yapıldığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Okuma, Ekran Okuma, Çevrim İçi Okuma, Okuma Becerisi

Abstract:

The aim of this study is to reveal the effect of digital reading tools on reading skills. This research was carried out in qualitative research method. Document analysis method, one of the qualitative research methods, was used in the study. Descriptive analysis was used to analyze the data. Within the scope of the research, studies on desktop computer, laptop, tablet, e-reading devices and smartphone reading were examined. In this study, as a result of the analysis of the data, it was determined that the unique features of digital reading tools affect reading skills. Desktop and laptop computers used for digital reading must stand on a stable surface, and the screen stands at a right angle while reading from these devices. In reading from tablets, e-reading devices and smart phones, the reading device does not need to be on a fixed surface. In addition, many features such as the screen resolution of the vehicles, screen brightness, which reading strategies and which reading applications can be used in the vehicles affect the reading success. When the studies in the field are examined, it has been revealed that the best readings are made with e-reading devices, tablets and smart phones. Among the reading tools, desktop computer, laptop, tablet and smart phone are multi-featured tools. Therefore, these tools can be used for other purposes than reading. But e-reading devices are designed for reading only. This situation is naturally reflected in the reading process. As a result of the research, it was determined that generally the best readings on digital media are made from e-readers, tablets, smart phones and computers, respectively.

Keywords: Digital Reading, Screen Reading, Online Reading, Reading Skill.

---

* * Öğr. Gör., Gazi Üniversitesi, sadikahmetcetin@gmail.com

COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE MALİ MÜŞAVİRLERİN YAŞADIĞI SORUNLAR ÜZERİNE SİVAS İLİNDE BİR ARAŞTIRMA

A RESEARCH IN SIVAS PROVINCE ON THE PROBLEMS THAT FINANCIAL CONSULTANTS EXPERIENCED DURING THE COVID-19 PANDEMIC PERIOD

Dr. Öğr. Üyesi Ülkü MAZMAN İTİK*

Özet:

Tüm dünyada etkisini gösteren Covid-19 virüsü Türkiye’de görülmeye başladığı tarihten itibaren tüm sektörleri ve tüm meslekleri etkisi altına almıştır. Bazı meslekler daha durağan bir hal alırken birçok mesleğinde çalışma süresi ve yoğunluğu önemli derecede artmıştır. Bu mesleklerden birisi de muhasebe mesleğinin temsilcileri olan mali müşavirlerdir. Pandemi sürecinde işletmelerin yaşadıkları maddi problemler ve üstlenmek zorunda oldukları yükümlülükler mali müşavirlerin bu süreçte devlet ile işletmeler arasında önemli bir köprü olmasına sebep olmuştur. Devlet pandemi sürecinde ekonomik problemleri aşmak ve işletme sahiplerine ve çalışanlara destek olmak amacıyla birçok destek programı açıklamıştır. Bu imkânlardan yararlanmak isteyen işletmeler ve çalışanlar için gerekli olan bilgiler ve dokümanların birçoğu mali müşavirler aracılığıyla elde edilmiştir. Bu durumda meslek mensuplarının hem iş yükünü artırmış hem de yeni duruma uyum sağlamalarını gerekli kalmıştır. Çalışmanın amacı Sivas ilinde bulunan mali müşavirlerin pandemi sürecinde yaşadıkları sorunları ortaya koymaktır. Çalışmanın evreni Sivas’ ta bulunan 270 meslek mensubu, örnekleme ise odaya kayıtlı 5 meslek mensubudur. Araştırma verilerinin toplanması amacıyla 6 adet soru görüşmecilere sorulmak üzere hazırlanmıştır. Araştırma verileri, mülakatlarla toplanmış olup bu görüşmeler esnasında görüşmecilerden izin istenerek ses kaydı alınmıştır. Çalışmada mülakat tekniği kullanılmış olup her bir katılımcının verdiği cevaplar ayrı ayrı ele alınarak yorumlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Covid-19, Pandemi, Korona virüs, Mali Müşavirlik Mesleğine Etkileri

Abstract:

After the Covid-19 virus had started to be seen in Turkey which has taken effect all over the world all sectors and all professions have been affected. While some professions have become more stable, the working time and intensity of many professions have increased significantly. One of these professions is financial advisors who are the representatives of the accounting profession. Financial problems faced by businesses during the pandemic period and the obligations they had to undertake caused financial advisors to become an important bridge between the government and businesses in this process. The government has announced many support programs in order to overcome economic problems and support business owners and employees during the pandemic period. Most of the information and documents required for businesses and employees who want to benefit from these opportunities have been obtained through financial advisors. This situation both increased the workload of the members of the profession and required them to adapt to this new situation. The study aims to reveal the problems experienced by financial advisors in Sivas during the pandemic process. The population of the study is 270 members of the profession in Sivas and the sample is 5 members of the profession registered in the chamber. Six questions were prepared to be asked to the interviewers to collect the research data. Research data were collected through interviews, and during these interviews, voice recordings were taken with the permissions of the interviewers. The interview technique was used in the study and the answers given by each participant were evaluated separately and interpreted.

Keywords: Covid-19, Pandemic, Corona Virus, Effects on Financial Advisory Profession

---

* Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, umazman@cumhuriyet.edu.tr

COVID 19 PANDEMİ SÜRECİNİN FİNANSAL TABLOLAR ÜZERİNE ETKİSİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME AN EVALUATION ON THE IMPACT OF THE COVID 19 PANDEMIC PERIOD ON FINANCIAL STATEMENTS

Dr. Öğr. Üyesi Ülkü MAZMAN İTİK*

Covid-19 salgını tüm dünyayı etkisi altına almış ve bu sorun başta ekonomi olmak üzere sağlık sektörünü ve birçok sektörü olumsuz yönde etkilemiştir. Ekonomiye yön veren, mal ve hizmet üretiminin önemli yapı taşları olan işletmelerde bu durumdan olumsuz olarak etkilenmiştir. Geleceğe yönelik beklentilerin ve tahminlerin bu süreçte sapmalara uğraması kısa ve uzun vadeli tüm hedeflerin aksamasına sebep olmuştur. Ülkeler ise bu olumsuzlukları gidermek, işletme sahiplerine ve bireylere destek olabilmek adına birçok destek ve önlem paketi hazırlayarak yürürlüğe koymuşlardır. İşletmeler pandemi sürecinde birçok olumsuzlukla yüz yüze kalmıştır. Bu sorunlar, gerileyen talep miktarı, stoklarda yaşanan yığılmalar, alacak tahsilatında aksamalar, tedarikçilere yapılması gereken ödemelerdeki aksamalar ve nakit akışının önemli araçlarından olan kıymetli evrak ödemelerindeki aksamalardır. Özellikle kıymetli evrak dönüşünün hukuki boyutunun olması işletmelerin riskini artırmıştır. İşletmelerin finansal durumlarını ortaya koyan ve yatırımcılarına bilgi sunan temel mali tablolarda birçok açıdan etkilenmiştir. Pandemi sürecini yoğun olarak yaşayan işletmelerin sundukları tablolarda veya ara dönemde sundukları raporlarda bu etkileri değerlendirmeleri gerekmektedir. Covid -19 salgının Dünya Sağlık Örgütü tarafından “Küresel Salgın” olarak ilan ettiği tarih 11 Mart 2020 Türkiye’deki şirketlerin ilk çeyrek raporlama dönemlerinin yaklaştığı bir döneme rastlamaktadır. Covid -19 sürecinin finansal tablolar üzerindeki etkisi düzeltme gerektiren ve düzeltme gerektirmeyen olaylar açısından incelemeye tabi tutulmaktadır. Düzeltme gerektirmeyen olayların finansal tablo dipnotlarında açıklanması yeterli olurken düzeltme gereken durumların ayrıca ele alınarak uygulanması gerekecektir. Çalışmanın amacı 2020 yılının ilk aylarından itibaren etkili olan Covid -19 salgınının işletmelere dolayısıyla finansal tablolar üzerindeki etkilerini teorik olarak incelemektir.

Anahtar kelimeler: Covid-19, Korona virüs, Pandemi, Korona Virüsün Finansal Tablolara Etkileri,

The Covid-19 epidemic has affected the whole world and this problem negatively affected the health sector and many other sectors, especially the economy. Businesses that direct the economy and are an important part of the production of goods and services were also adversely affected by this situation. The deviations in future expectations and forecasts disrupted all short and long-term targets. On the other hand, governments have prepared and put into effect many support and precaution packages to eliminate these problems and in order to support business owners and individuals. Businesses faced many negativities during the pandemic process. These problems are the declining demand amount, accumulation in stocks, disruptions in the collection of receivables, disruptions in payments to be made to suppliers, and disruptions in the payments of negotiable documents, which are important tools of cash flow. Especially the fact that the return of valuable documents has a legal dimension has increased the risk of businesses. Basic financial statements that reveal the financial status of businesses and provide information to their investors have been influenced by many aspects. Businesses that experience the pandemic period intensely should evaluate these effects in the tables they present or the reports they submit during the interim period. The date on which the Covid-19 was declared as a "Global Pandemic" by the World Health Organization, 11 March 2020, coincides with a period of the first-quarter reporting period for companies in Turkey. The impact of the Covid-19 period on the financial statements is subject to examination for events that require correction and do not require correction. While it is sufficient to explain the events that do not require correction in the footnotes of the financial statements, the situations that require correction will need to be addressed and applied separately. The study aims to theoretically examine the effects of the Covid-19 epidemic, which has been effective since the first months of 2020, on businesses and therefore on financial statements.

Keywords: Covid-19, Coronavirus, Pandemic, Effects of Corona Virus on Financial Statements.

---

* Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, umazman@cumhuriyet.edu.tr

BİLİM VE SANAT MERKEZLERİ TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÜSTÜN YETENEKLİ ÖĞRENCİLERİN TÜRKÇE DERSİ YETKİNLİKLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

EXAMINATION OF THE SCIENCE AND ART CENTERS TURKISH COURSE CURRICULUM ACCORDING TO THE TURKISH COMPETENCIES FRAMEWORK OF GIFTED STUDENTS

Ramazan ERYILMAZ*

Öz

Üstün yeteneklilerin toplumsal gelişme ve ülke kalkınmasında öncü roller üstlenmeleri beklenmektedir. Dünyada olduğu gibi Türkiye açısından da üstün yeteneklilerin özel eğitimi stratejik bir öneme sahiptir. Türkiye’de üstün yeteneklilerin eğitimi okullarından kalan zaman dışında, bilim ve sanat merkezlerinde gerçekleştirilmektedir. Bu öğrencilerin toplumsal ve bireysel ihtiyaçları ile ilgili olarak Türkçe dersinin önemi ortadadır. Türkçe derslerinin kılavuzu niteliğindeki öğretim programlarının bu öğrencilerin ihtiyaçları uyarınca geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu çalışmanın amacı dünyada ve Türkiye’de öne çıkan öğrenci yetkinlikleri ve üstün yeteneklilerin ihtiyaçları temelinde araştırmacı tarafında öne sürülen Üstün Yeteneklileri Türkçe Eğitiminde Öğrenci Yeterlilikleri Çerçevesi (ÜYTY) açısından Bilim ve Sanat Merkezleri Türkçe Öğretim Programı (2020) kazanımlarını incelemektir. Bunun için ilgili dokümanlar incelenmiş, içerik analizine tabi tutulmuştur. ÜYTY açısından öğretim programı betimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. Buna göre destek eğitimi programı ile ilgili 157 kazanımdan 85’inin, bireysel yetenekleri fark ettirme programı ile ilgili 57 kazanımdan 45’inin yetkinlikler çerçevesine hitap ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Genel olarak 214 kazanımdan 120’sinin yeterlilikler çerçevesine cevap vermektedir. Bu da %54 gibi bir orana denk gelmektedir. Benzer amaçları güden çalışmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir (Bal, 2018; Kurudayıoğlu ve Taşkın 2018). BTP’nin çağdaş/güncel eğitsel yetkinlikler doğrultusunda gözden geçirilmesi ya da gelecek program geliştirme çalışmalarının, bu çalışmanın sonuçlarını göz önünde tutması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: BİLSEM, Türkçe, 21. yüzyıl becerileri

Abstract

This study aims to find the world and in Turkey highlights students' competencies and Gifted in Turkish Education prepared the investigative side to the needs of gifted students Qualifications Framework (FGTE) in terms of Science and Art Centers Turkish Curriculum (2020) is to investigate the acquisition. For this, the relevant documents were examined and subjected to content analysis. In terms of FGTE, the curriculum was examined by descriptive analysis method. Accordingly, it was concluded that 85 out of 157 achievements related to the support training program and 45 out of 57 achievements related to the awareness program for individual abilities addressed the competencies framework. In general, 120 out of 214 achievements respond to the qualifications framework. This corresponds to a rate of 54%. Similar results were obtained in studies pursuing similar goals (Bal, 2018; Kurudayıoğlu and Taşkın 2018). It is suggested that the SACTC should be reviewed in line with contemporary / current educational competencies or in future program development studies should consider the results of this study.

Keywords: BİLSEM, Turkish, 21st century skills

---

* Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, ramazan.eryilmaz@gazi.edu.tr

1980 SONRASI MERKEZ SAĞDAKİ SİYASİ PARTİLEŞME[∞]

POLITICAL PARTYIZATION ON THE CENTER-RIGHT AFTER 1980

Muhammed Kürşat ACAR*

Gülbüz ARSLAN**

Özet:

12 Eylül Askeri Müdahalesinden sonra siyasi partilerin kapatılması sonucu Cumhuriyet tarihinde yaklaşık 3 yıl sürecek olan partisiz bir dönem başlamıştır. 1982 yılında kabul edilen yeni anayasaya gereği, 1983 yılında gerekli yasal düzenlemeler yapılarak siyasi faaliyetler serbest bırakılmış ve 6 Kasım 1983 tarihinde seçimlerin yapılması kararı alınmıştır. Bu gelişmeler üzerine Türkiye’de siyasi partiler yeniden kurulmaya başlamıştır. Çalışmanın amacı, bu süreçte merkez sağda kurulan, 13 siyasal partiyi kronolojik olarak değerlendirmek, parti programları, iktidarları dönemindeki icraatları ve lider söylemlerini ele alarak ideolojik yaklaşımlarını ortaya koymaktır. Bu meyanda ilk önce demokrasi, siyasal parti, merkez sağ kavramları ile 12 Eylül 1980 askeri müdahalesi öncesi Türk siyasal yaşamı hakkında bilgi verilecektir. Daha sonra ise darbe sonrası süreçte merkez sağ partilerinin Türk siyasal hayatında oynadığı rolden bahsedilecektir. Bildiride tüm bu süreç, konu hakkında yazılmış bilimsel kitap, makale, tez, süreli yayın, meclis tutanakları vb. kaynaklar ışığında ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Darbe, Demokrasi, Merkez Sağ, Siyasal Partiler, Siyasal Hayat

Abstract:

As a result of the dissolution of political parties after the military intervention of September 12, 1980, a period without a party lasted for about 3 years in the history of the Republic began. In accordance with the new constitution adopted in 1982, the necessary legal regulations were made in 1983 and political activities were released and elections were held on November 6, 1983. Following these developments, political parties in Turkey began to be re-established. The aim of the study is to evaluate the 13 political parties established in the center-right in this process chronologically, to reveal their ideological approach by addressing the party programs, the activities and the discourse of the leaders during their rule. In this context, firstly, information will be given about the concepts of democracy, political party, center-right and Turkish political life before the military intervention of September 12, 1980. Then, the role of center-right parties in Turkish political life in the post-coup period will be mentioned. In this paper, this whole process will be handled in the light of sources such as scientific books, articles, theses, periodicals, and assembly minutes.

Keywords: Coup, Democracy, Center-Right, Political Parties, Political Life

[∞] Bu bildiri, Dr. Öğr. Üyesi Gülbüz ARSLAN’ın danışmanlığında, Muhammed Kürşat ACAR tarafından hazırlanan “12 Eylül 1980 Sonrasında Merkez Sağda Siyasi Partileşme” başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

* Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, muhammedkursadacar@gmail.com

** Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, gurbuz-arslan@hotmail.com

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

CUMHURİYET DÖNEMİ YURTDIŞI EĞİTİM FAALİYETLERİ KAPSAMINDA 1927 TARİHLİ MÜFETTİŞ NİZAMNAMESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

EVALUATION OF THE 1927 INSPECTOR'S REGULATION WITHIN THE SCOPE OF EDUCATION ACTIVITIES ABROAD IN THE REPUBLIC PERIOD

Doç. Dr. Osman Kubilay GÜL*
Mustafa DOĞAN**

Özet:

Osmanlı Devletinin modernleşme çabalarının bir sonucu olarak başlayan yurtdışına öğrenci gönderme faaliyetleri, Cumhuriyet sonrası dönemde de devam etmiştir. Yurtdışına öğrenci gönderme faaliyetleri, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyetinin ihtiyaç duyduğu teknik ve ilmi kadroların yetiştirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Nitekim öğrencilerin gönderildiği ülkeler dönem itibarı ile dünyanın en gelişmiş ülkeleridir. Bu dönemde yurtdışına gönderilen öğrenciler başta Almanya olmak üzere Fransa, Belçika, İsviçre, İngiltere, Avusturya, İtalya, Macaristan, Çekoslovakya, İsveç ve Polonya gibi Avrupa ülkeleridir. Ayrıca modern dünyanın batıda ve doğuda parlayan iki önemi ülkesi olan Amerika ve Japonya gibi ülkelere de eğitim amacıyla öğrenci gönderilmiştir. Cumhuriyet sonrası dönemde yurtdışı eğitim faaliyetleri planlı bir şekilde gerçekleştirilmiştir. 1923 yılında 5. Hükümet programında yurtdışı eğitim faaliyetlerinden bahsedilmiş, bu doğrultuda 1924 tarihinde yurtdışına gidecek öğrencilere sınav yapılmıştır. Ayrıca Ticaret Vekâleti tarafından 1925 tarihinde yurtdışına gidecek öğrenciler için bir nizamname yayınlanmıştır. 1927 tarihinde yurtdışı eğitim faaliyetlerinin denetlenmesi ve kontrol edilmesi amacıyla görevlendirilecek müfettişlerin vazifelerine ilişkin bir nizamname yayınlanmıştır. 1929 tarihinde ise 1416 Sayılı *Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebeler Hakkında Kanun* çıkarılarak yurtdışı eğitim faaliyetlerinin usul ve esasları belirlenmiştir. Bu araştırmada yurtdışına giden öğrencilerin teftişiyle görevlendirilen maarif müfettişlerinin görev ve yetkilerini belirleyen 10.08.1927 tarihli Maarif Müfettişleri Nizamnamesi ele alınmıştır. Araştırma sonucunda Cumhuriyet sonrası dönemde yurtdışına giden öğrencilerin teftişi ve denetlenmeleriyle ilgili planlı bir yol izlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bu çalışmanın Türk eğitim tarihinin gelişimine kapsamlı bir bakış açısı sunması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yurtdışı Eğitimi, Maarif Müfettişleri

Abstract:

The activities of sending students abroad, which started as a result of the modernization efforts of the Ottoman Empire, continued in the post-Republic period. Sending students overseas activities were carried out in order to train the needed technical and scientific staff of the newly established Republic of Turkey. As a matter of fact, the countries where the students are sent are the most developed countries in the world as of the semester. Students sent abroad during this period are mainly Germany, France, Belgium, Switzerland, England, Austria, Italy, Hungary, Czechoslovakia, Sweden and Poland. In addition, students were sent to countries such as America and Japan, which are two important countries of the modern world, shining in the west and east. In the post-Republic period, education activities abroad were carried out in a planned manner. In 1923, in the 5th Government program, foreign education activities were mentioned, and in this direction, an examination was held for students going abroad in 1924. In addition, a regulation was issued by the Ministry of Commerce for students going abroad in 1925. In 1927, a regulation was published regarding the duties of the inspectors to be assigned for the supervision and control of foreign education activities. In 1929, the Law No. 1416 on Students to be sent to Foreign Countries was enacted and the procedures and principles of foreign education activities were determined. In this study, the Regulation on Education Inspectors dated 10.08.1927, which determines the duties and authorities of education inspectors assigned to inspect students going abroad, was discussed. As a result of the research, it was concluded that a planned way was followed regarding the inspection and supervision of the students who went abroad in the post-Republic period. This study is expected to provide a comprehensive perspective on the development of Turkish education history.

Key words: Education Abroad, Education Inspectors

TÜRK ORTODOKS PATRİKHANESİNİN TARİHİNİN MEKANSAL İZLERİNİ SÜRMEK: "VAFTİZCİ YAHYA KİLİSESİ", "PAPA EFTİM"İN DOĞDUĞU EV" VE "MERYEM ANA KİLİSESİ - TÜRK ORTODOKS PATRİKHANESİ"

THE SPATIAL TRACES OF THE HISTORY OF THE TURKISH ORTHODOX PATRIARCHATE: "THE CHURCH OF ST. JOHN THE BAPTIST", "THE HOME OF POPE EFTIM" AND "THE CHURCH OF THE PANAYIA - TURKISH ORTHODOX PATRIARCHATE"

* Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, kubilaygul@gmail.com, Orcid ID: 0000-0001-9829-1819

**Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Öğrencisi, musstfadogan@gmail.com, Orcid ID: 0000-0002-9591-9735.

Özet:

Papa Eftim'in yaşamı ve Türk Ortodoks Patrikhanesi'yle ilgili olarak çok sayıda makale, kitap ve bildiri kaleme alınmasına karşın; tüm bu tarihsel sürecin içinde geçtiği oylumlar (mekanlar) görsel olarak belgelenmemiştir. Hazırlanan bu bildirinin amacı; Türk Ortodoks Patrikhanesinin tarihini, Papa Eftim'in yaşamını da içerecek biçimde, günümüzde varlığını sürdüren bazı yapılarla yeniden ele alarak; mekansal izleri sürmeyi ve bunları akademik dünya ile paylaşılması amaçlanmaktadır.

Çalışma hazırlanırken; günümüzde Kayseri Komando Dağ Tugayı yerleşkesi içinde bulunan Zincidere Vaftizci Yahya Kilisesi'ne ilişkin verilere ulaşmak için gerekli izinler alınmış; böylece, Türk Ortodoks Patrikhanesi'nin kurulduğu kilisenin fotoğrafları çekilmiştir. Bununla birlikte Papa Eftim'in Yozgat'ın Akdağmadeni ilçesinde bulunan evinin fotoğraflarının çekilmesi için, ilçe ziyaret edilmiş; ev, bulunduğu İstanbulluoğlu mahallesindeki yerinde fotoğraflanarak, belgelenmiştir. Ayrıca Karaköy'de bulunan Türk Ortodoks Patrikhanesi yapısının incelenmesi ve fotoğraflarının çekilmesi için Türk Ortodoks Patrikhanesi basın sözcüsü Sevgi Erenerol ile görüşülmüş, kendisinin onayı ile görsel belgeleme gerçekleştirilmiştir.

Burada, Türk Ortodoksluğu üzerine bugüne kadar yapılmış tarih çalışmalarına görsel belgelendirmenin yapacağı katkının önemi ve Türk ulusal bilincinin kök bulduğu mimari semboller arasında bu yapılara da yer verilebileceği ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk Ortodoks Patrikhanesi Papa Eftim, Zincidere Vaftizci Yahya Kilisesi, Meryem Ana Kilisesi, Akdağmadeni

Abstract:

Among all the articles, books and declarations on the life of Pope Eftim and history of the Turkish Orthodox Patriarchate; The places where this historical process took place were not visually documented as needed. The purpose of this paper is to reconsidering the history of the Turkish Orthodox Patriarchate, including the life of Pope Eftim, through some buildings still exist today and following the spatial traces and share them with the academic world.

While preparing the study; Necessary permissions have been obtained to access Church of the John the Baptist located in the Kayseri Commando Mountain Brigade quarters today; Thus, photographs of the church where the Turkish Orthodox Patriarchate was established, were taken. In addition, the house of Papa Eftim in Akdağmadeni - district of Yozgat; is visited and this house was photographed and documented in its location in the İstanbulluoğlu neighborhood. In addition, the press spokesperson of the Turkish Orthodox Patriarchate, Sevgi Erenerol, was discussed to study on the building of the Turkish Orthodox Patriarchate in Karaköy and to take photos. And visual documentation was carried out with her approval.

Here, it clearly emerges the importance of the contribution of visual documentation to historical studies on Turkish Orthodoxy and that these buildings can also be included among the architectural symbols in which Turkish national consciousness is rooted.

Key Words: Turkish Orthodox Patriarchate, Pope Eftim, Church of the John the Baptist, Church of the Panayia Turkish Orthodox, Akdağmadeni

TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA TENKİT CRITICISM IN TURKISH TEXTBOOKS

Özet:

Araştırmanın amacı 2018-2019 yılı Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Yayınları ortaokul 6. Sınıf Türkçe ders kitabında tenkide zemin hazırlayacak metinleri incelemektir. Araştırmanın verileri nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılarak elde edilmiştir. Ders kitabındaki okuma metinleri ve bu metinlerin etkinliklerinde yer alan tenkide yönelik unsurlar, öğrencileri analitik düşünmeye yönlendiren ve düşüncelerini ifade edebilmelerini sağlayan içerikler analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda ders kitabındaki tenkide zemin hazırlayacak metinlerin her temada yer aldığı görülmüştür.

*Dr. Öğretim Üyesi, Trakya Üniversitesi, bulentayberk@trakya.edu.tr.

* Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, dilekinanbilgin@gmail.com

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

Anahtar Kelimeler: Tenkit, Türkçe Ders Kitapları, Analitik Düşünme, Edebiyat, Eğitim.

Abstract:

The study aimed to investigate the texts in the sixth-grade Turkish textbooks published by the Ministry of National Education Publishing House for the 2018-2019 academic year, which provide the basis for criticism. The data were collected through document analysis, which is a qualitative research method. The study analysed the reading texts in the textbook, the critical elements in the text activities, and the contents that lead students to think analytically and Express their thoughts. The analysis results showed that the texts that provide the basis for criticism are subsumed under each theme.

Key words: Criticism, Turkish Textbooks, Analytical Thinking, Literature, Education.

AKRAN DESTEKLİ OKUMA STRATEJİLERİ

PEER - ASSISTED LEARNING STRATEGIES

Ayten Ceren Dinç*
Dilber Uluç†
Orhan Çakıroğlu‡

Özet

Okuma becerisi, akademik yaşamımızda üst düzey verim alabilmek için en temel becerilerdendir. Okuma becerisi, ilköğretimden başlayarak daha sonraki öğretim hayatımızı da etkileyen en temel beceridir. Akıcı okuyan ve okuduğunu anlayan bireyler eğitim hayatında başarılı olur. Okuduğunu anlayamayan sağlıklı okuma yapamayan bireyler başarılı olamazlar. Okuma becerisi bireyin eğitim hayatında önemli bir konuma sahiptir. Okuma güçlüklerini giderebilmek için ulusal ve uluslararası çalışmalarda birçok farklı yöntem kullanılmaktadır. Bu yöntemler, yapılandırılmış okuma (Keskin, 2012), akıcılığı geliştirme (Rasinski, 2010), nörolojik etki (Flood, Lapp ve Fisher, 2005), eko ve paylaşımlı okuma (Rasinski, 2010; Vaughn, Chard, Bryant, Coleman, Tyler ve Linan-Thompson, 2000), tekrarlı okuma (Samuels, 1979) gibi yöntemlerdir. Akıcı okumayı geliştirmeye yönelik birçok farklı teknikler kullanılmaktadır. Fakat akıcı okumayı geliştirmek amacıyla yapılan çalışmalarda, akran destekli okuma yönteminin kullanılmadığı dikkat çekmektedir. Hâlbuki son yıllarda akran öğretimi yöntemi öğrenme sürecinde kullanılan yöntemler arasında yer almakta ve sıklıkla önemi üzerinde durulmaktadır (Can, 2009; Yardım, 2009; Akay, 2011; Demirel, 2013; Mazlum, 2015). Akran öğretimi, kaliteli bir eğitim ve en etkili öğretim uygulamalarından biri olarak birçok ülkede kullanılmakta ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından desteklenmektedir (Blanch, Duran, Flores ve Valdebenito, 2012). Akran öğretimi; benzer sosyal grup içinde olan, profesyonel olarak öğretmen olmayan bireylerin birbirlerine öğrenmek ve öğretmek için yardımcı olmaları şeklinde tanımlanmıştır (Ünver ve Akbayrak, 2013:214). Önerilen bu sunum kapsamında öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin akıcı okuma becerilerini geliştirmede akran destekli okuma yönteminin kullanımı, bu stratejinin ne olduğu, ulusal ve uluslararası alanyazında ilgili stratejiler üzerine yapılan araştırmalar özetlenecektir. Ayrıca, katılımcılarla akran destekli okuma stratejisinin uygulama süreci paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Okuma güçlüğü 1, akıcı okuma 2, akran öğretimi 3, özel eğitim 4.

Abstract:

Reading skill is one of the basic skills in order to obtain a high level of efficiency in our academic life. Reading skill is the most basic skill that affects our teaching life after primary education. Individuals who read fluently and understand what they read will be successful in their education life. Those who cannot understand what they read cannot be successful if they cannot read properly. Reading skill has an important use in an individual's education life. Different methods are used in international and international studies to overcome reading difficulties. These methods, are structured reading (Keskin, 2012), improving fluency (Rasinski, 2010), neurological effect (Flood, Lapp, & Fisher, 2005), echo and shared reading (Rasinski, 2010; Vaughn, Chard, Bryant, Coleman, Tyler, & Linan-Thompson, 2000), repetitive reading (Samuels, 1979) are methods such as. Many different techniques are used to improve fluent reading. However, it draws attention that the peer-assisted learning strategies was not used in studies conducted to improve fluent reading. However, in recent years, the peer assisted learning method is among the methods used in the learning process and its importance is often emphasized (Can, 2009; Yardım, 2009; Akay, 2011; Demirel, 2013; Mazlum, 2015). Peer assisted learning strategies is used in many countries as a quality education and one of the most effective teaching practices and is supported by the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) (Blanch, Duran, Flores, & Valdebenito, 2012). Peer assisted learning strategies; It is defined as individuals who are in similar social groups and who are not teachers professionally help each other to learn and teach (Ünver and Akbayrak, 2013: 214). Within the scope of this proposed presentation, the use of peer-supported reading method in developing fluent reading skills of students with learning difficulties, what this strategy is, and the researches on relevant strategies in national and international literature will be summarized. In addition, the implementation process of the peer-supported reading strategy will be shared with the participants.

Keywords: Reading difficulty 1, reading fluency 2, peer assisted learning 3, special education 4.

OTİZMLİ ÖĞRENCİLERİN OKUDUĞUNU ANLAMA, YAZMA VE MATEMATİK BECERİLERİNE İLİŞKİN ARAŞTIRMALARIN İNCELENMESİ

ANALYSIS OF RESEARCHES ON READING, WRITING AND MATH SKILLS IN OUTISM STUDENTS

*Öğretmen, Sevim-Nerim Demircioğlu Özel Eğitim Uygulama Okulu, Trabzon, aytencerenaksoys@hotmail.com

† Öğretmen, Rehberlik Araştırma Merkezi, Trabzon, yavuzdilber969@gmail.com

‡Doç.Dr., Trabzon Üniversitesi, Özel Eğitim Hizmetleri Uygulama ve Araştırma Merkezi, cakirogluorhan@gmail.com

Dilber ULUÇ*
Ayten Ceren DİNÇ†
Orhan ÇAKIROĞLU‡

Özet

Bu çalışma, Türkiye’de otizmlili öğrencilerde okuma, yazma ve matematik becerilerine ilişkin araştırmaların sistematik derleme makalesidir. Araştırma kapsamında”Otizm spektrum bozukluğu, okuduğunu anlama, akıcı okuma, matematik becerisi, yazma” anahtar kelimeleri kullanılarak Google Akademik (Google Scholar), TÜBİTAK ULAKBİM, Akademicsearchultimate, EducationResources Information Center (ERIC), TR dizin, Web of Science ve ElsevierScienceDirectveri, DergiPark tabanlarında alanyazın taraması yapılmıştır. Tarama kapsamında 2020 Kasım ayına kadar olan Türkçe makaleler incelenmiştir. Literatür taramasında başlangıçta 718 çalışmaya ulaşılmış, dâhil etme ve hariç tutma ölçütlerine göre yapılan elemeler sonucunda 3 makaleye ulaşılmıştır.Çalışmaların belirlenmesinde kullanılan dâhil etme ölçütleri(a) araştırmanın Türkiye’de gerçekleştirilmiş olması, (b) hakemli dergilerde yayınlanmış olması, katılımcı grubunun otizm tanısı almış bireylerden oluşması (Eğer farklı öğrenci grupları da dâhil edilmişse otizmlili olan çocukların araştırma bulgularının ayrı olarak verildiği makaleler taramaya dâhil edilecektir, (c) uygulamaya yönelik sonuç veren araştırmalar olması,(d) strateji/müdahalelerin öğrencilere yönelik olması,(e) araştırma modeli olarak deneysel araştırma modellerinin kullanmış olması,(f) eğitim-öğretim konusunda yapılmış olması, tam metin makaleler olması ve (g) araştırmaya erişilebilir olmasıdır. Araştırmanın hariç tutma ölçütleri ise çalışmanın derleme, analiz, sentez, rapor olarak yazılmış olması, araştırmanın eğitim dışında bir konu olması, araştırmanın öğretmenler, yöneticiler gibi diğer katılımcılarla gerçekleştirilmesi şeklinde oluşturulmuştur. Bu araştırmada betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Sunum kapsamında elde edilen sonuçlar katılımcılarla paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu 1, Okuduğunu anlama 2, Akıcı okuma 3, Matematik becerisi 4, Yazma 5.

Abstract:

This study reading in autistic students in Turkey, the article is a systematic review of research into writing and math skills. Google Scholar (Google Scholar), TÜBİTAK ULAKBİM, Akademicsearchultimate, EducationResources Information Center (ERIC), TR index, Web of Science and ElsevierScience Direct data, using the keywords "Autism spectrum disorder, reading comprehension, fluent reading, math skills, writing", Literature search has been made on the floors of DergiPark. Within the scope of the screening, Turkish articles up to November 2020 were examined. In the literature review, 718 studies were reached at the beginning, and 3 articles were reached as a result of the screenings made according to the inclusion and exclusion criteria. criteria to include used to determine the operation (a) has been carried out in Turkey's research, (b) have been published in peer-reviewed journals, to be composed of individuals with a diagnosis of autism group of participants (if different groups of pupils of children's research findings with autism is also be included, including scanning of articles given as separate (c) there are researches that give results for practice, (d) strategies / interventions are aimed at students, (e) experimental research models have been used as a research model, (f) it has been done on education, it is full-text articles, and The exclusion criteria of the study were created as compilation, analysis, synthesis, and report, the research being a subject other than education, the research being conducted with other participants such as teachers and administrators. The descriptive analysis technique was used in this study. The results obtained in m will be shared with the participants.

Key words: Autism spectrum disorder 1, Reading comprehension 2, Fluent reading 3, Mathematics ability 4, Writing 5.

* Öğretmen, Rehberlik Araştırma Merkezi, Trabzon, yavuzdilber969@gmail.com

† Öğretmen, Sevim-Nerim Demircioğlu Özel Eğitim Uygulama Okulu, Trabzon, aytencerenaksoys@hotmail.com

‡Doç.Dr., Trabzon Üniversitesi, Özel Eğitim Hizmetleri Uygulama ve Araştırma Merkezi, cakirogluorhan@gmail.com

XIX. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA KAŞGAR VE YARKENT ŞEHİRLERİNDE İKTİSADİ DURUM

THE ECONOMIC SITUATION IN KASHGAR AND YARKAND CITIES IN THE SECOND HALF OF THE 19th CENTURY

Aysel ERDOĞAN*

Özet:

Doğu Türkistan'ın önde gelen şehirlerinden olan Kaşgar ve Yarkent'in doğu-batı ticareti arasındaki stratejik konumu, bölge ticaretinde önemli bir yer edinmesinde etkili olmuştur. Bu şehirlerde iktisadi yaşamın, ticaretin dışında ziraat, hayvancılık, madencilik, el sanatları (demirci, halı dokumacıları, nalbant, çivi imalatçıları, silah imalatçıları, kilit ustaları, zırh ustaları vb.) gibi çok yönlü bir gelişme gösterdiği görülmektedir. Çin hâkimiyetinin erken dönemlerinde resim, nakış, oyma, ipek imalatı ve kuyumculuk dışında tarım ve diğer imalatlar da önemli gelişmeler yaşanmıştır. Çinli tüccarlar, Kaşgar ve Yarkent pazarlarında yapmış oldukları ticaret ile ticari faaliyetlerini Batı Türkistan, Afganistan ve Hindistan'a kadar genişletebilmişlerdir. Batı Türkistan'da olduğu gibi Doğu Türkistan'da da öne çıkan pamuk üretimi konusunda özellikle Kaşgar, Yarkent ve Hoten şehirleri önemli gelişme göstermiştir. Çalışmada, İngiliz araştırmacı Faiz Baksh'in gözlemlerini dile getirdiği 1880 tarihli raporunun da yer aldığı 1879- 1907 tarihlerini kapsayan yayınlanmış İngiliz arşiv belgeleri, yerli ve batılı kaynaklar kullanılmıştır. Kaşgar ve Yarkent şehirlerindeki iktisadi yaşamda ön plana çıkan meslekler, ticari ürünler, vergiler, ticaretle kullanılan yöntemler; bu şehirlerin Çin, Rusya, Batı Türkistan başta olmak üzere diğer ülkelerle olan ticari ilişkileri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kaşgar, Yarkent, Ticaret, Ekonomi

Abstract:

The strategic location of Kashgar and Yarkand, one of the leading cities of East Turkestan, between east and west trade, has been effective in gaining an important place in the trade of the region. In the early periods of Chinese rule, besides painting, embroidery, engraving, silk manufacturing and jewelery, agriculture and other manufacturing also experienced significant developments. Chinese traders have been able to expand their trade activities in Kashgar and Yarkand markets to West Turkestan, Afghanistan and India. Especially Kashgar, Yarkent and Hoten cities have shown significant progress in cotton production, which stands out in East Turkistan as well as in West Turkistan. In the study were used published British archive documents covering the dates 1879-1907, including the report dated 1880 in which British researcher Faiz Baksh expressed his observations, and domestic and western sources. In the study were examined that come to the fore in the economic life in Kashgar and Yarkand, commercial products, taxes, methods used in trade, the commercial relations of these cities with other countries such as China, Russia and West Turkistan.

Anahtar Kelimeler: Kasghar, Yarkand, Trade, Economi.

---

* Dr. Öğrt. Üys., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, ayselerdogan@osmaniye.edu.tr.

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS KİTABINDAKİ OKUMA METİNLERİNİN ÖRTÜLÜ ANLAM BAĞLAMINDA İNCELENMESİ*

EXAMINATION of the READING TEXTS in the COURSE BOOK On TURKISH TEACHING TO FOREIGNERS in the IMPLIED MEANING CONTEXT

Esra Nur TİRYAKİ**

Nuray KAYATÜRK***

Özet

Bu çalışmanın amacı, yabancılara Türkçe öğretmek için hazırlanan ders kitaplarındaki metinlerde yer alan örtülü anlam unsurlarının belirlenip değerlendirilmesidir. Araştırmada çalışma grubunu, İstanbul Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitabı A1, A2, B1, B2 ve C1/+ seviyesindeki kitapların okuma metinleri oluşturmaktadır. Araştırmada veriler “Örtülü Anlam Unsurları Değerlendirme Forumu” na göre incelenmiştir. Ölçme aracı olarak kullanılan “Örtülü Anlam Unsurları Değerlendirme Formu” Onan ve Tiryaki (2012)’nin “Türkçede örtülü anlam oluşturan unsurlar” başlıklı çalışmalarından yola çıkılarak geliştirilmiştir. Buna göre formda 9 madde başlığı bulunmaktadır. Ölçeğin kapsam geçerliliğini sağlamak için uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzman görüşü sonucunda kodlayıcılar güvenilirliği 0.92 çıkmıştır. Buna göre ölçek geçerli ve güvenilir. Verilerin çözümlenmesinde betimsel istatistik teknikleri (frekans ve yüzde) kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda metin türüne göre örtülü anlam sonucu şu şekildedir: A1 seviyesinde 17 metinde toplam 322 örtülü anlam bulunurken, B1 seviyesinde 18 metinde toplam 1365, B2 seviyesinde 18 metinde 1207, C1/+ seviyelerinde 36 metinde 3468 örtülü anlam bulgusuna ulaşılmıştır. Cümle sayısına göre örtülü anlam sonucu: A1 seviyesinde 17 metinde toplam 505 cümle içinde 322 örtülü anlam bulunurken, A2 seviyesinde 18 metinde toplam 502 cümle içinde 621 örtülü anlam, B1 seviyesinde 18 metinde toplam 607 cümle içinde 1365 örtülü anlam, B2 seviyesinde 18 metinde toplam 521 cümle içinde 1207 örtülü anlam, C1/+ seviyelerinde 36 metinde toplam 1632 cümle içinde 3468 örtülü anlam bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Örtülü Anlam, Yabancılara Türkçe Öğretimi, Ders Kitapları, Metin Türü, Cümle Sayısı.

Abstract

This study aims at determining and evaluating elements of implicit meaning included in textbooks designed for teaching Turkish to foreigners. The study group is composed of reading passages in a set of İstanbul Teaching Turkish as a foreign language textbooks whose levels are A1, A2, B1, B2 ve C1/+. The obtained data were examined in the light of “*Evaluation Form of Implicit Meaning Elements*” which was developed on the basis of Onan and Tiryaki’s (2012) studies entitled “*Elements Assigning Implicit Meaning in Turkish*”. In the form, there were 9 sections. Expert opinion was obtained to ensure content validity of the scale. As a result of the expert opinion, the inter-rater reliability was found to be 0.92. Accordingly, the scale was accepted to be valid and reliable. To analyze the data, descriptive statistical techniques (frequency and percentage) were utilized. The conclusion of the implicit meaning according to the text type at the end of the research is as follows: While there were 322 implicit meanings in 17 texts at A1 level, a total of 1365 implicit meanings were reached in 18 texts at B1 level, 1207 in 18 texts at B2 level, and 3468 implicit meanings in 36 texts at C1 / + levels. Implicit meaning result according to the number of sentences: While there are 322 implicit meanings in a total of 505 sentences in 17 texts at A1 level, 621 implicit meanings in a total of 502 sentences at A2 level, 1365 implicit meanings in a total of 607 sentences in 18 texts at B1 level, 1207 implicit meanings in a total of 521 sentences in 18 texts at B2 level, C1 / At + levels, 3468 implicit meaning findings in a total of 1632 sentences in 36 texts were reached.

Keywords: Implicit Meaning, Teaching Turkish to Foreigners, Textbooks, : Text Type, Number of Sentences.

* Bu çalışma, Yabancılara Türkçe öğretimi Kitaplarındaki Metinlerin Örtülü Anlam Unsurları Açısından Değerlendirilmesi (İstanbul Yabancılara Türkçe Öğretimi Seti) adlı tezden üretilmiştir.

** Doç. Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi, etiryaki@mku.edu.tr

*** Doktora öğrencisi, Mustafa Kemal Üniversitesi, nuraykayaturk@hotmail.com

DİJİTAL OYUNCULARIN OYUN ALGISI VE DENEYİMLERİ DIGITAL PLAYERS' GAME PERCEPTION AND EXPERIENCE

Edanur AĞRA*
Nursel PAŞAOĞLU**

Özet:

Tüm oyunlar insani değerleri ifade eder ve somutlaştırır. Oyunlar adalet kavramından, insanlık durumuyla ilgili köklü fikirlere kadar, insanların inançlarını ve fikirlerini sergiledikleri, ilgi çekici bir alan sağlar (Flanagan ve Nissenbaum, 2014 s. 3). Bu çalışmada dijital oyunların, oyun oynayan bireylerin yaşamında ne ifade ettiği keşfedilmeye çalışılacaktır. Çalışmada, dijital oyuncuların oyuna yükledikleri anlamları, oyunları nasıl deneyimledikleri ve bu deneyimleri nasıl tanımladıkları ele alınmıştır. Uygulamada, nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılmış, görüşme ve katılımlı gözlem teknikleriyle veriler toplanmıştır. Araştırma 11 katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşme şeklinde gerçekleştirilmiş ve görüşme verileri tematik olarak analiz edilmiştir. Bulgular bölümü, oyunu anlamlandırma, oyun oynamaya yönelme gerekçeleri ve oyuncuda olması gereken özellikler olmak üzere üç tema üzerinden ele alınmıştır.

Araştırmanın sonucunda, oyuncuların, dijital oyunları “bir dünya”, “uzaklaşma aracı” ve “sosyalleşme ve eğlence aracı” olarak algıladığı görülmüştür. Johan Huizinga (2006, s. 24), “Her oyun, her şeyden önce gönüllü bir eylemdir. Emirlerle bağlı oyun, oyun değildir.” demiştir. Oyuncuların gönüllü olarak bulundukları bu eylemin psikolojik boyutu daha iyi anlaşılabilirse gerek yeni oyunların tasarımında kullanılabilir gerekse psikoloji, eğitim gibi başka alanlarda da yararlanılabilir. Bir diğer önemi ise çalışmanın fenomenoloji deseni ile yapılmasıdır. Böylece deneyimlerinin özü daha iyi betimlenebilmektedir. Bu çalışma ile dijital oyuncular için sunulan tiyolojiler hakkında yürütülen araştırmaların bir sağlamasını yapmak olanaklı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dijital oyunlar, Dijital oyuncu, Oyuncu psikolojisi

Abstract:

All games express and embody human values. Games provide an interesting space where people showcase their beliefs and ideas, from the concept of justice to deep-rooted ideas about the human condition (Flanagan & Nissenbaum, 2014 p.3). In this study, it will be tried to discover what digital games mean in the lives of people who play games. In the study, the meanings that digital players give to the game, how they experience the games and how they define these experiences are discussed. In practice, phenomenology pattern from qualitative research methods was used and data was collected by interview and participation observation techniques. Research was conducted in the form of semi-structured interviews with 11 participants, and the interview data was analyzed thematically. The Findings section is handled over three themes: meaning of the game, the reasons for playing a game, and the characteristics that the player should have.

As a result of the research, it has been observed that the players perceive digital games as “a world”, “a tool of distance” and “a tool of socialization and entertainment”. Johan Huizinga (2006, p. 24), said: “All play is a voluntary activity. A game based on orders is not a game”. If the psychological dimension of this action, in which players volunteer, can be better understood, it can be used in the design of new games and it can be used in other areas such as psychology, education. Another important thing is that the study is done with phenomenology design. Thus, the essence of their experience can be better described. With this study, it will be possible to make a verification of the research conducted on typologies for digital players.

Key words: Digital games, Digital player, Player psychology

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, İşletme Enstitüsü, İnsan Kaynakları Yönt. ABD, edanur.agra@gmail.com.

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, İşletme Enstitüsü, İnsan Kaynakları Yönt. ABD, nurselpasaoglu@gmail.com.

SAĞLIK SEKTÖRÜNDEKİ KADIN ÇALIŞANLARIN İŞ VE YAŞAM DENGESİ ÜZERİNE DENEYİMLERİ THE EXPERIENCES OF WOMEN WORKERS IN THE HEALTH SECTOR ON WORK AND LIFE BALANCE

Nursel PAŞAOĞLU*
Edanur AĞRA**

Özet:

İş ve yaşam olgusu, özellikle kadınların işgücüne katılımlarıyla ortaya çıkan, iş ve aile yapılarındaki ekonomik, sosyal, teknolojik ve demografik değişikliklerle önemi giderek artan bir araştırma alanıdır (Gürel, 2018, s.32). Bu çalışmada, sağlık sektöründe çalışan kadınların iş ve yaşam dengesine yönelik deneyimleri irdelenecektir. Çalışmada, katılımcıların iş ve yaşam dengesini sağlama çabaları ve buna yönelik görüşleri ele alınmıştır. Araştırmanın örneklemini, sağlık sektöründeki kadın çalışanlar oluşturmaktadır. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden Olgu bilim (Fenomenoloji) ile desenlenmiş ve böylece katılımcıların öznel tecrübelerini, algılarını ve olaylara yükledikleri anlamları inceleyip olguları tanımlama yoluna gidilmiştir. Yapı bakımından yarı yapılandırılmış açık uçlu sorular sorulmuştur. Kadın çalışanların iş ve yaşam dengesine üzerine kurgulanmış araştırma soruları çerçevesinde elde edilen bulgular, "İş dengesi" ve "Yaşam dengesini" unsurları olarak iki tema üzerinden ele alınmıştır. Elde edilen veriler ise içerik analizi tekniği ile incelenmiştir.

Araştırmada, çalışan kadınların işine bakışı, işinden memnun olma durumu, aile ilişkileri, iş bölümünün nasıl olduğu, kadın çalışanların eşi, ailesi ve çocukları ile olan ilişkilerinin çalışma hayatına olan etkilerine yönelik deneyimleri üzerinde durulmuştur. Araştırmanın bulgularına göre kadın çalışanların iş ve yaşam dengesini kurmada karşılaştıkları sıkıntıların iş hayatı ve özel yaşamlarından duydukları memnuniyet düzeylerini olumsuz yönde etkilediği, kendilerine ve ailelerine zaman ayırmanın çalışanların en önemli sorunu olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, çocuk bakımı ve ev işlerinde eş ve aile desteği, iş ve yaşam dengesini sağlama da önemli rol oynadığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İş yaşamı, Aile yaşamı, İş -yaşam dengesi

Abstract:

The phenomenon of work and life is an area of research that is increasingly important with the economic, social, technological and demographic changes in work and family structures, which emerged especially with the participation of women in the labor force. (Gürel, 2018, p. 32). In this study, the experiences of women working in the health sector regarding work and life balance will be examined. The sample of the study consists of female employees in the health sector. The study was designed with Phenomenology, one of the qualitative research methods, and thus, it was aimed to define the facts by examining the subjective experiences, perceptions and the meanings they attributed to the events. Semi-structured open-ended questions were asked in terms of structure. The findings obtained within the framework of the research questions based on the work and life balance of women employees were discussed under two themes as "work balance" and "life balance". The data obtained were analyzed by content analysis technique.

The study focused on the working woman's attitude to her job, her satisfaction with her job, family relations, how the division of labor is, the effects of the female employee's relationships with her spouse, family and children on working life. According to the findings of the study, it has been observed that the difficulties faced by female employees in establishing the balance of work and life negatively affect their level of satisfaction with their professional life and private life, and spending time for themselves and their families is the most important problem of the employees. Spouse and family support in childcare and household chores play an important role in the work-life balance.

Key words: Work life, Family life, Work life balance

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, İşletme Enstitüsü, İnsan Kaynakları Yönt. ABD, nurselpasaoglu@gmail.com.

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, İşletme Enstitüsü, İnsan Kaynakları Yönt. ABD, edanur.agra@gmail.com.

ORTA ASYA TÜRK TARİHİ COĞRAFYASINDA NEHİRLER RIVERS IN THE CENTRAL ASIAN TURKISH HISTORICAL GEOGRAPHY

Engin EROĞLU*

Özet:

Tarihin en eski devirlerinden itibaren insan toplulukları, yerleşim merkezi olarak özellikle büyük akarsu kenarlarını tercih etmişlerdir. Bu tercihi, Orta Asya Türk tarihi coğrafyasının en doğusundan en batısına kadar gözlemlemek mümkündür. Nitekim dünyanın en temiz su kaynaklarına sahip olan Güney Sibirya'dan Maverünnehir'e, Ötüken'den İdil Havzası'na kadar uzanan geniş sahada birçok nehir yaşam kaynağı olmuş, çevrelerinde şehirler kurulmuştur.

Orhun Nehri'nin hayat verdiği vadi; Hun, Göktürk ve Uygur devletlerinin başkentlerinin bulunduğu bölge olmuştur. Seyhun ve Ceyhun nehirleri ise Maverünnehir adıyla anılan bölgeyi çepeçevre sararak, burayı ekonomik ve kültürel bakımdan ihya etmişlerdir. Bu iki nehir, bölgede tarıma elverişli ovaların oluşmasını ve sulanmasını sağlayarak Buhara ve Semerkant gibi önemli kültür merkezlerinin gelişmesine ve bölgenin medeniyet beşiği olarak anılmasına hizmet etmişlerdir. İdil boylarında kurulan Hazarların başkenti İdil ile Bulgarların *başkenti* Bulgar şehri ise Kürk Yolu ticaretinin yönetildiği merkezler olarak, önemli roller üstlenmişlerdir.

Anahtar kelimeler: Orta Asya, Tarihi Coğrafya, Nehirler

Abstract:

From the earliest periods of history, human societies have preferred to settle around large riverbanks. The traces of riverbank settlements can be observed from the easternmost to the westernmost of the Central Asian Turkish historical geography. Indeed, the region has many rivers that are the source of life, and around which cities have been established from Southern Siberia, which has the cleanest water resources in the world, to Transoxiana, and from Ötüken to the Volga Basin.

Orkhon River gives life to the valley, which was the capital of Hun, Göktürk, and Uyghur states. Jaxartes and Oxus rivers encompass the region called Transoxiana and develop in economic and cultural terms. Those two rivers have contributed to the rise of major cultural centers such as Bukhara and Samarkand through formation and irrigation of plains suitable for agriculture. The region is known as the cradle of civilization, thanks to Jaxartes and Oxus rivers. Idil, the capital of Khazars, and Bulgaria, the Bulgarian capital, were founded along the Volga riverbanks. These cities were important trade centers on the Fur Road.

Key words: Central Asia, Historical Geography, Rivers

---

* Doç.Dr., Amasya Üniversitesi, engin.eroglu@amasya.edu.tr

ANADOLU SAHASI “KELOĞLAN PARA KAZANIYOR” MASALI İLE AZERBAYCAN SAHASI “CAMIŞ DERİSİNDEN KEMER” MASALININ KARŞILAŞTIRILMASI*

Doç. Dr. Gül Banu DUMAN*
Yasemin KAYABAŞ**

Özet:

Somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında, taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü gelenekler ve anlatımlar başta gelir. Bu anlatımlardan birisi de sözlü kültür ürünlerinden olan masallardır. Türk dünyasının farklı coğrafyalarında farklı isimlerle adlandırılmasına rağmen, keloğlan Türk sözlü kültür geleneğinin temsilcisi ortak bir tip olarak dikkat çekmektedir. Anadolu sahasında “Keloğlan” olarak adlandırılan tip Azerbaycan sahasında “Keçel” olarak karşılık bulur. Bu çalışmada Anadolu sahası “Keloğlan Para Kazanıyor” masalı ile Azerbaycan sahası “Camiş Derisinden Kemer” masalının karşılaştırılması yapılacaktır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman analizi yöntemi uygulanacaktır. Çalışmanın başında masal kavramı ve Azerbaycan sahasında Keçel masallarının yeri üzerinde durulduktan sonra “Keloğlan Para Kazanıyor” masalı ve “Camiş Derisinden Kemer” masalı daha çok yapısal açıdan incelenecektir. Çalışmanın sonunda ele alınan her iki masalın da yalancı Keloğlan masalları içine girdiği görülmüştür. Öyle ki her iki masalda da kahramanlar zekasını başkalarına yardım için değil kendi menfaatleri için kullanmakta bunun için adam öldürmekten bile geri durmamaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Keloğlan masalı, Anadolu sahası, Azerbaycan sahası, masal karşılaştırması

---

* Bu bildiri YÖK’ün Proje Tabanlı Uluslararası Mevlana Değişim Programında MEV-2019-1707 numaralı “Anadolu Sahası Keloğlan Masalları ile Azerbaycan Sahası Keçel Masallarının Mukayesesi” adlı proje çalışmasından hazırlanmıştır.

* Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi, e-posta: gulbanuduman@gmail.com

** Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi, e-posta: ysmnkybs12@gmail.com

MEKANSAL AYRIŞMA VE SOSYAL DIŞLANMA BAĞLAMINDA ROMAN VATANDAŞLARI: YEŞİLYURT KÖYÜ ÖRNEĞİ

GYPSIES IN THE CONTEXT OF SPATIAL SEGREGATION AND SOCIAL EXCLUSION: THE CASE OF YESILYURT VILLAGE

Hüseyin KOÇAK*
Murat GENCER**

Özet:

Sanayi alanında yaşanan gelişmeler, işgücü hareketliliği, gerçekleşen göç faaliyetleri kentin yapısında bir takım değişikliklere yol açmaktadır. Değişim sürecinde, sosyal eşitsizlikler ve gelir düzeyindeki eşitsizliklerle birlikte, bireyler veya gruplar arasında ayrımlar gerçekleşmektedir. Ayrım sonucunda “biz” ve “öteki” algısı oluşmaktadır. “Öteki” birey veya gruplar, hem sosyal dışlanmaya hem de mekansal ayrılmaya maruz kalmaktadır. Etnik, kültürel veya ekonomik farklılıklar sonucunda dışlanma ve ayrışma gerçekleşmektedir. Üst gelir grubundaki bireyler, mavi yakalılar, tarım çalışanları şeklinde nitelenen çeşitli gruplar, mekansal olarak da farklı bölgelere ayrılabilir. Romanlar ise, daha çok kentin dış çevrelerinde; kendilerine ait bir mahalle, köy ya da kasabalarda yaşamaktadır. Ekonomik ve kültürel olarak farklı bir yaşam tarzı benimseyen Romanlar, kentin diğer sakinlerinden, sosyal ve mekansal olarak ayrılmaktadır. Romanlar, toplumun belirli kesimleri tarafından; ekonomik geliri düşük, toplumsal normlara uymayan, tehlikeli bireyler olarak görülmektedir. Bunun yanı sıra; yanında kesici, yakıcı, yaralayıcı aletler taşıyan; geçimini dilencilik veya çalgıcılıkla sağlayan; temizliğe dikkat etmeyen; sürekli kavga çıkaran bireyler olarak nitelendirilebilmektedir. Bireyler, oluşan bu önyargılar nedeniyle Romanlara karşı olumsuz tutum ve davranışlarda bulunabilmektedir. Bu noktada, sosyal dışlanma, mekansal ayrılmaya neden olurken, mekansal ayrışma da sosyal dışlanmayı beraberinde getirmektedir. Romanların etnik kimlikleri; sosyal, ekonomik, kültürel durumları ve yaşam biçimleri nedeniyle dışlanmaya maruz kaldığı düşünülmektedir. Bu bildiride, Afyonkarahisar ilinin Çay ilçesine bağlı Yeşilyurt köyünde yaşayan Romanların, mekansal olarak ayrılmaları ve sosyal dışlanmaya maruz kalmaları durumuna odaklanılmıştır. Çalışmada gözlem tekniğinden faydalanılmış ve sosyolojik değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yeşilyurt, romanlar, mekansal ayrışma, sosyal dışlanma.

Abstract:

Developments in the industrial field, labor mobility, and migration activities lead to some changes in the structure of the city. In the process of change, with social inequalities and inequalities in income levels, distinctions occur between individuals or groups. As a result of the discrimination, the perception of "us" and "other" is formed. The "other" individual or groups are subject to both social exclusion and spatial segregation. Exclusion and segregation occur as a result of ethnic, cultural or economic differences. Various groups defined as individuals in the high-income group, blue-collar, agricultural workers can be spatially divided into different regions. Gypsies are mostly in the outer periphery of the city; they live in their own neighborhood, village or town. The Gypsy, who adopt an economically and culturally different lifestyle, are socially and spatially separated from the other residents of the city. Gypsies by certain segments of society; They are seen as dangerous individuals with low economic income, who do not comply with social norms. And also; carrying sharp, burning and injurious tools with him; who makes a living by begging or practicing; not paying attention to cleanliness; It can be described as individuals who constantly fight. Individuals may have negative attitudes and behaviors towards Gypsies as a result of prejudices. At this point, while social exclusion causes spatial segregation, spatial segregation brings social exclusion with it. Ethnic identity of Gypsies; It is thought that due to social, economic, cultural conditions and life styles. At this point, the focus is on the spatial segregation and social exclusion of the Gypsies living in Yesilyurt village of the Cay district of Afyonkarahisar. Observation technique was used in the study and sociological evaluations were made.

Key Words: Yesilyurt, gypsies, spatial segregation, social exclusion.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AİLE KURUMU VE DEĞERLERİNE BAKIŞI: AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

THE VIEW OF UNIVERSITY STUDENTS ON FAMILY INSTITUTION AND VALUES: THE CASE OF AFYON KOCATEPE UNIVERSITY

Hüseyin KOÇAK*

* Prof. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, kocak@aku.edu.tr

** Doktora Öğrencisi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, muratgencer.mgm@gmail.com

* Prof. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, kocak@aku.edu.tr

Özet:

Aile kurumu, insanlığın varoluşundan bugüne çeşitli etkileşimlere maruz kalarak değişime uğrasa da günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. İletişimin ve etkileşimin arttığı bu dönemde, ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel alanlarda yaşanan değişimler, aile kurumunu ve değerlerini derinden etkilemektedir. Bu bildiri, Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde öğrenim gören gençlerin sahip olduğu aile değerler sistemini konu edinmektedir. Bu amaç doğrultusunda 322 üniversite öğrencisi rassal olarak seçilmiştir. Evlilik, boşanma, aile içi kadın erkek ilişkileri, yaşlı bakımı ve aileye verilen değer, bazı sosyo-demografik sorularla birlikte ölçülmek istenmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin %37,0'si erkek, %63,0'i kız öğrencilerden oluşmaktadır. Elde edilen veriler, ilgili istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Gençlerin, belirlenen aile değerlerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, önermelerin büyük bir çoğunluğunda cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ($P<0.05$) olduğu tespit edilmiştir. Belirlenen diğer değişkenler arasında da anlamlı farklılıklar mevcuttur. Araştırmanın sonuçları, üniversite gençliğinin aile değerlerine ilişkin görüşlerini ortaya koyması açısından önem taşımaktadır. Elde edilen bulgular ışığında, Afyon Kocatepe Üniversitesi öğrencilerine göre aile, birçok yönüyle önemli ve değerli olarak görülmektedir. Aile kurumunu tehdit eden, aile içindeki birtakım değerleri sarsacak ya da zayıflatacak unsurların bulunmasına karşın, aile kurumunu ve değerlerini güçlü bir şekilde sürdürme bilincinin üniversite öğrencilerinde bulunduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Üniversite, Gençlik, Aile, Değerler

Abstract:

The institution of the family has survived until today even if it has undergone changes by being exposed to various interactions since the existence of humanity. In this period that communication and interaction increased, changes in economic, social, political and cultural fields deeply affect the family institution and its values. This study indicate the family value system of young people studying at Afyon Kocatepe University. For this purpose, 322 university students were randomly selected. Marriage, divorce, domestic female-male relationships, elderly care and the value given to the family were demanded to be measured together with some socio-demographic questions. 37.0% of the students participating in the study are male and 63.0% are female students. The data which is obtained were analyzed using the related statistic program. When the opinions of the youth about the determined family values were examined, it was found that there was a statistically significant difference ($P < 0.05$) between the genders a clear majority. There are also significant differences among other determined variables. The results of the research are important in terms of revealing the views of the university youth on family values. In the light of the findings obtained, the family is valued by university it is seen as valuable in many aspects. It is seen that university students have a consciousness of maintaining the existence of the family institution and its values in a strong way despite the existence of factors that threat the family and that will unsettle or weaken certain values in the family.

Key words: University, Youth, Family, Values.

** Şükriye Ünal, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, sukriye.unal@hotmail.com

ÇAĞDAŞ AZERBAYCAN EİRİNDE ESKİ TÜRK İNANCLARI

Zöhrə QAFAROVA*

Özet

Türk xalqlarının əski dini olan şamanizm islamın qəbulundan sonra türk təfəkkürünün, yaddaşının böyük arealında sıxışdırılıb aradan çıxarılmış, unudulmuşdur. Amma milli şüur oyanışının gücləndiyi, əskiyyə dönüşün, kökünü axtarıqların sürətləndiyi müasir dövəmdə şamanizmə yenidən qayıdış, onu yaddaşlarda diriltmək cəhdləri var. Ancaq bu cəhdlərin hədəfində cəmiyyətə islama alternativ bir dinin ötürülməsi məqsədi yox, milli şüuru oyatmaq amacı var. Milli humanitar təfəkkürümüzün müxtəlif sahələrində bu amacın işartıları bu və ya digər şəkildə görünür, amma o, özünü ən açıq və qabarıq şəkildə poetik müstəvidə ifadə edir.

Çağdaş ədəbiyyatımızda isə şamanizm bədii mətnin ideya-mövzu qatı kimi özünü göstərməkdədir. Onu da qeyd edək ki, xristianlıqdan, islamdan fərqli olaraq tanrıçılıqda xalqın milli özünəməxsuluğu var və o, türk xalqının yalnız inancını deyil, həm də kimiliyini təqdim edir. Odur ki, müasir bədii düşüncə şamanizmə milli kimlik faktlarından biri kimi yanaşır. Əski dini təfəkkürümüz müasir poeziyamızda daha çox şamanizm fəlsəfəsi istiqamətində canlanır. Müasir şeirdə bu fəlsəfəyə müraciətlər çoxdursa da, yalnız Rüstəm Behrudinin poeziyasında o, özünü ardıcıl şəkildə göstərən ideoloji xətdir. Çağdaş Azərbaycan ədəbiyyatında şamanizm yalnız poeziyanın deyil, həm də nəsrin mövzu xəttinə daxil olur. Vəqif Sultanlının "Şaman türküsü", Vüsal Nurunun "Dorantağ" romanlarının məzmunu bu mövzuda qurulmuşdur. Ancaq şamanizm özünü ardıcıl bir ideya istiqaməti kimi poeziyada göstərməkdədir. Çağdaş poeziyamızın əski türk dini inanclarına qayıdışı yalnız şamanizm çərçivəsində qalmayıb, daha geniş məşşabda- şamanizmi belə özündə ehtiva edən tanrıçılıq dini istiqamətində də özünü göstərir.

Anahtar Kelimələr: milli şüur , şamanizm, türk xalqları, Çağdaş Azərbaycan ədəbiyyatı

---

* Azərbaycan, aynure.ibadulla@gmail.com

ONDOKUZUNCU YÜZYILDA KARABAĞ HANLIĞINDAKİ KÜLTÜREL GELİŞMELER

Doç.Dr. Atilla Jorma *

Nadir Şah'ın öldürülmesinden sonra Azerbaycan'ın kuzeyi ile güneyinde yaklaşık yirmi devlet biriminin birbiri ile savaşları, Azerbaycan'ın birleştirilmesi ile sonuçlanamadı. Türkistan'da olduğu gibi – Rusların ilerleyişini kolaylaştırdı. Ülke dahili savaşlar Azerbaycan'ın ekonomisini zora sokuyor, insan kaynaklarını tüketiyordu. Hanlardan ve onların çevresindeki üst düzey memurlardan oluşan siyasi elit mevcut durumu doğru değerlendiremedi. Böylesi yanlış siyaset Azerbaycan ve Türklük tarihinde faciayla sonuçlandı. Devlet olma alanında durumun bu kadar berbat olmasına rağmen, Azerbaycan'da Türklük onsekizinci yüzyılda milletleşme alanında ileriye doğru belirli bir adım atmış oldu. Onsekizinci yüzyıl İran-Türk devletçiliğinde kriz ve geniş anlamda İran/Fars kültürünün de gerilemesi olarak nitelendirilmektedir. Türklüğün durumu ise farklıydı. Onsekizinci yüzyılın büyük bölümünde Azerbaycan'ın İran imparatorluğunun uçra bir eyaleti durumunda kalması, devamlı iç savaşlar, sosyal ve ekonomik alanlardaki zorluklar ve devlet hayatının diğer alanlarındaki krizler normal kalkınmayı engelledi. Ancak bunlar Azerbaycan'da milletleşme sürecini; Türk dilinin yaygınlaşmasını, Türk dilinde edebiyatın gelişimini ve bilimsel eserlerin ortaya çıkışını önleyemedi. Bütün siyasi faktörlerin olumsuzluğuna rağmen İran'da Türk kültürü gelişmekteydi. En önemlisi Türk dilinin kullanım alanı genişliyordu. Safevilerin, Nadir Şah'ın sarayında ve ordusunda geleneksel olarak konuşma dili Türkçe olarak devam etmekteydi. Yazı dili olarak ise çoğunlukta Farsça kullanılıyordu. Hanlıkların da yazı dilinin Farsça olmasına rağmen Türkçe belgelere de rastlanmaktaydı. Tarih yazıcılığı ile ilgili ayrı ayrı hanlıkların tarihi üzerine eserlerden *Karabağname* adıyla toplam yedi salname anılabilir. En önemli gelişme milli edebiyatta kendini göstermektedir. Milli edebiyat Vakıf'ın yaratıcılığı ile yeni bir aşamaya geldi. Konuşma dilinin kullanıldığı konuşma biçimi klasik aruzun önüne geçmeye başladı ve Vakıf'ın yaratıcılığıyla hakim usluba dönüştü. Füzuli ekolunu devam ettirenler de eserlerinde canlı konuşmada genelleşmiş dil birimlerinden yararlanmışlardır. Onsekizinci yüzyıl şiiri eski dönemlere kıyasla büyük ölçüde siyasileşerek halkın sosyal sorunlarına yönelmiş oldu. Geleneksel konuların yanısıra, iç savaşlar yabancı saldırılara karşı çıkmak onlardan şikayet motifleri çoğu şairin eserlerinde yer almaktadır. Şirvan şairlerinden Nişat Şirvani, Şakir Şirvani bu vilayetteki siyasi süreçlerden söz ederler. Şeki Han'ı Muhammed Hüseyin Han "Müştak" mahlasıyla Vakıf tarzında şiirler yazmış, Türkçe yazan bir kaç şairi korumuştur. "Müşteri" mahlasıyla şiirler yazan Gubalı Fethali Han milli kültürün koruyucusu olarak biliniyordu. Gence Hanı Uğurlu Han Ziyadoğlunun da şiir yazdığı bilinmektedir. Bu yüzyılın onlarca şairi arasında Azerbaycan Türk şiirinin üstadlarından Molla Veli Vidadi (1709-1809), özellikle Molla Penah Vakıf'ın (1717-1797) adı anılmalıdır. Vakıf lirik şiiri yeni realist gelişme aşamasına getirerek, halkın ruhuna uygun şekilde geliştirmiştir. Mektep medrese düzeni hala Farsça Arapça ağırlıklı idi. Eski İran devletçiliği ve kültür geleneklerinden uzaklaşmak zemininde özüne dönmek eyleminin ortaya çıkışının yanı sıra hanlıklar döneminin siyasi bölünmüşlüğü hanlıklar arasındaki kesintisiz savaşların engellediğini de belirtmek gerekir. Bu savaşlar kabilecilik bağnazlığını artırarak karşı tarafta düşmanlık duygusunu artırır, böylece etnik birlik bilincinin oluşmasını engelliyor ise de öte yandan Fars kültür yörüngesine girmekten de alıkoyuyordu. Ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında edebiyatın üç grup etrafında toplandığını kaydetmek olar. Bunlardan biri mahalli klassizmi sürdüren Kasım Bey Zakir ile Muhammed bey Aşık etrafında toplanırdı. İkinci gruba Mirza Fethali Ahundzadenin batı fikirleri ile neşrciliği ile gelişen akımın taraftarları dahil idi. Üçüncü grup Meclisi-üns şairlerinden teşekkül edip gazelciliği ve lirizmi inceltmeye çalışınlardı. Bu son grubun temsilcisi Hurşidbanu Natevan hanımdır. Seyid Azim Şirvani ve meslekdaşları ise bu akımlar arasında kalmakla beraber hususi bir isyancılık ile eski zincirleri kırmak fikrindeydiler. Natevan'ın nüfuzu diğer iki akım taraftarlarından kat kat güçlü idi.

Açar sözlər: Karabağ hanlığı, Şuşa şairleri, Meclisi-Üns, Türk dilinde gelişme.

* Uluslararası Vizyon Üniversitesi Gostivar, Kuzey Makedonya

TÜRK EDEBİ DÜŞÜNCESİNDE TARİH (HÜSEYN CAVID'İN ESERLERİNE DAYANILARAK)

Aynure MUSTAFAYEVA*

Özet.

H. Cavid'in eserlerinde rastladığımız tarihi dönemlerin bilimsel manzarasını betimleyen kaynak ve belgelerle tanışlık, şunu söylememizi gerektiriyor ki, yazar eserlerinde tarihsel olayları yalnız edebi düşüncenin ürünü olarak değil, hem de bilimsel kaynaklara dayanarak kaleme almıştır. Tabii ki bu tür yansıma ve betimlemelerde tarihsel anlam ve içerik açısından "erozyon" söz konusu olamaz.

Hüseyn Cavid çağdaş dönemin değil, tarihin kendisinden kaynaklanan sorularla tarihe müracaat etmiş, onun sorunlarını tarihsel bağlantıda eserlerinde yansıtmıştır. H. Cavid sanatsal başarısıyla bu soruları yalnız değinilen zamanın değil, bütün zamanların sorularına dönüştürmek yeteneğini sergilemiştir. Onun betimlediği zaman sınırları gibi mekan sınırları da kısıtlı değil, milli, mahalli olmakla kalmaz, evrensel niteliğiyle dikkat çekmektedir.

H.Cavid'e göre tarihin tekerleğini döndüren kuvve tarihi şahsiyettir ve bu sahnede halk kitleleri yer almaz. Bu aslında bazı edebi eleştirel yazılarda yorumlandığı üzere sade kitleye itinasızlık değildi. Bu tarihi gerçekliğin ortaya konmasıydı. Cavid'in eserlerinde şahsiyet, tarihsel olaylara yön veren bir kuvvedir. Bu aslında ne şahsiyete tapınmaydı, ne de idealleştirme. Sadece, tarihi gerçeklerin güçlü edebi yansıması olarak değerlendirilebilir. H. Cavidin tarihi oyunları şu fikri bir daha hatırlatmaktadır: "Dünya dahilersiz yaşıyamıyor".

Cavid'in yaratıcılık tablosu tek bir renkten oluşmamaktaydı, o, yeteri kadar gölge ve ışık efektlerine sahip bir yazardı. Edebi tebliğatı değil, edebi incelemeyi temel hedefi olarak alan Hüseyin Cavid hatta en kutsalları bile evrensel düşüncenin sorularını yanıtlamaya zorlamaktan çekinmemiştir..

Anahtar kelimeler: H. Cavid, tarihi, kaynak, tarihsel

---

* Azerbaycan, aynure.ibadulla@gmail.com

SƏMƏD VURĞUN VƏ DİL MƏSƏLƏLƏRİ

SAMAD VURGUN AND LANGUAGE ISSUES

Aytakin SALİFOVA*

Xülasə

Azərbaycan ədəbi dilinin inkişafında Səməd Vurğun yaradıcılığı mühüm, maraqlı bir mərhələdir. Onun şeirimizdə böyük bir dönüş yaratması, bədiiilik, obrazlılıq baxımından poeziyamızı yüksək səviyyəyə qaldırması, zəngin Azərbaycan bədii dilinin təbii imkanlarından yaradıcılıqla və məqsədyönlü bəhrələnməyi bacarması, yaradıcılığında böyük uğurlar qazanmasına səbəb olmuşdur.

Səməd Vurğun həyat həqiqəti ilə güclü yaradıcılıq təxəyyülünün daxili vəhdətini özündə parlaq əks etdirən yaradıcılıq nümunələri ilə Azərbaycan dilinin qüdrətli, zəngin, və ahəngdar bir dil olduğunu sübut etmişdir. Dahi şair öz yaradıcılığında sözlərin poetikliyinə, səlisliyinə, ifadəliliyinə, zəngin mənalar bildirməsinə xüsusi diqqət yetirmişdir. O, bədii dili ümumxalq dilinin yüksək inkişaf etmiş sahəsi adlandırmış, poetik dili nitqin ən yüksək forması kimi dəyərləndirmiş, poeziya dilini adi danışq dili ilə eyniləşdirənlərin böyük səhvə yol verdiklərini söyləmişdir.

Səməd Vurğun hər zaman bədii dilin ümumxalq dilini də inkişaf etdirməli olmasının tərəfdarı olmuşdur. O, xalqiliyi bədii dilin ən başlıca keyfiyyəti, əsas meyarı hesab etmişdir. Eyni zamanda söz ustadı bədii əsərdə fikrin sadə, aydın, anlaşqlı, təbii, inandırıcı əks etdirilməsini vacib saymış, sadəliyi, mənanın düzgün, təsirli ifadə edilməsini bədii nitq üçün başlıca keyfiyyət hesab etmişdir.

Görkəmli şair sadəlikə yanaşı, aydın olmağı bədii dilin başlıca və ən yüksək keyfiyyəti hesab etmiş, dilin aydınlığını ədəbiyyatın təsir qüvvəsinin, ifadəliliyinin təsvir olunmasında böyük rol oynamasından danışmışdır.

Dil, bu dəyərli hadisənin beşiyi başnda dayanan, onu hərtərəfli tədqiq edən və qoruyan dilçilik elmi ilə bağlı fikir və mülahizələri Səməd Vurğunu ən zəngin, hərtərəfli və dərin bilikli dilçi adlandırmağa imkan verir. Azərbaycan əlifbası, orfoqrafiyası və Azərbaycan dilinin lüğət tərkibi məsələləri dahi Səməd Vurğunun hər zaman diqqət mərkəzində olmuşdur.

Bu yazıda Səməd Vurğunun dil və dilçiliyə dair dəyərli, özəl, müdrik, orijinal fikirlərinin, mülahizələrinin ətraflı şəkildə izah etməyə çalışılacağıq.

Açar sözlər: *ədəbi dil, bədii dil, əlifba, orfoqrafiya, lüğət tərkibi.*

---

* Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Müasir Azərbaycan dili kafedrasının dissertantı, e-mail: aysalifova@mail.ru

KUZEY MAKEDONYA TÜRK ÇOCUK EDEBİYATI DERGİSİ “TOMURCUK”

Dr. Öğr. Üyesi Refide Şaini*

Prof. Dr. Mahmut Çelik**

Özet

Osmanlı'nın Balkanlardan şekilişiiyle, Kuzey Makedonya Türkleri hem eğitimde hem de kültürde bir susma aşamasına kadar gelmiştir. Kuzey Makedonya Türkleri için dönüm noktası 1944 yılında başlıyor. Bu yılın Aralık ayında ilk yayın organı “Birlik” gazetesi çıkmaya başlar. “Birlik” gazetesi sadece bir yayın organı değildi, aynı zamanda yeni açılmış Türkçe okulların da bir ders kitabıydı. Daha sonra “Pioner” çocuk gazetesi ondan sonra “Sevinç” çocuk dergisi yerini alır ve 1957 yılında da ilkokul çocukları için “Tomurcuk” çocuk dergisi de çıkmaya başlamıştır. Çocuk dergileri, çocukların yaşlarına ve gelişim seviyelerine uygun, duyularına hitap edebilen, birçok edebi türü içinde barındıran, süreli aralıklarla yayınlanan çocuk edebiyatı ürünleridir. Biz bu çalışmamızda; Kuzey Makedonya'daki Türk Çocuk Edebiyatı, bu edebiyata ait çocuk dergileri ve özellikle de “Tomurcuk” çocuk dergisi üzerine bir inceleme yaptık. İncelememiz sonucunda elde ettiğimiz verileri bilimsel bir metotla dikkatlere sunmaya çalıştık.

Anahtar kelimeler: Kuzey Makedonya Türk Edebiyatı, Kuzey Makedonya'da Türk Çocuk Edebiyatı, Tomurcuk Çocuk dergisi

---

* Uluslararası Balkan Üniversitesi-Üsküp refide.saini@ibu.edu.mk

** Gotse Delçev Üniversitesi-Iştipmahmut.celik@ugd.edu.mk

AZƏRBAYCAN DİLİNDƏ FRAZEOLGİZLƏRİN STRUKTUR XÜSUSİYYƏTLƏRİNƏ MÜBAHİSƏLİ BAXIŞLAR

Səbinə SEYİDOVA*

Özet

Digər dünya dillərində olduğu kimi Azərbaycan dilçiliyində də frazeologizmlərin quruluşu məsələsində dilçi alimlər arasında fikir ayrılıqları mövcuddur. Təbii ki, bu da frazeologiyanın daha sonralar ayrılması və dilçiliyin gənc şöbəsi olması ilə əlaqədardır.

Müəllif də məqalədə frazeologizmlərin struktur məsələlərinə diqqəti cəkməmiş, istər Azərbaycan, istərsə də digər türk dillərində bu məsələyə olan münasibəti araşdıraraq öz qənaətlərini bildirmişdir. Azərbaycan dilçiləri H. Bayramovun, S. Murtuzayevin, Q. Mahmudovanın, M. Mirzəliyevanın, Ə. Dəmirçizadənin fikirlərinə toxunmuş, habelə türkoloqlardan Ö. Aksoy, K. Daibova, J. Quzeev, S. Kenesbayevin tədqiqatlarını Azərbaycan dilçilərinin tədqiqatları ilə müqayisədə araşdırmışdır. Hal – hazırda dilçilikdə söz və cümlə tipli frazeoloji vahidlərin mövcudluğu məsələsində olan mübahisələrinə Azərbaycan dilçilərinin mövqeyini göstərək bu problemin ana dilimizdən də yan keçmədiyini göstərmişdir. Azərbaycan dilinin frazeologiyasını geniş miqyasda tədqiq edən H. Bayramov və digər dilçilər frazeoloji vahidlərin tərkib hissələrinin sintaktik əlaqəsinin səciyyəsinə nəzər alaraq, bu tipli frazeoloji vahidləri frazeoloji cümlə, frazeoloji ifadə terminləri ilə ifadə etmişdir. Qeyd etdiyimiz kimi, türkoloji dilçilikdə də frazeoloji vahidlərin spesifik əlamətləri, funksional cəhətləri, strukturu haqqında müxtəlif fikirlər mövcuddur. Bir qrup dilçilər söz, cümlə tipli frazeologizmlərin mövcudluğunu qəbul edir, digər qrup dilçilər bunun əksini söyləyir.

Türk dillərinin frazeologiyasını tədqiq edən araşdırmaçılar dilin frazeoloji sisteminə müxtəlif prizmalardan yanaşsalar da, bu tədqiqatçıların hamısı bir fikirdə həmrəydir; frazeoloji vahid – sabit söz birləşməsi, yəni frazeoloji vahidin sabit söz birləşməsi şəklində olması vacib şərtidir.

Anahtar Kelimələr: frazeologizm 1, frazeoloji sistem 2, Azərbaycan dilçiliyi 3

---

* Azerbaijan, aynure.ibadulla@gmail.com

YUKARI KARABAG'DA 1980'Lİ YILLARDA BAŞLAYAN OLAYLAR ZİNCİRİ

Sevil İrevanlı*

Buradaki zincir sözü olayların daha bitmiş değil, devam ettiği, biri biriyle bağlantılı olduğu anlamındadır. Kasım 2020'de yazının hazırlandığı zaman diliminde tabii bu olaylar zinciri durmamış, tam olarak kaynaklardan çelişkili bilgilerin alınması burada bir oyuncu Rusya olduğu için verilen bilgilerin hiç bir zaman tam güvenilir olmadığı unutulmamalı.

Azerbaycan'ın dış politikasının temel konusu olan Karabağ sorunu ve Ermenistan'la ilişkiler AHC iktidarı öncesi ve sonrası da gündemde olan en önemli konulardan biri olmuştur. Sovyetler Birliği'nde 80'li yıllarda yaşanan ekonomik, siyasi ve sosyal sorunlar ve bunların Azerbaycan'a yansması. Karabağ bölgesindeki gelişmeler Azerbaycan'da siyasi mücadeleyi etkileyen önemli faktörlerden biri oldu. Azerbaycan'da ulusal siyasi mücadeleyi kolaylaştırıcı faktörlerden biri merkezi yönetimin uyguladığı *perestrojka* ve *glasnost* politikaları dışında, diğer önemli etken Karabağ bölgesinin Ermenistan'la birleştirilmesi yönündeki Ermeni talepleri olmuştur. Karabağ'ın Ermenistan'a birleştirilmesi teklifi ilk kez Kasım 1987'de Gorbaçov'un Fransa ziyareti sırasında yanında bulunan ekonomi danışmanı Abel Aganbekyan'ın bir görüşünün basına yansması ile gündeme gelmişti.

Ardından 13 Şubat 1988 tarihinde Azerbaycan'a bağlı bulunan Dağlık Karabağ Özerk Bölgesindeki Ermeni nüfusun bölgedeki idari kurumlara Ermenistan Cumhuriyeti (SSC) bayrağını asması, bölgedeki Türklerine baskı uygulaması, Şubat'ta DKÖB Yönetim Kurulunun olağanüstü bir toplantı yaparak özerk bölgenin Ermenistan'a birleştirildiğine ilişkin karar alması üzerine Azerbaycan'da geniş toplumsal tepkiler oluşmaya başladı. Diğer taraftan Azerbaycan'daki komünist yönetimin Karabağ'daki olaylara yeterli tepkiyi göstermemesi, Azerbaycan'da siyasi mücadeleye ilgiyi artıran ve Karabağ sorununun çözümünde milli mücadelenin gerekliliği inancını geliştiren önemli etkenler olmuştur. Komünist yönetimine karşı halkın açık biçimde tepkisini ortaya koyduğu ilk miting, Karabağ olayları nedeniyle yapılmış ve bu mitingde çoğunlukla Karabağ'ın savunulmasına ilişkin sloganlar atılmıştır. SSCB'nin dağılma sürecinde Azerbaycan'daki siyasi gelişmeler, iç ve dış faktörler ile bu mücadele döneminde AHC'nin ortaya çıkışı, iktidara geliş süreci, iktidarda olduğu bir yılda izlediği siyasi, ekonomik ve kültür politikaları ele alınmıştır.

Müsavatçılık ideolojisi ve "Doğu Halkları" arasında ilk demokratik devlet kurmuş olma özelliği ve bu tarihi miras Azerbaycan'daki ulusal siyasi mücadelenin Azerbaycan Halk Cephesi bağlamında örgütlenmesi ile daha da yönlendirici hale gelmiş ve Azerbaycan'ın ikinci kez bağımsızlığını ilan etmesi ile sonuçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bağımsızlık, Karabağ Sorunu, Azerbaycan, Sovyetler, AHC Komünist yönetim, Tarih.

---

* Uluslararası Vizyon Üniversitesi, Balkan Araştırmaları Enstitüsü Öğretim Görevlisi, Medya Grup Finlandiya

YABANCILARA TÜRK DİLİNİ KONUŞMA AĞIRLIKLI ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

Okt. Süleymanova Jannagül*

Anatasyon:

Bugünde Türkçe öğretmenleri Türkçe öğretim kalitesini artırma amacıyla dil öğretiminde yaygın ve gelişmiş tecrübelerin yanı sıra yeni teknolojiler ile yenilikçi yöntemleri olabildiğince kullanıma geçirmeye çalışmaktadırlar. Türkçe'yi kendi seviyesinde geliştirme bir yıllık mesele değildir. Bu nedenle Türkçe öğretim çalışmalarıyla ilgilenen bilginler arasında "Yabancılar Türkçe öğretiminde öğrencilerin konuşma alışkanlığı nasıl geliştirilebilir?" sorusu gündeme gelmektedir. Bu yüzden ben dört yıldır bu konu üzerinde çalışmaktayım. Kendi tecrübelerim doğrultusunda öğrencilerin konuşma yeteneği ilk dersten itibaren oluşmaya başlar.

Anahtar Kelimeler: Yenilikçi yöntemler, teknoloji, yaygın, bilgin, yetenek, beceri, amaç, seviye, özet, alışkanlık.

PROTECTION OF CULTURAL HERITAGE OF BOSNIAKS IN SERBIA

Abstract:

Bosniak Cultural heritage is the legacy of physical artifacts and intangible attributes inherited from past generations in the ideological matrix of the Bosniak ethnic group, that is, Bosniak community. It is a total creation in the field of cultural activities, in the narrow sense, of art, as well as all that Bosniaks as a nation inherit of their cultural heritage and what is important for their identity.

It is ethnically unique, with territorial variations resulting from the different socio-political and historical conditions in which the Bosniak community developed in a certain territory. This presentation will specifically be focused on developing the culture of Bosniaks who live in the northern part of Sanjak which is located in the Republic of Serbia.

Key Words: Bosniak culture, heritage

---

* e-mail : janerkem2007@mail.ru cep tel: +7 707 728 23 32

KOSOVA TÜRK ÇAĞDAŞ EDEBİYATI'NDA YENİ ROMAN (REŞİT HANADAN - RUMELİ'DEN ÇIKTIK YOLA)

NEW NOVEL IN KOSOVO TURKISH MODERN LITERATURE (REŞİT HANADAN - RUMELİ'DEN ÇIKTIK YOLA)

Taner GÜÇLÜTÜRK*

Özet:

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Kosova'da gelişen Kosova Türk çağdaş edebiyatının nesir türünde yarılan eserlerin sayısı, nazım türüne kıyasla daha azdır. Öykü ve roman yaratıcılığındaki beklenen edebi niteliğe Reşit Hanadan ve onun eserleriyle erişilmiştir. 1999 yılı Kosova savaşından sonra başlayan yeni dönemle birlikte Kosova çağdaş edebiyatında da yeni bir sayfa açılmıştır. Bu çalışmada Reşit Hanadan'ın yeni ve son romanlarından biri olan "*Rumeli'den Çıktık Yola*" adlı romanı edebi tahlil, edebi tenkit ve edebiyat kuramı metotlarıyla incelenecek ve ana unsurlarını oluşturan konu, olay, kişiler, çevre, zaman, fikir, üslup, dil, sanat ve estetik öğeleri üzerinden Kosova Türk çağdaş edebiyatında yeni romanın belli başlı özellikleri üzerinde durulacaktır. İnceleme ve araştırma sonucunda çalışmamız elde edeceğimiz yeni tespit ve bulgularla sona erecektir. Balkan Savaşlarının 100. yıldönümüne atfedilmiş bir eser olarak edebi nitelik bakımından Kosova Türk romanına yeni soluk getirdiği için bir başarılı bir çalışmadır. Sanatsal akım olarak da toplumsal gerçekçilik akımının izinden gitmeye devam eden Reşit Hanadan'ın bu eserinde konu, olay, kişiler, çevre, zaman, amaç, fikir, üslup, dil, sanat ve estetik öğeleri bakımından değerli ve yenilikçidir. Yazarın eski eserlerine kıyasla romanının bütün bu unsurlarında estetik yenilikler bulmak mümkündür. Hanadan'ın son romanıyla birlikte Kosova'da çağdaş Türk romanının da nitelik bakımından yeni ve başarılı bir sürece girdiğinin altını çizebiliriz. Bu eserle Kosova'daki Türk tarihinin yazımı bakımından da belgesel nitelikte bir çalışma ortaya konmuş, dönemin olaylarına elden geldiğince bağımsız ve başarılı bir bakış açısı getirilmiştir. Bu bakımdan yeni Kosova Türk romanının, toplumsal gerçekçi sanat akımının izinden gittiği görülmektedir. Hanadan, Osmanlı tarihiyle ilgili ortaya konan yanlış bilgilerin aksine, bilinmeyen, yeni ve çok gerçekçi fikirleri de ortaya atmaktadır. Üslup ve dilde sergilediği başarı olduğu gibi estetik öğeler bakımından da nitelikli motifleri barındıran Reşit Hanadan'ın "*Rumeli'den Çıktık Yola*" adlı romanı, sadece edebiyat bilimleri açısından değil, tarih, sosyoloji, etnoloji, kültüroloji, dil, felsefe bilimleri açısından hazine değerinde çok değerli, yeni ve özgün bir kaynağı oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kosova Türk Çağdaş Edebiyatı, Reşit Hanadan, yeni Kosova Türk romanı

Abstract:

In Kosovo Turkish Modern Literature developed after World War II. The number of works created in the prose form are less in comparison to the number created in the verse form. The literary quality of creativity of short stories and novels was reached with Reşit Hanadan and his works. A new aspect in Kosovo Modern Literature opened with the new era which began after the 1999 Kosovo War. In this study, Reşit Hanadan's one of new and most recent novel "*Rumeli'den Çıktık Yola*" is assessed with literary analysis, literary critique and methods of literary theory and an emphasis will be placed on the subject, events, people, environment, time, ideas, tone, language, artistic and aesthetic features which comprise the main elements, highlighting the particular features of the new novel in Kosovo Turkish Modern Literature. At the end of our assessment and research, our work will be completed with new determinations and findings. As a work attributed to the 100th anniversary of the Balkan Wars, it is a successful work as it brought a new breath to the Kosovo Turkish novel in terms of its literary quality. In this work of Reşit Hanadan, continues to follow the footsteps of the social realism movement as an artistic movement, it's valuable and innovative in terms of subject, event, people, environment, time, purpose, idea, style, language, art and aesthetic elements. Compared to the author's old works, it is possible to find aesthetic innovations in all these elements of the novel. We can emphasize that with Handan's latest novel, contemporary Turkish novels in Kosovo have entered a new and successful process in terms of quality. With this work, a documentary study was put forward in terms of the writing of Turkish history in Kosovo, and an independent and successful point of view was brought to the events of the period as much as possible. In this respect, the new Kosovo Turkish novel, it is seen that it follows in the footsteps of the social realist art movement. Contrary to misinformation about Ottoman history, Hanadan also puts forward the unknown, new and very realistic ideas. His novel "*Rumeli'den Çıktık Yola*", which contains qualified motifs in terms of style and language as well as aesthetic elements, is very valuable, new and treasured not only in terms of literary sciences but also in terms of history, sociology, ethnology, culturology, language, It constitutes an original resource.

Key words: Kosovo Turkish Modern Literature, Reşit Hanadan, new Kosovo Turkish novel.

* Dr., Prizren Yunus Emre Enstitüsü Öğretmeni, Kosova Türk Yazarlar Derneği Eşbaşkanı, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi Araştırma Görevlisi, Türkolog, Araştırmacı, Şair-Yazar, tanergucluturk@hotmail.com

Ж.АЙМАУЫТОВТЫҢ ПРОЗАСЫНДАҒЫ ТҰСПАЛДЫ ОЙЛАР

Ермахан Акерке*
Әбдіқалық К.С.**

Түйін

Бұл мақалада Ж.Аймауытовтың прозалық шығармаларындағы тұспалды ойлар сөз етіледі. Жазушының өзіндік шығармашылық ұстанымдары қамтылады. «Жапырақтар» әңгімесіндегі жазушының астарлы ойлары зерделенеді. Мәтіннен мысалдар келтіре отырып негізделеді. Әңгімедегі жапырақтардың қозғалысын әсерлі суреттеген жазушының негізгі идеясы айқындалады. Жазушының ағаш жапырақтарының қимылына үлкен мән беруі оқырманға ой салатындығы айтылады. Автордың шығарманың негізгі идеясын тұспалдап бергені айқын. Бұған оның басқа шығармаларындағы мәтінді негіздей отырып дәлелдер келтірілді.

Ж.Аймауытовтың «Күнікейдің жазығы» повесіндегі тұспалды ойларға да арнайы назар аударылады. Күнікейдің бейнесі арқылы жазушы оқырманға нені ұқтырғысы келгені анық ашылады. Әңгіменің тақырыбына назар аударылып, оқырманға түсініксіз жайттардың сыры мен жазушының оны суреттеудегі шынайылығы жан-жақты талданады. Туындыдағы басты кейіпкердің анасынан алған тәрбиесі, болмысы, табиғаты және шығарма соңындағы бақытсыздығы қарастырылады. Сонымен бірге автордың тілдік қолданыстары да қамтылып, шығарманың соңындағы оқиғаның оқырманға түсініксіз болғаны да сөз етіледі. Әйел тағдырын әңгімелеген жазушының шығармада бірде-бір жағымды кейіпкерді сомдамауы да оқырманды толғандырған еді. Автордың өмірдегі ұстанымы шығармаға арқау болғаны баяндалып, жазушының ең басты көздегені ел тағдырына алаңдағаны екені зерделенеді.

Кілт сөздер: проза, саясат, қаламгер, ұлт, табиғат, заман бейнесі, астарлы сыр, тәуелсіздік.

Аннотация

В этой статье излагаются намеки на прозаические произведения Ж.Аймаутова. У писателя есть свои творческие позиции. Изучаются притчи писателя в рассказе «Листья». Обосновывается приведением примеров из текста. Раскрывается основная идея писателя, впечатляюще описавшего движение листьев в рассказе. Отмечается, что писатель уделяет большое внимание жестам листьев деревьев. Понятно, что автор подсказал основную идею произведения. Этому способствовали доказательства, обосновывая текст в других его произведениях.

Особое внимание уделяется и подсказкам в повести Ж.Аймаутова «Равнина Кунейкей». Через образ Кунейкей писатель ясно раскрывает читателю, что он хотел сказать. Акцентируется внимание на теме рассказа, всесторонне анализируется тайна необъяснимых читателю вещей и правдивость его описания писателем. В произведении рассматривается воспитание, бытие, природа и несчастье главного героя в конце произведения. Также освещаются языковые употребления автора, Рассказ в конце произведения становится непонятным читателю. Писатель, рассказавший о женской судьбе, не сыграл в произведении ни одного положительного героя, что также волновало читателя. Авторская жизненная позиция была заложена в произведении, а главное, что писатель заботился о судьбе страны.

Ключевые слова: проза, политика, писатель, нация, природа, образ времени, подтекст, независимость.

Summary

This article contains allusions to the prose works of Zh. Aymautov. The writer has his own creative positions. The author's parables in the story "Leaves" are studied. It is justified by giving examples from the text. The main idea of the writer, who impressively described the movement of leaves in the story, is revealed. It is noted that the writer pays great attention to the gestures of tree leaves. It is clear that the author suggested the main idea of the work. This was supported by evidence, justifying the text in his other works.

Special attention is also paid to the hints in the story of Zh. Aymautov "Plain Kunikey". Through the image Kunikey writer clearly reveals to the reader that he wanted to say. The author focuses on the subject of the story, comprehensively analyzes the mystery of things that are inexplicable to the reader and the truthfulness of its description by the writer. The work examines the upbringing, being, nature, and misery of the main character at the end of the work. The author's language uses are also highlighted, and the Story at the end of the work becomes incomprehensible to the reader. The writer, who told about the fate of women, did not play a single positive character in the work, which also worried the reader. The author's life position was laid down in the work, and most importantly, the writer cared about the fate of the country.

Keywords: prose, politics, writer, nation, nature, the image of the time, undertone, independence.

ҚАЗАҚ АЛФАВИТІНЕ ҚАТЫСТЫ АЛҒАШҚЫ СЫНИ ОЙЛАР

Әбдіқалық Күнімжан Сәдірқызы†
Асанбаева Сәуле Асанбайқызы**

* 2-курс магистрант Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті Алматы қ., Қазақстан E-mail: akerke.ermakhan@mail.ru; ұ.мел: 87076267006

** Профессор Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті Алматы қ., Қазақстан E-mail: kun_jan.16@mail.ru; ұ.мел: 87783129233

† профессор, филология ғылымдарының кандидаты, Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті Алматы қ., Қазақстан E-mail: kun_jan.16@mail.ru; ұ.мел: 87783129233

** доцент, филология ғылымдарының кандидаты, Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті Алматы қ., Қазақстан E-mail: asanbaevasaule1970@gmail.com; ұ.мел: 87012924107

Түйін

Бұл мақалада XIX ғасырдың екінші жартысынан бастап орыстың миссионер ғалымдары тарапынан қазақ халқына орыс алфавитін енгізуді қажет деп тапқан ұсыныстарына өзара сын, пікір таластардың туындағаны қарастырылады. Мұнда орыс әріптерін өзгерте отырып қазақ алфавитін жасаған Ильминский нұсқасына, оны сынға алған профессор В.В.Григорьев пікірлеріне арнайы талдау жасаған Д.Сұлтанғазин, Р.Дүйсембаев сынды қазақ оқығандарының мақалалары сөз етіледі. Сондай-ақ қазақтарға арналған орыс әліпбиінің алғашқы жобасын Ы.Алтынсарин емес, оған дейін орыстың миссионер ғалымдары жасағандығы айқындалады. Өзге халықтардың алфавиттері мысалға алына отырып араб әрпінің ерекшеліктері жан-жақты зерделенеді. Газеттегі тіл тағдырына қатысты сын пікірлердің қай кезеңде болмасын құнды екендігі сараланады. XX ғасыр басындағы араб әрпін қорғаушылар мен латын әрпін қолдаушылар пікірлерінің негізі “Дала уалаятының газетінде” қаланғаны айқындалады. Қазақтар үшін алфавитті ауыстырудың орынсыз екенін дәлелдеген ғылыми мақалалардың дұрыстығына көз жеткізіледі. Газет бетінде қазақ тіліне қай әріпті қолдану қажеттігі туралы жазылған әр түрлі пікірлерді тұтастай қарастыруда жүйелі түрде салыстырылды. Сонымен бірге Д.Сұлтанғазиннің мақалаларындағы дәлелді дәйектер басты назарға алынды. Тілдің фонетикалық, лексикалық ерекшеліктерімен қатар, қолдану аясындағы маңыздылығы да ескерілді.

Кілт сөздер: алфавит, сын пікір, миссионер, тіл саясаты, транскрипция, дауыссыз дыбыс, латын әрпі, дін, әдеби тіл, кириллица.

Аннотация

В настоящей статье рассматриваются споры, возникшие по поводу внедрения русского алфавита русскими миссионерами во второй половине 19 века. В ней также рассматриваются научные статьи таких казахских ученых, как Д.Султангазин и Р.Дуйсембаев, подвергших специальному анализу варианты алфавита, созданных Ильминским и профессором В.В. Григорьевым. Также выявлено, что первая версия русского алфавита для казахов разработана не И.Алтынсариним, а русскими учеными-миссионерами. На примере алфавита других народов всесторонне изучаются особенности письма и звукового строя арабского языка. Подчеркивается важность публикаций о судьбе языка на страницах газеты «Дала уалаяты». Выявлено, что на ее страницах была создана своеобразная площадка для обмена мнениями между заступниками арабского письма и сторонниками латинского алфавита. Также в ней утверждается мысль о неуместности замены алфавита для казахов. На страницах газеты систематически сравнивались различные мнения о том, какую букву использовать для казахского языка. При этом во внимание были приняты мотивированные доводы в статьях Д. Султангазина. Наряду с фонетическими, лексическими особенностями языка учитывалось значение в области употребления.

Ключевые слова: алфавит, критика, миссионер, языковая политика, транскрипция, согласный звук, латинская буква, религия, литературный язык, кириллица.

Summary

This article is considered the arguments which had arisen about the introduction of the Russian alphabet by Russian missionaries in the second half of the 19th century. It also considered scientific articles of Kazakh scientists such as D.Sultangazin and R.Duysembaev who did special analysis of variants of Ilminsky who created the Kazakh alphabet changing the Russian one and opinions of professor V.V.Grigoirev. There was also revealed that the first version of the Russian alphabet for Kazakhs wasnot created by I.Altynsarin and it was created by Russian scientists missionaries. For example, the alphabet of other nations is comprehensively studied especially the letters and sound system of Arabic. The importance of publications about the fate of the language was underlined in the newspaper “Dala ualayaty”. There was revealed that in its pages was created a kind of space for changing of opinions between the patrons of Arabic writing and creators of Latin alphabet. There was approved the idea of inappropriate to change the alphabet for Kazakhs. The newspaper's pages systematically compared different opinions about which letter to use for the Kazakh language. At the same time, the reasoned arguments in the articles of D. Sultangazin were taken into account. Along with phonetic and lexical features of the language, the meaning in the field of use was taken into account.

Keywords: alphabet, criticism, missionary, language policy, transcription, consonant voice, Latin letters, religion, literary language, cyrillic.

ҚАЗІРГІ ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІНДЕГІ ФОЛЬКЛОРИЗМ

Гүлжанан ОРДА*
Гауһар АСҚАРОВА**

Аннотация

* Gulzhakhan Orda, M.Auezov Institute of Literature and Art, Al-Farabi Kazakh National University. 050010. Kazakhstan. Almaty, st.Kurmangazy, 29. Тел.: 87024367745; E-mail: orda_68@mail.ru;

** Gaukhar ASKAROVA, Abai Kazakh National Pedagogical University. Almaty city, 050010. Kazakhstan. Тел.: 87074694593; E-mail: gauhar_8@mail.ru

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

Мақалада қазіргі қазақ әдебиетіндегі фольклорлық сарындардың қолданылуы жөнінде айтылған. Ауыз әдебиеті үлгілерінен жалғасып келе жатқан Аллаға, Пайғамбарға мадақ айту, аңыз, ертегілер, отбасылық ғұрыптар, шешендік өнер сияқты шағын жанрлар мен мифологиялық сарындардың әдебиеттегі қолданысы, адам жанының екіге жарылуы, әдеби түстер қазіргі әдебиеттегі поэзия, проза, драматургия жанрларынан алынған мысалдармен дәлелденген Ж.Бөдешұлының, Қ.Елеместің, Н.Сұлтанбайұлының өлеңдеріндегі, Т.Әсемқұловтың, Б.Сарыбайдың әңгімелеріндегі, Ш.Мұртазаның, И.Сапарбайдың драмалық шығармаларындағы фольклорлық сарындардың дәстүрлі жалғасы мен формалық және мазмұндық жаңашылдығы әдеби талдаулармен тұжырымдалған. Қазіргі қазақ қаламгерлері ауыз әдебиеті үлгілерін бірде дайын қалпында өзгеріссіз пайдаланса, енді бірде оқырманға ой салу үшін заман талабына сай өгерістерге түсіріп интерпретациялағандығы дәлелденген.

Кілт сөздер: фольклоризм, модернизм, постмодернизм, поэзия, проза, драма, аңыз, ертегі, әдеби түс.

Resume

The article examines the use of folklore in modern Kazakh literature. The use of small genres and mythological myths in literature, such as the praise of God and the Prophet, legends, fairy tales, family rites, oratory, splitting of the human soul, literary colors, is confirmed by examples from the genres of poetry, prose and drama in modern literature. In the poems of Bodeshevich, K. Elmes, N. Sultanbaevich, in the stories of T. Asemkulov, B. Sarybai, Sh. Murtaza. The traditional continuation and formal-semantic novelty of folklore in the dramatic works of I. Saparbay is formulated by literary analysis. It has been proven that modern Kazakh writers sometimes use ready-made oral literature samples, but now they interpret them in accordance with modern requirements to make the reader think.

Key words: folklore, modernism, postmodernism, poetry, prose, drama, legend, fairy tale, literary flavor.

ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІ ПӘНІН ОҚЫТУДА ЖАҢА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУ USE OF NEW INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING KAZAKH LITERATURE

Кожекеева Бекзада Шакизадаевна*
Искакова Жадра Афмуханбетовна**

Аңдатпа

Мақалада әдебиетті оқытуда жаңа инновациялық технологиялардың қаншалықты маңызды екендігі сонымен қоса, педагогтың тұлғалық және кәсіби құзіреттілігі жайында сөз болады. Қазіргі жас ұрпақтың саналы да сапалы білім алуының бірден-бір шарты - оқу орындарындағы білім беру процесіне жаңа инновациялық технологияларды енгізу екендігі сөзсіз түсінікті. Сондықтан ғылыми-техникалық прогресстен қалыспай, жаңа педагогикалық инновацияларды дер кезінде қабылдап, өңдеп, нәтижелі пайдалана білу – әрбір ұстаздың негізгі міндеті болып табылады.

Қазіргі кезде егемен елімізде білім берудің жаңа жүйесі жасалып, әлемдік білім беру кеңестігіне енуге бағыт алуда. Бұл оқу-тәрбие үрдісіндегі елеулі өзгерістерге байланысты болып отыр. Себебі, білім беру парадигмасы өзгерді, білім берудің мазмұны жаңарып, жаңа көзқарас, жаңаша білім беруде тың талпыныстар пайда болуда. Келер ұрпаққа қоғам талабына сай тәрбие мен білім беруде мұғалімдердің инновациялық іс-әрекетінің ғылыми-педагогикалық негіздерін меңгеруі маңызды мәселелердің бірі.

Бүгінгі заман талабы педагогтың жаңа инновациялық педагогикалық технологиямен қарулануын талап етуде. Нәтижесінде білім алушы білім мен білігіне сай келетін бағдарды айқындай алатындай дәрежеге қол жеткізеді және өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын қалыптастырып, болашақта жаңа технология әдістерімен және сандық сауаттылығы бар бәсекеге қабілетті еліміздің азамат ретінде қалыптасады.

Түйін сөздер: инновация, жаңадану, кәсіби құзіреттілік, ғаламтор, ұлттық құндылық, рухани әлем, ұлттық таным.

Abstract

The article discusses how important new innovative technologies are in teaching literature, as well as the personal and professional competence of a teacher. It is clear that the only condition for obtaining a conscious and high-quality education for the modern younger generation is the introduction of new innovative technologies in the educational process in educational institutions. Therefore, the main task of every teacher is to be able to receive, process and effectively use new pedagogical innovations in a timely manner, not lagging behind scientific and technological progress.

Currently, a new education system has been developed in the sovereign country and is aimed at joining the World Educational Council. This is due to a significant change in the educational process. After all, the paradigm of Education has changed, the content of Education has been updated, new approaches and new attempts are being made to provide new knowledge. One of the most important issues is the acquisition of scientific and pedagogical foundations of innovative activity of teachers in the education and upbringing of the next generation in accordance with the requirements of society

Modern requirements require the teacher to be armed with new innovative pedagogical technologies. As a result, the student will be able to determine the orientation that corresponds to his knowledge and skills, develop skills of independent work, and in the future become a citizen of a competitive country with new technological methods and digital literacy.

Keywords: innovation, globalization, professional competence, internet, national value, spiritual world, national knowledge.

* филология ғылымдарының кандидаты, профессор м.а. Искакова Жадра Афмуханбетовна Қазақ Ұлттық Қыздар Педагогикалық Университеті Алматы, Қазақстан bekszadab1@mail.ru

** курс магистрант Қазақ Ұлттық Қыздар Педагогикалық Университеті Алматы, Қазақстан. jadyra_2017@mail.ru,

ПРОБЛЕМЫ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПЕРЕВОДА В СВЕТЕ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ

PROBLEMS OF ARTISTIC TRANSLATION IN THE LIGHT OF INTERCULTURAL COMMUNICATION

Мустафина М.А. *

Уралова З.И. **

Аннотация

В статье освещаются проблемы художественного перевода. Перевод представляет собой многогранный объект изучения. Вопросы перевода могут рассматриваться с различных точек зрения - философской, языковедческой, культурологической, психологической и т.д. Поскольку культура являет себя прежде всего в языке, язык есть истинная реальность этой самой культуры. В связи с этим перевод рассматривается не только и не столько как процесс межязыковой коммуникации, но и как межкультурный диалог. **Перевод, следовательно, является важным вспомогательным средством, обеспечивающим выполнение языком его коммуникативной функции в тех случаях, когда люди выражают свои мысли на разных языках. Перевод играет большую роль в обмене мыслями между разными народами.** Вхождение казахской литературы в мировой литературный процесс всегда было обусловлено таким фактором, как художественный перевод, который считается наиболее эффективным способом включения автора в иноязычную среду. Художественный перевод играет большую роль и в развитии контактов национальных литератур, и в истории отечественной литературы. Художественный перевод, как поэтический, так и прозаический, — искусство. Искусство перевода имеет свои особенности. Перевод, следовательно, является важным вспомогательным средством, обеспечивающим выполнение языком его коммуникативной функции в тех случаях, когда люди выражают свои мысли на разных языках. Перевод играет большую роль в обмене мыслями между разными народами и служит делу распространения сокровищ мировой культуры.

Ключевые слова: художественный текст, межкультурная коммуникация, этническая индивидуальность, межкультурный диалог

Key words: artistic text, intercultural communication, ethnic individuality, intercultural dialogue

The article highlights the problems of artistic translation. Translation is a multifaceted object of study. The questions of translation can be considered from different points of view - philosophical, linguistic, cultural, psychological, etc. Since culture manifests itself primarily in language, language is the true reality of the culture. In this connection, the translation is considered not only as the process of inter-language communication, but also as an intercultural dialogue. Translation, therefore, is an important auxiliary tool, ensuring the performance of the communicative function of the language in cases where people express their thoughts in different languages. Translation plays a big role in the exchange of thoughts between different people. The entry of Kazakh literature into the world literary process has always been due to such factors as artistic translation, which is considered the most effective way of including the author in a foreign language environment. Artistic translation plays an important role in the development of contacts between national literatures and in the history of domestic literature. Literal, prose and poetical translation is an art. The art of translation has its own features. Translation has communicational function while people are expressing their own thoughts on other languages. Translation plays a big role in exchange of thoughts among different nationalities and translation is quite important for popularization of world culture treasure.

Key words: artistic text, intercultural communication, ethnic individuality, intercultural dialogue

* Университет международного бизнеса, г. Алматы, Казахстан, e-mail: MMA_MAI@mail.ru +77027778696

** Университет международного бизнеса, г. Алматы, Казахстан, e-mail: zamza.yral@mail.ru +77773537854

AZERBAIJAN ŞİİRİNDE KARABAĞ KONUSU (2001-2020)

KARABAKH THEME IN AZERBAIJANI POETRY (2001-2020)

Dr. Aynura Pashayeva**

ÖZET

Karabağ meselesinde lider konuma gelmek, tarihin öğretici derslerinden doğru sonuçların çıkarılması meselesini gündeme getirdi. Karabağ sorununun 10 Kasım 2020'den sonra çözüldüğünü düşünürsek, ancak tarih olarak edebiyat tarihimizde unutulmaz bir sayfa olarak her zaman kalacaktır. Karabağ savaşına adanan şiir örnekleri iki kısma ayrıldı: 1) Birinci Karabağ Savaşı'na adanmış şiir; 2) İkinci Karabağ Savaşı'na adanmış şiir. 2001-2020 yıllarının basınında Karabağ konusuna akademisyenler tarafından literatürde yer verilmiştir. Dr.Elçin Mehraliyev, Prof. Dr. Elnara Akimova, Prof. Dr. Merziya Necefova, Dr. Nargiz Cabbarlı, Prof. Dr. Asif Rüstemli ve diğerlerinin çeşitli çalışmaları var. Ancak Karabağ meselesi 2001-2018 yıllarında basında kapsamlı bir şekilde araştırılmamıştır. Elnara Akimova, Merziya Necefova sadece şiir alanında araştırma yaptı, Elçin Mehraliyev 2001-2018 düzyazı ve drama alanında yazılan eserlere dikkat çekti ve araştırmalar yaptı. İyimsellik, zaferin nedeni, gelecekteki zafer için umutlar - Avaz Süleymanoğlu'nun "Zafer Meselesi", Fikret Goca'nın "İstedim", Mazahir Mazhar'ın "Bayrağım Sallaması!" şiirlerinde, vatan özlemi ve şehitlik teması Hüseyin Kürdoğlu'nun "Vatansız mı olacak?" bulundu. Şiirde isyan, ermeniler karşı – düşmana olan nefretin nedenidir (Huseyn Kürdoğlu'nun "Karabağ gözümde ve kalbimden geçer", Matlab Mısır'ın "Kremalı Soyu", Davud Nasib'in "Bu topraklar nerede", Şovkat Zarin (Horovlu) "Ermeniler benden korkuyor", Zaur Vedili'nin "Şuşa Dağları", Zalimkhan Yagub "Shusha Shikestasi" ye sahiptir. Mülteci acısı, şiirde sürgünün acısı (Kamala'nın "Mülteci güzeldir", Farida Hacıyeva'nın "Mülteci", Sabir Yusifoğlu'nun "Şuşa'yı anma gecesi", Rafig Yuşifoğlu'nun "Karabağ geçersiz" teması Karabağ temasına dayanmaktadır.

Makalede amaç dünyanın en çok dikkat çektiği Karabağ savaşının şairlerin şiirlerinde nasıl yansıması, I ve II Karabağ savaşı konulu eserlerdeki mukayiseleri somut örnekler esasında araştırmaktır. Araştırmada konu hakkında daha çok yazılmış bilimsel çalışmalardan kullanılacaktır. Makalede mukayiseli-analitik ve tarihsel tahlil yönteminden kullanılacaktır.

Anahtar kelimeler: Karabağ, politika, şiir, dergi, gazete, Azerbaycan.

Gaining a leading position on the Karabakh issue has raised the issue of drawing the right conclusions from the instructive lessons of history. If we take into account that the Karabakh problem was resolved after November 10, 2020, but as a history, literature is an unforgettable page in our history. Samples of poetry dedicated to the Karabakh war were divided into two parts: 1) Poetry dedicated to the First Karabakh War 2) Poetry dedicated to the Second Karabakh War. In the press of 2001-2018, the subject of Karabakh was covered in the literature by fil.e.d. Elchin Mehraliyev, Ph.D. Elnara Akimova, Ph.D. Marziya Najafova, Ph.D. Nargiz Jabbarli, Professor Asif Rustamli and others have various studies. However, the issue of Karabakh was not comprehensively investigated in the press in 2001-2018. Fil.e.d. Elnara Akimova, Ph.D. Marziya Najafova conducted research only in the field of poetry, Ph.D. Elchin Mehraliyev paid attention to the works written in the field of poetry, prose and drama in 2001-2018.

Optimism, motive for victory, hopes for future victory - Avaz Suleymanoglu's "Question of Victory", Fikret Goja's "I Wanted", Mazahir Mazhar's "Waving, my flag!" found in his poems. There is high optimism in Zalimkhan Yagub's poem "I am waiting for that day". The theme of longing for the homeland and martyrdom is reflected in Huseyn Kurdoglu's poems "Will he be stateless?" It is reflected in Huseyn Kurdoglu's poem "Will he be stateless?". Rebellion in poetry is the motive of hatred for the enemy (Huseyn Kurdoglu's "Karabakh passes through my eyes and heart", Matlab Egypt's "Cream of Sorrow", Davud Nasib's "Where is this land", Shovkat Zarin (Horovlu) "Armenians are afraid of me", Zaur Vedili's "Mountains of Shusha", Zalimkhan Yagub has "Shusha Shikestasi".

The aim of the article is to investigate the reflection of the Karabakh war, which attracted the most attention in the world, in the poems of the poets and the comparisons in the works on the I and II Karabakh war on the basis of concrete examples. In the research, more scientific studies written on the subject will be used. In the article, the method of competitive-analytical and historical analysis will be used.

Key words: Karabakh, politics, poems, journal, newspaper, Azerbaijan.

* Dr., öğretmen, Odlar Yurdu Üniversitesi

AZERBAIJAN TÜRKOLOJİSİNİN TARİHİ VE GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU

HISTORY OF AZERBAIJAN TURKOLOGY AND CURRENT STATE

Doç.Dr. Elçin İBRAHİMOV*

Özet:

Azerbaycan'da Türkoloji araştırmalarının tarihi geçen yüzyıla dayanmaktadır. Nitekim XIX. yüzyıl ve öncesinde medrese ve mollahanelerde Arapça ve Farsça, daha sonraki dönemlerdeki eğitim kurumlarında ise genel olarak Rusça, İngilizce, Fransızca ve Almanca öğretimi ön planda olmuştur. XIX. yüzyılın sonları ve XX. yüzyılın başlarında İsmail Bey Gaspıralı, Ali Bey Hüseyinzade ve Ziya Gökalp gibi aydınların Türkçülük faaliyetleriyle ortak Türkçe ve ortak edebiyat doğrultusundaki görüşleri millî kimlik şuurunun oluşumunu ve gelişimini sağlamıştır.

Türkçenin Azerbaycan Halk Cumhuriyeti döneminde (27 Haziran 1918) resmî statü kazanmasından sonra bu alanda daha büyük çalışmalar yapılmıştır. Özellikle Türk dünyasında XX. yüzyılın başlarında başlayan alfabe değişimi Türkoloji alanında büyük hareketliliğe neden olmuştur. 1926 yılında Bakü'de yapılan I. Bakü Türkoloji Kurultayı ve orda tartışılan konular tüm Türk dünyasını ilgilendiren birçok meselenin çözülmesini sağlamıştır. Azerbaycan'da da Türkoloji için güncel sorunlar o dönemde çözülmeye başlamıştır.

Türkoloji araştırmaları Bekir Çobanzade, Salman Mümtaz, Memmedağa Şiraliyev, Ebdulezel Demirçizade, Muhtar Hüseyinzade ve diğerleri ile başlamış, 1980'lerde Ferhat Zeynalov, Ağamusa Ahundov, Tevfik Hacıyev gibi önemli araştırmacıların hizmetleriyle oldukça önem kazanmış ve günümüzde Firudin Celilov, Kamal Abdullayev, Möhsün Nağısoylu, Ramiz Asker, Nizami Caferov ve diğer Türkologların araştırmalarıyla bu önemini sürdürmeye devam etmektedir.

Günümüzde Azerbaycan'da Türkolojinin tarihi geleneği devam etmektedir. Türkoloji araştırmaları hem kurumlarda, hem de üniversitelerde yürütülmektedir. Kurum olarak, Azerbaycan Millî Bilimler Akademisi bünyesinde 1972'de kurulan Türk Dilleri bölümünde karşılaştırmalı Türkoloji, sözlükbilimi, Türkolojinin tarihi ve çağdaş sorunları araştırılmaktadır. Üniversite olarak ise Bakü Devlet Üniversitesi, Azerbaycan Diller Üniversitesi, Azerbaycan Pedagoji Üniversitesi, Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi gibi üniversitelerin Türkçeyle ilgili bölümlerinde araştırmalar yapılmaktadır.

Bu yazıda Azerbaycan Türkolojisinin hem tarihinden, hem de günümüzdeki durumundan detaylı bir şekilde bahsedilmeye çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: *Türkoloji araştırmaları, Azerbaycan türkçesi, Türkoloji, eğitim.*

Abstract:

The history of Turcology research in Azerbaijan dates back to the last century. Indeed, XIX. In the century and before, Arabic and Persian education was in the foreground in madrasahs and mullahs, and in later educational institutions Russian, English, French and German were generally taught. XIX. late century and XX. At the beginning of the century, the views of intellectuals such as Ismail Bey Gaspıralı, Ali Bey Hüseyinzade and Ziya Gokalp in the direction of Turkish and common literature with the activities of Turkism ensured the formation and development of national identity consciousness.

After the Turkish language gained official status during the Azerbaijan Democratic Republic (27 June 1918), greater work was carried out in this field. Especially in the Turkish world XX. The alphabet change that started at the beginning of the century caused great dynamism in the field of Turcology. The 1st Baku Turcology Congress held in Baku in 1926 and the issues discussed there led to the resolution of many issues concerning the entire Turkic world. Current problems for Turcology in Azerbaijan started to be solved at that time.

Turcology research started with Bekir Chobanzadeh, Salman Mumtaz, Memmedagha Şiraliyev, Ebdulezel Demirchizade, Muhtar Huseynzade and others, gained great importance in 1980s with the services of important researchers such as Ferhat Zeynalov, Aghamusa Akhundov, Tofiq Hajiyev and today Firudin Jelilov, Kamal Abdullayev, It continues to maintain this importance with the researches of Ramiz Asker, Nizami Jafarov and other turcologists.

Today, the historical tradition of Turkology continues in Azerbaijan. Turcology research is carried out both in institutions and universities. As an institution, comparative Turcology, lexicology, historical and contemporary problems of Turcology are investigated in the Turkish Languages department established in 1972 within the Azerbaijan National Academy of Sciences. As a university, researches are carried out in Turkish-related departments of universities such as Baku State University, Azerbaijan Language University, Azerbaijan Pedagogical University, Azerbaijan State Economic University.

In this article, we will try to talk about both the history of Azerbaijani Turkology and its current situation in detail.

Key words: *Turcology research, Azerbaijani Turkish, Turcology, education.*

ESAT BAYRAM'IN "ALİVELİ" ÇOCUK HİKAYE KİTABININ İNCELENMESİ

Prof. Dr. Mahmut Çelik*

ÖZET

Esad Bayram 1934 yılında Kuzey Makedonya'nın incise sayılan Ohri kasabasında doğdu. 2017 vefaat etti. Yazar, şair, eğitimci, çevirmen, gazeteci ve siyaset adamıdır. Türk dili üzerinde çıkan gazete ve dergilerin dağıtılması alanında sorumlu görevinde bulundu. Bunların dışında Esat Bayram birçok sivil toplum kuruluşunda aktif durumlarda bulunarak Türk kültürünün yayılması ve tanınması için öncülük yapmıştır. Yazarlığa soyunan Esat Bayram birçok dalda eserler vermiştir. Bu nedenle 1957 yılından Kuzey Makedonya Yazarlar Birliğine ve aynı zamanda Kuzey Makedonya Çevirmenler Birliği'nin üyesi olmuştur. Bir yıldız gibi

* Doç.Dr. Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi Nesimi Dilbilimi Enstitüsü Türk dilleri bölümü müdürü, e-posta: elchinibrahimov85@mail.ru

* İştip-"Gotse Delçev" Üniversitesi, Kuzey Makedonya mahmut.celik@ugd.edu.mk

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

parlayan Esat Bayram her alanda farkındalık yaratmaya başlamıştır. Böylelikle birçok dalda değişik ödüllere laik görülmüştür. Esat Bayram okul kitaplarında öykü ve şiirleriyle yer aldı. Türk dilini ve kültürünü yaşatırken, aynı zamanda okul kitabı müellifidir. Türk çocuklarının kendi ana dillerinde eğitimlerini tamamlamak için ve kendi ana dilini öğrenmesi ve iletmesi için Ana Dili Türkçe kitabını yazmıştır. Diğerleri arasında bir çok çocuk kitapları yazdı. Biz bu çalışmamızda “Ali Veli” adlı hikaye kitabının bir incelemesini yapmaya çalıştık. Hikayenin başlığından da anlaşıldığı gibi, olay örgüsü iki arkadaşın Güneş ile Ay’ın yerine geçip benzetme yapmalarından ibarettir. Hikayede olay öğretmenin ay ve güneşten bahsettiği sırada başlamaktadır. Aralarından konuşmaya başlayan Veli ile Ali empati kurarak Güneş ile Ay’ın yerine geçerler. Böylece aralarında bir rekabet oluşur.

Anahtar kelimeler: Esad Bayram, Ali Veli hikaye kitabı, Kuzey Makedonya, inceleme.

RADOVİŞ YÖRESİ HALK MASALLARI FOLK TALES OF RADOVIS REGION

Mr. Ivana Koteva*
Prof. Dr. Mahmut Çelik**

Özet:

Bu araştırmanın amacı, Radoviş Belediyesinin bölgesinde bulunan ve Konçe halkının unutmadığı günümüze kadar taşıdığı masalları yazılı olarak aktarmaktır.

Masallar, olağan üstü olayları yansıtan sözlü ve yazılı eserdir. Bir kültürün yapı taşlarından birilerdirdir. Çünkü bir masalda ait olduğu kültürün yaşayan yaşamayan pek çok unsurunu bulmak mümkündür. Onların yaşı, dünyanın yaşı ile aynıdır.

Masalların kahramanları çeşitli özelliklere sahiptir. Amaç iyilik, güzellik doğru ve dürüst olmak, hoşgörülü olmak, yardımsever olmak gibi iyi niyetlerdir.

Masal insan içindir, çünkü orda anlatılan bir hikâye vardır. Çocuklar için anlatılanlar ve yetişkinler için anlatılanlar yaş gruplarına göre, içeriklerine göre farklı anlatıldığı için her yaşa göre masallar bulunur. Masal anlatılırken tek perde ve sahne sizin zihninizdir, masal anlatıcısının ağzından çıkan sözcükler dinleyen kişinin hayal dünyasında bir şekle dönüşüyor ve bütün boşlukları kişi dolduruyor.

Çalışmamızda 5 tane masal örneği verdik. Ne yazık ki anlatılan masalların çoğu kaleme alınmadığı için unutulmuştur.

Anahtar kelimeler: Radoviş yöresi, Konçe, kültür, masal.

Resume:

The aim of this research is to convey in writing the tales in the region of Radovich Municipality and which the people of Konçe have not forgotten until today.

Tales are oral and written works that reflect extraordinary events. They are one of the building blocks of a culture. Because it is possible to find many non-living elements of the culture to which it belongs in a fairy tale. Their age is the same as the age of the world.

The heroes of fairy tales have various characteristics. Purpose is goodness, beauty is good intentions such as being right and honest, tolerant and helpful.

The tale is for man because there is a story to be told. There are fairy tales for every age, as the stories for children and adults are told differently according to age groups and contents. While the tale is being told, the only act and the scene are your mind, the words coming out of the storyteller's mouth turn into a shape in the imagination of the listener and the person fills all the gaps.

In our study, we gave 5 examples of fairy tales. Unfortunately, most of the tales told were forgotten because they were not written.

Key words: Radovis, region, Konce, culture, tale

* "Gotse Delçev" Üniversitesi - İştip, K. Makedonya ivanakoteva@ugd.edu.mk

** "Gotse Delçev" Üniversitesi - İştip, K. Makedonya mahmut.celik@ugd.edu.mk

YUKARI KARABAĞ PROBLEMİ: TARİH VE ÇAĞDAŞLIK THE UPPER KARABAKH PROBLEM: HISTORY AND MODERNITY

Faik ELEKBERLİ**

Özet:

Yukarı Karabağ sorununun tarihsel kökleri en az iki veya üç yüzyıl öncesine dayanıyor. Çarlık Rusya'sının Kafkasya'yı işgali, en azından I. Petro döneminde, kısa ömürlü işgal Safevi generali Nadirgulu han tarafından sona erdirildiğinde başladı. Ancak I. Petro ile başlayan bu süreç, daha sonra Catherine II döneminde devam ettirilmeye çalışıldı. Böylece 18. yüzyılda Çarlık Rusyası, Karabağ dahil Kafkasya'yı da içine alan Kuzey Azerbaycan hanlıklarını ekonomik olarak bağımlı hale getirmeye çalıştı. Ancak, özellikle Karabağ'ın Çarlık Rusya'sı tarafından Kuzey Azerbaycan'ı işgali, özellikle 1805 Kurekçay Antlaşması ile 19. yüzyılın başlarında resmiyet kazandı.

Kaçar devleti, Kuzey Azerbaycan da dahil olmak üzere Güney Kafkasya'nın Çarlık Rusyası tarafından işgalini önlemek için kuzey imparatorluğuyla iki kez savaş açtı. Ancak Kaçarlar her iki savaşta da 1804-1813 ve 1826-1828'de yenildi. Gülustan ve Türkmençay anlaşmalarının bir sonucu olarak, Kaçarlar sadece Karabağ'ı veya Kuzey Azerbaycan'ı değil, tüm Güney Kafkasya'yı Çarlık Rusya'nın işgali altında bırakmak zorunda kaldı. Çarlık Rusyası, Ermenileri Kuzey Azerbaycan'a özellikle Karabağ topraklarına yerleştirmeye başladı ve hatta 1828 Türkmençay Antlaşması'ndan kısa bir süre sonra bir Ermeni vilayeti kurdu. Kısa süre sonra vilayeti feshetmek zorunda kalan kuzey ülkesi her durumda Karabağ sorununun temelini atmayı başardı.

Karabağ sorunu, 28 Mayıs 1918'de Azerbaycan Cumhuriyeti'nin kurulması sırasında ortaya çıktı ve bu sorun Azerbaycan'ın Sovyet Rusya tarafından işgalinden sonra da devam etti. 1923 yılında Moskova'nın desteğiyle Dağlık Karabağ Özerk Bölgesi'ni kurmayı başaran Ermeniler, Sovyet döneminde defalarca Dağlık Karabağ'ı Ermenistan ile birleştirmeye çalıştılar.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan, Ermenistan, Türkiye, Rusya AGİT Minsk grubu

Abstract:

The historical roots of the Nagorno-Karabakh problem go back at least two or three centuries. Tsarist Russia's invasion of the Caucasus began at least during the reign of Peter I, when the short-lived occupation was ended by the general of the Safavids, Nadirgulu khan. However, this process, which began with Peter I, was later attempted to continue during the reign of Catherine II. Thus, in the 18th century, Tsarist Russia tried to make the North Azerbaijani khanates, which included the Caucasus, including Karabakh, economically dependent. However, the occupation of northern Azerbaijan, especially Karabakh by Tsarist Russia, became official in the early 19th century, specifically with the 1805 Kurakchay Treaty.

To prevent the occupation of the South Caucasus, including North Azerbaijan by Tsarist Russia, the Gajar state twice waged war with the northern empire. However, the Gajars were defeated in both wars, between 1804-1813 and 1826-1828. As a result of the Gulustan and Turkmenchay agreements, the Gajars were forced to leave not only Karabakh or Northern Azerbaijan, but the entire South Caucasus under the occupation of Tsarist Russia. Tsarist Russia began to settle Armenians in Northern Azerbaijan, especially in the territory of Karabakh, and even shortly after the Treaty of Turkmenchay in 1828, it created an Armenian province. Shortly afterwards, the northern country, which was forced to abolish the province, managed to lay the groundwork for the Karabakh problem in all cases.

The Karabakh problem arose during the establishment of the Republic of Azerbaijan on May 28, 1918, and this issue continued even after the occupation of Azerbaijan by Soviet Russia. The Armenians, who managed to create the Nagorno-Karabakh Autonomous Region in 1923 with the support of Moscow, repeatedly tried to unite Nagorno-Karabakh with Armenia during the Soviet era.

Keywords: Karabakh, Azerbaijan, Armenia, Turkey, Russia, the OSCE Minsk group

* Doçent, Dr. Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi Felsefe Enstitüsünün bilim üyesi. Bakü, Azerbaycan. faikalekperov@mail.ru

* Assistant professor, Doctor of philosophy, Senior Fellow at the Institute of Philosophy ANAS, Baku, Azerbaijan, faikalekperov@mail.ru

DÖNÜŞTÜRÜCÜ LİDERİN İŞ PERFORMANSINA ETKİSİ: ÖZ YETERLİLİĞİN ARACI ROLÜ

Lütfi SÜRÜCÜ *

Ahmet MASLAKÇI **

Özet

Çalışmada, kamuda dönüştürücü liderliğin çalışanların performansları ile olan ilişkisi ve bu ilişkide öz-yeterliliğin aracı rolü araştırılmıştır. Bu çalışmada konuyla ilgili teorik ve kuramsal yazın incelenerek dönüştürücü lider, öz yeterlilik ve iş performansını içeren kavramsal bir model önerilmiştir. Önerilen modeli test etmek üzere, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde faaliyet gösteren kamu kuruluşlarının çeşitli kademelerinde görev alan 366 kişiye anket uygulanmıştır. Veriler, SPSS-23 ve AMOS-18 yazılımları kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre; dönüştürücü liderin iş performansı üzerinde pozitif yönlü bir etkisinin olduğu ve bu ilişkide öz yeterliliğin aracı rolünün olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Analiz sonuçları, Araştırma bulguları dönüştürücü liderin iş performansını etkilediği koşullar hakkındaki anlayışımızı zenginleştirmektedir. Kamuda sunulan hizmetlerinin iyileştirilmesi ve kurumlarının etkinliğinin artırılmasını sağlamak maksadıyla, kamu çalışanlarının performanslarını etkileyen faktörlere odaklanan çalışmanın sonuçlarının kamu uygulayıcılarına yönetsel katkılarının olacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dönüştürücü Lider, İş Performansı, Öz Yeterlilik

Abstract

In this study, the relationship between transformative leadership and employees' performance in the public sector and the role of self-efficacy as a mediator variable in this relationship were investigated. A conceptual model that includes transformative leader, self-efficacy and job performance is proposed by examining theoretical literature. In order to test the proposed model, a kind of questionnaire was applied to 366-people who are working at various levels of public institutions operating in the Turkish Republic of Northern Cyprus. The data were analyzed using SPSS-23 and AMOS-18 softwares. According to the findings that were obtained from the study; It has been concluded that the transformative leader has a positive effect on job performance and that self-efficacy has a mediator role in this relationship. Based on the results of the analysis, research findings enrich concepts that the conditions under which the transformative leader affects job performance. It is considered that the results of the study, which focuses on the factors affecting the performance of public employees in order to improve the services provided in the public and increase the efficiency of institutions. It will also have managerial contributions to public practitioners as well.

Keywords: Transformational Leader, Job Performance, Self-Efficacy

* * Dr., Avrupa Liderlik Üniversitesi, lutfi.surucu@elu.edu.tr

† ** Yrd. Doç. Dr., Kıbrıs Bilim Üniversitesi, ahmetmaslakci@csu.edu.tr

TÜRK KÖKENLİ ANTROPONİMLERİN DAĞITIM ALANI

DISTRIBUTION AREA OF ANTHROPONYMS OF TURKISH ORIGIN

Zeynep ASKEROVA*

Özet:

Dünyadaki her milletin oluştuğu andan itibaren onun antroponimler sistemi de ortaya çıkar, insanların dünyagörüşüne uygun oluşturulur ve kullanılır. Bir isim oluşturmak kültürel faktörlere bağlıdır. Bu nedenle, ortaya çıkan antroponim kültür, ulusun ruhani kültürünün kilit bir alanıdır. Tarih boyunca Türkler tarafından yaratılan çok sayıda antroponimler, tüm Türk ruhani kültürünün ayrılmaz bir parçasıdır ve dünya kültürü ve bilimi için paha biçilemez bir hazinedir. Türk kökenli isimlerin dünya dillerindeki dağıtım alanı oldukça ilgi çekicidir. Bu nedenle, Türk kökenli antroponimlere Hint-Avrupa, Kafkas, Altay, Paleoasya, Sami-Hami, Avstronesian ve diğer dil aileleri ve gruplarında rastlanabilir. Hintçe, Urduca, Bengalce, Bihar, Marathi, Punjabi ve Hintçe dil grubuna ait diğer dillerde Türk kökenli şahıs isimleri ile karşılaşa biliriz. Altay dil ailesi Türkçe, Moğolca, Tungus, Mançu, Korece ve Japoncadan oluşmaktadır. Moğol dil grubu Türk dillerine daha yakın olması onu diğer dillerden farklı kılıyor. Kafkasya bölgesi çok uluslu bir bölgedir. Burada 40'a kadar dil kullanılmaktadır. Türk kökenli şahıs isimleri, Kafkasya'da yaşayan çoğu halkın antroponik sistemine bir dereceye kadar dahil edilmiştir. Paleoasya - Eski Asya dilleri arasında Çukot-Kamçatka ve Eskimos-Aleut dilleri bulunur. Bunlardan Eskimo dili daha yaygındır. Eski Türk isimleri Eskimolar'da bulunabilir.

Araştırmanın amacı, Türk kökenli antroponimlerin dağılım alanlarını belirlemek, dünya dillerindeki gelişim biçimlerini ve yerlerini netleştirmek ve modern zamanlarda kullanılan antroponimleri karşılaştırmaktır. Araştırmada karşılaştırmalı, tanımlayıcı ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda, Türk dillerinin özelliklerinin geniş bir şekilde açıklanmasının, ortak bir Türk edebi dilinin yaratılmasını teşvik etmenin ana yollarından biri olabileceği sonucuna vardık.

Anahtar kelimeler: dil, antroponim, halk, köken.

Abstract:

From the moment every nation is formed in the world, its antropony system also formed, created and used in accordance with people's world view. Creating a name depends on cultural factors. Therefore, the resulting antroponym culture is a key area of the nation's spiritual culture. Many antroponyms, created by Turks throughout history, are an integral part of the entire Turkish spiritual culture and are invaluable treasures for world culture and science. The global language distribution of Turkish origin is very interesting. Therefore, antroponyms of Turkish origin may be found in Indian-Europe, Caucasus, Altai, Paleoasia, Sami-Hami, Avstronesian and other language families and groups. We may encounter Turkish origin individuals in Hindi, Urdu, Bengali, Bihari, Marathi, Punjabi and other languages in the Hindi language group. The Altai language family consists of Turkish, Mongolian, Tungus, Manuch, Korean and Japanese. The Mongolian language group is closer to Turkish languages, making it different from other languages. The Caucasus region is a multinational region. Up to 40 languages are used here. Personal names of Turkish origin are included to some extent in the antroponic system of most people living in the Caucasus. Paleoasia – Ancient Asian languages include the Chukot-Kamchatka and Eskimos-Aleut languages. Of these, the Eskimo language is more widespread. Ancient Turkish names can be found in Eskimos.

The purpose of the study is to determine the area of distribution of anthroponyms of Turkish origin, to clarify the forms and places of their development in world languages and to compare anthroponyms used in modern period. Comparative, descriptive and analytical methods were used in the research. At the end of the study, we conclude that a broad disclosure of the characteristics of the Turkish languages may be one of the main means of promoting the creation of a common Turkish literary language.

Key words: language, anthroponym, nation, origin.

AŞIK SÜMMANİ'NİN DESTANLARI

EPICS OF ASHUG SUMMANI

* Yüksek lisans, asgerov098@mail.ru

Özet:

Aşık Summani (1861-1915), Anadolu ve Azerbaycan aşk sanatları arasındaki tarihi ve kültürel bağların gelişmesinde önemli rol oynayan sanatçılardan biridir. O aşık edebiyatının çeşitli türlerinde ve görsellerinde yüksek sanat örnekleri yaratmıştır. Aşık, elli dört yıllık yaşamı boyunca birçok ülkeyi - Kafkaslar, Güney Azerbaycan, Afganistan ve hatta Hindistan'ı gezmiş ve zengin yaşam deneyimi kazanmıştır. Onun yazmış olduğu "Summani ve Gülperi", "Almas ve Kahraman", "Mahiri" hikâyeleri halk arasında çok popüler oldu. Özellikle "Summani ve Gülperi" hikâyesi, zengin ve ilginç içeriği, şiirsel yapısı, imgesi ve duygusallığı ile klasik halk hikâyelerinin en iyi geleneklerini yansıtmaktadır.

Aşığın çok yönlü çalışmasında çeşitli konularda yirmiden fazla destan var. Azerbaycan folklorunda manzum destan olarak adlandırılan bu eserlerden bazıları dini, bazıları felsefi ve bazıları vatansever içerikli olup gerçek hayattaki olayları anlatmaktadır.

Aşık Summani'nin "Ay ile Güneş Destanı", "Nasihat Destanı", "Namaz Destanı", "Erzurum Destanı", "Kahramanlık Destanı" vb. eserlerinde ahlaki ve eğitici fikirler, hümanist düşünceler, dini ve felsefi motiflerin özel bir yeri vardır. Makale, bu destanların imge sistemi olan Summani'nin yaratıcılığının özelliklerini analiz etmektedir. Makalede yazar, destanlarının temel sanatsal niteliklerini hem bilimsel hem teorik kaynaklara hem de Summani'nin sanatsal mirasına dayanarak araştırıyor. Destanların içeriğine yansıyan dini efsaneler, gerçek hayat olayları ve folklor unsurları, aşığı bilge ve vizyoner bir halk sanatçısı olarak nitelendirmemize olanak tanır. Bu açıdan destanı, zengin içeriği ve sanatsal özellikleri nedeniyle çeşitli karakterler, efsanevi imgeler ve efsanevi motifler bakımından zengindir. Bu konular da ayrıntılı olarak ele alınmış ve araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aşık Summani, Destan, Mitoloji, Gelenek, Türk Dünyası

Abstract:

Ashug Summani (1861-1915) is one of the artists who played an important role in the development of historical and cultural ties between Anatolian and Azerbaijani ashug arts. He created high examples of art in a number of genres and forms of ashug literature. During his fifty-four years of life, Ashug traveled to many countries: The Caucasus, South Azerbaijan, Afghanistan and even India, and gained rich life experience. His stories "Summani and Gulperi", "Almas and Gahraman", "Mahiri" became very popular among the people. In particular, the story "Summani and Gulperi" reflects the best traditions of classical folk stories with its rich and interesting content, poetic structure, imagery and emotionality.

There are more than twenty epics on various topics in Ashug's multifaceted creation. In the folklore of Azerbaijan, some of these works, called verse epics, describe and glorify religious, some philosophical, and some patriotic feelings and real life events.

Moral and educational thoughts, humanist ideas, religious and philosophical motives have a special place in Ashug Summani's "Epic of the Sun and the Moon", "Epic of Admonition", "Epic of Prayer", "Epic of Erzurum", "Epic of Heroism" and other works. The article analyzes the peculiarities of Summani's epic creation, the system of images of these epics. In the article, the author explores the main artistic qualities of his epics, based on both scientific and theoretical sources, as well as Summani's artistic heritage. The religious legends, real life events and folklore elements reflected in the content of the epics allow to characterize Ashug as a wise and experienced folk artist. From this point of view, his epic creation is rich in various characters, mythical images and legend motives due to its rich content and artistic features. These issues have also been paid attention to and investigated in detail.

Keywords: Ashug Summani, Epic, Mythology, Tradition, Turkish World

---

* Prof. Dr. Sumgayıt Devlet Üniversitesi avtandil.aqbaba@mail.ru

AKADEMİK AĞAMUSA AXUNDOV DRAM DİLİ HAQQINDA

ACADEMICIAN AGAMUSA AKHUNDOV ON THE LANGUAGE OF DRAMA

Çinara YOLÇUBƏYLİ*

Özət:

Ağamusa Axundovun mövzu dairəsi olduqca geniş, tədqiqat dairəsi və onu məşğul edən problemlər çox əhatəli və tutumludur. Bunların içərisində dramaturgiyanın nəzəri problemləri xüsusi yer tutur. Azərbaycan dramaturgiyası poetik imkan və ifadə vasitələrinin təkamülünə görə poetika tarixində mühüm uğurları ilə seçilən janrdır. A.Axundov dramaturgiyanın dil problemini olduqca ciddi bir aktualılıqla tədqiqat predmetinə çevirməsi Azərbaycan linqvopoetikasına böyük töhfələr bəxş etdi. Dramatik əsərlərin dil xüsusiyyətlərini təhlil süzgəcindən keçirib ümumiləşdirmək meyli A.Axundovun yaradıcılığında qabarıq şəkildə nəzərə çarpır. A.Axundov xüsusi olaraq vurğulayır ki, dram əsərlərində ən mühüm estetik kateqoriya kimi özünü göstərən tipikləşdirmə dilə də aiddir və onu da unutmaq olmaz ki, konkret tarixi şəraitə uyğun olaraq obrazların dilində də müəyyən təbəddülatlar baş verir. Tipikləşdirmə ilə yanaşı bədii ümumiləşdirmə və fərdiləşdirmə prinsiplərinin də obrazların dilində təzahürünü yüksək bədii dəyər kimi səciyyələndirir və bu prinsiplərə əməl olunma dərəcəsindən asılı olaraq dram əsərləri uğur göstəricilərinə yiyələnir. A.Axundov tamaşaçıların hiss və düşüncələrinə dərinlən təsir göstərən, onların şüur və həyəcanlarını hərəkətə gətirən obrazların dilinin öz başlanğıcını tükənməz ana dilinin söz xəzinəsindən aldığını, surətlərin dilində bədii ümumiləşdirmə və fərdiləşdirmənin spesifikasını, dram dilinin özünəməxsusluqlarını daha geniş aspektdə təqdim etmək üçün S.Vurğun, M.İbrahimov, M.Hüseyn, İ.Əfəndiyev, N.Xəzri, B.Vahabzadə kimi söz sənətkarlarının əsərlərinə müraciət edir. O, bütün varlığı ilə bağlı olduğu ədəbiyyatımızın təkamül prosesini, bu prosesin estetik hadisə səviyyəsinə yüksəlməsinin köklərini həssas alim reaksiyası, dərin təfəkkür sahibi kimi təhlil və izah edir.

Açar sözlər: dram, ümumiləşdirmə, fərdiləşdirmə

Abstract:

Agamusa Akhundov's range of topics is very wide, the scope of research and the problems it deals with is very comprehensive and capacious. The theoretical problems of dramaturgy have a special place among them. Azerbaijani dramaturgy is a genre distinguished by its significant success in the history of poetics due to the evolution of poetic possibilities and means of expression. A. Akhundov's transformation of the problem of language into a subject of research with a very serious urgency made great contributions to the linguopoetics of Azerbaijan. The tendency to analyze and generalize the linguistic features of dramatic works is clearly visible in the works of A. Akhundov. A. Akhundov emphasizes that the typification, which manifests itself as the most important aesthetic category in plays, also applies to language, and it should not be forgotten that in accordance with the specific historical conditions, certain changes occur in the language of images. Along with typification, he characterizes the manifestation of the principles of artistic generalization and individualization in the language of images as a high artistic value, and depending on the degree of adherence to these principles, plays have success. A. Akhundov noted that the language of images, which deeply affects the feelings and thoughts of the audience, moves their consciousness and excitement, originates from the inexhaustible vocabulary of the native language, the specifics of artistic generalization and individualization in the language of images, the peculiarities of dramatic language S. Vurgun, M. Ibrahimov, M. Huseyn, I. Afendiyev, N. Khazri, B. Vahabzade. He analyzes and explains problems of dramaturgy have a special place among them. Azerbaijani dramaturgy is a genre distinguished by its significant success in the history of poetics due to the evolution of poetic possibilities and means of expression. A. Akhundov's transformation of the problem of language into a subject of research with a very serious urgency made great contributions to the linguopoetics of Azerbaijan. The tendency to analyze and generalize the linguistic features of dramatic works is clearly visible in the works of A. Akhundov. A. Akhundov emphasizes that the typification, which manifests itself as the most important aesthetic category in plays, also applies to language, and it should not be forgotten that in accordance with the specific historical conditions, certain changes occur in the language of images. Along with typification, he characterizes the manifestation of the principles of artistic generalization and individualization in the language of images as a high artistic value, and depending on the degree of adherence to these principles, plays have success. A. Akhundov noted that the language of images, which deeply affects the feelings and thoughts of the audience, moves their consciousness and excitement, originates from the inexhaustible vocabulary of the native language, the specifics of artistic generalization and individualization in the language of images, the peculiarities of dramatic language S. Vurgun, M. Ibrahimov, M. Huseyn, I. Afendiyev, N. Khazri, B. Vahabzade. He analyzes and explains the evolutionary process of our literature, which is connected with his whole existence, and the roots of the rise of this process to the level of an aesthetic phenomenon as a sensitive scientific reaction and deep thinking.

Key words: drama, generalization, individualization

* Doktorant (Doktora öğrencisi), Gəncə Dövlət Universiteti, Azərbaycan, schinare@mail.ru

MODERN DİLBİLİMİN DALLARINDAN BİRİ OLARAK LINGOPERSONOLOJİ. LINGVOPERSONOLOGY AS ONE OF THE BRANCHES OF MODERN LINGUISTICS MODERN DİLBİLİMİN DALLARINDAN BİRİ OLARAK LINGOPERSONOLOJİ

Docent Dilarom Babakhanova*

Özet:

Bu makale, dilopersonoloji kavramının özünü, sınıflandırmasını ve bu konunun dünya dilbiliminde incelenmesini tartışmaktadır. Linguopersonology, bir kişinin konuşmasının özelliklerine, bir kişinin konuşmasını etkileyen iç ve dış faktörlere, bir kişinin konuşmasını çalışmanın önemine ve dil gelişimi üzerindeki etkisine odaklanır.

Anahtar Kelimeler: dilbilimbilim tarihi, bireysel konuşma, dilbilimbilim çalışması, dilbilimbiliminin özü, araştırma yöntemleri.

Abstract:

This article discusses the essence of the concept of linguopersonology, its classification, as well as the study of this issue in world linguistics. Linguopersonology focuses on the characteristics of a person's speech, the internal and external factors that affect a person's speech, the importance of studying a person's speech, and its impact on linguistic development.

Keywords: history of lingvopersonology, individual speech, study of lingvopersonology, the essence of lingvopersonology, research methods.

“Қўрқут Ота...” ҳикматлари

Абдулла УЛУҒОВ†

Аннотация: Туркий халқлар дунёдаги фольклори энг бой халқдир. Бу жиҳатдан ҳеч бир халқ уларга тенг келолмайди. Чунки туркий халқлар дostonлари бир неча юзта экани шундай дейишга асос беради. Туркий халқлар халқ оғзаки ижодида минглаб мақоллар, эртақ ва қўшиқлар, афсона ва ривоятлар, топишмоқ ва латифалар мавжудлиги ҳам буни тасдиқлайди. Туркий халқлар дostonларида турли поэтик жанрлар мужассамлиги эса бу халқлар фольклори мукамал бадий композицияга эга эканлигини билдиради. “Қўрқут ота китоби” бунинг ёрқин исботи бўла олади. Ундаги ҳикоятлар тағ маънога тўла бўлиб, улар ҳар гал ўқилганида янги мазмун англатади. Туркий халқларнинг муштарак адабий мероси “Қўрқут ота китоби” қадим аждодларимизнинг ватанпарварлиги, адолатпарварлиги, ҳақиқатга интилиб, умуминсоний қадриятларни эъзозлаб яшаганидан ҳикоя қилади. Ушбу мақолада шу хусусда сўз юритилади.

Калит сўзлар: “Қўрқут ота китоби”, ҳикоят, туркий, ўғиз, ислом, ғайридин, бек, ота, она, ўғил, қиз, лашкар, чўпон, туш.

---

* Namangan State University Uzbekistan.

† Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети доценти, филология фанлари номзоди e-mail: ulugovabdulla05121960@gmail.com (Ўзбекистон)

AZERBAIJAN VE KIBRIS TÜRK ŞİİRİNDE SAVAŞ SÖYLEMİ

IN AZERBAIJAN AND CYPRUS TURKISH POETRY DISCOURSE OF WAR

Doç. Dr. Elmira Memmedova-Kekeç*

Özet:

Türk halkları geçmişten günümüze kendi varlıklarını, kurdukları devletleri korumak için savaşlar yapmış, şehitler vermişlerdir. Türk Dünyasının birçok ulusları XX. yüzyılda, değişik coğrafyalarda başka devletlerin sömürgesine girmişlerdir. Bu yüzyılda SSCB'nin kurulmasıyla 1917-1918'li yıllarda bağımsızlığına kavuşan birçok Türk toplumlari, aynı zamanda Azerbaycan 23 ay sonra yeniden Rus işgaline maruz kalmış, 70 senelik esaret dönemi yaşamıştır. 1991 yılında yeniden bağımsızlığını kazanan Azerbaycan, bu kez Karabağ sorunuyla karşı karşıya kalmış ve savaşlar vermiş, 1988-1993 yıllarında topraklarının %20'ni kaybetmiş, 2020 yılında ise tekraren savaşarak şehitlerin kanı pahasına kaybettiklerini geri almıştır. Ermeni çete ve terror grupları, aynı zamanda Ermenistan adlı eski Azerbaycan toprakları üzerine kurulu olan bir Cumhuriyet, Türk Dünyasının ve Azerbaycan'ın bağımsızlığını ve kuvvetlenmesini istemeyen güçler tarafından kışkırtılmış, silahlandırılmış ve Kafkasya bölgesinde etnik temizleme siyaseti uygulamışlar. Azerbaycan tarihindeki bu olaylar edebiyata da yansımıştır. Genel olarak tarihin söylemleri her zaman edebiyatın da söylemine dönüşmüştür. Bu bağlantıda XX. yüzyılda İngiliz sömürgesine giren, Rum-Yunan teror gruplarının hedefine ve etnik temizleme siyasetine hedef olan Kıbrıs Türkleri de acı bir savaş döneminden geçmiş ve şehitler vermişlerdir. Barış Harekatına kadarki sürede adada Türk varlığı yine dış güçlerin silah ve kışkırtmalarıyla Rumları rahatsız etmeye başlamış, 1950-1970'li yıllarda zorunlu göçler yaşanmış ve çocuklar, kadınlar öldürülmüştür.

Gerek Azerbaycan, gerekse Kıbrıs Türk şiiri belirli yıllarda savaş söylemi bağlantısında şekillenmiş, yaşanan acı ve kayıplar şiire yansımıştır. Özker Yaşın Kıbrıs Türk şiirinde savaş söyleminin önde gelen şairlerinden olmuştur. Genellikle 1950-1980'li yıllar Kıbrıs Türk şiirinin başlıca konusu savaş, vatanseverlik, göç, göçmen hayatının zorluğu gibi meselelerdir. Bu konular Azerbaycan şiirinde 1988 yılından sonra geniş ölçüde ele alınmış, toplumsal söyleme dönüşmüştür. Günümüze kadar hemen hemen her Azerbaycan şairinin Karabağ savaşıyla ilgili birer şiiri bulunmaktadır.

Bildiride şiir metinlerinden hareketle Azerbaycan ve Kıbrıs Türk şiirinde savaş konusu araştırılarak ortak özelliklere değinilecek ve değerlendirme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan, Kıbrıs, Karabağ, Savaş, Söylem

Abstract:

Turkish peoples have been fighting wars and have given martyrs from past to present to protect their own existence and the states they founded. Many nations of the Turkic World in XX century came under the colonization of other states in various geographies. In this century, with the establishment of the USSR, many Turkish societies gained their independence in the years 1917-1918 as Azerbaijan, but after 23 months Azerbaijan was again under the Russian occupation and this captivity period lasted 70 years. Azerbaijan, which regained its independence in 1991, faced the Karabakh problem and waged wars, lost 20% of its lands in 1988-1993, and in 2020 took back its lost regions due to the martyrs' blood. Armenian gangs and terror groups, at the same time, a republic established on the territory of the former Azerbaijan, called Armenia, were provoked and armed by the forces that did not want the independence and strengthening of the Turkic World and Azerbaijan so they implemented a policy of ethnic cleansing in the Caucasus region. These events in the history of Azerbaijan have also been reflected to the literature. In general, the discourses of history have always turned into the discourse of literature. In XX century the Turkish Cypriots, who entered the British colony, targeted by the Greek-Greek terrorist groups and the ethnic cleansing policy, went through a painful war period and gave martyrs.

Until the Peace Operation period the Turkish presence on the island started to disturb the Greeks by means of the weapons and provocations of the foreign powers, in 1950-1970 forced migrations took place, as a result of which children and women were killed. Both Azerbaijan and Turkish Cypriot poetries were shaped in the connection of war discourse in certain years so the experienced pain and loss were reflected in the poetry. Ozker Yashin was one of the leading poets on the war in Turkish Cypriot poetry. Typically, the main themes of Turkish Cypriot poetry in the 1950s and 1980s are the issues such as war, patriotism, immigration and the difficulties of immigrant life. These issues were widely discussed in Azerbaijani poetry after 1988 and turned into social discourse. Until now, almost every Azerbaijani poet has a poem about the Karabakh war. In the text according to the reference of poetry the issue of war in Azerbaijani and Turkish Cypriot poems will be investigated, common features will be examined and evaluated.

Key words: Azerbaijan, Cyprus, Karabakh, War, Discourse

MİLLİ KENT KİMLİĞİ OLUŞUMUNDA DİLİN ÖNEMİ: BAKÜ ÖRNEĞİ

THE IMPORTANCE OF LANGUAGE IN THE FORMATION OF NATIONAL URBAN IDENTITY: THE CASE OF BAKU

* Azerbaijan, mamedovaelmira4@gmail.com

Özet

Tarih öncesi devirlerden günümüze kadar varlığını devam ettiren şehirler bir sisteme sahiptir. Bulunduğu dönemin medeniyet merkezi olan şehirlerin, coğrafi, ekonomik, etnik, dinsel, sosyal, siyasi vb. gibi dinamiklerin etkisiyle dönüştüğü, değiştiği ve yenilendiği görülmüştür.

Şehirler de insanlar gibi kimlik edinimine sahiptir. Bir diğerinden / ötekinden farklılığı ve benzerliği üzerinden tanımlamaya tabi tutulan şehirler, içerdiği her türlü dinamik ile kendi öz kimliğini oluşturmaktadırlar. Bu kimlik oluşumunda kentin tarihselliği, sosyo-ekonomik vaziyeti, coğrafi konumu ve buna benzer etmenler hususi rol oynamaktadır. Her şehir benzer olgulara sahip olmadığından ötürü her şehrin aynı olması beklenemez. Bir şehirde baskın olup ön plana çıkan bir dinamik, diğer şehirde daha önemsiz durumda olabilir. Bu şehirlerin geri kalmışlığı ile değil, şehirdeki belli dinamiklerin baskınlığıyla açıklanabilir.

Ulus devletlerin ortaya çıkmasıyla birlikte, şehirlerde milli ideolojinin görünürlüğü de artmıştır. İdeolojik olarak toplumun geneline ulaşmaya çalışan ve toplumu bir çatı altında toplamayı amaç edinen baskın ideoloji, şehirleri bir araç olarak kullanmıştır. Bu hususta dil milli ideolojinin topluma indirgenmesinde önemli rol oynayan vasıtalarından biri olmuştur. Geçmişten geleni ileten, insanlar için aidiyet hissi yaratan, kolektif bilinci diri tutan ve nihayetinden insanların kolayca anlaşmasına neden olan dil, bir öteki karşısında ulus oluşturmak için kullanılan temel unsurlardan biridir.

1991 senesinde Sovyetler birliğinin tahakkümünden kurtulan Azerbaycan, milli ideolojisi doğrultusunda adımlar atmaya başlamıştır. Bir önceki ideolojik yönetimin mirasından kurtulmak için, kendi milli kentini yaratma girişimlerinde bulunmuştur. Bu hususta dili etkin şekilde kullanan Azerbaycan Cumhuriyeti, Bakü'nün çehresini değiştirmiş, süslemiş ve milli figürler ekleyerek insanları bu şehir etrafında birleştirmeye çalışmıştır. Bu politikaya paralel olarak, cadde isimleri, parklar, kurum ve kuruluş adları, metro durakları, otobüs durakların gibi kamusal alanların isimleri yerel dile çevrilmiş, Rusçanın etkisinden kurtulup yeni bir kent kimliği oluşturmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada, bağımsızlıktan sonra Bakü'de milli kent kimliği oluşumunda dilin etkisi araştırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Şehir, Şehir Kimliği, Dil, Bakü

Abstract

Cities that have survived from prehistoric times to the present have a system. It has been observed that cities, which were the centers of civilization of the period they were in, transformed, changed, and renewed with the effect of geographic, economic, ethnic, religious, social, political, etc. dynamics.

Cities, like people, have identity acquisition. Cities, which are subject to a definition based on their differences and similarities from one another / the other, from their own identity with all the dynamics they contain. In this formation of identity, the history of the city, its socio-economic situation, its geographical location and similar factors play a special role. Since not every city has similar phenomena, not every city can be expected to be the same. A dynamic that is dominant in one city may be less important in another city. This can be explained not by the backwardness of the cities, but by the predominance of certain dynamics in the city.

With the emergence of nation states, the visibility of national ideology in cities has also increased. The dominant ideology, which ideologically tries to reach the general public and aims to gather society under one roof, used cities as a tool. In this regard, language has been one of the tools that played a significant role in reducing the national ideology to the society. Language, which conveys what comes from the past, creates a sense of belonging for people, keeps the collective consciousness alive, and ultimately causes people to get along easily, is one of the basic elements used to create a nation against another.

Azerbaijan, liberated from the domination of the Soviet Union in 1991, started to take steps in line with its national ideology. In order to get rid of the legacy of the previous ideological rule, it attempted to create its own national city. In this respect, the Republic of Azerbaijan, which uses the language effectively, changed and decorated the face of Baku and tried to unite people around this city by adding national figures. In parallel with this policy, the names of public spaces such as streets, parks, institutions, subway stops, bus stops were translated into the local language and new urban identity was tried to be created by getting rid of the influence of Russian. In this study, the effects of language on the formation of national city identity in Baku after independence will be investigated.

---

* Bakü Devlet Üniversitesi, Tarih Fakültesi, Doktora Öğrencisi

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

Key Words: Urban, Urban Identity, Language, Baku

KİŞİLİK TRAGEDİSİ (ABDURRAHİM BEY HAGVERDİYEV'İN ESERLERİNDEN HAREKETLE)

THE TRAGEDY OF PERSONALITY (BASED ON THE WORKS OF ABDURRAHİM BEY HAGVERDİYEV)

Gara Ahmadov*

Özet

19. yüzyılın başlarından itibaren Azerbaycan'da Avrupa ve Rusya aydınlanmasının etkisi altında aydınlanma sosyal bir fenomen haline gelmeye başladı. Bu nedenle yüzyılın başında A.Bakıhanov, M.Sh.Vazeh ve I. Gutgashinli'nin eserleriyle Doğu'nun didaktik özünü korurken, bu aydınlanma yüzyılın ortalarından itibaren M.F.Akhundov'un eserleriyle Batı bağlamına çoktan girmiştir. Abdurrahim bey Hagverdiyev, M.F.Akhundov'un kurduğu bu aydınlanmanın en önde gelen temsilcilerindendir. Yazarın trajedisi "Talihsiz Genç Adam" da liseden altın madalya ile mezun olan Farhad, kendisini yeterince bilimli bilmiyor ve eğitime devam ederek kendini geliştirmek istiyor. Arkadaşı Musa, "... çabalarınız niye boşuna? Tekrar insanlar için çalışabilirsin "deyirken " ... hangi bilimle, hangi bilgiyle çalışacağım? " kelimesile cevaplıyor. Ancak Farhad'ın trajedisinin başladığı yer burasıdır. Her şeyin düşündüğünün tam tersi olduğu bir zamanda eğitim görmek, kendini geliştirmek ve böylece halkı için iyi bir adam olmak istiyor. Amcası Hacı Samad ağa ve onun gibi bir gangster, Farhad'ı ahlaki olarak yok eder. A. Hagverdiyev, hem dramaturjisinde hem de düzyazı çalışmalarında insanın kaderindeki trajedilerin sosyal ve felsefi özünü sosyal toplum ve birey arasındaki zıtlıkları göstererek özetlemektedir.

Yazarın "Vampirin Cehennem Mektupları", "Mozalanbey'in Seyahatnamesi", "Bomba", "Mirza Safar" gibi "Geyikim" hikayeleri de kahramanların eşsiz doğasını anlatıyor ve zamana ayak uyduramadıkları için eski zihniyetlerin açığa çıkmasına neden olur. Yukarıda anlatılanlardan Abdurrahim bey Hagverdiyev'in eserlerindeki kahramanların, toplum içinde yaşadıkları zaman ve çevrenin zaten masum kurbanları olduğu sonucuna varılabilir.

Anahtar kelimeler: aydınlanma, eğitim, güncel, iş, trajedi

Summary

From the beginning of the 19th century, under the influence of European and Russian enlightenment in Azerbaijan, enlightenment began to become a social phenomenon. For this reason, at the beginning of the century, this enlightenment, with the creativity of A. Bakikhanov, M.Sh. Vazeh, I. Gutgashinli, retained more of the Eastern didactic essence, starting from the middle of the century with the works of M.F.Akhundov, the direction of this enlightenment got involved to the Western context completely.

Abdurrahim bey Hagverdiyev is one of the most prominent representatives of this enlightenment founded by M.F.Akhundov. The writer, in one of his tragedies called "Unfortunate young" described a personage Farhad who graduated from high school with a gold medal, however he was not satisfied with this success wanted to improve himself by continuing his education. When his friend Musa asked, "... why are your efforts in vain? You can still work for the benefit of the people," he replied, "... with what kind of science that I have, with what knowledge will I work?". Actually, that was just the beginning of Farhad's tragedy. He wants to be educated, improved his knowledge in order to benefit his nation, however his dreams did not coincide with the realities, requirements of that period. Like his uncle Haji Samad agha and others have been grown up in the outdated environment destroy Farhad morally. A. Hagverdiyev summarizes the social and philosophical essence of the tragedies in human destinies, both in his dramaturgy and in his prose works, showing the contrasts between social society and the individual.

In the series of stories of a writer such as "The letters of Khortdan from the hell", "Mozalanbey's travel itinerary", "Bomb", "Mirza Safar", also "My deer", unique nature and personality of the main characters, their old mindset which was not appropriate for that period of time, have been criticized and even leading to make matters worse while trying to be helpful.

From abovementioned statements, it can be concluded that, the main characters in the writings of Abdurrahim bey Hagverdiyev have become innocent victims of the time and environment on which they live as a part of the society.

Key words: enlightenment, education, literary flow, literary work, tragedy

* Azerbaycan, Sumgayit şehri, 43.blok, Sumgayit Devlet Üniversitesi e-mail: qara_ahmedov_66@mail.ru

AZERBAIJAN İSTİKLÂL ŞAİRİ BAHTİYAR VAHABZADE’NİN ŞİİRLERİNDE TÜRK DÜNYASI

THE TURKISH WORLD IN THE POEMS OF THE AZERBAIJAN INDEPENDENCE POET BAHTİYAR VAHABZADE

Rövşen MEMMEDOV*

Özet

Türk dünyasının tanınmış şairlerinden Bahtiyar Vahabzade, tüm edebi hayatı boyunca millî değerleri her şeyden üstün tutmuş, Azerbaycan bağımsızlık hareketinin önde gelen isimlerindendir.

Vahabzade Türk dünyasını, Türklük meselelerini şiirlerinde işlemiş kendine has üsluba sahip bir simadır. Şiirleri ile halkın rağbetini kazanan şair hayat felsefesi ile de yeni bir edebi yol çizmiştir.

İlk şiirlerinde hayatın çeşitli yönlerini ve insanı konu edinen Vahabzade, daha sonra bağımsızlık savaşının içinde yer alarak mücadeleye ideolojik düzlemde devam etmiş ve bu konuya şiirlerinde de yer vermiştir. Söz konusu temalarda günümüz Türk dünyasında da sevilen, tanınan şiir ve poemaları vardır. Ancak Vahabzade’nin bilinenden daha fazla eseri bulunmaktadır. Azerbaycan coğrafyası için de önem arz eden temalarda şiirler yazan şairin Türk dünyasında daha fazla tanınması, daha özel ve tematik çalışmalarla mümkün olabilir. Eserlerinde ana dilinin güzelliklerini, inceliklerini dile getiren şair, Azerbaycan’ın Rus ve Fars İmparatorlukları arasında ezilmesine sessiz kalmamış, şiirlerinde bu konuyu özellikle vurgulamıştır. Şair, “Gülüstan”, “Muğam”, “Ana Dili”, “Merziye”, “Vatan”, “Millet” gibi eserlerinde bağımsızlık, özgürlük, Türk dünyasının sorunları, Türkçülük kavramı vb. konuları dönemin şartları göz önüne alındığında korkusuzca dile getirmiştir.

Yabancı dilin, yabancı kültürün ülkede yaygınlaşmasını keskin bir şekilde eleştiren Vahabzade, Azerbaycan şiirini Türk dünyası edebiyatlarıyla kıyaslamıştır. Aynı zamanda şair halk edebiyatı örneklerinden fazlasıyla yararlanmışır.

Türk dünyasının önemli isimlerinden olan Mehmet Akif Ersoy, Tevfik Fikret, Alişir Nevai, Resul Hamzetov gibi şairlerin şiirlerini Azerbaycan Türkçesine aktarmıştır. Bunun yanında, Mayakovski, Taras Şevçenko, Garsia Lorka gibi dünya edebiyatının tanınmış isimlerin eserlerini de Azerbaycan Türkçesine çevirmiştir.

Bahtiyar Vahabzade seyahat ettiği yerleri de ayrıca “Seyahat” başlıklı şiirlerinde bir araya toplamıştır. İstanbul, Londra, Bükreş gibi şehirlerin güzelliklerini şiire yansıtmış, her şehirde eski Türk izlerini aramıştır. Şairin “Soru işareti”, “Vatan, Millet, Ana Dili”, “Ömürden Sayfalar” gibi eserleri Türkiye’de yayımlanmıştır.

Sonuç olarak Türk dünyasının mihenk taşlarından olan Bahtiyar Vahabzade’nin Türkiye Türkolojisi’nde daha fazla tanınması, özellikle dönemin şartları düşünüldüğünde fikirlerinin ne derece önemli olduğunun vurgulanması açısından bu çalışma ortaya çıkmıştır. Çok yönlü bir şair olan Vahabzade’nin farklı yönlerinin de tanıtılması çalışmanın diğer bir amacını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bahtiyar Vahabzade, Türk Dünyası, Türkçülük Kavramı, Türk Dünyası Edebiyatları, Ana dili

Bahtiyar Vahabzade, one of the well-known poets of the Turkish world, has kept the national values above all throughout his literary life and is one of the leading names of the Azerbaijani independence movement.

Vahabzade is a person with a unique style that has covered the Turkish world and Turkish issues in his poems. The poet, who won the popularity of the people with his poems, also took a new literary path with his life philosophy.

Vahabzade, who dealt with the various aspects of life and the human being in his first poems, later took part in the war of independence and continued the struggle on an ideological level and included this subject in his poems. There are poems in these themes, which are also popular and known in the Turkish world. However, Vahabzade has more works than is known.

In his works such as poet, “Gülüstan”, “Muğam”, “Ana Dili” (“Mother Tongue”), “Merziye”, “Vatan”, “Millet”, independence, freedom, problems of the Turkish world, the concept of Turkism, etc. He expressed the issues fearlessly, considering the conditions of the period.

The poet, who wrote poems on themes that are also important for the Azerbaijani geography, can be known more in the Turkish world with more specific and thematic studies. Expressing the beauty and subtleties of his native language in his works, the poet did not remain silent about the oppression of Azerbaijan between the Russian and Persian Empires, and emphasized this issue in his poems.

Vahabzade, who sharply criticized the spread of foreign language and foreign culture in the country, compared Azerbaijani poetry with the literature of the Turkish world. At the same time, the poet has benefited from folk literature examples.

* Dr.Öğr.Üyesi, Sumgayıt Devlet Üniversitesi, rrr_188@mail.ru

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

Mehmet Akif Ersoy, one of the important names of the Turkish world, translated the poems of poets such as Tevfik Fikret, Alişir Nevai and Resul Hamzetov into Azerbaijani Turkish. In addition, he translated the works of well-known names of world literature such as Mayakovsky, Taras Shevchenko, Garsia Lorka into Azerbaijani Turkish.

Bahtiyar Vahabzade also collected the places he traveled in his poems titled "Travel". He reflected the beauties of cities such as Istanbul, London and Bucharest into poetry and searched for traces of old Turkish in every city. The poet's "Question mark", "Fatherland, Nation, Mother Tongue", "Pages of Life" as his works were published in Turkey.

As a result, one of the cornerstones of the Turkish world Bahtiyar Vahabzade Turkey's recognition of more Turcology, especially when the conditions of the period considered in terms of ideas important to emphasize that what has emerged in this study. Another purpose of the study is to introduce the different aspects of Vahabzade, who is a versatile poet.

Keywords: Bahtiyar Vahabzade, Turkish World, Concept of Turkism, Turkish World Literatures, Mother tongue

ÇAĞDAŞ AZƏRBAYCAN DRAMATURGİYASINDA KARABAĞ KONUSU (İLYAS EFENDİYEVİN “HÖKMDAR VƏ KIZI” DRAMINA DAYANARAK)

Leyla ALLAHVERDİYEVA

Özet

Azərbaycannın Rusiyaya birləşdirilməsindən sonrakı iki yüz illik dövəmdə tariximizə damğa vuran ən əlamətdar hadisələrdən biri də erməni-Azərbaycan qarşıdurmasıdır. XX əsrin lap əvvəllərindən başlayaraq bu qarşıdurma son 120 illik dövəmdə bir neçə dəfə kiçik və böyük miqyaslarda baş vermişdir. Böyük Ermənistan xülyasına düşərək Azərbaycan torpaqlarını zəbt etmək istəyən erməni fitnəkarlarının məhəlli münaqişələrdən tutmuş, dövlətlərarası savaşa qədər gətirib çıxardığı bu qarşıdurma Azərbaycan ədəbiyyatında elə özünün ilk mərhələsindəcə mövzuya çevrilməyə başladı. 1905-ci ildə ermənilərin törətdiyi təxribat elə həmin dövəmdəcə Aşıq Ələsgərin “Dağlar” qoşmasında mövzuya çevrildi və Azərbaycan xalqının məruz qaldığı müsibətləri ifadə etdi. Keçən əsrin əvvəllərində baş verən bu münaqişə poeziyamızda kədərli notlarla müşahidə olunurdusa, nəsrimiz və dramaturgiyamız buna başqa rəkursdan yanaşırdı. Nəriman Nərimanovun “Bahadır və Sona” povesti, Cəfər Cabbarlının “1905-ci ildə” pyesi erməni xalqı ilə dostluq ideyasından çıxış edir, bunu dost xalqların arasına kənar qüvvələrin müəyyən siyasi maraqlar xatirinə gətirdiyi münaqişə kimi izah edərək Azərbaycan xalqının nəzərində erməni faktorunun təhlükəsini kiçildir, ya da tamamilə yox etməyə çalışırdı.

Müstəqillik dövəmində isə erməni-Azərbaycan qarşıdurması ədəbiyyatımızda tarixi faktalar və olaylar kontekstində, siyasi düşüncə analizi rəkursundan öz bədii həllini tapır. Bu mövzu və bu yanaşma xüsusilə Azərbaycan dramaturgiyasında aktualıq qazanır. Müasir dramaturgiyamız həm bu münqəşinə tarixi köklərini, qaynaqlarını çözməyə, həm də müasir həyatımızdakı fəsadlarını işıqlandırmağa çalışır.

Anahtar Kelimələr: erməni-Azərbaycan qarşıdurması 1, Azərbaycan 2, dramaturgiya 3

ERMENİ İŞGALİNDEN KURTARILAN KUBADLI RAYONUNUN (İLÇESİNİN) TARİHİ VE KUBATLI TOPONİMİNİN ETİMOLOJİSİNE GENEL BAKIŞ

OVERVIEW OF THE HISTORY AND ETYMOLOGY OF KUBADLI DISTRICT AND KUBATLI TOPONYM RELEASED FROM ARMENIAN OCCUPATION

Elnara Akhmedova*

Özet:

Kubadlı, Azerbaycanın tarihi yüzyıllar öncesine dayanan kadim bölgelerindendir. VI–VII yüzyıllarda bu arazi, Alban devletinin (şimdiki Kuzey Azerbaycan bölgesi) Sünik prensliğinin güneyinde bulunan Zengezur bölgesinin bir parçasıydı. 7. yüzyıl Arap Hilafetinin, Hilafetin çöküşünden sonra Azerbaycanın güneyindeki Şaddadi devletinin, 10. yüzyılın ortasından Saci devletinin egemenliğine girmiştir. XV–XVIII. yüzyıllarda Nahçıvan ili, Akkoyunlu, Karakoyunlu ve Safevî devletlerinin önemli stratejik bölgelerinden biri olmuş, 1590'da Osmanlı İmparatorluğu ile Safevî devleti arasında barış antlaşması imzalandıktan sonra Kubatlı Osmanlı devletine bağlı Gence-Karabağ valiliyinin, 1736–1747'de Nadir Şah'ın kurduğu Avşar İmparatorluğunun, devletin yıkılışı sonrası Karabağ hanlığının bir parçası olmuş, 14 Mayıs 1805'te imzalanan Kurekçay anlaşmasına göre, Karabağ hanlığı dahilinde Rusya'ya birleştirilmiş, 10 Şubat 1828'de Rusya ile İran arasındaki Türkmençay anlaşmasından sonra Şuşa Müslüman eyaletleri birliğinin Karabağ eyaletinin, 20. yüzyılın başlangıcına kadar Rusya çarlığı, 1918–1920'de Azerbaycan Halk Cumhuriyeti'nin arazisi olmuş, Azerbaycan'da Sovyet iktidarı kurulduktan sonra 1933'te 188 köyü içeren bağımsız bir ilçe statüsünü almıştır.

Kubadlı 20. Yüzyılın başlangıcında, hatta daha önceleri de defalarca Ermeni saldırılarına maruz kalmış, son olarak 30 Ağustos 1993'te Ermensitan tarafından işgal edilmiş, 27 yıl işgal altında kaldıktan sonra 2020 23 Ekim tarihinde azad edilmiştir.

Kubatlı toponimi farklı tarihsel dönemlerde rastladığımız, ismini Selçuklu Devleti hükümdarı I. Alaaddin Keyqubad'dan almış Karakeçililer'in Kubad, Kubadlı, Kubadan ve Kubadoğulları aşiretini yansıtmaktadır. Keyqubad'ın ölümünden sonra, ona tabi olan Karakeçililer Sultan'ın ismini ebedileştirmek adına kendilerine Kubadoğulları veya Kubadanlar adını vermişler.

Kubadlı'nın tarihi ve etimolojisinin incelenmesi bölgenin Azerbaycan halkının tarihi toprağı olduğunu bilimsel delillerle kanıtlamak açısından son derece önemli olduğu için makalemizde bu konuyu ele aldık.

Anahtar kelimeler: Kubadlı, işgal, toponim, etimoloji

Abstract:

Kubadli is one of the ancient regions of Azerbaijan, whose history dates back centuries. In the 6th-7th centuries, this area was part of the Zengezur region, located south of the Sünik principality of the Albanian state (now North Azerbaijan region). 7. After the collapse of the Arab Caliphate, the Shaddadi state in the south of Azerbaijan, and in the middle of the 10th century, it came under the rule of the Sajid state. XV–XVIII. Nakhchivan province was one of the important strategic regions of the Akkoyunlu, Karakoyunlu and Safevî states in the 19th century. After the fall, it became a part of the Karabakh khanate, according to the Kurekçay agreement signed on May 14, 1805, it was united with Russia within the Karabakh khanate, after the Turkmenchay agreement between Russia and Iran on February 10, 1828, the 20th anniversary of the Shusha Muslim Provinces Union The Russian Empire became the territory of the People's Republic of Azerbaijan in 1918–1920, and after the establishment of Soviet power in Azerbaijan in 1933, it received the status of an independent district with 188 villages.

Kubadlı was attacked by Armenians at the beginning of the 20th century, and even earlier, and was finally occupied by Armenia on August 30, 1993, and was liberated on October 23, 2020 after 27 years of occupation.

The Kubatli toponym reflects the Kubad, Kubadli, Kubadan and Kubadoğulları tribes of Karakechis, whose name we have found in different historical periods, named after the ruler of the Seljuk State I. Alaaddin Keyqubad. After Keyqubad's death, the Karakechis, who belonged to him, named themselves the Kubadoğulları or Cubans in order to perpetuate the Sultan's name.

We have addressed this issue in our article because the study of the history and etymology of Kubadli is extremely important in terms of proving with scientific evidence that the region is the historical land of the Azerbaijani people.

Keywords: Kubadlı, işgal, toponym, etymology

* Azerbaijan, Sumgayit city, 43rd block, Sumgayit State University e-mail: : elnaraahmedova77@gmail.com

İNTERNET DİYALOGLARDA EMOJİLER EMOJIS IN INTERNET DIALOGUES

Böyükxanım EMİNLİ*

Özet:

Şu anda internet, modern kültürün yeni bir bilgi ortamı, forum, sohbet, blog, video konferans, ICQ, e-posta ve diğer internet iletişim türleri gibi tüm geleneksel iletişim araçlarının mevcut olduğu yeni iletişim uygulamaları, yeni bir dünya görüşü türü ve yeni bir yaşam biçimi oluşturan modern çağın önemli bir fenomeni olarak görünmektedir. İnternetin gelişiminin en başında olduğu için kesin bir fenomen olmadığı unutulmamalıdır.

İnternetdeki mesajlar, iki homojen olmayan bölümden oluşan karma metinlerden oluşur: sözlü (dil / konuşma) ve sözlü olmayan (doğal dil dışındaki diğer işaret sistemlerine ait) metinleri düzenlemenin sözlü olmayan, ikonik araçları emojieleri içerir.

Emotikon (İngilizce ifade, duygu simgesi - "duygu içeren bir simge"), emoji, emoji - bir duyguyu tasvir eden bir piktogram; çoğunlukla tipografik karakterlerden oluşur. Özellikle internette ve SMS'de (ve diğer metin mesajlarında) yaygındır, ancak son zamanlarda her yerde kullanılmaktadır. Günlük konuşmada, ifadeye bakılmaksızın genellikle "emojiler" olarak adlandırılır (aslında "gülen yüz" kelimesinin farklı bir anlamı olsa da).

Emojiler, yazılı iletişimin paralinguistik araçlarına ve ya konuşma birimleri olmayan ancak ana mesajın anlamını netleştirmek, somutlaştırmak için ikincisine eşlik eden araçlara atfedilebilir. İfadelerin sabit, kabul edilen bir karakter dizisi yoktur, çünkü dinamik olarak gelişen bir sistemdir. İnternette var olan tüm ifadeler, ortak işlevsel amaçları ile birleştirilir - ifadenin anlamını daha zengin ve çeşitli bir şekilde tamamlamak, ifade edici-tonlama rengini netleştirmek, muhatapla iletişim kurmak ve sürdürmek, kişinin duygusal durumunu daha doğru ve spesifik olarak ifade etmek. Çok daha az sıklıkla, ifadeler, bir kişinin çeşitli kavramlarını, soyut veya somut nesnelerini, eylemlerini ve durumlarını belirtmek için kullanılır. (Bu tür ifadelere genellikle anlamsal denir).

Sonuç olarak, yeni teknolojilerin, emojielerin ya da eskiden "ifadeler" olarak adlandırdığımız şekliyle, hayatımıza sağlam bir şekilde girdiği sonucuna varabiliriz. Farklı işletim sistemlerinde farklı türde ifadeler vardır. Olumlu ve olumsuz ifadeler var. Sosyal bir anketten, ifadelerin genellikle SMS mesajlarında, Instagram'da, Facebook'ta vb. kullanıldığı sonucuna varabiliriz. İnsanlar bunları duygusal durumlarını ifade etmek veya güzel bir şekilde mesajlar tasarlamak için kullanırlar. Gülme, olumlu ifadeler veya ifadelerin olumsuz olanlardan daha sık kullanıldığı da bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: İnternet, elektronik iletişim, emojiler, diyalog, mesaj

Abstract:

Currently, the Internet is a new information medium of modern culture, new communication practices where all traditional communication tools such as forum, chat, blog, video conferencing, ICQ, e-mail and other Internet communication types are available, a new type of worldview and a new life. appears to be an important phenomenon of the modern age that forms the form. It should be noted that it is not an exact phenomenon as the Internet is at the very beginning of its development.

Messages on the Internet are made up of mixed text with two inhomogeneous parts: verbal (language / speech) and non-verbal (belonging to other sign systems other than natural language) non-verbal, iconic tools for organizing text include emojis.

Emoticons (English emoticon, emotion symbol - "an emotion icon"), emoji, emoji - a pictogram depicting an emotion; mostly consists of typographic characters. It is particularly common on the internet and in SMS (and other text messages) but has been used everywhere recently. In everyday speech, they are often referred to as "emojis", regardless of the phrase (although the word "smiley" actually has a different meaning).

Emojis can be attributed to the paralinguistic means of written communication, or to tools that are not spoken units but accompany the latter to clarify or embody the meaning of the main message. Expressions do not have a fixed, accepted string because it is a dynamically evolving system. All expressions that exist on the Internet are combined with their common functional purpose - to complement the meaning of the phrase in a richer and more diverse way, to clarify the expressive-intonation color, to communicate and maintain the interlocutor, to express the emotional state of the person more accurately and specifically. Much less frequently, expressions are used to denote various concepts, abstract or concrete objects, actions and situations of a person. (These types of expressions are often called semantic).

As a result, we can conclude that new technologies, emojis, or what we used to call "expressions", are firmly in our lives. There are different types of expressions in different operating systems. There are positive and negative statements. From a social poll, your emoticons are often found in SMS messages, Instagram, Facebook, etc. We can conclude that it is used. People use them to express their emotional state or beautifully design messages. It has also been found that laughing, positive statements or statements are used more often than negative ones.

Keywords: Internet, electronic communication, emojis, dialogue, message

---

* Azerbaycan, Sumgayit şehri, 43. blok, Sumgayit Devlet Üniversitesi, e-mail: resadok50@gmail.com

AZERBAIJAN DİLİ SÖZLÜĞÜNDE BULUNAN ARAPÇA KELİMELE ARABIC WORDS FOUND IN THE AZERBAIJANI LANGUAGE DICTIONARY

Rzayev Ali İttifag*

Özet:

Azerbaycan dili, Türk dilleri ailesine aittir. Türk dilleri ile ortak kelimeler, gerçek Azerbaycan kökenli kelimeler olarak kabul edilir. Türetilmiş kelimeler kökenlerine göre iki kısma ayrılır. Arap-Fars ve Rus-Avrupa kökenli sözler. Arapça kökenli kelimelerin tarihi çok eskidir. Farsça kökenli kelimeler temel olarak günlük yaşam ve edebiyat-şiiir ile ilgilidir ve daha eski bir tarihe sahiptir.

Aynı zamanda Azerbaycanda arap dilinin ve arapça yazmanın gelişmesinin sebeplerinden biri de medrese ve darülfünunların öğretim dili arapça olması idi. 20. yüzyıldan sonra arapça ile birlikte Farsçanın da eğitim kurumlarında öğretimi Azerbaycan'da Türkçe ve Arapçadan sonra en önemli ikinci yerde dururdu. Dönemin tanınmış yazarları üç dilde de yazmış ve kitaplarını bu dillerde yayınlamışlardır. Azerbaycan edebiyatının dünyaca ünlü yazarları Nizami Gencevi, İmadeddin Nesimi, Muhammed Fuzuli örnek olarak gösterilebilir.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycanca, arapca, kelimelerin yapısı

Abstract:

Azerbaijani language belongs to the family of Turkic languages. Common words with Turkic languages are considered to be words of true Azerbaijani origin. Derived words are divided into two parts according to their origin. Words of Arabic-Persian and Russian-European origin. Arabic origin words are very old. Persian words are mainly related to everyday life and literature-poetry and have an older history. At the same time, one of the reasons for the development of Arabic language and writing in Arabic was that the language of instruction of "madrasah"s and "darul-funun"s was Arabic. After the 20th century, the teaching of Persian, along with Arabic, in educational institutions would stand in the second most important place in Azerbaijan after Turkish and Arabic. Well-known authors of the period wrote in three languages and published their books in these languages. World famous writers of Azerbaijani literature Nizami Gencevi, Imadeddin Nesimi and Muhammed Fuzuli can be cited as examples.

Keywords: Arabic, Azerbaijani, structure of words

---

* Sumgait State University, Faculty of Philology, alirza_200@mail.ru

THE IMPACT OF THE NEW TECHNOLOGIES ON TRANSLATORS

YENİ TEKNOLOJİLERİN ÇEVİRMENLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Memmedova Jale Eldar*

Abstract: Advances in information technology (IT) have combined with modern communication requirements to foster translation automation. The history of the relationship between technology and translation goes back to the beginnings of the Cold War, as in the 1950s competition between the United States and the Soviet Union was so intensive at every level that thousands of documents were translated from Russian to English and vice versa. However, such high demand revealed the inefficiency of the translation process, above all in specialized areas of knowledge, increasing interest in the idea of a translation machine. Although the Cold War has now ended, and despite the importance of globalization, which tends to break down cultural, economic and linguistic barriers, translation has not become obsolete, because of the desire on the part of nations to retain their independence and cultural identity, especially as expressed through their own language. This phenomenon can clearly be seen within the European Union, where translation remains a crucial activity. IT has produced a screen culture that tends to replace the print culture, with printed documents being dispensed with and information being accessed and relayed directly through computers (e-mail, databases and other stored information). These computer documents are instantly available and can be opened and processed with far greater flexibility than printed matter, with the result that the status of information itself has changed, becoming either temporary or permanent according to need. Over the last two decades we have witnessed the enormous growth of information technology with the accompanying advantages of speed, visual impact, ease of use, convenience, and cost-effectiveness.

Key words: technology, electron, translators, dictionary, internet, online translation

Özet: Bilgi teknolojisindeki (BT) gelişmeler, çeviri otomasyonunu teşvik etmek için modern iletişim gereksinimleriyle birleşti. Teknoloji ve çeviri arasındaki ilişkinin tarihi Soğuk Savaş'ın başlangıcına kadar uzanıyor, tıpkı 1950'lerde Amerika Birleşik Devletleri ile Sovyetler Birliği arasındaki rekabet her düzeyde o kadar yoğun ki, binlerce belge Rusçadan İngilizceye çevrildi. Buna ek olarak, bu kadar yüksek talep, çeviri sürecinin verimsizliğini, her şeyden önce uzmanlaşmış bilgi alanlarında, bir çeviri makinesi fikrine olan ilginin arttığını ortaya çıkardı. Soğuk Savaş artık sona ermiş olmasına ve kültürel, ekonomik ve dilsel engelleri aşma eğiliminde olan küreselleşmenin önemine rağmen, ulusların bağımsızlıklarını ve kültürel kimliklerini koruma arzusu nedeniyle çeviri modası geçmiş olmamıştır. Özellikle kendi dilleriyle ifade edildiği gibi. Bu olgu, çevirinin çok önemli bir faaliyet olmaya devam ettiği Avrupa Birliği'nde açıkça görülebilir. BT, basılı belgelerin dağıtılması ve bilgilere doğrudan bilgisayarlar (e-posta, veritabanları ve diğer depolanmış bilgiler) aracılığıyla erişilmesi ve aktarılmasıyla baskı kültürünün yerini alma eğiliminde olan bir ekran kültürü üretti. Bu bilgisayar belgeleri anında elde edilebilir ve basılı malzemeden çok daha fazla esneklikle açılıp işlenebilir, bunun sonucunda bilginin durumu değişti, ihtiyaca göre geçici veya kalıcı hale geldi. Son yirmi yılda, hız, görsel etki, kullanım kolaylığı, rahatlık ve maliyet etkinliği gibi avantajlarla birlikte bilgi teknolojisinin muazzam büyümesine tanık olduk.

Anahtar kelimeler: teknoloji, elektron, çevirmenler, sözlük, internet, çevrimiçi çeviri

---

* Ph.D student of Azerbaijan National Academy of Sciences

İLK YAPAY TÜRK DİLİ PROJELERİ

THE INITIAL ARTIFICIAL PROJECT OF TURKISH LANGUAGE

Mursaliyeva Khayala Mugamat*

ÖZET

Diller farklı kültürleri, gelenekleri, yaşam tarzlarını, fikirleri ve tutumları ifade eder. Diller dünya görüşümüzü şekillendirmeye yardımcı olur. Ancak, mevcut tek bir dil uluslararası bir dil ise, onu kullananlar her alanda büyük fayda sağlayabilir. Ayrıca tek bir dilin yaygın kullanımı, o dil ile ilişkili kültürün dünyada egemen olduğu anlamına gelir. Bu, diğer küçük dilleri ve kültürleri tehlikeye atmaktadır. Bu nedenle uluslararası iletişimde kaçınılmaz olarak trajediye yol açacak olan dünya hakimiyetinden kaçınmak, insanların yapay diller yaratmaya başlamasının temel nedenlerinden biridir.

Yapay Türkçe eşsiz bir dildir. Türkçe, Arapça ve Farsça gibi farklı ailelere ait birçok farklı dilin özelliklerini birleştirir. Bu dilin temel dilbilgisi Arapçadan alınmıştır, cümle öğelerinin sıralaması benzerdir, ancak biraz daha basitleştirilmiştir. Kelime hazinesi ağırlıklı olarak Türkçe ve Farsça dillerinden alınmıştır. Kullanılan alfabe, Arap alfabesinin Osmanlı versiyonuydu.

Kuşların veya ısıkların dili artık Fransa, Yunanistan, Güney Amerika, Güney ve Doğu Afrika'daki bazı seyrek nüfuslu köylerde ve hatta Vietnam, Nepal ve Burma'da bulunsa da, bu iletişim araçları daha da yaygındır. En yaygın olarak İspanya'nın La Gomera adasında ve komşu Türkiye Cumhuriyeti'nin dağlık Karadeniz bölgesindeki Kuşköy köyünde kullanılır.

Pratik bir bakış açısıyla, şimdiye kadar tüm yapay dil projelerinin başarısız olduğunu belirtmek isteriz. Çok az insan, dünyanın bir gün uluslararası iletişim için yapay bir dil benimseyeceğine inanıyor. Şu anda, İngilizce dünya çapında uluslararası bir dil olmaya daha yakındır. Bu nedenle birçok kişi İngilizceyi diğer dillere kıyasla ikinci dil olarak bilir. Son 500 yılda dillerin sayısı önemli ölçüde azalmış olsa da, binlerce dil hala konuşuluyor ve bunların çoğunun gelecekte konuşulacağına inanmak için iyi nedenlerimiz var. Dillerin çeşitliliği kültürel mirasın bir parçasıdır ve önemli görev küçük ulusların dillerini kurtarmaktır. Bununla birlikte, basit uluslararası iletişim fikri hala birçok araştırmacı ve dilbilimci için geçerlidir.

Anahtar Kelimeler: yapay dil, doğal dil, baleybelen dili, kuş dili, ısıklık dili

Abstract: Languages express different cultures, traditions, lifestyles, ideas, attitudes. Languages help shape our worldview. However, if only one existing language is an international language, those who use it can be of great benefit in all areas. In addition, the widespread use of only one language means that the culture associated with that language is dominant in the world. This threatens other small languages and cultures. For this reason, avoiding world domination, which will inevitably lead to tragedy in international communication, is one of the main reasons why people have started to create artificial languages.

Artificial Turkish language baleybelen- is a unique language. It combines the features of many different languages belonging to different families, such as Turkish, Arabic and Persian. The basic grammar of this language is taken from Arabic, the order of sentence elements is similar, but a little more simplified. Vocabulary is mainly taken from Turkish and Persian languages. The alphabet used was the Ottoman version of the Arabic alphabet.

Although the language of birds or whistles is now found in some sparsely populated villages in France, Greece, South America, South and East Africa, and even in Vietnam, Nepal, and Burma, this means of communication is even more prevalent. It is mostly used on the Spanish island of La Gomera and in the village of Kushkoy, located in the mountainous Black Sea region of the neighboring Republic of Turkey.

We would like to note that from a practical point of view, all artificial language projects have failed so far. Very few people believe that one day the world will adopt an artificial language for international communication. Currently, English is closer to becoming an international language worldwide. Thus, many people know English as a second language compared to other languages. Although the number of languages has dropped dramatically over the last 500 years, thousands of languages are still spoken, and we have good reason to believe that most of them will be spoken in the future. Language diversity is part of the cultural heritage, and the important task is to save the languages of small nations. However, the idea of simple international communication is still relevant for many researchers and linguists.

Key words: artificial language, natural language, baleybelen language, bird language, whistle language

AT İLE İLGİLİ ÖZBEK VE TÜRK ATASÖZLERİ ÜZERİNE

ABOUT UZBEK AND TURKISH PROVERBS WITH HORSE ZOONYM

Sabohat BOZOROVA*

* PhD., Sumgait State University, Faculty of Philology mursaliyeva.xeyale@mail.ru

* Ali Şir Nevaî Taşkent Devlet Özbek Dili ve Edebiyatı Üniversitesi Öğretim Görevlisi; sabohatbozorova@gmail.com

Öz

Hayvan adları halkların yaşam tarzı ve sosyal ilişkileri ile ilgili olması nedeniyle atasözlerinde belirli kavramları ifade eder. At Özbek ve Türk atasözlerinde sıkça bahsedilen hayvan adlarından biri olarak kabul edilir. Özbek dilbilimci Bibiş Cörayeva, atasözlerimizde atlarla ilgili üç tür kavramı ayırt etmiştir: 1. Olumlu özellikleri tanımlayan kavramlar. 2. Ara özellikleri açıklayan kavramlar. 3. Negatif özellikleri belirten kavramlar. At ile ilgili Özbek atasözlerinde 11 olumlu kavram: vefadarlık (*Ot – yigitning qanoti*); şefkatlilik (*Toyiga minsang, biyasi belim deydi*); bereket, rızık (*Ot osmondan keladi*); çalışkanlık (*Aravani ot tortar, ko'lankasin it*); tatlı dillilik (*Odami so'zlashib topishadi, yilqi kishnashib*); saygı (*Ot qarisa – oxurda, it qarisa – chuqurda*); değer (*Yo'rg'aning qadri yelganda bilinadi, Odami qadri o'lganda*); sabır (*Toy mingan ot ham minib qoladi*); dikkatlilik (*Ot ham berma, otingni ham ko'rsatma*); gurur (*Oti borning qanoti bor*); girişimcilik (*Ot olmay oxur tuzat*); orta derece özellikleri ifade eden 3 kavram: çaresizlik (*Oriq otga qamchi og'ir, Yirtiq uyga tomchi og'ir*); olanaksızlık (*Ot bosmayman degan yerini uch bosar*); güçsüzlük (*Toyga to'qim ursang, egar sinadi*); olumsuzluk belirten 11 kavram: (vefasızlık (*Ot bilan qurol ega tanlamas*); dar görüşlülük (*Ot oyligin o'ylar, tuya yilligin*); aç gözlülük (*Ko'k bedani ko'rsa, qari ot ham o'ynoqlaydi*); cahillik (*Yomon ot oxur buzari*); tembellik (*Yotaversa, ot ham ozadi*); ferasetsizlik (*Ot bilan eshakka to'qimning farqi yo'q*); başına buyruklu (*Ot bilan tepishgan toyning engagi sinadi*); sabırsızlık (*Yugurik otga yol bitmas*); cimrilik (*Yomon otga yol bitmas, O'larmonga mol bitmas*); boş boğazlılık (*Yuvosh otning manglayi qattiq*); yalnızlığın zararı (*Yolg'iz otning changi chiqmas, Changi chiqsa ham, dong'i chiqmas*) bulunmaktadır. Türk folklorunda da at ile ilgili atasözleri yaygındır. Saydığımız kavramlar Türk atasözlerinde de mevcuttur. Çalışmamızda at ile ilgili Özbek ve Türk atasözlerini incelemeye çalışacağız.

Anahtar kelimeler: atasözü, hayvan adı(zoonim), Özbek atasözleri, Türk atasözleri, kavram.

Abstract

Animal names refer to certain concepts in proverbs because they are related to the lifestyle and social relations of people. Horse is considered to be one of the animal names frequently mentioned in Uzbek and Turkish proverbs. Uzbek linguist Bibiş Cörayeva distinguished three types of concepts in our proverbs about horse: 1. Concepts that describe positive features. 2. Concepts describing intermediate features. 3. Concepts describing negative features. 11 positive concepts in Uzbek proverbs about horse: faithfulness: *Ot – yigitning qanoti* (Horse-wing of a man); compassion: *Toyiga minsang, biyasi belim deydi* (If you ride a foal, a mare's back will hurt); abundance, sustenance: *Ot osmondan keladi* (Horse comes from the sky); diligence: *Aravani ot tortar, ko'lankasin it* (Horse pulls a carriage, dog pulls its shadow); sweet-tonguing: *Odami so'zlashib topishadi, yilqi kishnashib* (People get to know each other by talking, horses by neighing); respect: *Ot qarisa – oxurda, it qarisa – chuqurda* (When horse gets old stays in a stable, but dog in deep down); value: *Yo'rg'aning qadri yelganda bilinadi, Odami qadri o'lganda* (Horse's value is known in racing, human's after death); patience: *Toy mingan ot ham minib qoladi* (One riding a foal, eventually will ride a horse); caution: *Ot ham berma, otingni ham ko'rsatma* (Neither give your horse, nor show); pride: *Oti borning qanoti bor* (If you have a horse, you have wings); entrepreneurship: *Ot olmay oxur tuzat* (Fix a stable before buying a horse); 3 concepts expressing moderate traits: helplessness: *Oriq otga qamchi og'ir, Yirtiq uyga tomchi og'ir* (Whip is heavy for skinny horse, a drop is heavy for a broken house); impossibility: *Ot bosmayman degan yerini uch bosar* (Horse will step three times in a place where it decided not to); weakness: *Toyga to'qim ursang, egar sinadi* (If you place a saddle blanket on a foal, saddle seat will break); 11 concepts indicating negativity: disloyalty: *Ot bilan qurol ega tanlamas* (Horses and guns don't choose their owner); narrow-mindedness: *Ot oyligin o'ylar, tuya yilligin* (Horse worries about its month, camel about its year); greed: *Ko'k bedani ko'rsa, qari ot ham o'ynoqlaydi* (Even an old horse jumps when it sees green oat); ignorance: *Yomon ot oxur buzari* (Bad horse will ruin a stable); laziness: *Yotaversa, ot ham ozadi* (Horse will lose weight if it keeps laying down); lack of foresight: *Ot bilan eshakka to'qimning farqi yo'q* (There is no importance of saddle blanket for a horse and a donkey); self-commandment: *Ot bilan tepishgan toyning engagi sinadi* (Foal will hurt its jaw if it fights with a horse); impatience: *Yugurik otga yol bitmas* (There is no end of the road for a fast horse); greed: *Yomon otga yol bitmas, O'larmonga mol bitmas* (There will be no road for bad horse, no goods for a mean); empty throated: *Yuvosh otning manglayi qattiq* (Forehead of a calm horse is hard); the harm of loneliness: *Yolg'iz otning changi chiqmas, Changi chiqsa ham, dong'i chiqmas* (Lonely horse doesn't make dust, even if it makes dust, it won't be famous). Proverbs about horse are common in Turkish folklore. The concepts we have mentioned are also present in Turkish proverbs. In our study, we will try to examine Uzbek and Turkish proverbs about horse.

Keywords: proverb, animal's name (zoonym), Uzbek proverbs, Turkish proverbs, concept.

“CODEX CUMANICUS”UN MÜƏLLİFLƏRİ, YAZILDIĞI YER VƏ TARİXİ

AUTHORS OF CODEX CUMANICUS, PLACE AND DATE OF WRITING

Lalə Rasulova*

Xülasə:

Latın qrafikası ilə yazılan ilk türk abidəsi olan “Codex Cumanicus”un, XIII əsrin sonları-XIV əsrin ortalarında Qara dənizin şimalında yazıldığı güman edilir. Əsər İtalyan bölümü və Alman bölümü olmaqla iki hissədən ibarətdir. İtalyan bölümü (55 vərəq) italyanca-farsca-qıpçaqca lüğətdən, Alman bölümü (27 vərəq) isə almanca-qıpçaqca lüğətdən, “İncil” dən tərcümədən, xristian dininə məxsus nəğmələrdən, qıpçaq folkloruna aid olan 47 tapmacadan və atalar sözlərindən ibarətdir.

“Codex Cumanicus”un müəllifləri. İlk dəfə J.Klaprot tərəfindən abidənin bir hissəsi (1828), 1880-ci ildə isə G.Kuun tərəfindən əsərin tam mətn nəşr olunmuşdur. Əsər üzərində Radloff, V. Bang, T. Kovalski kimi türkoloqların araşdırmaları vardır. Türk alimlərindən Orçun Ünal, Musa Salan, Ufuk Tavkul və başqaları da abidə haqqında müxtəlif tədqiqatlar aparmışdır. 2015-ci ildə isə M.Arğunşahla Q.Günər tərəfindən əsər geniş tədqiqata cəlb olunmuş və əsər fotofaksimilə ilə birlikdə yenidən tam nəşr olunmuşdur. Azərbaycanca bu əsər haqqında B.Çobanzadə dissertasiya mövzusu yazmış, lakin dövrümüzdə qədər gəlib çatmamışdır.

“Codex Cumanicus” un yazıldığı tarix. Əsərin yazılma tarixi dəqiq müəyyən edilməmişdir. İtalyan bölümünün başında yazılma tarixi olaraq XI.VII.1303 verilmişdir. G.Kuun, K.Jirecek, W. Banq kimi türkoloqlar 1303 ilini təhrif olaraq qəbul etmişlər. Alman bölümünün nə zaman yazıldığı ilə bağlı hər hansı ipucu yoxdur. 1362-ci ildə hədiyyə edildiyi düşünülərsə XIII əsrin sonu-XIV əsrin birinci yarısında yazıldığı təxmin olunur.

“Codex Cumanicus” un yazıldığı yerr. Əsərin harada yazılması ilə bağlı mübahisələr vardır. Q.Qorfi Solxat şəhərində, W.Banq Mükəddəs İohann monastrında Fransiskian rahiblər tərəfindən yazıldığını qeyd etmişdir. D.Drüll Kəfə, Solxat, Tana şəhərlərinin adını çəkir.

Nəticə olaraq, İtalyan bölümü Krım civarında bir yerdə, Alman bölümü isə Qıpçaq şəhərlərindən birində yazılmışdır. Sonralar İtalyan bölümü ilə Alman bölümü birləşdirilib səhifələnmişdir.

Açar sözlər: Codex Cumanicus, Alman bölümü, İtalyan bölümü, ərazi, tarix, tədqiqat.

Abstract:

“Codex Cumanicus” the first Turkish monument written in Latin script, is believed to have been written in the late 13th-mid 14th centuries north of the Black Sea. The work is consist of two separate sections. The Italian part of the work (55 pages) consist of and Italian-Persian-Kipchak dictionary, The German part (27 pages) consist of a German-Kipchak dictionary, Christian songs translated from the Bible, 47 riddles and proverbs related to Kipchak folk-lore.

Study of “Codex Cumanicus”. Part of the monument was first published by J.Claprot in 1828, and in 1880 by G.Coon in full. There are researches of Turkologists such as Radloff, V.Bang, T.Kovalsky on the work. Turkish scholars Orchun Unal, Musa Salan, Ufuk Tavkul and others also conducted various researches on the monument. In 2015, the work was extensively researched by M.Argunshah and G.Guner and the work was completely republished together with the photofacsimile. B.Chobanzadeh wrote a dissertation on this work in Azerbaijan, but it has not survived.

Date of writting “Codex Cumanicus”. The date of writting of the work is not specified. The date of writting at the begining of the Italian sections is XII.VII.1303. Turkologists such as G.Coon, K.Jirecek, W.Bang accepted 1303 as a distortion. There is no clue as to when the German section was written. It is believed to have been written in 1362 and was written in the late 13th and early 14th centuries.

Where “Codex Cumanicus” was written. There is controversy over where the work was written. G.Gorfi noted that the Palace in Solkhat, Crimea, on the banks of the W. Bang was written by Franciscan monks in the monastery of St. John. D.Drull mentions the cities of Kafa, Solkhat, Tana.

Therefore, he noted that the original copy of the work was written in the Crimean city of Solkhat. Later, the Italian section and the German section were merged and paginated.

Keywords: Codex Cumanicus, German section, Italian section, area, history, research.

---

* Azerbaijan, lalerasu@mail.ru

COLIMITED CONCEPTS OF LINGUISTICS WITH PSYCHOLOGY AND PSYCHOLINGUISTICS PSİKOLOJİ İLE SINIRLI DİLBİLİM KAVRAMLARI VE PSİKODİLBİLİM

Hamzayeva Lala Alladin*

Abstract: Linguistics connects with psychology, because human's speech activity is one of the research areas of psychology. Psycholinguistics is a complex science, which related to psychological subjects, so it studies the language as a psychological phenomenon and related to linguistics because of studying language features. It also studies the processes of origin speech as well as the perception and formation of speech connecting with the language system. Psychology often plays a key role in revealing the content of linguistic facts. Psychological interpretations, especially in the field of syntax, lead to more effective results. Thus, in addition to the grammatical member of the sentence to the primary and secondary members, there is also the actual or communicative member, which is divided into units such as theme and rema, which is manifested by logical stress, word order, intonation, formal and prosodic means. Psycholinguistics should be considered as a science that studies the processes of language, speech, communication and comprehension. The psycholinguistic perspective on the study of language and speech existed almost before American scientists coined the term "psycholinguistics."

Psychology is the main field of science that linguistics refers to in the analysis of the content of language units. From this point of view, there are general terms that connect these fields of science, such as language, speech, thinking, category, communication, gesture, facial expressions, emotion, intonation, expressiveness, and so on. Thus, psycholinguistics, using the methodology of theoretical and experimental analysis, examines the aspects of intellectual mental activity of a person who is primarily interested in speech therapists and is the object of special pedagogical influences.

Key words: linguistics and psychology, psycholinguistics, speech activity, speech formation

Özet: Dilbilim psikoloji ile bağlantılıdır, çünkü insanın konuşma faaliyeti psikolojinin araştırma alanlarından biridir. Psikodilbilim, psikolojik konularla ilgili karmaşık bir bilimdir, bu nedenle dili psikolojik bir fenomen olarak inceler ve dil özelliklerini çalıştığı için dilbilimle ilgilidir. Aynı zamanda köken konuşmanın süreçlerini ve dil sistemiyle bağlantılı konuşmanın algılanması ve oluşumunu inceler. Psikoloji, dilbilimsel gerçeklerin içeriğini ortaya çıkarmada genellikle anahtar bir rol oynar. Özellikle sözdizimi alanındaki psikolojik yorumlar daha etkili sonuçlara yol açmaktadır. Böylelikle cümlelerin birincil ve ikincil üyeleri gramer üyesine ek olarak, mantıksal vurgu, kelime sırası, tonlama ile ortaya çıkan tema ve kalan gibi birimlere ayrılan fiili veya iletişimsel üye de vardır. Psikodilbilim, dil, konuşma, iletişim ve anlama süreçlerini inceleyen bir bilim dalı olarak düşünülmelidir. Dil ve konuşma çalışmalarına ilişkin psikodilbilimsel bakış açısı, Amerikalı bilim adamlarının "psikodilbilim" terimini ortaya atmasından önce vardı. Psikoloji, dilbilimin dil birimlerinin içeriğinin analizinde başvurduğu ana bilim alanıdır. Bu açıdan bakıldığında, bu bilim alanlarını birbirine bağlayan dil, konuşma, düşünme, kategori, iletişim, jest, yüz ifadeleri, duygu, tonlama, ifade gücü vb. gibi genel terimler vardır. Bu nedenle, teorik ve deneysel analiz metodolojisini kullanan psikodilbilim, öncelikle konuşma terapistleriyle ilgilenen ve özel pedagojik etkilerin nesnesi olan bir kişinin entelektüel zihinsel aktivitesinin yönlerini inceler.

Anahtar kelimeler: dilbilim ve psikoloji, psikodilbilim, konuşma etkinliği, konuşma oluşumu

---

* Ph.D student of Azerbaijan National Academy of Sciences rivaes-79@rambler.ru

YÜZYILLARDA TÜRK-RUS AZERBAYCAN EDEBİ VE KÜLTÜREL İLİŞKİLERİ

Dr.Prof. Sevil MEHDİYEVA

Doç.Türkan ASKEROVA

Özet

Tarihsel olarak dünyanın en büyük milletleri olan Türk halkları ve Rus halkı her zaman sosyo-politik, kültürel ve edebi bağlara sahip olmuştur.

XIX yüzyılda bu ilişkilerin gelişmesinde Rusya'da doğu çalışmalarının kurucusu, Kazan ve St.Petersburg Üniversitelerinde profesör olan Türk-Azeri, Rusya'da Türk dillerinin, özellikle Türk-Azerbaycan dilinin ilk propagandacısı, genel olarak Doğu dillerinde uzmanlaşmıştır. Mirzamammadalı Gazim oğlu Kazım Bey'in özel bir rolü vardı. Rusça yazıp yayınlanan 1839 (Kazan), 1846 (Kazan) - "Türk Tatar Dili Genel Dilbilgisi", o dönemde Rus kamuoyu tarafından memnuniyetle karşılanmış ve Rusya'nın en yüksek ödülü olan Demidov Ödülü'ne iki kez layık görülmüştür.

Rusça yazıp yayınlanan 1839 (Kazan), 1846 (Kazan) - "Türk Tatar Dili Genel Dilbilgisi", o dönemde Rus kamuoyu tarafından çok beğenildi ve iki kez Rusya'nın en yüksek ödülü olan Demidov Ödülü'ne layık görüldü. Bu eser, 19. Yüzyılda Rus-Türk (Azerbaycan) halkları arasındaki edebi ve kültürel bağların güçlendirilmesinde önemli bir rol oynadı.

Yirminci yüzyılın ortalarından beri Rus-Türk (Azerbaycan) edebi ilişkileri özellikle kapsamlı ve kapsamlı olmuştur. Azerbaycan'ın Rus devletinin hakimiyetinde olduğu Sovyet döneminde, Azerbaycan-Türk ve Rusya ekonomik, siyasi ve kültürel ilişkilerinin yüksek düzeyde olduğu ve Rus kültürü ve Rus eğitim sisteminin özellikle Azerbaycan Türk halkının gelişimi üzerinde olumlu bir etkisi olmuştur. Bugün Rusya ve Türk (Azerbaycan) ekonomik ve kültürel bağları devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Rus-Türk, Yüzyıl, tarihsel, eğitim

ALTIN KÖPRÜ TÜRKÇE ÖĞRETİMİ DERS KİTABININ (B2 SEVİYESİ) ERDEMLER BAKIMINDAN İNCELENMESİ

CONSIDERATION OF GOLDEN BRIDGE TURKISH TEACHING TEXTBOOK (LEVEL B2) IN TERMS OF VIRTUES

Sibel BARCIN*

Özet

İnsanlar sabır, sadakat, saygı, sevgi gibi erdemleri deneyimleyebilmek için hayat boyu çeşitli yollardan geçerler. Erdemli insan olmak, erdemleri hayata dâhil etmek kimi zaman zor olabilmektedir. Ancak kitap, film gibi çeşitli araçlar bu süreci daha kolay hâle getirebilmektedir.

Ders kitapları öğrencinin bilişsel ve duyuşsal türde davranışlar geliştirmesine ve okuma metinleri yoluyla öğrencinin erdemli bir yaşam sürmesine katkı sağladığında öğretim daha güçlü olmaktadır.

Bu çalışmada, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Altın Köprü Türkçe Öğretimi Ders Kitabı (B2 Seviyesi) erdemler yönünden ele alınmış ve farkındalık oluşturmak istenmiştir. Bu kapsamda söz konusu ders kitabıyla ilgili bulgular doküman incelemesi yöntemiyle toplanmıştır. Çalışmanın içeriğine bakıldığında ders kitabında bilgelik, cesaret, insanlık, adalet, ölçülülük ve aşkınlık erdemlerinin bulunduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretimi, Türk soylular, Ders kitabı, Erdem.

Abstract

People go through various paths throughout their lives to experience virtues such as patience, loyalty, respect, and love. Sometimes it can be difficult to be a virtuous person and to include virtues in life. However, various tools such as books and movies can make this process easier.

Teaching can be more effective if textbooks help students develop their cognitive and emotional behavior and, through texts, teach them how to lead virtuous lives.

The study aims to research the reading texts in the Golden Bridge Turkish Teaching textbook (Level B2) in terms of virtues and raise awareness. In this context, the finds regarding textbooks were collected by document analysis. Considering the content of the research, it was determined that the textbook contains such virtues as wisdom, courage, humanity, justice, proportionality and transcendence.

Key words: Teaching Turkish, Turkic origin, Textbook, Virtue.

---

* Dr., Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi, sibel.barcin@manas.edu.kg

ALİ ŞİR NEVAİ'NİN ATASÖZLERİ VE VECİZELERDEN YARARLANMA MAHARETİ ALISHER NAVOI'S MASTERY OF USING WISDOVS

Bibish JO'RAYEVA*

Munisa NURULLAYEVA**

Öz

Büyük düşünür Alisher Nevaî'nin Mahbûbü'l-Kulûb fi'l-Ahlâk adlı eseri, sanatçının yaşam deneyimine dayanan paha biçilmez bir eserdir. Yazar, bu çalışma sayesinde insanları manevî olgunlaşmaya, mükemmel olmaya teşvik eder. Eserde ortaya atılan fikirler, konular ve sanatçının ifade etmek istediği fikirlerin güzel ifadesi dünya edebiyatının klasikleri arasındadır. Bu eserde atasözleri, vecizelerde kullandığından dolayı dilbilimimiz için de çok önemli bir araştırma kaynağıdır. Bu çalışmada yazarın Mahbûbü'l-Kulûb fi'l-Ahlâk'ta atasözleri ve vecizeler maharetle kullandığı örneklerle ortaya koyulmaktadır. Her atasözünde ve vecizede bir kültür, aydınlanma, ruhsal mükemmellik nefesi vardır. Eserde kullanılan atasözleri ve vecizeler halkımızca çok iyi bilinir ve sevilir. Mahbûbü'l-Kulûb fi'l-Ahlâk'ta hayattaki herhangi bir duruma ilişkin görüşler atasözleri aracılığıyla açık, anlaşılır, yalın ve akıcı bir dille ifade edilmiş ve dilimizin üst düzeyde olduğunu kanıtlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Ali Şir Nevaî, Mahbûbü'l-Kulûb fi'l-Ahlâk, atasözü.

Annotation:

The great thinker Alisher Navoi's "Mahbub ul-qulub" is an invaluable work created on the basis of the artist's life experience. Through this work, the writer encourages man to spiritual perfection, to be perfect "Mahbub ul-Qulub" is one of the classic works of our literature on eternity because of the ideas he put forward, the problems he posed, and the ideas he expressed. is also a source of research for. The reason is that it is one of the classics of our literature on eternity, and the author uses linguistic units, as well as proverbs, sayings, wise sayings, to express his views and opinions. In this article, the proverbs, parables, wise sayings used in Mahbub ul-Qulub, and examples of how the writer was able to use them skillfully, are explained. In every proverb and wisdom there is a breath of culture, enlightenment, spiritual perfection. The proverbs used in the play are known and popular among our people. Therefore, the work reaches the reader through very clear and concise examples. In the work of "Mahbub ul-qulub", opinions on any situation in life are expressed in clear, comprehensible, simple and fluent language through proverbs, and he was able to prove the high level of our language.

Keyword: Alisher Navoi, "Mahbub ul-qulub", proverb.

*Dr. Buhara Devlet Üniversitesi, jurayevbibish99@mail.ru

**Buhara Devlet Üniversitesi öğrencisi, axxxmedova@mail.ru

İSA HÜSEYNOV'UN ESERLERİNDE ORONİMLERİN LİNGVİSTİK ANALİZİ

LINGUISTIC ANALYSIS OF THE ORONYMS IN THE WORKS OF ISA HUSEYNOV

Aynura BAGİROVA*

Özet

Bildiğimiz gibi oronimler çeşitli relyöf formlarının özel isimleridir. Dağ, kaya, düz, orman, ova, bozkır vb. biçimlendirici sözlerin kaynakları farklıdır. Dağları, ovaları, ormanları, kayalıkları, bozkırları, kayaları, geçitleri, yamaçları, tepeleri, yaylaları, yükseltileri ve sırtları ifade eden kelimeler, her dilin apelyativ leksikasında özel bir katman oluşturur. Bu tür sözlerin karakteristik leksik-semantik özelliklerinden biri birbirlerine semantik geçişler yapmalarıdır.

Ünlü Azerbaycanlı yazarı İsa Hüseynov'un eserlerinde dağları, ormanları, vadileri, kayaları, geçitleri ve ovaları belirten pek çok oronimlerle karşılaşılır. "Mahşer" romanında Mahşar geçidi, "Köroğlunun Çen kalesi" hikayesinde Çenlibel, Çardaklı Çenlibel, "Kulluk" hikayesinde Hayestandağı, "Tütek sesi" povestinde Konaklı ormanı, Yanık dikdir, Karayazı ormanı, Eskipara ormanı, Karatepe, Dağdağanlı dağ, İnce geçidi, "Küp" hikayesinde Karayazı ormanı, Palıtlı vadisi, "Sır" hikayesinde Karayazı ormanı, "Cebheden mektup" hikayesinde Karayazı Türmen düzü, "Kayım kaya" hikayesinde Kayım kaya, Ak kaya, "Facia" povestinde Palıtlık, Kayım kaya, Aran düzü, "Kollu Koha" povestinde Simağ ormanı vb. Her oronim kendi etimolojisine sahiptir. Özetde bu oronimlerin bazılarının etimolojisi ve önlemi dikkata alınmıştır. Yazarın eserlerinin dilinde kullanılan oronimler, Azerbaycan halkının eski tarihini yansıtır. Bu oronimler, Azerbaycan dilinin arhaik leksik katmanını yaşatır ve mühafaza edir. Bu oronimlerden bazıları en eski türk kabilelerinin adlarını korur.

Bu oronimler halkın tarihi geçmişini, dilin en derin katmanlarını koruyan ve gelecek nesillere aktaran milli ve manevi hazinelerdir.

Anahtar kelimeler: oronimler, etimoloji, apelyativ leksika, etnonimler

As we know, oronyms are special names of various relief forms. The sources of formant oronyms as mountain, rock, plain, lowland, forest, steppe, etc. are different. The words denoting mountains, plains, forests, glades, steppes, rocks, gorges, slopes, hills, hills and hillocks form a special layer in the appeal layer of each language. One of the characteristic lexical-semantic features of this words is that they make semantic transitions to each other.

In the works of the famous Azerbaijani writer İsa Huseynov there are numerous oronyms pointing to mountains, forests, gorges, plateaus, rocks and plains. There are oronyms like Mahshar gorge in the novel of "Mahshar", Chanlibel, Chardakli in the story of "Koroglu's Chan fortress", Hayestandagi in the story of "Kulluk", Konakli forest, Yanik dikdir, Garayazi forest, Eskipara forest, Garatepe, Dagdaganli mountain, Inja gorge in the story of "The sound of trumpet", Garayazi forest, Palidlik valley in the story of "Kup", Garayazi forest in the story of "Mystery", the valley Garayazi- Turmen in the story of "Letter from Jabha" Gayim kaya, Ag kaya in the story of "Gayim kaya"; Palidlik, Gayim Kaya in the story of "Tragedy", Aran plain in the story of "Exile", Simag forest in the story of "Kollu kokha" and etc. Each oronym has its own etymology. The etymology and significance of some of these oronyms are considered in this summary.

.Oronyms used in the works of the writer reflect the ancient history of the Azerbaijani people. These oronyms live and protect the archaic lexical layer of the language in themselves. The oldest tribe names are saved in some parts of these oronyms. These oronyms are national and mental treasures saving the historical past of the nation and which deliver the deepest layers of the language to the future generations by keeping them in themselves.

Key words: oronyms, etymology, appellative vocabulary, ethnonyms.

* aynurebagirova8@gmail.com, Sumgait Devlet Universitesi

LƏNKƏRAN ŞİVƏLƏRİNDƏ İŞLƏNƏN RUS MƏNŞƏLİ SÖZLƏRİN FONETİK, LEKSİK VƏ MORFOLOJİ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Dr. Təranə NAĞİYEVA*

Məlumdur ki, dilin tarixən keçdiyi inkişaf prosesi nəticəsində bəzi sözlər istifadədən çıxaraq axraikləşdiyi—passiv fonda keçdiyi halda, digər bir qisim sözlər fonetik şəklini dəyişərək işlənmə hüququnu qoruyub saxlaya bilər. Tam fərqli istiqamətdə gedən digər bir proses isə dilə ictimai-siyasi formasiyaların bir-birini əvəzləməsi, baş verən tarixi hadisələrin təsiri, eləcə də həyatımızda, məişətimizdə gedən təkamül, elmi-texniki tərəqqi nəticəsində başqa dillərdən yeni sözlərin —neologizmlərin daxil olmasıdır. Lakin dilin zənginləşməsinin mühüm istiqamətlərindən biri olan alınma sözlərin dilə daxil olması və çoxluğu heç də dilin müstəqilliyini inkar etmir. Alınmaların bir qismi zamanla ya olduğu kimi, ya da müxtəlif şəkil dəyişmələrinə uğrayaraq, dilin öz daxili qanunlarına uyğun təhrif olunmaqla daxil olduğu dildə vətəndaşlıq hüququ qazanır. Dilalektlərdə bu proseslər oxşar şəkildə getməklə bərabər, rəngarəngliyi ilə də seçilir.

Lənkəran şivələrində işlənən rus dilindən alınma sözlərdən danışarkən iki məsələnin üzərində dayanmağı məqsədəuyğun hesab etdik: 1) sözlərdə fonetik dəyişkənliyin xüsusiyyətləri; 2) sözlərin morfoloji və leksik xüsusiyyətləri.

Birinci məsələ ilə bağlı qeyd olunmalı ən vacib məqamlardan biri alınma sözlərin böyük əksəriyyətinin fonetik tərkibinin şivələrə aid fonetik xüsusiyyətlərin tələbi ilə təhrif olunmasıdır. Bu qəbildən olan alınmalarda demək olar ki, dilimiz üçün xarakterik olan bütün fonetik hadisələrə bu və ya digər səviyyədə təsadüf olunur.

Səs artımı hadisəsi: Orsiyət, k'uruq ; səs düşümü hadisəsi: qənfet, qəloş, mərojna; səs əvəzlənməsi: ləmpə, şaqələt, kəroçi, şotqə, çaşqə, balinsə və s.

Lənkəran şivələrində işlənən rus dilindən alınma sözlər tərəfimizdən həm leksik, həm də morfoloji xüsusiyyətləri baxımından da araşdırılmışdır. İnsan adları: Vəlodyə, K'ətiyə, Nədiyə;

Geyim adları:pıləş, pəltə, pəltən, jəkət, yubqə, səpəşk'i, nəsqi və s.

Digər əsas nitq hissələrinə gəldikdə, Lənkəran şivələrində işlənən rus mənşəli alınma sözlər arasında çox az-az sayda sifətlər və feillər təsadüf olunduğu halda, say və zərf tamamilə işlənmir. Sifətlər içərisində rəng və xarici əlamət bildirən sifətlər üstünlük təşkil edir: *kərəşni / kərişnivi, rozvi, arənjivi, ək'uratni, levi, polni, k'asoy, ətdelni, pırosdo, piyənistə, əlk'əqol* və s.

Mürəkkəb feillərin birinci tərəfi alınma söz, ikinci tərəfi isə köməkçi feillərdən yaranır: *məşət eləməx' remunt eləməx', zəqəz eləməx' / zəqəz verməx' və s.*

Anahtar kəlmələr: diyalektoloji, ağız ifadələri, kəlimə hazinesi, ödənc kəlimələr, asimilasyon

Key words: dialectology, accent, lexicology, borrowed word, assimilation

---

* Azərbaycan Dövlət Pedagoji Universiteti E-pošta: terane.nagiyeva.79@mail.ru

YARATICININ KARAKTERİSTİK BECERİLERİ

THE CREATOR'S CHARACTERISTICS

IJODKORNING XARAKTER YARATISH MAHORATI

Oqila AHMADJONOVA*

Özet:

Bu makale, Askad Mukhtor'un "Dog'uluş", romanındaki karakter ve karakterlerin manevi dünyası arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları analiz ediyor. Askad Mukhtor, XX yüzyılın 40'lı yıllarında literatüre giren bir yazardır. Bu dönemin Sovyet politikasının dorukta olduğu ve kurgu dahil tüm alanlarda etkisi olduğu biliniyor. Dolayısıyla elinde kalemi olan her sanatçının görevi, öncelikle eserlerinde komünist ideolojiyi yüceltmek, onu kamuoyunda telkin etmekle görevliydi. Yine de toplumun renkli, çok yönlü yaşamını, çevresinde yaşanan her olayı ve toplumsal sorunları dikkatle gözlemleyen yazar, bir dizi canlı imge ve karakter örneği üzerinden onları belli bir fikre yönlendirir. Böyle bir çalışma, Dog'uluş, harika insan niteliklerini bünyesinde barındıran düzinelerce özverili bireyi içeriyor.

Annotation:

This article analyzes the commonalities and differences between the character and the spiritual world of the characters in Askad Mukhtor's novel Birth. Askad Mukhtor is a writer who entered the literature in the 40s of the XX century. It is known that this period was the period when the Soviet policy was at its peak and had an impact on all spheres, including fiction. Therefore, every artist with a pen in his hand had the task, first of all, to glorify the communist ideology in his works, to inculcate it in the public consciousness. Nevertheless, the writer, who carefully observes the colorful, multifaceted life of the society, every event that takes place around him, and the social problems, directs them to a certain idea through the example of a number of vivid images and characters. One such work, Birth, features dozens of selfless individuals who embodied great human qualities.

Annotatsiya:

Ushbu maqolada ijodkor Asqad Muxtorning "Tug'ilish" romanidagi obrazlarning xarakter va ruhiy dunyosining mushtarak va farqli jihatlari tahlilga tortiladi. Asqad Muxtor adabiyotga XX asrning 40-yillarida kirib kelgan ijodkor hisoblanadi. Ma'lumki, bu davr sho'ro siyosati ayni avj pallaga kirgan va har sohaga, jumladan badiiy adabiyotga ham o'z ta'sirini o'tkazgan davr edi. Shu bois qo'liga qalam tutgan har bir ijodkor oldida asarlarida, eng avvalo, kommunistik mafkurani ulug'lash, uni jamiyat ongiga chuqur singdirish vazifasi turar edi. Ammo shunga qaramay jamiyatning rang-barang, serqirra hayoti, atrofda kechayotgan har bir voqea-hodisa, ijtimoiy muammolarni sinchkovlik bilan kuzatgan yozuvchi, ularni bir qancha yorqin obraz va xarakterlar misolida ma'lum g'oyaga yo'naltirgan. Uning ana shunday asarlaridan biri "Tug'ilish" romanida ulkan insoniy fazilatlarini o'ziga singdirgan o'nlab fidoyi insonlar obrazlari yaratilgan.

Anahtar kelimeler: imaj, karakter, fikir, topluluk, lider, aşk

Key words and phrases: image, character, idea, community, leader, love

Tayanch so'z va iboralar: obraz, xarakter, g'oya, jamoa, tasvir, rahbar, muhabbat

---

* * Fergana devlet universiteti O'qituvchi, (O'zbekiston), e-mail: oqila@mail.ru

ORTA ASYA’NIN ULUSLAŞTIRILMASINDA KORENİZATSİYA (YERELLEŞTİRME) POLİTİKALARININ ETKİSİ

IN THE NATIONALIZATION OF CENTRAL ASIA THE EFFECT OF CORRENIZATION (LOCALİZATION) POLICIES

Saliha Gizem ÖNDER*

Özet:

1920-1930 yılları arasında Orta Asya’daki Rus dışı yerel ulusların dillerini konuşabilmeleri, kültürlerini yaşayabilmeleri ve kendi siyasal sistemlerini oluşturabilmeleri hakkını tanıyan Korenizatsiya politikası en basit haliyle yerelleştirme ve kökleştirme çalışmalarına karşılık gelmektedir. Sovyet yönetimiyle iyi ilişkiler kuran kendi ulusal elitleri tarafından yönetilen titüler milletler bu politika kapsamında kültürel alanlarda özgür bırakılmıştır. Politika özelinde Rus olmayan nüfusa ana dillerinde eğitim verilmesi, Rusçayı az bilen ya da hiç bilmeyen yerel halkın temsilcilerinin devlet organlarındaki yönetici pozisyonlarında yer alması, resmi yazışmaların yerel dilde yapılmaya başlanması, mevcut alfabelerin kademeli bir şekilde değiştirilmesi gibi faaliyetler sürdürülmüştür. Yerelleştirme ve milli kadroların oluşturulması sonucunda parti kadrolarının tabanının da kentten taşraya geçişi söz konusudur. Çarlık Rusya’sından kalan baskı unsurlarının neticesinde oluşan güvensizlik ortamının giderilmesi amaçlanıyor gibi görünse de etnik azınlıkların asimilasyonu ve uzun vadede bütün toplumun Sovyet kimliği altında anılması da hedeflenmiştir. Toplumda etnik duruşun giderek sertleşmesine sebep olan politika, ana yönetimin Rus olmayan bölgelerdeki hakimiyetini sarsacak yerel bir kuvveti de beraberinde getirmiş ve Stalin’in tekrardan Rusların önceliğini öngören uygulamaları hayata geçirmesine sebep olmuştur. Bu çalışmada Orta Asya’daki Sovyetleştirme/Ruslaştırma, etnik ve demografik yapının yeniden şekillendirilmesi, sekülerizasyon ve siyasal sınırların çizilmesi temelinde gerçekleştirilen uluslaştırılma faaliyetlerinde korenizatsiya politikalarının etki düzeyi araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Korenizatsiya, titüler millet, yerelleşme, uluslaştırma.

Abstract:

The Korenizatsiya policy, which recognized the right of non-Russian local nations in Central Asia to speak their language, to live their culture and to create their own political systems between 1920-1930, corresponds to the localization and rooting efforts in its simplest form. The titular nations led by their national elites, who had good relations with the Soviet administration, were freed in cultural spheres under this policy. In terms of policy, activities such as providing education in their mother tongue to the non-Russian population, involving representatives of local people with little or no knowledge of Russian in administrative positions in state organs, starting official correspondence in the local language, gradually changing the existing alphabets were continued. As a result of localization and the creation of national cadres, the base of the party cadres is also transferred from the city to the provinces. Although it seems that the aim is to eliminate the insecurity that emerged as a result of the oppression elements left over from Tsarist Russia, it is also aimed to assimilate ethnic minorities and to mention the whole society under the Soviet identity in the long term. The policy, which caused the ethnic stance in the society to gradually harden, brought with it a local force that would shake the dominance of the main administration in non-Russian regions and caused Stalin to implement the practices that envision the priority of the Russians again. In this study, the effect level of korenizatsiya policies in nationalization activities carried out on the basis of Sovietization / Russification, reshaping the ethnic and demographic structure, secularization and drawing political boundaries in Central Asia was investigated.

Key words: Korenizatsiya, titular nation, localization, nationalization.

---

*Doktora öğrencisi, Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet İdarecilik Akademisi, ondersalihagizem@gmail.com

MODERN ÖZBEK ŞİİRİNDE BABUR VE BABURIS İMAJININ İFADESİ

EXPRESSION OF BABUR AND BABURIS IMAGE IN MODERN ÖZBEK POETRY

Dilfuza TAJIBAEVA Pyxcopa TʻJLABOEBA*

Özet:

Makale Özbek şair Zahiriddin Muhammed Babur ve Baburilerin imajını incelemektedir.

Konunun açılışında Shavkat Rahmon ve Khurshid Davron'un şiirlerinden örnekler veriliyor ve analiz ediliyor.

Babürilerin ve Baburların yaşam tarzı, zengin edebi mirastan etkilenmeyen bir insan bulmak zordur. Özbek edebiyatında Babur'un hayatı ve eserleri ile ilgili birçok düz yazı ve şiir eseri yazılmıştır.

Yirminci yüzyılın Özbek edebiyatının en yetenekli temsilcilerinden biri olan Shavkat Rahmon, "Boburiylar" adlı şiirinde bu hanedanın insanlık tarihindeki rolünü ve önemini vurgulamaya çalıştı. Şair, Amudarya ile Syrdarya arasında yaşayan büyük atalarımızın başına gelen haksızlıkları, vatanlarını terk etme ve başka ülkelerde dolaşma özleminin acısını dile getirsin. Shavkat Rahmon milleti, halkı uyanık olmaya, bağımsız Özbekistan'ı, antik Turan'ı, toprağın huzurunu korumaya, iki nehir arasındaki boşluğu korumaya, herkese "üçüncü bir nehir gibi akmasını" söylemeye çağırıyor.

Nitekim kederli sesleri dünyanın derinliklerinden gelen büyüklerin hayalleri bugün gerçek olmuştur. Savaşlar ve çatışmalar bitti. Amir Timur, Babur, Cholpon, Abdulla Qodiri, Usmon Nasir gibi büyük insanlar milletten çıkmaya başladı. Shavkat Rahmon, bu kadar büyük insanların milletvekillerini korumanın, bugün onlara değer vermenin her vatandaşın insani görevi olduğunu vurguluyor.

Modern Özbek şiirinin en yetenekli temsilcilerinden biri olan Hurşid Davron'un "Ey kavmim, dilim, anavatanım" soneler dizisinde "Zahiriddin Muhammed Babur" adlı bir şiiri vardır. Babur, zekasıyla Hindistan'da Panipat ile savaşı kazandı. Ama kalbi arzıyla ağlıyor. Hindistan'da bir kral olmasına rağmen, ülkesinin işlerinde sıradan bir vatandaş olarak yaşadı. Ne yazık ki, toprak ana özlemi ona eşlik etti. Şiirde Bobur'un iç duyguları performans sözleriyle ifade edilir.

Anahtar Kelimeler: Edebî miras, Sembol, Söz seslendirme, şiir, Rubaiyat.

Summary:

The article examines the image of Uzbek poet Zahiriddin Muhammed Babur and Baburis.

In the opening of the subject, examples of the poems of Shavkat Rahmon and Khurshid Davron are given and analyzed.

It is difficult to find a person whose lifestyle of the Mughal and Mughal people is not influenced by the rich literary heritage.

Many prose and poetry works have been written about the life and works of Babur in Uzbek literature.

Shavkat Rahmon, one of the most talented representatives of Uzbek literature of the twentieth century, tried to emphasize the role and importance of this dynasty in human history in his poem "Boburiylar". May the poet express the injustices of our great ancestors living between Amudarya and Syrdarya, and the pain of their longing to leave their homeland and wander around other countries. The Shavkat Rahmon nation calls on the people to be vigilant, the independent Uzbekistan, the ancient Turan, to preserve the peace of the land, to protect the space between the two rivers, to tell everyone to "flow like a third river".

As a matter of fact, the dreams of the adults whose sad voices come from the depths of the world have come true today. Wars and conflicts are over. Great people like Amir Timur, Babur, Cholpon, Abdulla Qodiri, Usmon Nasir started to come out of the nation. Shavkat Rahmon emphasizes that it is the humanitarian duty of every citizen to protect the MPs of such great people and to care for them today.

One of the most talented representatives of modern Uzbek poetry, Hurşid Davron has a poem called "Zahiriddin Muhammed Babur" in the sonnets "O my tribe, my language, my homeland". Babur won the war with Panipat in India with his wits. But his heart aches with desire. Although he was a king in India, he lived as an ordinary citizen in the affairs of his country. Unfortunately, the longing for mother earth accompanied her. In the poem, Bobur's inner feelings are expressed in words of performance.

Keywords: Literary heritage, Symbol, Voice-over, Poem, Rubaiyat.

* Филология фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети, e-mail: binafsha-84@mail.ru

Kıdemli Öğretim Görevlisi, Özbek Edebiyatı Bölümü, NamEÜ, (PhD)

EXPRESSION OF CHARACTERS IN THE NOVELS OF KHUDOYBERDI TOKHTABOYEV

ХУДОЙБЕРДИ ТҶХТАБОЕВ РОМАНЛАРИДА ХАРАКТЕРЛАР ИФОДАСИ

Dilfuza TAJIBAEVA Рухсора ТҶЛАБОЕВА*

Аннотация:

Ўзбек болалар адабиётининг таниқли намоёндаларидан бири Худойберди Тўхтабоев ўз асарларида болалар характери, бола руҳий дунёсини ғоятда мукаммал ёритган ёзувчилардан ҳисобланади. Ёзувчи яратган қаҳрамонлар бетакрор хусусиятлари билан қўплаб китобхонлар қалбида яшаб келмоқда. Жумладан, унинг Ҳошимжон, Миробиддинхўжа, Орифжон, Акром қовунчи сингари қаҳрамонлари, айниқса, ёш китобхонларга аллақачон ёд бўлиб кетган. Сабаби, ушбу қаҳрамонлар характерининг эсда қолар даражада ёрқинлиги, қувноқлиги, болага хос беғубор ва соддадиллиги, айниқса, юморга, кулги, ҳазил-мўтойбага мойиллиги характер табиатини янада ёрқинлаштирган.

Ёзувчининг маҳорати, узоқ давом этган изланишлари, бола руҳиятини яхши ўргангани, болаларга бўлган муҳаббати – буларнинг барчаси унинг ғаройиб қаҳрамонларида бўй кўрсатди. Бу қаҳрамонларни бугунги кунда болалар характерининг намунаси сифатида бемалол кўрсатиш мумкин.

Ёзувчи ҳар бир асарда ўзи ва қаҳрамон руҳиятини намоён этади. Демак, қаҳрамонда ёзувчининг ўзлиги ҳам яшайди. Лекин бу – қаҳрамон айнан ёзувчининг ўзидир, деган хулосага олиб келмайди. Чунки айрим ўринларда қаҳрамон ёзувчидан узоқлашган ҳолда ҳаракат қилади. Биз бу ўринда қаҳрамоннинг ўзига хослигини кузатиш имконига эга бўламиз. Ҳошимжоннинг ўзига хослиги унинг тийиқсиз, қутилмаган гап-сўзларида кўриниб қолади. Бувиси тонгда намозга уйғотса, “Кеча ўқидик-ку, бугунам ўқиймизми?” дейиш, ёки Ёнғоқ қорига шоғирд тушиб, “Бировларга дам солгунча ўзингизга ҳам бир дам солиб олсангиз бўлмайдими?” – дея дилига келган сўзларни ҳеч иккиланмай шартта тилига чиқариш ҳамда буларнинг ҳаммасини завқ билан айтиб бериш фақат Ҳошимжонгагина хос бўлса керак.

Мақолада Худойберди Тўхтабоевнинг романлари қаҳрамонлари ўзига хос ифода тарзига эга эканлиги, бу характерларни тасвирлашда ёзувчи комизмдан самарали фойдалангани, характерлар табиатини юмор воситасида, қаҳрамоннинг ўзгалар билан мулоқоти жараёнида, ижтимоий муҳитнинг зиддиятлари орасида теран ифодалай олгани ёритиб берилган.

Калит сўзлар: болалар, характер, юмор, қаҳрамон, тасвир.

Abstract:

One of the well-known figures in Uzbek children's literature, Khudayberdi Tukhtabayev, is one of the writers who illuminates perfectly the character of children, the spiritual world of the child in his works. Heroes created by the writer live in the hearts of many readers with unique features. In particular, his heroes, such as Hoshimjon, Mirobiddinkhoja, Orifjon, Akrom – the melon seller have already been memorized especially by the young readers. The reason is that the brightness, cheerfulness of the character of these heroes to a memorable degree, the child-specific indifference and naivety, especially prone to humor, laughter, witticism additionally brightened the nature of the character.

The writer's professionalism, his long-termed researches, a good study of the child's psyche, his love for children – all these factors were depicted in his prodigious heroes. These heroes can be viewed as an example for the children's character today.

The writer portray himself and the spirit of the hero in each novel. So in the hero also lives the writer himself. But this – the hero does not lead to the conclusion that he is exactly the writer himself. Because in some places the hero acts differently from the writer. We will have the opportunity to observe the uniqueness of the hero in this place. The originality of Hoshimjon is detected by his unrestrained and unexpected talks. If the grandmother wakes up in the morning to pray, the response “We prayed yesterday, should we pray today as well?” or when the hero becomes the apprentice to the Yongok Qari, he says, “When you charm others, why you don't do it yourself?” – so saying such words immediately and sincerely without hesitation and later telling it with pleasure to someone else may be peculiar only to Hoshimjon.

The article highlights the fact that the heroes of the novels of Khudoyberdi Tokhtaboyev have a unique style of expression, the writer's effective use of comedy while describing these characters, describing the nature of the characters by humor, and the process of communication of the hero with other people, as well as objective expression within the contradictions of the social environment.

Key words: children, character, humor, hero, description.

* Филология фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети, e-mail: binafsha-84@mail.ru
Kıdemli Öğretim Görevlisi, Özbek Edebiyatı Bölümü, NamEÜ, (PhD)

OĞUZ GRUBU TÜRK DİLLERİNDE TÖREN LEKSİKOLOJİSİNİN ETNİK-PSİKOLOJİK ÖZELLİKLERİ

ETHNIC-PSYCHOLOGICAL FEATURES OF CEREMONIAL LEXICON IN OGHUZ GROUP TURKISH LANGUAGES

Musayeva İlahe İlham*

Etnik psikolojik özellikler, farklı etnik grupların üyelerinin etkileşimini ve davranışlarını düzenler. Bu aynı zamanda etnos üyeleri arasında öz farkındalık ve kültürel özellikler için hizmet eder. Her millet çeşitli tarihsel olayların süzgeçinden geçerek sahip olduğu psikolojik özellikler nedeniyle temelde diğer milletten farklıdır. Herhangi bir milletin etnik psikolojik özellikleri her şeyden önce kendi folkloru ve kurgu materyalleri temelinde somutlaştırılır. Etnokültürü temsil eden törensel kelime sözlüğünü etno-psikolojik açıdan incelerken, psikolojik faktörlerin halkın etno-kültürel yaşamını etkilediğine şahit oluyoruz. Bu bakış açısından tören leksikolojisini etnopsikoloji bir araştırma konusu olarak incelemek daha uygun olacaktır.

Etnik psikolojik özellikler sosyo-tarihsel koşullarda insan etkileşiminin bir sonucu olarak oluşur ve kişiliğin ruhsal gelişimine hizmet eder. Sonuç olarak nesilden-nesile aktarılır ve kendisini genel olarak etnos üyelerinin geleneklerinde, davranışlarında, karakterlerinde, dünya görüşlerinde, yaşam aktivitelerinde ve kültürel sisteminde gösterir. Dolayısıyla kişiliğin oluşumu öz farkındalık ve öz saygı, etnik bilinç düzeyi gibi sadece etnik sorunla değil, psikolojik faktörle de ilişkilidir. Bu nedenle milletler ve kültürleri arasında yeterince farklılık vardır.

Aynı kökene, aynı dil grubuna sahip etnogrupların bu tür kültürel özellikleri bile sosyal etkinin yönüne maddi yaşam koşullarına bağlı olarak temelde birbirinden farklıdır. Etnik psikolojik fikirlerin oluşumu halkın kültürel mirasının nitelikleri olan törenler, ritüeller, bayramlar, gelenekler, folklor gelenekleriyle doğrudan ilgilidir. Tarihin kadim zamanlarını bünyesinde barındıran düğün töreni farklı aşamalardan oluşan bir süreç olduğu için her aşamanın geleneklerine göre terminolojik birimler oluşturmuştur. Bu nedenle toplumun temeli olan tören leksikolojisinin akademik çalışması Türk halklarının tarihi ve kültürünü incelemeye hizmet etmektedir.

Anahtar kelimeler: türk, tören, etnopsikoloji, kelime bilgisi, folklor.

Abstract: Ethnic psychological characteristics regulate the interaction and behavior of members of different ethnic groups. This also serves for self-awareness and cultural features among the members of the ethnos. Every nation is fundamentally different from the others due to the psychological features it possesses through the filter of various historical events. The set of ethnic and psychological features of any nation is materialized, first of all, on the basis of the folklore and fiction materials of that nation. When we study the ceremonial lexicon representing ethnoculture from the ethno-psychological point of view, we see that psychological factors have a direct impact on the ethno-cultural life of the people. From this point of view, it would be more expedient to study the lexicon of ceremonies as an object of research in ethnopsychology.

Ethnic psychological features are formed as a result of human interaction in socio-historical conditions and serve the spiritual development and improvement of personality. As a result, it is passed down from generation to generation and manifests itself in the traditions, behavior, character, worldview, life activities and cultural system of ethnos members in general. Thus, the formation of personality, self-awareness and self-esteem, the level of ethnic consciousness are directly related not only to the ethnic issue, but also to psychological factors. For this reason, there are enough differences between nations and their cultures. Even such cultural features of ethnogroups with the same roots, the same language group, the directions of social influence, depending on the conditions of material life, are fundamentally different from each other. The formation of ethnic psychological ideas is directly related to the ceremonies, rituals, holidays, customs, folklore traditions that are attributes of the cultural heritage of the people. For this reason, the academic analysis of the ceremonial lexicon, which is the basis of society, serves to study the history and culture of the Turkish peoples.

Keywords: Turkish, ceremonial, ethnopsychology, vocabulary, folklore, ritual

MATNNI MORFOLOGİK TAHRİR QILISH DASTURINING LINGVISTİK MODULI

LINGUISTIC MODULE OF TEXT MORPHOLOGICAL EDITING PROGRAM

Abdurahmanova Sayyora*

---

* Ph.D student of Azerbaijan National Academy of Sciences, musayevailahe987@gmail.com

* Ali Şir Nevaî Taşkent Devlet Özbek Dili ve Edebiyatı Üniversitesi öğretim görevlisi, happiness9630@mail.ru

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

Özet: Bu makale, Özbekçe metinleri düzenlemek için dil modülünü açıklamaktadır. Bu süreç, dünya dillerindeki en açık dört grup olan isimlerin, fiillerin, sıfatların ve formların isimleriyle gösterilmiştir. Ayrıca fiillerin yapılarına göre gruplandırılmasıyla da ilgilenir. Otomatik düzenlemenin kapsamı sınırlıdır, yani herhangi bir metin için otomatik düzenleme mümkün değildir. Çünkü her sanatçı, dünya görüşü ve tarzına göre kendi metnini yaratır. Otomatik düzenleme yazılımı, resmi ofislerde, bilimsel ve teknik kurumlarda, özellikle resmi, bilimsel ve teknik metinleri düzenlemek için kullanılabilir. Ayrıca makale, 5 ciltlik "Özbekçe Açıklayıcı Sözlüğü" nü "Özbek edebi dilinin elektronik sözlüğüne" dönüştürmek için bilgisayarda Özbek dilinin elektronik sözlüğünü içermelidir. Bu durumda, 5 ciltlik açıklamalı sözlükteki sözcükler bilimsel, resmi ve gazetecilik üslubu ile karakterize edilir, modern örneklerle zenginleştirilir ve mükemmel bir elektronik açıklamalı sözlüğe dönüştürülür. Makalede açıklanan Sözdizimsel Baskı, ana amacın (ilk adımda) kelimelerin birbiriyle ilişkisinin normlarını hesaba katmak olduğunu belirtir. Bir kelimenin birkaç kelimenin dilbilgisel biçimine karşılık gelebilmesi. Bu durumda daktiloya kelimeleri farklılaştırmak için bu tür kelimelerin bir varyantının gösterilmesi ve daktilonun karşılık gelen kelimelerden seçilmesi yönünde öneriler olduğu görülmektedir. Bu sürecin sadece sözdizimsel olarak değil morfolojik olarak da gözlemlenebileceği belirtilmektedir. Yani, bir kelime yanlış yazıldığında, daktiloya aralarından seçim yapabileceği bir kelime seçeneği verilir. Yazar, sözdizimsel düzenlemenin temel amacının kelimelerin birbirine bağlanma normlarını hesaba katmak olduğunu savunuyor. Metinlerin gramer analizi, bilgisayara girilen metindeki cümlelerin gramer yapısını kontrol etmek için de bir temel sağlar. Bunu yapmak için programa cümle kombinasyonlarını girin. Cümle yapısı kombinasyonlara uymuyorsa, program bunu bir hata olarak değerlendirecek ve kullanıcıyı bilgilendirecektir.

Anahtar Kelimeler: otomatik düzenleme, morfolojik temel, kapalı sınıf, açık sınıf, nesnesiz hareket, yatay eylem fiilleri, dikey fiiller, bir eşanlamlılar matrisi oluşturmak.

Abstract: This article describes the linguistic module for editing texts in Uzbek. This process is illustrated by the names of nouns, verbs, adjectives, and forms, which are the four most open groups in the world's languages. It also deals with the grouping of verbs according to their structure. The scope of auto-editing is limited, meaning auto-editing is not possible for any text. Because every creative creates his own text according to his worldview and style. Automatic editing software can be used in official offices, scientific and technical institutions, especially to edit official, scientific and technical texts. In addition, the article should include an electronic dictionary of the Uzbek language on the computer in order to convert the 5-volume "Explanatory Dictionary of Uzbek" into an "electronic dictionary of the Uzbek literary language". In this case, the words in the 5-volume annotated dictionary are characterized by a scientific, formal and journalistic style, enriched with modern examples and transformed into a perfect electronic annotated dictionary. Syntactic Edition described in the article states that the main goal (in the first step) is to take into account the norms of the relationship of words to each other. A word can correspond to the grammatical form of several words. In this case, it appears that there are suggestions for the typewriter to show a variant of such words to differentiate the words, and for the typewriter to select from the corresponding words. It is stated that this process can be observed not only syntactically but also morphologically. So when a word is misspelled, the typist is given a choice of words to choose from. The author argues that the main purpose of syntactic organization is to take into account the norms of linking words. The grammatical analysis of texts also provides a basis for checking the grammatical structure of the sentence in the text entered into the computer. To do this, enter the combinations of sentences into the program. If the sentence structure does not match the combinations, the program will consider this as an error and inform the user.

Key words: automatic editing, morphological basis, open group, closed group, objectless movement verbs, horizontal action verbs, vertical verbs, constructing a matrix of homonyms.

ҚИССАДА ПЕЙЗАЖ ИФОДАСИ

LANDSCAPE EXPRESSION IN THE STORY

Расулова Умида Йўлдош қизи*

Аннотация: Қисса жанрида воқеликни теран таҳлил қилиш, инсон руҳиятининг тубсиз ва қоронғу пучмоқларига назар ташлаш, ҳаёт моҳиятини англатишга эътибор ортгани аниқланади. Қисса жанри табиатини кўзатар эканмиз, унда образлар кўп қирралиги, конфликт ўткирлиги, психологик таҳлил чуқурлиги, бадиий-тасвирий воситаларнинг хилма-хиллиги, мавзулар ранг-баранглиги кўзга ташланади. Бу ишда замонавий қиссалардаги пейзаж тасвири ёритилади.

Resume The deals with the problem of the increasing emphasis on the genre of the tales, a deeper analysis of reality, a look at the deep and dark pits of the human soul, and the essence of life. When we research the nature of the genre of tales, we can observe the versatility of images, the intensity of conflict, the depth of psychological analysis, the diversity of artistic and visual means, and the diversity of themes. This work describes the landscape in modern stories

Калит сўзлар: қисса, жанр, поэтика, табиат, маъно

Key words: story, genre, poetics, nature, meaning

---

* Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети, филология фанлари доктори, доцент   Электрон манзил: umida.rasulova77@mail.ru; телефон рақами: 93 5405848

UMBERTO ECO'NUN "GÜLÜN ADI" ROMANINDA ŞEYTAN İMAJININ SANATSAL ALGISI THE ARTISTIC PERCEPTION OF THE DEVIL IMAGE IN UMBERTO ECO'S "THE NAME OF THE ROSE"

Sevinc Hamzayeva*

Modern kültürde önemli ve öncü bir gelenek haline gelen postmodernizm, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gelişmeye başlasa da, 1980'lerde Batı Avrupa literatüründe tam olarak onaylandı. Akımın teorik temelleri J.Derrida, Y.Kristevoy, J.Deloze, M. Foucault ve diğerlerinin eserlerinde yansıtıldı. İtalyan yazar, filozof, tarihçi ve edebiyat eleştirmeni Umberto Eco'nun çalışmaları da aynı ilgiyi çekiyor. Makalede, yazarın dünyaca ünlü "Gülün Adı" adlı eseri araştırılıyor. Eser, felsefi, psikolojik ve sanatsal içeriğiyle dikkat çekiyor. Bu, gelişmeye yeni başlayan ve giderek baskın akım haline gelen postmodernizmin krestomatisi ile karşılaştırılabilir. Romanda ana noktalardan biri - insanlığın ruhen çektiği şeytani veba ve insan kalbinin şeytan tarafından tahakküm altına alınmasının sanatsal algısı sorunu analiz edilir. Eserin ana temasını ilk sayfadan sonuna kadar okuyucuyu gergin tutan bir dedektif içeriği içerir. Yazar, genç Benedictine keşişi Adson ve Fransiskan keşiş Wilhelm Baskerville'in İtalya'nın büyük şehirlerine ve manastırlarına ziyaretinden ve bir manastırda meydana gelen ölümden bahsediyor. Postmodernist kaleme bağlı kalarak Umberto Eco, bir kilise veya manastırın duvarları içinde bile var olabilecek iblisin doğasını ortaya çıkarmaya çalışıyor. Tarif ettiği şeytan, insanın çökmüş manevi dünyasının bir tezahürüdür. İblisin tanımı, farklı yazarların eserlerinde farklı ampullerde verilmiştir. Çalışmamızda şeytanlaştırılmış karakterler ana edebi kahramanlar haline geliyor. "Gülün Adı" romanı, içeriğinde aynı böyle bir yük taşır. Araştırmamız tarihsel karşılaştırmalı yönetime dayanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Umberto Eco, postmodernizm, "Gülün Adı", şeytan

Although postmodernism, which has become a major and leading tradition in modern culture, began to develop after the Second World War, it was fully confirmed in Western European literature in the 1980s. The theoretical foundations of the movement are reflected in the works of J. Derrida, Y.Kristevoy, J. Delozo, M. Foucault and others. The work of Italian writer, philosopher, historian and literary critic Umberto Eco draws the attention in the same plane. In the article the author's world-famous work "The Name of the Rose" is explored. The work attracts attention with its philosophical, psychological and artistic content. This can be compared to the chrestomathy of postmodernism, which has just begun to develop and is becoming an increasingly dominant trend. In the article the evil plague that humanity suffers spiritually and the problem of artistic perception of the domination of the devil in the human heart is analyzed. The main plot line of the work consists of a detective fable that keeps the reader stressful from the first page to the end. The author tells about the visit of the young Benedictine monk Adson and the Franciscan monk Wilhelm Baskerville to Italy's major cities and abbeys, and the death that occurred in a abbey. Adhering to the postmodernist pen, Umberto Eco tries to reveal the nature of the demon that can exist even within the walls of a church or monastery. The devil he describes is a manifestation of the collapsed spiritual world of man. The description of the demon is given in different ampoules in the works of different writers. In our study, demonized characters become the main literary heroes. The novel "The Name of the Rose" carries namely such a burden in its content. Our research is based on the historical comparative method.

Key words: Umberto Eco, postmodernism, "The Name of the Rose", devil

---

* Azerbaycan, Sumqayıt şəhri Sumqayıt Devlet Universiteti vev77@gmail.com

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

ESKİ AZERBAIJAN TARİHİNİ SAHTELEŞTİREREK KENDİLERİNE TARİH YAPAN ERMENİLER

ARMENIANS WHO FALSIFIED THE HISTORY OF ANCIENT AZERBAIJAN AND CREATED THEIR OWN HISTORY

Kemal ELEKBEROVA*

Özet:

Düşman dediğin mertse işin daha kolay olur. Yüz yüze, diş dişe savaşsın. Yensen de yenilsen de adam gibi düşman bulursun karşında. Oysa biz – Azerbaycan Türkleri ne yazık ki düşman konusunda hiç şanslı değiliz. Düşmanımız tarihi sahteleştirme konusunda uzmanlaşmış. Hatta işgal etmiş olduğu Kelbecer ilinde bırakıp kaçtıkları atölyede üzerine haç oyarak yaptıkları taşlara asit dökerek eski görünümünü veriyorlarmış. Daha sonra bu taşları Azerbaycan coğrafyasında yaşamış Albanların kilise ve manastırlarına monte ederek onların kadim Ermenistan'a ait olduğunu iddia ediyorlar.

Ermenilerin bize karşı yaptıkları ilk ve son sahtekârlıklar bu değil ne yazık ki... Bu coğrafyaya sonradan gelen Ermeniler Azerbaycan Türklerinin tarihi topraklarına sahiplenmişler. İşte bu bildiriye yazmakta amacımız sizlere düşmanları deşifre etmektir.

Sovyet Rus ordusunun yardımıyla Karabağ ve çevre illerini işgal eden Ermeni teröristleri Sovyet rejiminin kardeşlik tasladığı dönemlerde bile ince elemiş, sıkı dokumuşlar. Onlar hep şimdiki Ermenistan ve Karabağ'daki Türk izlerini yok etmeğe çalışmışlar. 1990'lı işgalden hemen sonra işe koyulan Ermeniler bu coğrafyada yaşamış Hristiyan Türkleri Eski Alban anıtlarını Ermenileştirmeye başladılar. Nitekim ski tarihi, medeniyeti ve anıtlarıyla her zaman dünya tarihçilerinin dikkatini çeken Kafkasya Albanya'sı Hristiyanlığın dünya üzerinde yayıldığı ilk ülkeler sırasındadır. Tarihi kaynaklara göre MS 1.yüzyılda bu topraklara Kudüs ve Suriye Hristiyan misyonerlerinin gelişi burada ilk Hristiyan toplumlarının kurulmasında neden oldu.

Tarihi belgelerde Azerbaycan halkının atalarının eski dönemlerde Hristiyan oldukları ve doğal olarak da Oğuz illerinde, tarihi Alban-Azerbaycan topraklarında adları bugüne kadar korunan veng-mabet, kilise ve manastırlarda ibadet ettikleri belirtilmektedir.

Kendilerini bu coğrafyanın yerlisi sanan Ermeniler babası Halep'ten gelme, kendisiyse 14 Haziran 1712 yılında Gürcistan Tiflis'te doğmuş, şiirlerini genelde Gürcü ve Azerbaycan Türkçesiyle yazmış Sayat Nova dışında burada yaşamış hiçbir şair adını örnek veremiyorlar.

Anahtar kelimeler: Ermeniler, işgal, Qafqaz Albaniyası

Abstract:

If your enemy is brave, it will be easier for you to fight him. You will fight face to face, tooth and nail. Even if you win or lose, you will face a brave enemy. Unfortunately, we - the Azerbaijani Turks, have a bad luck with the enemy. Our enemy specializes in falsifying the history. Even in the workshops that the Armenians left in the city of Kalbajar, which they had occupied, and then ran away leaving everything there, they carved crosses on the stones and then poured acid on them, giving them so called 'old appearance.' Then these stones were taken to the ancient Albanian churches and monasteries, and they claimed that all these stones belonged to ancient Armenia. The Albanians lived in the Azerbaijan territories for ages.

Unfortunately, this is not the first and the last machination committed by the Armenians against us... The Armenians, who came to this geography, later occupied the historical lands of the Azerbaijani Turks. Our goal in writing this statement is to decipher and show the real face of our enemy.

The Armenian terrorists, who seized Karabakh and adjacent regions with the help of the Soviet Russian army, even during the years when the Soviet power promoted fraternity, worked carefully planning everything in this direction. They have always tried to destroy the Turkish traces in modern Armenia and Karabakh.

After the occupation of 1990, the Armenians immediately got to work and began to armenianize the ancient Albanian monuments, which were Christian Turks living in this geography. In fact, Caucasian Albania, which has always been the focus of attention of world historians with its history, civilization and monuments, is one of the first countries in the world where Christianity spread. According to historical sources, the arrival of Jerusalem and the Syrian Christian missionaries to these lands in the 1st century AD led to the creation of the first Christian societies there.

In historical sources, it is indicated that the ancestors of the Azerbaijani people in ancient times were Christians and, certainly, they worshiped in Veng temples, churches and monasteries in the Oghuz provinces, historical Albanian-Azerbaijani lands, whose names have survived to this day.

Armenians who consider themselves to be from this geography cannot cite as an example a single poet who lived there, except Sayat-Nova, whose father is from Aleppo and who was born in Tbilisi, Georgia, on June 14, 1712, wrote his poems in Georgian and Azerbaijani Turkish Languages.

Key words: the Armenians, occupation, Caucasian Albania

AZERBAIJAN DİLİNDE İYİLİK SÖZLÜĞÜNÜN ANLAM ALANI

SEMANTIC FIELD LEXEM "XEYİR" IN AZERBAIJAN LANGUAGE

Matanat MAHARRAMOVA*

Özet:

* DR. Bakü Avrasya Üniversitesi, kamakemale@gmail.com

* Azerbaijan, Sumgayit city, 43rd block, Sumgayit State University-mail: meherremova79@inbox.ru

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

Azerbaycan dilinde iyilik, iyilik (kâr) sözlüğü hem iç düşünce hem de felsefi düşünce açısından son derece önemli bir yere sahiptir. Azerbaycan halkının kitlesel düşüncesinde "iyi (iyilik)" kavramı ve buna bağlı olarak "iyilik" kelimesinin merkezi konumlardan birini işgal ettiği söylenebilir. Popüler düşüncedeki yeri ve önemi nedeniyle sadece yaşam ve ölüm gibi önemli sözcükler ve bunların arkasındaki kavramlar karşılaştırılabilir.

Azerbaycan dilinin (EDAL) açıklayıcı sözlüğü, iyilik (iyilik) sözlüğünün Arapça kökenli olduğunu belirtir [1, 2, 434]. Arapça kökenli kelimelerin çoğu Azerbaycan diline Guran'dan (Kuran) geldi. Kutsal bağlamın kelimelerin içeriğini belirlediği varsayılabilir. Durum böyleyse, Arap edinimlerinin çoğu derin felsefi ve manevi anlamlara sahip olmalıdır. EDAL, "iyi" (iyilik) kelimesinden yalnızca iki anlam gösterir ve hiçbir anlamın derin bir felsefi veya dini anlamı yoktur. Sözcük biriminin temel terimsel anlamı "fayda, kar" olarak tanımlanır [1, 2, 434].

Anlamı oldukça spesifik ve "iyi", "büyüme", "edinim" vb. Üzerine temellenmiştir. bunun gibi şiirler oluşturur. Yani "iyi" kelimesinin felsefi anlamı burada duyulmuyor. Örneğin, eski Azerbaycanlılar bu kavramı ateşe tapınma bağlamında daha derin ve daha soyut bir bağlamda anladılar. Sözcükbirimin ikinci anlamı EDAL'da "iyilik, iyi iş" olarak açıklanmaktadır. Sözlük birinci anlamın bir örneğini verirken, ikinci anlam açıklama olmadan kalır. Tek bir tanımla verilen ve aynı köke sahip bu iki ifadenin tam olarak örtüşmediğini düşünüyoruz. Örneğin, "iyilik" ile "iyi iş" arasında anlamsal ve mantıksal bir fark vardır. Bu arada, sözcük biriminin anlamı net değildir ve bağlamdan çıkarılamaz. Yani anlamı bir sözcükbirimi değişmezi olarak belirtmez. Bağlam ve konuşma (eylem ve durum) ile olan bağlantı anlamı somutlaştırır ve aslında anlamı ortaya çıkarır. Örneğin, "iyi iş" zorunlu olarak ahlakla ve dolayısıyla felsefi anlamda iyilikle ilişkilendirilir. İyilik kendini yalnızca belirli bir durumda gösterir. "İyilik" kavramı genellikle sadece göreceli bir özelliktedir. Buna karşılık, "iyi iş" kavramı mutlak ve derin bir felsefi anlamı vardır.

Dolayısıyla, Azerbaycan dilinde "iyi" (iyilik) kavramı yaygın bir şekilde anlaşılmaktadır, ancak kamuoyunda esas olarak iki yönde anlaşılmaktadır. Bunlardan biri "gelir" anlamıyla ilgili, ikincisi "evlilik" ve "evlilik" törenleri ile ilgili. Azeriler iyi iş dediklerinde, genellikle evlilik demek oluyordur.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan dili, sözcük birimi, sistem, anlamsal alan, sistem ilişkileri

Abstract:

The lexeme of *good, goodness (profit)* has an extremely important place in the Azerbaijani language, both in terms of domestic thinking and philosophical thinking. It can be said that the concept of "*good (goodness)*" and, accordingly, the word "*good (goodness)*" occupy one of the central positions in the mass thinking of the Azerbaijani people. Due to its place and importance in popular thought, only important lexemes such as *life* and *death* and the concepts behind them can be compared.

The explanatory dictionary of the Azerbaijani language (EDAL) states that the lexeme of *good (goodness)* is an Arabic origin [1, 2, 434]. Most of the words of Arabic origin came to the Azerbaijani language from the Guran (Koran). It can be assumed that the sacred context determines the content of the words. If this is the case, then most of the Arabic acquisitions must have deep philosophical and spiritual meanings. EDAL shows only two meanings the word "*good (goodness)*", and none of the meanings have a deep philosophical or religious meaning. The main nominative meaning of the lexeme is defined as "benefit, profit" [1, 2, 434].

The meaning is quite specific and is based on "good", "growth", "acquisition" and so on. it forms seems like this. That is, the philosophical meaning of the word "good" is not heard here. For example, the ancient Azerbaijanis understood this concept in a deeper and more abstract context in the context of fire-worship. The second meaning of the lexeme is explained in EDAL as "goodness, good work". The dictionary gives an example of the first meaning, while the second meaning remains without illustration. We think, these two expressions, given in a single definition and having the same root, do not correspond exactly. For example, there is a semantic and logical difference between "goodness" and "good work." In the meantime, the meaning of the lexeme is not clear and cannot be taken out of context. That is, it does not specify the meaning as a lexeme invariant. The connection with context and speech (action and con-situation) concretizes the meaning and, in fact, reveals the meaning. For example, "good work" is necessarily associated with morality and thus with goodness in a philosophical sense. Goodness manifests itself only in a specific situation. The concept of "goodness" is generally only in relative characteristic. In contrast, the concept of "good work" is absolute and has a deep philosophical meaning.

So, the concept of "*good (goodness)*" is widely realized in the Azerbaijani language, but in public thinking it is understood mainly in two directions. One of them is related to the semantics of "income", the second is related to the "marriage" and "marriage" ceremonies. When Azerbaijanis say *good work*, they often mean a marriage.

Keywords: Azerbaijani language, lexeme, system, semantic field, system relations

PHRASEOLOGICAL UNITS AND THEIR TRANSLATION PROBLEMS

DEYİMSSEL BİRİMLER VE ÇEVİRİ PROBLEMLERİ

Shola YUNUSOVA*

Abstract:

Phraseological units occupy a considerable place in many languages. They reflect culture, customs, history of many nationalities, mentality of a definite nation and have a great role in human communication. They produce a considerable expressive effect, affect the reader's emotion. Phraseological units in the modern English language have always been a subject of research at all times in linguistics. The classification of Phraseological units is based on classical scientific classifications and on the basis of the essential features of contemporary English.

The problem of understanding the meaning of a phraseological unit is linked with a possibility of increasing our knowledge about the world diachronically. It is necessary to underline the importance of phraseological studies as it demonstrates the interrelation between the language and the society. Defining phraseological units in the text and to find equivalents during the translation process are not easy. Translating a phraseological unit depends on several factors: different combinability of words, homonymy, synonymy and polysemy of phraseological units. Difficulties in translation of phraseological units start with their recognition in the text. The first and the main condition is to be able to recognize phraseological units in the text. The second condition in the process of recognition of phraseological units consists of the skill of analyses of the language functions. An interpreter could face a problem of national-cultural difference between similar phraseological units in both different languages. Also the problems could appear because of the resemblance of phraseological units, which have different meanings. Translators sometimes confuse the parts of phraseological units, so we need to be more attentive to them.

Knowing phraseological units enriches our vocabulary and helps us to realize figurative system of English and broadens our lingua-cultural competence. It is useful to investigate the phraseological units of different languages for the purpose of studying the various stages of the historical development of the people's thinking, researching the reasons of the lexical-semantic similarity. The analysis of phraseological units shows that the development of phraseology depends on the environment, reality, material and spiritual life.

Key words: Phraseological units, human communication, interrelation, skill, an interpreter, lingua-cultural competence.

Özet:

DeyimSEL birimler bir çok dillerde önemli bir yere sahiptir. Onlar birçok milletin kültürünü, geleneklerini, tarihini, belirli bir zihniyetini yansıtır ve insanlar arası iletişimde büyük rol oynarlar. Aynı zamanda, önemli bir ifade etkisi yaratarak okuyucunun duygularını etkilerler. Modern İngiliz dilindeki deyimSEL birimler dilbilimde her zaman bir araştırma konusu olmuştur. DeyimSEL birimlerin sınıflandırılması klasik bilimsel sınıflandırmalara ve çağdaş İngilizcenin temel özelliklerine dayanmaktadır. Bir deyimSEL birimin anlamını anlama sorunu, dünya hakkındaki bilgimizi artzamanlı olarak artırma olasılığı ile bağlantılıdır. Dil ve toplum arasındaki karşılıklı ilişkiyi gösterdiği için, ifade bilimi çalışmalarının önemini altını çizmek gerekir.

Metinde deyimSEL birimlerini tanımlamak ve çeviri sürecinde karşılıklarını bulmak kolay değildir. Bir deyimSEL birimini çevirmek birkaç faktöre bağlıdır: kelimelerin farklı birleşimleri, homonim ve eşanlamlılık, deyimSEL birimlerinin çok anlamlılığı. DeyimSEL birimlerinin çevrilmesindeki zorluklar metinde tanınmalarıyla başlar. Birinci ve temel koşul metindeki deyimSEL birimlerini tanıya bilmektir. DeyimSEL birimlerinin tanınması sürecindeki ikinci koşul dil işlevlerini analiz etme becerisidir.

Tercüman, her iki farklı dildeki benzer deyimSEL birimleri arasındaki ulusal-kültürel farklılık sorunuyla karşılaşa bilir. Ayrıca farklı anlamlara sahip olan deyimSEL birimlerinin benzerliğinden dolayı sorunlar ortaya çıkabilir. Çevirmenler bazen deyimSEL birimlerinin bölümlerini karıştırır, bu yüzden onlara daha özen göstermemiz gerekir. DeyimSEL birimlerini bilmek kelime dağarcığımızı zenginleştirir ve mecazi İngiliz sistemini gerçekleştirmemize yardımcı olur ve dil-kültürel yeterliliğimizi genişletir. İnsanların düşüncesinin tarihsel gelişiminin çeşitli aşamalarını incelemek, sözcüksel-anlamsal benzerliğin nedenlerini araştırmak amacıyla farklı dillerin ifade birimlerini araştırmak yararlıdır. DeyimSEL birimlerinin analizi deyim biliminin gelişiminin çevreye, gerçekliğe, insanların maddi ve manevi yaşamına bağlı olduğunu gösterir.

Anahtar kelimeler: DeyimSEL birimler, insan iletişimi, karşılıklı ilişki, beceri, tercüman, lingua-kültürel yeterlilik.

Актуальность развития домашнего обучения детей

Джафарова Набат Бейдулла кызы†

Abstract. This article is about home schooling. The article will be interesting for both teachers and parents. The main provisions of the term "home schooling" were highlighted in this article, positive and negative traits were identified, as well as possible difficulties.

* Azerbaijan, Sumqayıt Şehri, 43 blok, Sumqayıt Devlet Universitesi, e-mail: yunusovashole@gmail.com

† Доктор педагогических наук Азербайджанский Государственный Педагогический Университет e-mail: cafarova_nabat@mail.ru

Ключевые слова: домашнее обучение, семейное обучение, педагогика

Key words: home schooling, family education, education

Во все времена люди задумывались об образовании своих детей. Важность данной темы заключается в возникших социальных трудностях, таких как переполненные классы, недостаток кадров в школах, трудностях для детей следовать шаблонам в процессе обучения. Поэтому, родители хотят создать для своих детей более комфортную психологическую обстановку и поддержать в детях желание учиться и познавать мир. До конца не решенными остаются проблемы создания необходимой для дистанционного образования обстановки, мотивации детей к занятиям в условиях удаленного образования и социализация детей в процессе этого обучения. Актуальность развития домашнего обучения детей, особенно обусловлена современным положением общества в период пандемии, распространения нового вида коронавируса COVID-19, в период резкого и всеобщего перехода на дистанционную форму обучения в условиях карантина и вынужденной самоизоляции граждан. Основная задача сообщения – изучить, что такое домашнее обучение. Так же какие возможные трудности могут возникнуть у родителей, которые решили перейти на домашнее обучение, и как их избежать. В некоторых школах порою насчитывается более 46 человек в классе [Электронный ресурс] // <http://www.yugopolis.ru/news/v-sochikolichestvo-uchenikov-dostigaet-46-people>. По этой причине родители будущих первоклассников, и не только их уже сейчас, стали задумываться о домашнем обучении. Поэтому, нами была поставлена цель изучить вопрос домашнего обучения более подробно, так как в нашей республике этот вид обучения еще не так сильно распространен по сравнению с другими странами.

Несомненно, что домашнее образование обеспечивает учет индивидуальных образовательных и духовных потребностей ребенка. И чтобы содействовать этому, все, кто причастен к домашнему образованию, должны иметь соответствующие научные данные и основанные на них методические рекомендации по осуществлению обучения ребенка в домашних условиях. Такую возможность откроют полученные результаты научного исследования домашнего образования и его влияния на личность ребенка [Актуальность развития домашнего обучения [Электронный ресурс] детей <https://www.google.com/search>].

M. SÜLEYMANLI'NIN ROMANLARINDA SOSYO-POLİTİK MESELELERİN SANATSAL İFADESİ

ARTISTIC EXPRESSION OF SOCIO-POLITICAL ISSUES IN M. SULEYMANLI'S NOVELS

Tora Mammadova *

M. Süleymanlı "Göç", "Ses", "Ceviz Kurdu", "Günah Duası", "Ermeni Adındaki Harfler" gibi romanları ile Azerbaycan edebiyatına değer katmış, milli ruha sahip bir yazar olarak onun sosyal çevresi, tarihi ve siyasi sorunları, Türk gelenekleri, soyları ve varoluşu hakkındaki bilgilerini tasvir nesnesine çekmiştir. Araştırmamızda yazarın "Göç" ve "Ermeni Adındaki Harfler" eserlerinde sosyo-politik meselelerin sanatsal anlatımı konusu incelenir. Türk halkının 300 yıllık geçmişini anlatan "Göç"te tarihin birçok katmanına hitap eden yazar bugünden geçmişe cesurca adlayır, Türk tarihinin izlerini, Karakella ve Kaniq boyları arasındaki düşmanlığın tarihsel kökenlerini ve nedenlerini incelemeye çalışır, okuyucuyu Türk yaşam tarzı, düşüncesi etnografisi ile tanıştırır. "Ermeni Adındaki Harfler" romanında yazar "Göç"ün ruhunu devam ettirir. Roman Türk halkının başına getirilen oyunları, Ermeni-Rus politikasının menfur yüzünü, Türk milli değerlerine vurulan darbeleri, türkü geçmişinden, geleneklerinden, kültüründen uzaklaştırmak için yürüdülen politikayı ve onun acılarını anlatıyor. Yazarın Türk tarihi, etnografisi, gelenekleri hakkındaki bilgisi "Göç" de eserin üst tabakasıdır, fakat daha derinde Rus-Ermeni politikasının törettiği acılar seziliyor. M.Süleymanlı "Ermeni Adındaki Harfler"de sembolik anlama atıfta bulunur, ancak düşüncelerinde açık ve net tasvirlerden kaçınmaz.

Yazarın romanlarında tarihçilerin bile az bahsettiği yeterince gerçek vardır. Dilimizi, dinimizi, ahlaki değerlerimizi ve topraklarımızı işgal edenler sadece Ermeniler değil, aynı zamanda onları kendi siyasi amaçları için himaye eden işgalci İmparatorluklardır. Her iki romanda Türklerin kaderi ve tarihi bu saldırgan politikanın baskısına maruz kalır. Yazarın romanları ayrı-ayrı makalelerde farklı konularda araştırılmıştır. Makalemiz Türk toplumunun başına gelen trajedilerin gerçek sosyo-politik mahiyetini, Türk soyuna, Türk milletine, kaderine, diline, dinine ilişkin bilgileri inceliyor. Araştırmamız tarihsel karşılaştırmalı analiz yöntemine dayanıyor.

Anahtar kelimeler: M.Süleymanlı, "Göç", "Ermeni Adındaki Harfler", roman

Abstract:

M. Suleymanli is the author of the novels "Migration", "Voice", "Walnut worm", "Sin prayer", "Letters in the name of Armenians". In our research, the author's works "Migration" and "Letters with an Armenian name" are analyzed, and the issue of artistic expression of socio-political issues are examined in these works. In "Migration", which deals with the 300-year history of the Turkish people, the author addresses the multi-layered layers of history, boldly calls the past from the present, tries to investigate the traces of Turkish history, the historical roots and causes of enmity between the Karakella and Ganig tribes, introduces the Turk's lifestyle, mentality, spoken language, ethnography to the reader. In the novel "Letters with an Armenian name" the author continues the spirit of "Migration".

The work describes the games brought to the Turkish people, the abominable face of Armenian-Russian policy, the blows inflicted on the Turkic national values, the policy pursued to distance it from its past, traditions, culture, and national monuments and its sufferings. In "Migration", the writer's knowledge of Turkish history, ethnography, customs, and traditions are froming of suface layer of work and in the deep layer, the pains of Russian-Armenian policy are felt. Although the author appeals to the symbolic meaning in "Letters in the Armenian Name", he does not avoid open and direct descriptions in his thoughts.

In both novels, the fate and history of the Turks are revived, and the Russian policy of aggression is condemned. The author's novels have been the subject of research on different topics in various articles. Our article analyzes the real socio-political nature of the tragedies that befell the Turkish community, examines information about the Turkish ancestry, the Turkish nation, its fate, language, religion, our research is based on the method of historical-comparative analysis.

Key words: "Migration", "Letters in the name of Armenians", M. Suleymanli, novel.

---

* Azerbaycan, Sumqayıt şehri Sumqayıt Devlet Universitesi toramammadova@gmail.com

CONCEPTUAL METAPHORS IN AZERBAIJANI AND RUSSIAN LINGUACULTURAL SPACE

AZERİCE VE RUSÇA DİL BİLİMSEL ALANDA KAVRAMSAL METAFORLAR

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ МЕТАФОРЫ В АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ И РУССКОМ ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОМ ПРОСТРАНСТВЕ

Сулейманова Сабина Али кызы*

В соответствии с основами теории концептуальной метафоры, «метафора распространена как в мышлении, так и в повседневном языке». На основе языковых выражений выявляются концептуальные структуры метафор.

Метафоры, присутствующие в сознании, обозначаются термином концептуальная метафора, а языковые метафоры – термином метафорическое выражение.

Тема универсальности и культурной специфичности метафор поднимается в работах Дж. Лакоффа и З. Кёвечеша. По его словам, «некоторые концептуальные метафоры могут быть универсальными» в связи с «универсальным опытом человечества».

Концептуальная метафора – это феномен мышления и культуры. Концептуальная метафора – это понимание одной области знаний в терминах другой области: основная структура области-источника проецируются на область-цель. Метафора отражает важные культурные тенденции каждого времени.

Метафоры, не зависящие от «среды» и «ключевых концептов» культуры и ввиду их универсальности, будут распространены в самых различных культурах (*Göyün yeddinci qatında olmaq; Быть на седьмом небе от счастья; Hayat – səyahətdir; Жизнь- это путешествие*).

Концепты обладают национально-культурной специфичностью. Ключевые концепты, отражающие основные ценности определённой культуры, выражаются «ключевыми словами», т. е. наиболее частотными для этой культуры словами.

Категорию таких исторических событий, как войны, можно рассматривать как переходную между «природной и физической средой» культуры и «широким культурным контекстом». Культурные ценности дополняются и находятся во взаимосвязи с идеологическими ценностями, что находит свое отражение в метафорах.

In accordance with the basics of the theory of conceptual metaphor, "metaphor is spread as in thought, so and in everyday language." Conceptual structures of metaphors are revealed on the basis of linguistic expressions. Metaphors, present in consciousness are denoted by the term conceptual metaphor, and linguistic metaphors by the term metaphorical expression. The theme of universality and cultural specificity of the metaphor is raised in the works of J. Lakoff and Z. Kevechesh. In his words, "some conceptual metaphors can be universal" in connection with "universal human experience". Conceptual metaphor is a phenomenon of thinking and culture. Conceptual metaphor is the understandings of one area of knowledge in terms of another area: the basic structure of the area – source is projected on the area - goal. Metaphor reflects important cultural tendencies of each time period.

Metaphors that do not depend on the "environment" and "key concepts" of cultures and, apparently, their universality, will be widespread in the most diverse cultures (to be on the seventh heaven from happiness).

Concepts have a national and cultural specificity. Key concepts that reflect the core values of a given culture are expressed in "key words," that is the most frequent for this culture are words.

The category of such historical events, as wars, can be considered as a transition between "natural and physical" culture and "broad cultural context". Cultural values are complemented and are interrelated with ideological values that are reflected in metaphors.

Ключевые слова: метафора, концепт, культура.

Key words: metaphor, concept, culture.

---

* Баку, Бакинский славянский университет, bextever1@mail.ru, доктор философии по филологическим наукам, доцент.

ЛИНГВОМАЪНАВИЯТШУНОСЛИК ВА УНИНГ ИСТИҚБОЛЛАРИ

LINGVOMANEVIYAT VE GELECEĞİ

Bakhtiyor Mengliev Бахтиёр Менглиев *

Annotatsiya: Мустақиллик йилларида маънавият алоҳида соҳа ўқув предмети сифатида таълим бўғинларида ўқитила бошлади. Кўплаб ўқув адабиётлари, қомус ва луғатлар чоп этилди, таълим йўналишлари йўлга қўйилди. Бу борада мисли қўрилмаган катта ютуқлар қўлга киритилди. Бироқ... бош мақсад йиллар ўтган сари унутилиб борди. Маънавий юксак шахс тарбиясидан маънавият асослари бўйича билимли мутахассисларни етиштириш йўлига ўтиб олинди. Маънавият масаласи ихтисослашиб, тор йўналиш – илмда фалсафа, таълимда маънавиятшунослик асослари бўйича ўқув предметининг мулкига айланди. Маънавий-маърифий амалиёт эса фақат “тадбирлар” уммонига чўкиб кетди. Кўплаб фанлар маънавият масаласидан йироқлашди. Хусусан, тилшунослик ўзининг энг яқин муаммосига яқинлашмасданоқ бегоналашди. Ҳолбуки, маънавиятга энг яқин ҳодиса тилдир. Тил – маънавиятнинг ифодаловчиси ва сақловчиси, бойитувчиси ва узатувчиси. “Она тили – миллатнинг руҳи” ғояси эътироф этилган бўлса-да, тилнинг миллат руҳи ва маънавиятини ифодалашини тадқиқ қилиш бўйича концептуал ишлар амалга оширилмади, бу борада ўзбек тилшунослигининг истиқболли йўналишлари шакллантирилмади, мақсадлар қўйилиб, вазифалар белгиланмади. Бунинг бир нечта сабаблари бор,

Kalit soʻzlar: лингвомаънавиятшунослик, диалектология, лисоний категория, лексикография, градуал лингвистика, субстанциал-прагматик тилшунослик.

Açıklama: Bağımsızlık yıllarında maneviyat, eğitim kurumlarında ayrı bir konu olarak öğretilmeye başlandı. Çok sayıda ders kitabı, ansiklopedi ve sözlük yayınlanmış, eğitim yönergeleri oluşturulmuştur. Bu konuda eşi görülmemiş büyük başarılar elde edildi. Ama ... asıl amaç yıllar geçtikçe unutuldu. Ruhsal olarak yüksek bir kişinin yetiştirilmesinden, maneviyatın temelleri hakkında bilgi sahibi olan uzmanların eğitimine geçti. Maneviyat konusu, dar bir alanda uzmanlaşarak konunun malı haline geldi - bilimde felsefe, eğitimde maneviyatın temelleri. Öte yandan, ruhsal ve aydınlanma pratiği yalnızca "olaylar" okyanusuna battı. Birçok bilim maneviyat meselesinden uzaklaştı. Özellikle dilbilim, en yakın problemine yaklaşılmadan yabancılaşmıştır. Ancak maneviyata en yakın olgu dildir. Dil, maneviyatın temsilcisi ve koruyucusu, zenginleştiricisi ve aktarıcısıdır. "Anadil - milletin ruhu" fikri kabul edilmesine rağmen, milletin ruh ve maneviyatının ifadesini araştırmak için kavramsal bir çalışma yapılmamış, Özbek dilbiliminin gelecek vaat eden alanları oluşmamış, hedefler konulmamıştır. Bunun birkaç nedeni var,

Anahtar Kelimeler: lingvomaneviyat, diyalektoloji, dil kategorisi, sözlükbilimi, aşamalı dilbilim, esaslı-pragmatik dilbilim.

---

*Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети профессори, филология фанлари доктори.
zaripovrafiqjon1@gmail.com

1917 ŞUBAT DEVRİMİ VE TÜRK DÜNYASINA ETKİSİ

1917 FEBRUARY REVOLUTION AND ITS EFFECT ON THE TURKISH WORLD

Fatma Betül AYDEMİR*

Özet:

Çarlık Rusya'sı 19. ve 20. Yüzyıllarda ekonomik, siyasi ve sosyal yapısını modernleştirme çabasına girmiştir ancak otokrat yönetim sonucunda uzlaşılamaayan bir çelişki ortaya çıkmış bu durum önce 1905 devrimine ve ardından 1917 şubat devrimine sebep olmuştur.

1917 Şubat devrimi aynı yıl Ekim ayında gerçekleşen devrim ile sonuçlanmıştır.1905 yılındaki "Kanlı Pazar" hadisesi sonucunda Çar'ın bazı halka bazı özgürlükler tanıdığı,1905-1907 arası halkın durumu nispeten daha iyi olsa da 1907'den sonra vaziyet değişmiş ve halka verilen özgürlükler yeniden kısıtlanmış 1917 Şubat devrimine kadar bu kısıtlamalar devam etmiştir.

1907'den 1917'ye kadar baskı devam etse de Bolşevik ve Menşeviklerde hak ve özgürlüklerini elde etmek için gazeteler yayınlamışlar ve böylece halkı kendi taraflarına çekmeyi başarmışlardır. Bu süreçte I. Dünya savaşının başlamasıyla Rusya savaşa dahil olmuş ve birkaç cephede birden savaşmış, hakimiyeti altındaki Türkler'i savaşıma zorlamıştır. Bu durum memnuniyetsizliklere sebep olsa da Rusya'nın hakimiyeti altında savaşmışlardır. Fakat 1917 şubat ayında devrim olmuş ve Ekim devrimine kadar ki süreçte Lenin'in yurtdışından Rusya'ya gelmesiyle birlikte Bolşevikler gücünü giderek artırmıştır. Ordu içerisinde Bolşeviklere destek verenlerin çoğalması da ekim devrimini kolaylaştırmıştır. Ekim devrimine kadar olan süreçte geçici hükümet ve Sovyetleri temsilen oluşturulan meclis neticesinde iki farklı yönetim ortaya çıkmıştır.

Şubat devriminden sonra Türk bölgelerinde ise bu iki farklı hakimiyete ek olarak milliyetçilerin temsil ettiği bir yönetim ortaya çıkmıştır. Şubat devrimi sonrası Rusya hakimiyetindeki Türkler kurultaylar düzenleyerek kendi geleceklerini nasıl tayin etmeleri gerektiğini görüşmüşler ve bunlar neticesinde Ekim devriminden sonra Türk bölgelerinin çoğu bağımsızlıklarını ilan etmiştir.

Bu çalışmamızda Şubat devriminin sebepleri ve sonuçlarına bunun neticesinde Türk dünyasındaki etkisine değineceğiz.

Anahtar Kelimeler: 1917, Şubat devrimi, Türk dünyası.

Abstract:

Tsarist Russia tried to modernize its economic, political and social structure in the 19th and 20th centuries However, as a result of the autocratic rule, an uncompromising contradiction emerged, which led to the 1905 revolution first and then the February 1917 revolution.

The February revolution of 1917 resulted in the revolution that took place in October the same year. As a result of the "Bloody Sunday" or "Red Sunday" incident in 1905, the Tsar gave some freedom to some people. Although the situation of the people between 1905-1907 was relatively better, the situation changed after 1907 and the freedoms given to the people were restricted again, and these restrictions continued until the 1917 February revolution.

Though the oppression continued from 1907 to 1917, the Bolsheviks and Mensheviks published newspapers to obtain their rights and freedoms and thus managed to attract the people to their side. With the beginning of the First World War, Russia was involved in the war and fought on several fronts, forcing the Turks under its rule to fight. Turks fought under the rule of Russia, even if they did not want to. However, the revolution took place in February 1917 and the Bolsheviks gradually increased their power with the arrival of Lenin from abroad to Russia in the period until the October revolution. The increase in support of the Bolsheviks within the army also facilitated the October revolution. In the period until the October revolution, two different administrations emerged as a result of the provisional government and the parliament formed to represent the Soviets.

After the February revolution, in addition to these two different dominions, a government represented by nationalists emerged in the Turkish regions. After the February revolution, the Turks under Russian rule held congresses and discussed how they should determine their own future and as a result, most of the Turkish regions declared their independence after the October revolution.

In this study, we will touch upon the causes and consequences of the February revolution and its consequent impact on the Turkic world.

Key Words: 1917, February revolution, Turkish World

* Bakü Devlet Üniversitesi, Tarih Fakültesi, Doktora Öğrencisi

ÖZBEK VE TÜRK DİLLERİNDE ESKİREN KELİMELERİN TAHLİLİ (OĞUZ LEHÇESİNİN KELİME ÖRNEKLERİNDE)

O'ZBEK VA TURK TILLARIDAGI ESKIRGAN SO'ZLAR TAHLILI (O'G'UZ LAHJASI SO'ZLARI MISOLIDA)

Ahmedova Nargiza Shixnazarovna*

Özet:

Bu makale, Oğuz lehçesinde konuşulan Özbek dilinin Harezmi lehçesiyle aynı olan Türkçe kelimelerin etimolojik bir tahlilini sunmaktadır. Kelimeler, aynı anlamda kullanılan ve anlamı değişen, aynı şekilde kullanılan ve fonetik değişime uğrayan kelimeler olarak tanımlanır.

Anahtar Kelimeler: Oğuz lehçesi, şive kelimeleri, etimolojik tahlil, anlamın genişlemesi, anlamın daralması.

Annotatsiya:

Ushbu maqolada o'zbek tilining o'g'uz lahjasida gaplashuvchi Xorazm shevasi bilan bir xil bo'lgan turk tili so'zlari etimologik tahlil qilingan. So'zlar ma'nosiga ko'ra bir xil ma'noda ishlatiluvchi va ma'nosi o'zgarishga uchragan, shakliga ko'ra bir xil shaklda ishlatiluvchi va fonetik o'zgarishga uchragan so'zlarga ajratilib tavsiflangan.

Kalit so'zlar: o'g'uz lahjasi, sheva so'zlari, etimologik tahlil, ma'no kengayishi, ma'no torayishi.

---

* Dotsent, filologiya fanlari nomzodi, Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti, ahmedova.nargiza@navoiy-uni.uz

MEMDUH ŞEVKET ESENDAL'IN ROMANLARINDA MEKÂN İMGESİ

SPACE IMAGE IN MEMDUH SHEVKET ESENDAL'S NOVELS

Eşqane BABAYEVA*

Özet:

Mekân kavramı türk edebiyatında önemli işlevsel fonksiyona sahiptir. Özellikle XX yüzyıl edebiyat örneklerinde bu kavram tesadüfi seçilmemiş, mekân imgesi somuttan soyuta geçerek, büyük anlam kazanmıştır. Mekân imgesi özellikle XX yüzyıl Türk romanında değerler çatışmasının simgesel anlamı düzeyinde geçmektedir. Türk edebiyatında büyük yer kapsayan konak apartman gibi mekân unsurları dönemin sosyo-kültürel olaylarını, küreselleşmeyi, batılılaşmanın kimliğimize etkisini yansıtmaktadır.

Memduh Şevket Esendal'ın da romanları bu bağlamda büyük önem kazanmıştır. Şunu kaydetmemiz gerekir ki, Memduh Şevket Esendal XX yüzyıl Türk edebiyatında kendine özgü yeri olan yazarlardan biridir. Türk edebiyatının tanınmış bir öykü yazarı olan Esendal edebiyatçılığının yanı sıra [Tahran](#), [Bakü](#) ve [Kabil](#)'de büyükelçilik, [TBMM](#)'de dört dönem milletvekilliği, 1941-1945 yılları arasında [CHP](#) Genel Sekreterliği yapmış olan diplomat ve siyasetçidir. O, edebiyat dünyasında birbirinden güzel hikayeleri ve "Ayaşlı ve Kiracılar" isimli romanı ile ün kazanmıştır. Bunun yanı sıra onun "Miras" ve "Vassaf" isimli iki romanı da var. Onun romanlarında özellikle de, "Ayaşlı ve Kiracılar" eserinde o dönem Türk toplumunun değer yargılarındaki bozulma ve çözümler ve tüm bunların Türk ailesini nasıl etkilediği, hangi mecralara sürüklediği anlatılmaktadır. Değerlerarası çatışma, çağdaşlık, batılılaşma sorunları yazarın eserlerindeki mekân unsurlarına da yansımaktadır. Özellikle konak-apartman unsurları eski yeni çatışmasının simgesel anlamı olarak tanımlanmaktadır. Bu açıdan Memduh Şevket Esendal'ın eserlerinde konak, yalı, yeni apartman gibi mekân unsurları incelenecektir.

Bildiride, Memduh Şevket Esendal'ın kişiliği, edebiyattaki yerinden de bahsedilecek, romanları mekân imgesinin işlevsel fonksiyonu açısından araştırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türk edebiyatı, roman, Memduh Şevket Esendal, mekân unsuru, konak, apartman.

Abstract:

The concept of space has an important functional function in Turkish literature. Especially in the XX century literary examples, this concept was not chosen randomly, the image of space gained great meaning by shifting from concrete to abstract. The image of space is especially in the XX century Turkish novel in the symbolic meaning of the conflict of values. Spatial elements such as the mansion apartment, which covers a large place in Turkish literature, reflect the socio-cultural events of the period, globalization, and the effect of westernization on our identity.

Memduh Shevket Esendal's novels have gained great importance in this context. It should be noted that Memduh Şevket Esendal is one of the authors with a unique place in Turkish literature in the XX century. A well-known story writer of Turkish literature, Memduh Shevket Esendal is a diplomat and politician who served as an embassy in Tehran, Baku and Kabul, as a member of parliament for four terms in the Turkish Grand National Assembly, and as the General Secretary of the CHP between 1941-1945. He became famous in the world of literature with his beautiful stories and his novel named "Ayaşlı and Kiracılar". Besides, he also has two novels named "Heritage" and "Vassaf". In his novels, especially in "Ayaşlı and Kiracılar", the deterioration and dissolution in the value judgments of Turkish society at that time and how all these affected the Turkish family and which channels they dragged. The problems of conflict between values, modernity and westernization are also reflected in the spatial elements of the author's works. Especially mansion-apartment elements are defined as the symbolic meaning of the old new conflict. In this respect, spatial elements such as villa, mansion and new apartment will be examined in the works of Memduh Shevket Esendal.

In the article, Memduh Shevket Esendal's personality and his place in literature will also be mentioned, and his novels will be investigated in terms of the functional function of the space image.

Keywords: Turkish literature, novel, Memduh Shevket Esendal, element of space, mansion, apartment.

* Doç., Dr. Azerbaycan Millî Bilimler Akademisi Nizami Gencevi adına Edebiyat Enstitüsü Genç Alimler Konseyi Başkanı
Azerbaycan / Bakı E-posta: eshqane@mail.ru ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4934-4168>

AZERBAIJAN TÜRKÇESİNDE BAĞLAYICILAR (BAĞLAÇLAR) VE ONLARIN SÖZ DİZİMDE İŞLEVLERİ

Elza ALIŞOVA DEMİRDAĞ*

Özet

Azerbaycan Türkçesinde yardımcı sözcük türlerinden biri de bağlayıcılar olarak isimlendirilen bağlaçlardır. Yardımcı sözcükler, tek başına hiçbir anlamı olmayan, cümle ögesi görevinde kullanılamayan, çeşitli birlikler arasında ilişki kurmaya yarayan sözcüklerdir. Bağlaçlar, kelimeler, kelime grupları, cümle ögeleri, cümleler, paragraf ve metinler arasında ilişki yaratarak onları gramatikal olarak birbirine bağlar. Bağlaçlar, yardımcı sözcük türü olarak morfolojide incelenirse de taşıdığı sentaktik görevi nedeniyle bağlaçlardan sözdiziminde de bahsedilmektedir. Azerbaycan Türkçesinde bağlaçlar, yapısına, sentaktik görevine, manasına göre çeşitli şekilde tasnif edilmektedir. Bu çalışmada bağlaçların sentaktik görevleri konu edilmiştir. Sentaktik görevlerine göre bağlaçlar, tabesizlik (bağımsız) bağlaçları ve tabelilik (bağımlı) bağlaçları olarak ikiye ayrılır. Tabesizlik bağlaçları, cümle ögeleri ve cümleler arasında kullanılan, fakat hiçbir bağımlılık ilişkisi göstermeyen, sadece yardımcı vasıta görevi taşıyan bağlaçlardır. Tabesizlik bağlaçları, tabesiz mürekkep (birleşik) cümlelerin tarafları arasında kullanılır. Tabelilik bağlaçları, tabeli mürekkep (birleşik) cümlelerin tarafları arasında kullanılır ve temel cümleyle yardımcı cümleyi birbirine bağlar. Tabelilik bağlaçları, kullanımına ve görevlerine göre tabesizlik bağlaçlarından daha dar çerçevede kullanılmaktadırlar. Bağlaçların sentaktik görevleri kullanıldığı birleşik cümlelerin türünü belirlenmesini kolaylaştırır. Bunun dışında bağlaçlar, bazen tabeli ve tabesiz birleşik cümlelerin iç türlerinin belirlenmesine de yardımcı olur. Bu çalışmada bağlaçlarla ilgili bilgi verilecek, sentaktik görevleri ele alınacak, metinlerden seçilen örnekler üzerinden söz dizimindeki işlevleri açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Azerbaycan Türkçesi, Bağlaç, söz dizimi, sentaktik görev, tabesizlik bağlacı, tabelilik bağlacı

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Girne Amerikan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü, Girne/ Kıbrıs. E-posta: elzaalishovademirdag@gmail.com.
ORCID No: <https://orcid.org/0000-0002-0320-8996>

ÇİN-KIRGIZ İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA KIRGIZİSTAN'IN DIŞ BORCU

EXTERNAL DEBT OF KYRGYZSTAN IN THE CONTEXT OF CHINA-KYRGYZ RELATIONS

Şeyda ÇEVİKEL*

Özet:

Sovyetlerin dağılması ile bağımsızlığını kazanan Orta Asya devletleri birbirinden farklı dış politika tercihleri benimserken Rusya, arka bahçesi olarak gördüğü bu coğrafyada Post-Sovyet cumhuriyetler üzerindeki nüfuzunu korumaya çalışmaktadır. Bölge ülkeleri için hala büyük ağabey olarak görülen Moskova, ekonomik ve güvenlik gibi stratejik alanlarda büyük öneme sahip olsa da, son yıllarda kimi ülkelerdeki ağırlığını yeni bir aktörle paylaşmak durumunda kalmıştır. Küresel siyasetin yükselen gücü Çin uygulamış olduğu yumuşak güç stratejisi ile bir anlamda bölgede "Rusya ile birlikte" Rusya'ya rakip hale gelmiştir. Enerji ithalat kaynaklarını bölgenin zengin rezervli ülkeleri ile çeşitlendirmeye çalışan Pekin yönetimi Tacikistan ve Kırgızistan gibi ülkelerde ise özellikle jeopolitik kaygılar gütmekte; çeşitli politikalarla bu ülkeleri kendine bağımlı hale getirmeye çalışmaktadır. Nitekim bugün Kırgızistan'ın en çok borçlu olduğu ülke Çin'dir. Özellikle ekonomik açıdan bölgedeki diğer ülkelerle kıyaslandığında Kırgızistan, en kırılgan ülkelerin başında gelmesi sebebiyle bir bakıma Çin'e mecbur kalmaktadır. Bu borç ilişkisinin Kırgızistan iç ve dış politikası açısından ise çeşitli yansımaları bulunmaktadır.

Kuşak ve Yol Girişimi başta olmak üzere Çin bölgede önemli yatırımlar gerçekleştirmekte ve Kırgızistan da söz konusu projelerden etkilenmektedir. 2020 yılında tüm dünyayı saran Covid-19 pandemisi birçok ülke gibi Kırgızistan ekonomisini de etkilemekte ve ülkenin kırılganlığı daha da artırmaktadır. Nitekim Kırgız hükümeti defalarca Çin'den ödeme kolaylığı ve borç erteleme gibi taleplerde bulunmuştur. 2021 yılının ilk aylarında ödeme vaktinin gelecek olması, bir yandan halkta devletin borcu ödeyemeyeceği korkusunu yaratırken; diğer yandan bağımsızlığın tehlikeye gireceği düşüncesi, zaman zaman ülkede bulunan Çinlilere ve Çin firmalarına karşı tepkilerin artmasına ve protestolara sebep olmuştur. Bu kapsamda çalışmada pandeminin etkisinden hareketle, Çin-Kırgız ilişkileri bağlamında Kırgızistan'ın dış borcuna odaklanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kırgızistan, Çin, Borç, Kuşak ve Yol Girişimi.

Abstract:

While the Central Asian states, which gained their independence with the dissolution of the Soviets, adopted different foreign policy preferences, Russia is trying to preserve its influence over the Post-Soviet republics in this geography, which it sees as its backyard. Although Moscow, which is still seen as the big brother for the countries of the region, has great importance in strategic areas such as economy and security, in recent years it has had to share its influence in some countries with a new actor. China, the rising power of global politics, has in a sense become both a rival to Russia and "together with Russia" in the region with its soft power strategy. The Beijing administration, trying to diversify its energy import resources with the rich reserve countries of the region, has geopolitical concerns in countries such as Tajikistan and Kyrgyzstan; it tries to make these countries dependent on itself with various policies. As a matter of fact, the country to which Kyrgyzstan owes the most is China. When compared to other countries in the region, especially in terms of economy, Kyrgyzstan is in a sense obliged to China because it is one of the most fragile countries. This debt relationship has various implications for Kyrgyzstan's domestic and foreign policy.

China, especially via the Belt and Road Initiative, is making significant investments in the region and Kyrgyzstan is also affected by these projects. The Covid-19 pandemic, which surrounded the whole world in 2020, affects the economy of Kyrgyzstan like many countries and the fragility of the country increases. As a matter of fact, the Kyrgyz government has repeatedly made demands from China such as ease of payment and deferral of debt. The fact that the time of payment will come in the first months of 2021 creates the fear between society that the state will not pay the debt on the one hand, and the idea that independence will be in danger, on the other hand. This situation from time to time has caused reactions and protests against the Chinese and Chinese companies in the country. In this context, the study focuses on the external debt of Kyrgyzstan in the context of China-Kyrgyz relations, based on the impact of the pandemic.

Key words: Kyrgyzstan, China, Debt, Belt and Road Initiative.

TÜRK ÇOCUK EDEBİYATINDA ANI TÜRÜNÜN YERİ

THE GENRE OF MEMOIR IN TURKISH CHILDREN'S LITERATURE

Dilan KALAYCI*

Özet:

* Doktora Öğrencisi, Hazar Üniversitesi, Azerbaycan, Sheyda.Cevikel@khazar.org

* Öğr.Gör., Gazi Üniversitesi, dilan.kalayci@gazi.edu.tr

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

Çocuk edebiyatı farklı yaş ve gelişim dönemlerindeki çocuklara hitap etmesi yönüyle pek çok edebi türü bünyesinde barındırmaktadır. Yazardan tecrübeler ve yazıldığı döneme ait bilgiler vermesi sebebiyle bu amaca hizmet eden türlerden biri de anıdır. Bu çalışmada edebi türlerden anının çocuk edebiyatındaki yeri ve önemi tartışılmıştır. Araştırma betimsel yöntemlerden tarama modelinde yürütülmüştür. Bu çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılarak ilgili Türk edebiyat kaynakları taranmıştır. Anı türünde yazılmış, çocuk edebiyatı ile ilişkilendirebileceğimiz eserlerin listesi oluşturulmuştur. Bu listeler, yazar isimlerine ve yazıldıkları yıllara göre tablolarda yerlerine yerleştirilmiştir. Araştırmanın sonunda çocuklara hitap edebilecek düzeyde Türk edebiyatında yirmi dokuz anı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Anı, çocuk edebiyatı, çocuk.

Abstract:

Children's Literature is a field which has many literary genre and for different age ranges of children. Memoir is the one of the genres which gives an experiences of author or informations from the period it was written. In this study, educational importance and function of Memoir; which is product of Child Literature, was discussed. For that study, related literary was investigated and descriptive method was used. Lists of literary works that are written in children's literature were created. Those lists were shown in tables. In the end of this study, twenty-nine memoirs which are suitable for children were found.

Keywords: Memoir, children's literature, child.

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

AZERBAIJAN VE TÜRK ŞİİRİNDE İSTİKLÂL SAVAŞI

WAR OF INDEPENDENCE IN AZERBAIJANI AND TURKISH POETRY

Fidan ABDURAHMANOVA*

Özet:

Tarihte savaşların geçtiği mevsim adeta sonbahardır. Örneğin, Birinci ve İkinci Dünya Savaşları, Türk dünyasındaki önemli savaşları - özellikle Türkiye'nin yedi efsanevi savaşı - Sakarya Meydan Muharebesi, Niğbolu Savaşı, Türk Kurtuluş Savaşı gibi savaşlar bunların arasındadır.

Her kişi, tüm kalbiyle ayak bastığı toprak altında bir zamanlar gömüleceğini da aklına getirirse, o zaman en değerli varlığın üzerinde olduğunu anlayacak, atıye umutla bakarak, gönül ve katiyetle ilerleyecektir. Geleceği karanlık görerek, korku içinde ölmekse, en çaresiz ölümdür ... "Umuda bin kurşun sıkırsa da ölüm, / Unutma umuda kurşun işlemez, gülüm" der Nazim Hikmet.

Toprağa haram ellerin dokunmasından endişe eden İstiklâl şairi Mehmet Âkif Ersoy, Türk askerine ezanların susdurulmaması talimatını verir. Bir ülkede toprağın, bayrağın, dinin şهادeti olan ezan yoksa orası vatan olmaz. "Şudur cihanda benim en beğendim meslek: Sözüm odun gibi olsun; hakikat olsun tek!" diyen şair bu görüşleri "Safahat" eserinde de belirtmiştir.

"Bugün Ulu Türk'ün ruhu Ulu Tanrı'nın adaleti uğrunda savaşıyor. Savaşımız kutsal, askerimiz muzafferdir" (Azer Turan). M.E.Resulzade'nin "Şüphesiz birgün gerçek parlayacaktır" söylediği zamandayız şimdi.

Bu sonbaharın hüsnü güzeldir, çünkü onun güzelliği Azerbaycan'ı zafer sevinci ile süslemiştir. Ordumuz altın sonbaharda menfur düşmanın bağrını altın kanlara boyamıştır. Ve bu sonbaharda gönlü Karabağ'dan geçen Azerbaycan halkı, vatan hasretli kederli yıllardan, aylardan geçerek zaferne kavuştu.

Bildiride, Azerbaycan ve Türk şiirlerinde İstiklâl Savaşı konusu incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: İstiklâl Savaşı, Zafer Günü, Karabağ, Azerbaycan Edebiyatı, Türk Şiiri.

Abstract:

In history, wars almost take place in the season of autumn. For example, the First and Second World War, major battles of the Turkish world - especially Turkey's seven legendary battles - Battle of Sakarya, Niğbolu War, such as the Turkish Independence War is among them.

If every citizen believes with all his heart, that he will be buried under the ground he set foot on, then he will understand that he is above the most valuable asset, and will move forward with hope and heartily. Seeing the future in the dark and dying in fear is the most helpless death... Nazim Hikmet says, "Even if death shoots a thousand bullets to the hope / Don't forget, bullet can do nothing to the hope, my flower".

The poet of independence Mehmet Akif Ersoy, who was worried about enemy hands touching the homeland, instructed the Turkish soldier don't silence the call to prayers. If a country does not have the call to prayer, which is a symbol of land, religion and flag, it cannot be called homeland. "This is my favorite profession in the world: Let my words be like wood; but let it be true!" The poet also mentioned these words in the work of "Safahat."

"Today, the spirit of the Great Turk is fighting for the justice of the Great God. Our war is sacred, our soldier is victorious" (Azer Turan). We are now in a time when M.E.Resulzade said "Surely the truth will shine one day".

This autumn is beautiful, because its beauty has decorated Azerbaijan with gladness of victory.

Our army stained the abominable enemy with golden blood in the golden autumn. And this autumn, the people of Azerbaijan, whose hearts passed through Karabakh, left behind years of homesickness and reached the day of victory.

In the article will be investigated the issue of the War of Independence in the Azerbaijani and Turkish poems.

Keywords: War of Independence, Victory Day, Karabakh, Azerbaijani Literature, Turkish Poetry.

KADİM TÜRK YURDU KARABAĞ ÜZERİNE HAKİKATLER

TRUTHS ABOUT THE ANCIENT TURKISH COUNTRY KARABAKH

*Doç., Dr. Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi Nizami Gencevi adına Edebiyat Enstitüsü Azerbaycan / Bakı
E-posta: fidan_abdurahmanova@mail.ru

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

Kamelya TEKNE*

“Azerbaycan’ın kederi bizim kederimiz, sevinci bizim sevincimizdir” Mustafa Kemal Atatürk

“Dağlıq Qarabağ Azərbaycan’ın ayrılmaz tərkib hissəsidir. Azərbaycan öz torpaqlarını nəyin bahasına olursa olsun azad edəcəkdir.” Heydər Əliyev

Özet:

Tarih boyunca vatan topraklarının Türkler üzerine yüklediği üstünlükler söz konusu olmuştur. Ancak bu özellik çoğu zaman Türk topraklarının hedef haline gelmesinin temel dinamiğini teşkil etmiştir. Kafkasya bölgesi genel itibarıyla jeopolitik ve jeostratejik potansiyele sahip olduğu gibi bu istikametteki somut örneklerden biri de kadim Türk toprağı Karabağ arazisidir. Dağlık Karabağ kavramı tarihi coğrafi mekânı yansıtmamakta olup bu adlandırma bölgede siyasi nüfuzunu hâkim kılmayı amaçlayan güçler tarafından verilen ve Karabağ’ın sadece bir kısmını temsil eden yapay bir mahsuldür. Ermeniler her bir kenti ve kasabası tarihi geçmişini aks ettiren izlerle dolu olan Karabağ’da Azerbaycan Türklüğünün varlığını silmek amacıyla uzun bir döneme yayılan vahşi terör faaliyetleri ve katliamlarla bir soykırım siyaseti uygulamışlardır. Aynı amaç doğrultusunda Karabağ meselesi üzerine uluslararası kamuoyunda destek kazanmak noktasında tarihi hakikatleri tahrif etmeyi de yöntemleri arasında kullanmışlardır. Azerbaycan toprakları üzerinde Büyük Ermenistan yaratmak gayesiyle hareket eden Ermeni yönetimi 1980’li yılların sonlarından itibaren Dağlık Karabağ ile onu çevreleyen Türk topraklarındaki Azerbaycanlı Türk nüfusu ilk etapta ata topraklarından göçe mecbur ederek boşalan yerlere de Ermeni nüfusun yerleşmesini sağlamıştır. Bu suretle Karabağ’ın tabî demografik dengesini Azerbaycan Türkleri aleyhine bozan bir nüfus hareketliliği yaşanmış olup nihayetinde de bölge Ermeniler tarafından işgal edilmiştir.

Çalışmamız, Azerbaycan tarihindeki yeri itibarıyla Karabağ’ın Azerbaycan’ın toprak bütünlüğü açısından manevi ve psikolojik önemine değinerek Karabağ’ın aidiyet meselesinin tarihi alt yapısına kaynaklık eden Karabağnâmeler (Qarabağnâmələr) hakkında bilgiler sunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Azerbaycan, Karabağ, Dağlık Karabağ, Kafkasya, Türk dünyası

Abstract:

Throughout the history the superiority of the homeland over the Turks has been mentioned. However, this feature has often constituted the basic dynamic of Turkish lands being targeted. As the Caucasus region generally has geopolitical and geostrategic potential, one of the concrete examples in this direction is the Karabakh land, which is the ancient Turkish land. The concept of Nagorno-Karabakh does not reflect the historical geographical space, and this naming is an artificial product that represents only a part of Karabakh and is given by the powers aiming to dominate the political influence in the region. Armenians implemented a policy of genocide with brutal terrorist activities and massacres that spread over a long period in order to erase the existence of Azerbaijan Turkishness in Karabakh, which is full of traces that reflect the historical past of each city and town. For the same purpose, they used distorting historical facts to gain support from the international public opinion on the Karabakh issue. Armenian administration acting with the aim of creating Great Armenia on Azerbaijani lands beginning from the late 1980s, the Azerbaijanians Turkish population in Nagorno-Karabakh and the surrounding Turkish lands forced the Armenian population to migrate from their ancestral lands in the first place. In this way, there was a population movement that distorted the natural demographic balance of Karabakh against Azerbaijan Turks, and eventually the region was occupied by the Armenians.

Our study touches upon the spiritual and psychological importance of Karabakh in terms of territorial integrity of Azerbaijan due to its place in the history of Azerbaijan, it provides information about "Karabağnâmeler", which are the source of the historical background of the issue of belonging in Karabakh.

Key words: Azerbaijan, Karabakh, Nagorno-Karabakh, Caucasus, Turkic world

* Dr. Öğr. Üyesi, Kırklareli Üniversitesi, kamelyatekne@klu.edu.tr

VAHIDI'NIN "SAADET-NAME" SINDE ÇOCUK EVLIYALAR

CHILD SAINTS IN THE "SAADET-NAME" BY VAHIDI

Samira Mammadova*

Dini tasavvufi Türk edebiyatında yazılan nazım türlerinden olan Nesihatname ve ya Pendnameler orta çağlar divan edebiyatında sık-sık yazılan eserlerden olmuştur. Amaç insanlara yol göstermek, öğüt vermek olan Pendnameler genel anlamda ahlaki içerikli olsalar da ayat, hadis, hikmet, kelim-i kibar ve atasözleriyle zengin olan dini nitelikli nasihatnameler de az değildir.

Divan edebiyatında Saadet-Name ve ya Pendname-i Vahidi adı ile geçen nasihatname örneği 16. Yüzyıl Osmanlı sahası şairlerinden olan Vahidi mahlaslı (namı Abdulvahiddir) şaire aittir.

İslam, tasavvuf ve gelenekleri temel alarak yazılmış olan Saadetname'de her konuda ahlaki öğütler verilmesi ile nitelendirilir. İyirmi dört babdan oluşan eserde didaktik yönlü çeşitli hikayeler, menkıbeler yer almıştır. Bu hikayelerin sayısı iki yüz yetmiş yedidir. Eserde dikkat çeken bablardan olan "Babü's-Samine Aşere: Der Hikayat-ı Kudegan ve Keramat-ı İshan" babında çocukların hayatından alınan tasavvufi hikayeler konu edinmiştir ki, onların sayısı ondur. Menkıbelere dayalı olan şu hikayelerden sonra hikayede verilmek istenen fikirleri özetlemek amacıyla yazılan kıt'alara da rats gelinmektedir.

Hikayeler vasıtasıyla Allah aşkını gönüllerde taşıyan çocukların Allah katında yüce ve pak olduğuna temas etmiştir. Çocukların da diğer büyük insanlar gibi Allah'ın onlara nasip ettiği bazı kerametlerin olduğunu ifade etmiştir. Bu hikayelerin çocuk kahramanları övliyelerin menkıbelerinde rivayet ettikleri ismi verilmeyen çocuklardı. Fethi-Musuli, Hacı Mansur-ı Ammar, Bîşr-i Hafî, Hasan-i Basrî, Ebu Süleyman-ı Daranî, Ebü Bekr-i Şibli, Ebü'l-Hasan-ı Nuri gibi sufilerin dilinden nakl edilen bu hikayelerde rivayet olunan erkek ve kız çocuklarının velilerden olduğu, Hakk yanında müteber şahıslardan olduğu anlaşılır.

Bu çalışmamızda Vahidin Saadet-Name eserinde yer alan çocukların kerametine dair hikayelerinin tasavvufi anlamlı genel özellikleri incelenecektir. Çocukların gözlemlerinden alem daha gizemli olduğundan çocuk edebiyatı, edebiyatta çocuk karakterler, kahraman çocuk olan eserler bütün devirlerde aktüeldir.

Anahtar kelimeler: Vahidi, Saadet-Name, Pend-Name, çocuk evliyalar

Abstract

Nesihatname or Pendname (sermonize), which are among the types of verse written in religious mystical Turkish literature, were frequently written in the middle ages' divan literature. Although the Pendnames (sermonizes), which purpose of them is to guide people and give advice, they have a moral content in general, there are also religious sermonizes enrich with proverbs, hadiths, wisdoms, and proverbs.

The example of the counsel called Saadet-Name or Pendname-i Vahidi in Divan literature belongs to the poet Vahidi pseudonym (aka Abdulvahid), one of the 16th century Ottoman poets.

Islam is characterized by giving moral advice on every subject in the Saadetname written on the basis of Sufism and traditions. Various didactic stories and legends took place in the work consisting of twenty-four chapters. The number of these stories is two hundred and seventy-seven. One of the outstanding chapter in the work, "Babü's-Samine Ashere: Der Hikayat-ı Kudegan and Keramat-ı ishan," is the subject of mystical stories taken from the lives of children and their number is ten. After the following stories based on legends, there are quatrains written in order to summarize the ideas given in the story.

Through stories, he touched upon the fact that children who carry the love of Allah in their hearts are sublime and pure in the sight of Allah. He stated that, the children, like other great people, have some miracles that Allah has given them. The protagonists of these stories were unnamed children, narrated by praise in legends. It is clear from the stories narrated by the Sufis such as Fethi-Musuli, Hacı Mansur-ı Ammar, Bîşr-i Hafî, Hasan-i Basrî, Ebu Süleyman-ı Daranî, Ebü Bekr-i Şibli, Ebü'l-Hasan-ı Nuri, that, these boys and girls are saints, who are esteemed people near the God.

In this study, the mystical meaningful general features of the stories about the child saints in Saadet-Name of Vahidi will be analyzed. Since the world is more mysterious in the eyes of children, so children's literature, children's characters in literature, are current in all eras.

Key words: Vahidi, Saadet-Name, Pend-Name, saint children

* Doktor, öğretim üyesi Sumgait Devlet Üniversitesi Azerbaycan hasanovas@yandex.ru

AZERBAIJAN DİLİNİN İKİ HECELİ KELİMELERİNDE SİNARMONİZMİN TANIMI

Mahire RAHTARI*

Özet:

Bildiğimiz gibi Türk dillerindeki uyum kanunu uzun yıllar istikrarını koruyabilmiştir. Türk dili ailesinin Oğuzlar grubuna ait olan Azerbaycan dilindeki uyum kanunu aynı zamanda ana fonetik kanundur. Dünya dillerinde, uyum yasası genel olarak sinharmonism olarak adlandırılır. Sinharmonism kelimesi, Yunanca *Syn* (birlikte) ve *harmony* (seslenme, bağlantı) birleşimi olup, yani aynı zamanda seslenme, uyma, hemahenklik anlamına gelir. Sinharmonizm, belirli bir özelliğe göre bir sözcük içindeki ünlülerin ve bazen de ünsüzlerin homojenliği, uyumdur.

Bu tezise Azerbaycan dilinin en son yazım sözlüğündeki iki heceli kelimelerde lingvostatistik yöntemle tanımlanmış olan sinharmonism (uyum) konuları incelenmektedir. Yani, burada iki heceli sinharmonik ve qayri-sinharmonik (yani, uyumsuz, uymayan) kelimelerin sayısı, sinharmonik kombinasyon türleri, yapı türleri, örnekler ve diğer konular işlenmektedir.

Hesaplamalarımıza göre, modern Azerbaycan edebi dilinde sadece 11,216 iki heceli kelime var. Onların 8291'i, yani % 73.9'u sinharmonik (uyulu), 2925'i yani % 26.1'i qayri-sinharmonik (uyumsuz) fonetik yapısal kelimelerdir. Rakamlardan da anlaşılacağı gibi, Azerbaycan dilindeki uyumlu sözcükler, uyumsuz sözcüklerden yaklaşık 3 kat daha fazladır. Bu sonuçlar, sinharmonizmin, yani, uyumun Azerbaycan dilinin esas özelliği olduğunu göstermektedir.

Makalede ilk defa Azerbaycan diline ait iki heceli kelimelerin fonetik yapısı araştırmaya dahil edilmiş ve ünlü + ünsüz kombinasyonlarının damak uyumuna göre benzer yapı tipleri derinlemesine incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Azerbaycan dili, uyum, ünlü, ünsüz, iki heceli, sinharmonism, kombinasyon.

Abstract:

As we know, the law of harmony in Turkish languages has remained stable for many years. The law of harmony in the Azerbaijani language, which belongs to the Oguz group of the Turkic language family, is also the main phonetic law. In world languages, the law of harmony is commonly referred to as sinharmonism. The word sinharmonism is a combination of Greek *Syn* (together) and *harmony* (calling, connection), which means at the same time calling, together harmony. Synharmonism is the homogeneity, harmony of vowels and sometimes consonants within a word, according to a certain characteristic.

In this thesis, the topics of sinharmonism (harmony) defined by lingvostatistic method in two syllable words in the last orthographic dictionary of Azerbaijani language are examined. That is, the number of two-syllable synharmonik and non-synharmonik (mismatched vowels) words, types of synharmonik combinations, types of structures, examples and other topics are covered here.

According to our calculations, there are only 11,216 two-syllable words in modern Azerbaijani literary language. 8291 of them, that is 73.9%, are sinharmonik (harmonic), 2925 of them, that is 26.1%, are non-synharmonik (mismatched) phonetic structural words. As can be seen from the numbers, the Azerbaijani language harmonic words are approximately 3 times more than non-harmonic words. These results show that synharmonism, that is, harmony, is the main feature of the Azerbaijani language.

In the article, the phonetic structure of the two-syllable words of the Azerbaijani language was included in the study for the first time and similar structure types of vowel + consonant combinations according to palate harmony were examined in depth.

Keywords: Azerbaijani language, harmony, vowel, consonant, two-syllable, synharmonism, combination.

---

* Azerbaijan, Sumgayit city, 43rd block, Sumgayit State University e-mail: arifmeryem@mail.ru

XIX YÜZYIL AZERBAIJAN ŞAİRİ İSMAYİL BEY NAKÂM'IN ESERLERİNDE "HAMSE" GELENEĞİ

"KHAMSA" TRADITION IN THE WORKS OF THE 19TH CENTURY AZERBAIJANI POET ISMAYİL BEY NAKAM

Efsane İSMAYİLOVA*

Özet:

19. yüzyılın son yarısında Mesnevi edebiyatındaki özgün temalarla birlikte Nazire edebiyatının gelişimine rastlanmaktadır. Dönemin ünlü şairi İsmayil Bey Nakâm, Azerbaycan edebiyatında hamse yazmak geleneğini sürdüren son şairlerden biridir. Selefî Nizami gibi Nakâm da "Hamse" yazmak istedi, ancak sağlığı buna izin vermediği için sadece üç tane mesnevi, "Destani-Mecnun ve Leyla", "Farhat ve Şirin" ve "Gencineyi-Adab" yazdı. Bu mesneviler, Nizami'nin "Leylâ ve Mecnûn", "Husrev ü Şîrîn" ve "Sırlar Hazinesi"ne atıfta bulunur.

Nakâm'ın ilk şiiri "Destani-Mecnun ve Leyli"dir. 1894-1896'da yazılan eser 2.900 dizeden oluşmaktadır. Mesnevide yeni bir konuya değinmese de aynı içeriği özel bir beceriyle okuyucularına sunabildi. Şairin "Farhat ve Şirin" adlı ikinci mesnevisi 1898-1899'da yazılmıştır. Bu eserdeki ana olay örgüsü Farhat ve Shiri'nin aşk hikayeleriyle ilgili olsa da, her yazar soruna kendi sosyal çevresinin prizmasından baktı ve bireysel hayal gücünü ve düşüncesini kullandı. Nakâm'ın son "Gencineyi-adab" mesnevisi 20. yüzyılda 1904'te yazılmıştır. Eser, sanatsal özellikleriyle diğer yazarların mesnevileriyle aynı düzeydedir.

Nakâm, 19. yüzyıl Mesnevi şiirinde değerli bir imza yapmayı başardı. On ikinci yüzyıldan beri var olan klasik geleneği geliştirmeyi denedi ve başardı, ilerici dünya görüşü ve yeni estetik gereksinimleriyle onu zenginleştirdi. Makale, Nakâm'ın Mesnevi'lerinin belirli özelliklerine odaklanıyor ve benzersiz orijinal niteliklerini bilimsel olarak kanıtlıyor.

Anahtar Kelimeler: İsmayil bey Nakâm, Mesnâvi, "Hamse", Klasik Gelenek, Nazire

Abstract

In the last half of the 19th century, along with the original themes in masnavi (couplet) literature, we are witnessing the development of nazira (imitative poem) literature. Ismayil bey Nakam, the famous poet of his time who wrote nazira, is one of the last poets in Azerbaijani literature to continue the tradition of "Khamisa". Like his predecessor Nizami, Nakam wanted to create "Khamisa", but because of his health issue, he could write only three masnavis (couplet)- "Story of Majnun and Leyli", "Farhad and Shirin" and "The treasure of politeness". These masnavis refer to Nizami's works, "Leyli and Majnun", "Khosrov and Shirin" and "Treasure of Secrets".

Nakam's first poem is the "Story of Majnun and Leyli". The work, written in 1894-1896, consists of 2,900 verses. Although Nakam did not bring the new theme to his masnavis, he managed to present the same content to his readers with special skill. The poet's second imitative work, called "Farhad and Shirin", was written in 1898-1899. Despite the fact that, the main plot line of this work is about the love stories of Farhad and Shirin, each author approached the problem through the prism of his own social environment and used his individual imagination and thinking. Nakam's last masnavi, "The treasure of politeness", was written in the 20th century-in 1904. The work stands at the same level with his other works because of its mastership features.

Nakam managed to make a worthy signature in the 19th century masnavi poetry. He tried and succeeded in developing the classical tradition of the XII century by enriching it with his progressive outlook and new esthetic requirements. On the paper the specific features of Nakam's masnavis were investigated and their unique original qualities were scientifically justified.

Keywords: Ismayil bey Nakam, masnavi (couplet), "Khamisa", classical tradition, nazira.

* Arş. Gör. Sumgayıt Devlet Üniversitesi, efsane.ismayilzade@inbox.ru

THE ROLE OF RUSSIAN TERMS IN ENRICHING THE VOCABULARY OF THE AZERBAIJANI LANGUAGE

AZƏRBAYCAN DİL SÖZLÜĞÜNÜN ZENGİNLEŞMƏSİNDƏ RUSÇA TERİMLƏRİNİN ROLU

Günel Pashayeva*

Abstract: This article deals with borrowed words, and the cause and types of borrowing process. Furthermore, words, terms and suffixes borrowed from Russian language and their adaptation process are scrutinized in this article. Finally, the author gives detailed information about the terms of Russism, exoticism, Sovietism and their usage in different situation. In the period of development of the Russian language into the literary language of Azerbaijan, which is characteristic of a certain period, the words engraved as "Sovietism" began to enter the memory of many peoples of the world. Unlike Russisms, Sovietisms were words that reflected the Soviet system, units derived from the Russian language during the Soviet era. In our modern literary language there are words with enough prefixes. As the prefixes do not exist in the Azerbaijani language, it is known that these words are of Russian and European origin. Some of these suffixes can be separated from the word and express an independent meaning. The other problem is vocabulary which includes many terms related to the development and scientific progress of the language and some of the terms are forced to disappear sooner or later. Borrowing terms are important to adapt to the language, the correct unification. They must be as close as possible to the form in the source language, in a way that meets the internal requirements of the language. Such kind of linguistic problems are evolved and studied in this article.

Keywords: linguistics, Azerbaijani literary language, word borrowed event, terminology, terms, loan terms, russism, sovietism

Özet: Bu makale ödünç alınan kelimeler ve ödünç alma sürecinin nedenleri ve türleri ile ilgilidir. Ayrıca bu makalede Rusçadan ödünç alınan kelime, terim ve yetenekler ile bunların uyarlanma süreçleri incelenmektedir. Son olarak yazar, Rusçuluk, egzotizm, Sovyetçilik terimleri ve bunların farklı durumlarda kullanımı hakkında ayrıntılı bilgi verir. Belli bir dönemin özelliği olan Rus dilinin Azerbaycan'ın edebi diline dönüşmesi sürecinde, "Sovyetizm" olarak kazınan sözler dünyanın birçok halkının hafızasına girmeye başladı. Sovyetçilikler, Rusların aksine, Sovyet sistemini yansıtan kelimelerdi, Sovyet döneminde Rus dilinden türetilen birimlerdi. Modern edebi dilimizde yeterli ön eke sahip sözcükler vardır. Azerbaycan dilinde ön ekler bulunmadığından bu kelimelerin Rusça ve Avrupa kökenli olduğu bilinmektedir. Bu eklerden bazıları kelimedenden ayrılabilir ve bağımsız bir anlam ifade edebilir. Diğer sorun, dilin gelişimi ve bilimsel ilerlemesiyle ilgili birçok terimi içeren ve bazı terimlerin er ya da geç ortadan kaybolmaya zorlandığı kelime dağarcığıdır. Ödünç alma şartları dile, doğru birleşmeye uyum sağlamak için önemlidir. Dilin iç gereksinimlerini karşılayacak şekilde kaynak dildeki forma mümkün olduğunca yakın olmalıdırlar. Bu tür dilbilimsel problemler bu makalede geliştirilip incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: dilbilim, Azerbaycan edebi dili, sözcük ödünç alma olayı, terminoloji, terimler, ödünç verme koşulları, rusizm, sovyetizm

---

* Associate Professor of Sumgayit State University, p.gunel@hotmail.com

İŞLETMELERDE KURUMSALLAŞMA DÜZEYİNİN İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİNE ETKİSİ

THE EFFECT OF INSTITUTIONALIZATION LEVEL ON HUMAN RESOURCES MANAGEMENT IN ENTERPRISES

Baran AKKUŞ*
Abdulkadir BİLEN**

Özet:

İnsan kaynağı, tüm işletmelerde rekabet avantajı sağlayacak en önemli unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu avantajı en üst düzeye çıkarabilmek için insan kaynakları yönetiminin işletmelerde kurallara ve prosedürlere bağlı bir şekilde yürütülmesi faydalı olacaktır. Çünkü kurumsallaşma; işletmelerin şahıslardan bağımsız olarak kurallar ve prosedürlerle faaliyetlerini sürdürebileceği bir yapıya sahip olmalarını sağlamaktadır. Bu da işletmelerde kültürel güç, profesyonelleşme, formalleşme, şeffaflık ve tutarlılık boyutlarının gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Böylece işletme yapıları çevreye uyum sağlama konusunda gelişmektedirler. Çevreye uyum sağlayan işletmelerin de kaynak artırma ve varlıklarını sürdürme şansları artmaktadır. Bunun yanında çevreden gelen değişim taleplerine cevap vererek meşruiyet sağlamaları konusunda da katkısı olmaktadır. Ayrıca kurumsallaşma ile tüm işletme yapısında olduğu gibi insan kaynakları yönetimi arasında da bir etkileşim söz konusu olmaktadır. İşletmelerde insan kaynakları yönetiminin başarılı olabilmesi için kurumsallaşma düzeylerinin artmasının katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Kurumsallaşmış işletmelerde, insan kaynakları yönetimi fonksiyonunda verimliliğinin artmasıyla, işletme çıktılarına önemli bir katkı sağlayacağı varsayılmaktadır.

Bu kapsamda çalışmamızda, TRC2 bölgesindeki 10-249 arası çalışanı bulunan işletmeler incelenmiştir. Araştırmada, tabakalı örneklem yöntemi kullanılmış, veriler bu örneklemden kurumsallaşma ve insan kaynakları ölçekleri kullanılarak anket tekniğiyle toplanmıştır. Kurumsallaşmanın insan kaynakları yönetimi üzerinde etkisi olup olmadığını ortaya koymak için elde edilen verilere regresyon analizi uygulanmıştır. Sonuç olarak, araştırmaya katılan işletmelerde kurumsallaşma faktörlerinin, insan kaynakları yönetimi uygulamaları üzerinde önemli ölçüde pozitif ve anlamlı etkisi olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İşletme, Kurumsallaşma, İnsan Kaynakları Yönetimi

Teşekkür: Bu çalışma Dicle Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projeleri (DÜBAP) Koordinatörlüğü tarafından İİBF.19.001 numaralı proje ile desteklenmiştir.

Abstract:

Human resource emerges as the most important element that will provide competitive advantage in all enterprises. In order to maximize this advantage, it will be beneficial to carry out human resources management in the enterprises in accordance with the rules and procedures. Because institutionalization ensures that enterprises have a structure that can continue their activities independently from individuals, with rules and procedures. This contributes to the development of cultural power, professionalization, formalization, transparency and consistency dimensions in enterprises. Thus, enterprise structures develop in terms of adapting to the environment. The chances of companies that adapt to the environment to increase their resources and to continue their existence increase. In addition, it contributes to providing legitimacy by responding to change requests from the environment. In addition, there is an interaction between institutionalization and human resources management as in the whole business structure. It is thought that increasing the level of institutionalization will contribute to the success of human resources management in businesses. In institutionalized enterprises, it is assumed that it will make a significant contribution to the enterprise outputs by increasing the efficiency of the human resources management function.

In this context, the enterprises with 10-249 employees in the TRC2 region were examined in our study. In the study, the stratified sampling method was used, and the data were collected from this sample with survey technique using institutionalization and human resources scales. Regression analysis was applied to the data obtained to reveal whether institutionalization has an effect on human resources management. As a result, it has been determined that institutionalization factors have significantly positive and significant effect on human resources management practices in the companies participating in the research.

Keywords: Enterprise, Institutionalization, Human Resources Management

KOBİ'LERİN KURUMSALLAŞMA ALGI DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: TRC2 BÖLGESİ ÖRNEĞİ

A RESEARCH TOWARDS DETERMINING THE INSTITUTIONALIZATION PERCEPTION LEVELS OF SMES: SAMPLE OF TRC2 REGION

* Dr., Munzur Üniversitesi, bakkus@munzur.edu.tr

** Prof. Dr., Dicle Üniversitesi, abilen@dicle.edu.tr

Özet:

İşletmeler; toplumsal ihtiyaçları karşılamak üzere kurulmuş ekonomik birimlerdir. Ayrıca kâr elde ederek yaşamlarını devam ettirmek isterler. KOBİ'ler ise bazı kriterlere göre büyüklükleri belirlenmiş işletmelerdir. KOBİ'ler ekonomilerin lokomotifleri olmaları dolayısıyla ülkeler ve bölgeler açısından oldukça önem arz etmektedirler. Kurumsallaşma; işletmelerin kişilerden bağımsız olarak, belirli kurallara ve prosedürlere göre faaliyetlerini sürdürmelerini ifade etmektedir. Kurumsallaşma, işletmelerin sürekliliklerinin sağlanmasında önemli bir faktördür. Kurumsallaşma boyutlarına baktığımızda karşımıza; formalleşme, kültürel güç, profesyonelleşme, şeffaflık, tutarlılık ve sosyal sorumluluk gibi kavramlar çıkmaktadır. KOBİ'lerde kurumsallaşma ihtiyacı özellikle belirli bir büyüklüğe ulaştıktan sonra ortaya çıkmaktadır.

Bu kapsamda çalışmamızda; TRC2 bölgesinde bulunan Şanlıurfa ve Diyarbakır illerindeki KOBİ'lerde kurumsallaşma algı düzeylerinin tespiti için tabakalı örnekleme yöntemi ile kurumsallaşma ölçeği işletmelerin sahip ya da yöneticilerine uygulanmıştır. Elde edilen verilerle, işletmelerin bazı özelliklerine göre (bulundukları il, ana sektör, ticaret unvanları, faaliyet süreleri, sektör, çalışan sayısı, ciro) kurumsallaşma durumları karşılaştırılmıştır. Kurumsallaşma ölçeği puanlarını TRC2 bölgesindeki illere göre karşılaştırmak için bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Faaliyet sürelerine göre ilişki olup olmadığını tespit etmek için pearson-korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Ölçek puanlarını; diğer değişkenlere göre incelemek için ise tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Varyans analizinde gözlenen farkın kaynağını, yani hangi değişkenlerden kaynaklandığını belirlemek için Scheffe Post-Hoc testi kullanılmıştır. Sonuç olarak; TRC2 Bölgesindeki işletmelerin kurumsallaşma algı düzeyleri yüksek çıkmıştır. İşletmelerin bulundukları ana sektör değişimi dışında diğer değişkenlerde kurumsallaşma düzeylerinde farklılıklar tespit edilmiştir. İllere göre kurumsallaşma düzeyleri incelendiğinde, Diyarbakır ilindeki araştırmaya katılan işletmelerin kurumsallaşma algı düzeylerinin, Şanlıurfa ilindeki işletmelerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: KOBİ, Kurumsallaşma, Kurumsallaşma Boyutları

Teşekkür: Bu çalışma Dicle Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projeleri (DÜBAP) Koordinatörlüğü tarafından İİBF.19.001 numaralı proje ile desteklenmiştir.

Abstract:

Enterprises are economic units established to meet social needs. In addition, they want to continue their lives by making a profit. SMEs are businesses whose sizes are determined according to some criteria. Since SMEs are the locomotives of economies, they are very important in terms of countries and regions. Institutionalization means that businesses operate independently from persons, in accordance with certain rules and procedures. Institutionalization is an important factor in ensuring the continuity of enterprises. When we look at the dimensions of institutionalization, concepts such as formalization, cultural power, professionalization, transparency, consistency and social responsibility emerge. The need for institutionalization in SMEs arises especially after they reach a certain size.

In this context, in this work, in order to determine the perception levels of institutionalization in SMEs in Şanlıurfa and Diyarbakır provinces located in TRC2 region, the stratified sampling method and institutionalization scale were applied to the owners or managers of the enterprises. With the data obtained, the institutionalization status of the enterprises was compared according to some characteristics (province, main sector, trade titles, duration of activity, sector, number of employees, turnover). In order to compare the institutionalization scale scores according to the provinces in the TRC2 region, independent sample t test was applied. Pearson-correlation coefficients were calculated to determine whether there was a relationship according to the activity durations. One-way variance analysis was used to examine the scale scores according to other variables. Scheffe Post-Hoc test was used to determine the source of the difference observed in the variance analysis, in other words, from which variables. As a result, the institutionalization perception levels of the enterprises in the TRC2 Region were found to be high. Apart from the main sector variable in which the enterprises are located, differences in institutionalization levels were determined in other variables. When the level of institutionalization is examined by provinces, it is seen that the institutionalization perception levels of the enterprises participating in the research in Diyarbakır are higher than the enterprises in Şanlıurfa.

Keywords: SME, Institutionalization, Dimensions of Institutionalization

* Dr., Munzur Üniversitesi, bakkus@munzur.edu.tr

** Prof. Dr., Dicle Üniversitesi, abilen@dicle.edu.tr

SEYİT HÜSEYİN HİKAYELERİNİN MEVZU VE PROBLEMATİK SECİYESİ

THE THEMATIC AND PROBLEMATIC CHARACTER OF SEYID HUSSEIN'S STORIES

Tahmina VALİYEVA*

Özet

Seyit Hüseyin, kendine has yazı tarzı ve gerçekçi yaklaşımıyla seçilen ve Azerbaycan edebiyatına yeni realist üslup ve seciye kazandıran yazardır. Onun hikayeleri, mevzu ve problematik açıdan zenginliği ile dikkat çekiyor. Yeni ve eski hayat, kadın hukuksuzluğu ve zihniyetler, gelenekler ve yeni kuralların bir-biriyle çelişkisi, zaman “çarklarının hucumu”na uğrayan insanlar ve yeni karakterlerin mücadelesi, Seyit Hüseyin hikayelerinin mevzu silsilesini teşkil ediyor.

Yazar'ın kahramanları, zaman gereği itibarıyla “iki hayat” dilemması ile karşılaşılıyor ve talihlerini tayin etmek zorunda kalıyorlar. Artık eski hayatın kaide ve kurallarını, yeniler değiştirmektedir. Bu durumdan kadınlar, daha fazla etkileniyorlar. “Gilan kızı” Gonca, onu Nizamüddövlere 14 yaşında “ikinci eş” – kuma edenlerin, “Sarigömlük”, ondan kendi menfur niyetleri için “kullanan” kocasına hakk-hukuk tanıyanların, Hatice (“Hazin bir hatıra”) ise, cemiyetin “kim ne der” düşüncesinin kurbanıdır. “Gelecek hayat yollarında”, “İki hayat arasında”, “Kör adamın karısı”, “Sade bir şey” ve “Çarkların hucumu” hikayelerinde ise eski hayatın boğucu tezahürlerinden kurtulan ve yeni hayata uyan “yeni kadın” obrazı yaratılmıştır.

“İki hayat” dilemması karşısında aciz kalan tek kadınlar değil, her kesdir. “Uzundere” hikayesindeki Mirzağa gibi bir öğrenci de, “Onun oğlu” hikayesindeki ideoloji seçim karşısında kalan iki kardeş de, “Çarkların hucumu” hikayesindeki petrol işçisi Murat da. Eskinin yıkıcı, dağıtıcı tezahürü Seyit Hüseyin'in “Bir sokağın tarihi”, “İç işleri bakanı”, “Uzundere”, “Çarkların hucumu” hikayelerinde daha kabarık bir şekilde kendisini gösteriyor. Eski tefekkür, eski meyillerle yaşayan ve kendi cahilliyyinden zarara uğrayan sade insanların hayatı ve mücadelesi de Seyit Hüseyin'in hikayelerinin mevzusuna çevriliyor (“Hayır” ve “bereket” ayı”, “Ağaverdi”).

Seyit Hüseyin hikayelerinin, 20.yüzyıl Azerbaycan edebiyatının yeni mevzu ve motiflerle zenginleşmesinde büyük rolü olmuştur.

Anahtar kelimeler: iki hayat, yeni ve eski, değişimler, insanlar ve mücadeleleri

Abstract: Seyid Hussein is a writer who was chosen for his unique writing style and realistic approaching and brought a new realist style and character to Azerbaijani literature. His stories take attention with their richness in subject and problematic aspects. The new and old life, the unlawfulness of women and the contradiction of mentalities, traditions and new rules, people who are attacked by the "wheels of time" and the struggle of new characters constitute the main sequence of the Seyid Hussein's stories.

The heroes of the author are faced with the dilemma of "two lives" due to the necessity of time and they have to determine their tale. Now, the rules of old life are changing by new ones. Women are more affected by this situation. "Gilan's girl" ("Gilan kızı") Goncha is a 14-year-old "second wife" to the Nizamuddovles, "Sarigomlek", those who know the right-law to her husband "using" her for his abominable intentions, and Khadija ("A sad memory"), is a victim the society's "who what is say" of the thought. In the stories "In the future life paths", "Between two lives", "Blind man's wife", "A simple thing" and "Attack of the wheels", the "new woman" who got rid of the suffocating manifestations of the old life and adapted to the new life was created.

It is not the only women who are incapacitated by the “two lives” dilem, but everybody. A student like Mirzagha in the story "Uzundere", the two siblings in the story "His son" against the choice, and the oil worker Murat in the story "Attack of the wheels". The destructive and distributive manifestation of the past is more pronounced in Seyid Hussein's stories – "History of a street", "Minister of Internal Affairs", "Uzundere", "Attack of the wheels". The life and struggle of ordinary people who lived with old contemplation, old inclinations and suffered from their own ignorance are also turned into the subject of Seyid Hussein's stories ("Benefit" and "abundance" month", "Aghaverdi").

Seyid Hussein's stories played a major role in the enrichment of 20th century Azerbaijani literature with new subjects and motifs.

Keywords: two lives, new and old, changes, people and struggles

*Doktora, Bakü Devlet Üniversitesi, tahminavali2020@outlook.com

MİLLİ KARAKTERİN SOSYAL SORUNLAR BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ (AZERBAIJAN VE TÜRK HİKÂYE ÖRNEKLERİNE GÖRE)

AN EVALUATION OF NATIONAL CHARACTER IN THE CONTEXT OF SOCIAL PROBLEMS (BASED ON EXAMPLES OF AZERBAIJANI AND TURKISH STORIES)

Sima ŞEFİZADE*

Özet:

Bildiride, toplumsal sorunların betimlenmesi bağlamında millî karakteri değerlendirmeye çalışacağız. Küreselleşmenin edebiyata getirdiği yenilik ve ilkelere rağmen, sosyal sorunların ve hayatın gerçeklerinin betimlenmesi, Azerbaycan ve Türk hikâyelerinin günümüzde de ana içeriğini oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda şunu belirmemiz gerekir ki, modern Azerbaycan hikâyesindeki olayların çoğu sıradan aile sorunları düzeyinde anlatılsa da, psikolojik yönlere çok az dikkat edilmiştir.

Türk hikâyelerinde ise olaylar daha çok bir kişinin iç dünyasını keşfetmeyi amaçlayan bir izlenim, hatıra, psikolojik bir boyut taşır. Her iki ülkenin hikâyelerini toplumsal sorunlar açısından incelediğimizde yazarların soruna yaklaşımında iki farklı yön görüyoruz.

1. Sıradan, ilkel düzeydeki sosyal sorunların tanımı
2. Sosyal sorunların psikolojik düzeydeki tanımı

Araştırmamızın temel amacı olan millî karakter sorununu sosyo-psikolojik öykülerin analizinde aramaya çalışacağız. Bu yüzden millî karakteri etkileyen ve belirleyen faktörler arasında sosyo-psikolojik süreçlerden de bahsetmemiz gerekir.

Bildiride, küreselleşme, sosyo-politik, maddi sorunlar, cinsel ayrımcılık, sosyalleşme, sosyal tabakalaşma gibi sorunların ana nedenlerinin tanımlanmasının yanı sıra bu süreçlerin sonucu olarak kişinin topluma ve çevreye yabancılaşması, güvensizliği, intihar girişimleri, kişisizleşmesi, silik şahsiyete dönüşmesi, maddiden manevi boşluğa geçmesi, değerlerin değişmesi gibi millî karakteri etkileyen faktörlerden bahsedilecektir.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan, Türkiye, hikâye, millî karakter, sosyal sorunlar.

Abstract:

The article evaluates a discussion of a national character in the context of social problems. Despite the novel narrative techniques and principles brought to the present-day literature, the roots of the social problems and real-life issues are still the main content of Azerbaijani and Turkish stories. Based on our observation, it is important to note that although most of the events in modern Azerbaijani stories are described at the usual family-household level, only a few authors focused on psychological aspects of these stories. In opposite, however, Turkish stories are aimed to explore psychological aspects, such as an inner world, memory and reflection of the character. Analyzing the stories of both countries from the aspect of social problems, we observe two different directions in the approach of writers to this problem.

1. Description of social problems at a primitive, household level
2. Description of social problems at the psychological level

Therefore, we will try to examine the problem of national character, at the centre of socio-psychological stories, which is the main aim of the paper. This is because socio-psychological processes are the main factors for affecting and determining the national character. Global events, such as financial problems, sex discrimination, socialism, capitalism creates the roots of social problems, and as a result of these processes, the ability to trust to the society and environment has been failed. This is due to the lack of self-confidence, suicide attempts, individualism, characterization, the gap between substance and morality, and change of values in the national character. All these aforementioned factors, which affected the reformation of national character will be discussed throughout the paper.

Key words: Azerbaijan, Turkey, story, national character, social problems.

* Azerbaycan Millî Bilimler Akademisi Nizami Gencevi adına Edebiyat Enstitüsü Doktora öğrencisi Sima_adass@mail.ru

TOWARDS THE DETERMINATION OF TERMINOLOGICAL STRUCTURE OF LOGISTICS

Kamola Mansurovna*

The formation of the Uzbek-language terminology of logistics is a task that requires its solution for more than ten years. In the recent years, the discussion of this problem became more and more crucial. Despite the fact that options for determining the meanings of language terms of logistics have already been presented in the well-known specialized literature, as logistics develops as a science, they need to be updated based on clarifying the concepts and their relationships. The relationships between concepts and terms reflect the integrated flow of modern business. Conceptual and terminological integration of the sphere of knowledge of logistics provides a basis for scientific research of the problem of integration of the management process based on the organization of the movement of flows.

The beginning of such a study is the agreement of the values logistics terms. In the framework of the ongoing discussion on the formation of a glossary and an explanatory dictionary on logistics, we will allow myself to express some considerations.

In our article we have used comparative method for comparing and contrasting the terms of logistics in Uzbek, Russian and English languages, besides there was used descriptive method for determining the translation and meaning of logistic terms belonging to different sub groups. The following results were achieved within the frame of carried research:

In order to identify the relationship between the concepts of logistics among its terms, it is advisable to highlight streaming, operational, structure-forming, applied and functional terms.

Streaming terms are the initially distinguished group due to the fact that it is they that fix a specific control object logistics.

Operating terms describe operations and processes related to threads. The meanings of operational terms are defined on based on the meanings of streaming terms.

Key words: logistic terms, flow of logistic terminology, groups of logistic terminology

---

* National University of Uzbekistan, the faculty of Foreign Philology, English Philology department address: Uzbekistan, Tashkent city
contact number: +99893 375 33 55

ŞİİR YAPISINDA BENT VE KAFİYENİN ÖNEMİ

THE ROLE OF RHYTHM AND VERSE IN LYRICAL COMPOSITION

ЛИРИК КОМПОЗИЦИЯДА БАНД ВА ҚОФИЯНИНГ ЎРНИ

Гулноза ОРИПОВА*

Özet:

Şiirin kendine özgü kuralları ve dil yapısı vardır. Modern Özbek şiirinin bedî ve şekil özelliklerini araştırma günümüz edebiyat biliminin güncel konularından sayılır. Çalışmada şiirin biçemi, kafiye ve bent konuları teorik olarak açıklanmakta, şiirde öz ve bedî gayenin önemi, eserin kısımları ve kahramanlarına uygunluk derecesi, duygusallık, tasvirin ölçüsü ve yeri konusu üzerinde de durulmaktadır. Özbek şiirinin biçimsel özellikleri: kafiye ve bent konusu Abdulla Aripov, Erkin Vahidov, Azam Öktam şiirlerini incelemek yoluyla açıklanmaktadır. Doğu şiir teorisine göre kafiye fonetik açıdan araştırma şiir metninde kafiye işlevi ve önemi örneklerle verilmektedir. Çalışmada bent, onun şiirin yapısı ve bedî fikrin gelişmesindeki önemi incelenmektedir. Kafiye aracılığıyla birleşen bent şiirin ahenk ve yapısını belirlemede büyük önem arz etmektedir. Çalışmada bu konuya da değinilmektedir.

Annotation:

This article analyzes the study of the poetics and formal features of modern Uzbek lyric poetry is one of the urgent tasks of modern literature. The accuracy, authenticity, emotionality of the content in the lyrical composition, the poetic idea and the degree of conformity of parts and images to this poetic idea, the norm of the image and the proportion of the location are analyzed. The formal features of Uzbek lyric poetry - rhyme and busy structure are analyzed on the example of poems by Abdulla Aripov, Erkin Vahidov, Azam Uktam. According to the theory of Eastern poetics, the phonetic examination of the composition of rhyme has shown that the function of rhyme in the context of poetry also plays an important role in determining its place at the compositional level, based on the analysis of poetic examples. The importance of the band in the construction of lyrical composition and the expression of poetic thought is highlighted. It is theoretically based on the fact that a band consisting of fragments of poetry combined by means of rhyme plays an important role in determining the rhythmic-compositional structure of the poem and forms a coherent lyrical composition.

Аннотация:

Замонавий ўзбек лирикаси поэтикаси ва шаклий хусусиятларини тадқиқ этиш бугунги адабиётшуносликнинг долзарб вазифаларидан бири бўлиб, мақолада лирик композиция адабий композициянинг бир тури сифатида ўрганилган ҳамда лирик композициядаги қофия ва банднинг ўрни назарий жиҳатдан илмий асосланган. Лирик композициядаги мазмуннинг, поэтик ғоянинг аниқлиги, ҳаққонийлиги, эмоционаллиги ва шу поэтик ғояга нисбатан қисм ва образларнинг мувофиқлик даражаси, тасвир меъёри ва жойлашиш мутаносиблиги таҳлилга тортилган. Ўзбек лирикасининг шаклий хусусиятлари - қофия ва банд тузилиши Абдула Орипов, Эркин Воҳидов, Аъзам Ўктам шеърлари мисолида таҳлилга тортилган. Шарқ поэтикаси назариясига кўра қофия таркибини фонетик жиҳатдан текшириш шеър контекстида қофиянинг функцияси, композицион сатҳдаги ўрнини аниқлашда ҳам муҳим аҳамият касб этиши шеър мисоллар таҳлили асосида кўрсатилган. Лирик композициянинг қурилиши ҳамда поэтик фикрнинг намоён бўлишида банднинг аҳамияти ёритилган. Қофия воситасида бирлашган шеър бўлакларидан ташкил топган банд шеърнинг ритмик-композицион структурасини белгилашда муҳим аҳамият касб этиши ва яхлит лирик композицияни ташкил этиши назарий жиҳатдан асосланган.

Anahtar kelimeler: şiir yapısı, şiir şekilleri, bent, kafiye, ikileme.

Key words and phrases: lyrical composition, poetic genre, poetic idea, band, rhyme, dark rhyme, astrophic band, anaphora.

Таянч сўз ва иборалар: лирик композиция, шеър жанр, поэтик ғоя, банд, қофия, тўқ қофия, астрофик банд, анафора.

TÜRKİYE'DEKİ UYGUR TOPLUMU: SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Seda Yazgan Hadzibulic†

Özet

* Dr, Fergana devlet universitesi Öğretim üyesi, (Özbekistan), e-mail: gul1981@inbox.uz

† NEIU Graduate Student, Chicago, IL -USA

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

Uygur Türkleri Çin'in kuzeybatısında bulunan Sincan Uygur Özerk Bölgesi olarak bilinen bölgede yaşayan bir Türk azınlık etnik grubudur. Onuncu yüzyılda hızla İslamiyeti kabul eden ve daha önceki dönemlerde Şamanizm, Hristiyanlık gibi dinlerin ve etkilerinin görüldüğü önemli bir kültürel Türk varlığıdır. Çin Hükümeti Uygur Türklerini çok uluslu bir toplumda azınlık olarak görüp yıllarca zulm etmiş olsa da Uygur Türkleri varlıklarını günümüze kadar devam ettirmektedir. Son zamanlarda özellikle artan kültürel baskılar ile bir cedit soykırıma maruz kalan Uygur Türkleri Doğu Türkistan adı altında bağımsız bir devlet kurma hayali ile yaşamaktadırlar.

Hızla artan baskılar ve Çinileştirme politikalarına yönelik yeniden eğitim adı altında toplama kampları inşa edilmiş ve yaklaşık 3 milyon olduğu tahmin edilen Uygur Türkleri bu kamplarda yaşam mücadelesi ve daha da önemlisi bir kimlik mücadelesi vermektedir. Bu kamplardan ve artan baskılardan kaçmayı başarabilen Uygur Türkleri Türkiye'yi de bir vatan olarak görmektedir ve yaklaşık elli bine yakın Uygur Türkü mülteci statüsü de Türkiye'de bulunmaktadır. Bu araştırmada Türkiye'de yaşayan Uygur Türklerinin genel durumu hakkında bilgiler verilecektir. Çin ile artan ekonomik ilişkiler ve etnik var olma mücadelesi arasında sıkışan Uygur Türklerinin Türkiye'de bulunan diasporasına katkılar sunulacak yeni yöntemler ve çözüm önerileri tespit edilecektir.

Araştırma makaleleri, kitap ve dergiler, Uygur Türkleri Dernekleri'nin hazırlamış olduğu rapor ve sunumlar ve kongre çıktılarından yararlanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Uygur Türkleri, Diaspora ,Etnik Kimlik, Türkiye, Türkiye ve Çin ilişkileri

Key Words : Uyghur Turks, Diaspora, Ethnic Identity,Turkey, Turkey-China relations

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN BAŞARI NOTUNU ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN METİN MADENCİLİĞİ YÖNTEMLERİ İLE BELİRLENMESİ

TEXT MINING ANALYSIS FOR DETERMINING FACTORS AFFECTING GRADE SUCCESS OF UNIVERSITY STUDENTS

Ebru KESKİN*

Mesut KASAP**

Mehmet MENDEŞ***

Özet

Bu çalışma, üniversite öğrencilerinin başarı notunu etkileyen faktörlerin Metin Madenciliği Tekniklerinden yararlanılarak belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Fakültesi 3. ve 4. sınıf öğrencilerine **'Sizce akademik başarınızı en çok etkileyen üç faktör hangisidir?'** sorusu sorulmuştur. Daha sonra 351 öğrencinin verdiği cevaplar Metin Madenciliği Tekniği ile değerlendirilmiştir. Böylece metin veri setinde bulunan gizli ve örtük ilişkilerin daha basit ve anlaşılabilir bir şekilde çıkartılması ve bunun sonucunda da konuda araştırma yapacak araştırmacıların hangi faktör ya da faktörleri dikkate almaları gerektiğine yönelik önerilerde bulunulması mümkün olmuştur. Yapılan Metin Madenciliği analizi sonucunda; öğrencilerin başarı durumlarını en fazla etkileyen faktörlerin **dersin hocası, derse çalışma, ders, çevre, ekonomik koşullar, aile, düzenli çalışıp çalışmama, yoğunlaşma ve arkadaş çevresi** olduğu görülmüştür. Bu bulgular, öğrencilerin başarılı / başarısız olarak değerlendirilmelerinde öncelikle dikkate alınması gereken hususların bu 9 faktör etrafında şekillendiğinin bir göstergesidir. Diğer bir ifade ile öğrencilerin başarı durumlarının değerlendirilmesinde öncelikle bu 9 faktörün dikkate alınması gerekmektedir. Öğrencilerin başarı durumlarına göre başarılı ve başarısız olarak ne ölçüde doğru bir şekilde ayrılabilirdiğini belirlemek amacıyla ROC eğrisi analizi yapılmıştır. ROC analizi sonucunda oluşturulan ROC eğrisi altında kalan alanın 0.773 olduğu görülmüştür. Buradan hareketle öğrencilerin başarı durumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesinde kullanılan modelin başarılı ve başarısız öğrencileri %77.3 ihtimalle doğru bir şekilde ayrılabilirdiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Başarı notu, Metin Madenciliği, ROC eğrisi

Abstract

The major purpose of this study is to determine important factors that affect the grade success of university students by using Text Mining Technique. For this purpose, following question was asked to the students at the third and fourth grades students of Çanakkale Onsekiz Mart University Agriculture Faculty. **'In your opinion, what are the most important three factors affecting your academic success?'** Thus, it was possible to extract hidden and latent relations in the text data set in a simpler and more understandable way. As a result, it was given some suggestions to the researchers in terms of which factor or factors should be taken into account in their studies. Results of Text Mining analysis showed that the most important factors affecting grade success of the students were **teacher, study, lesson, environment, economical condition, family, regular, concentration, and friend**. These findings are an indication that the factors that should be considered assessing the students as successful / unsuccessful will shaped around these nine factors. In other words, these nine factors should be primarily taken into account in the assessment of students' success. Area under the curve (AUC) value was found as 0.773 means that there was 77.3% chance that model would be able to distinguish between successful and unsuccessful classes.

Key words: Grade success, Text Mining, ROC curve

THE ROLE OF ENLIGHTENERS IN THE FORMATION OF THE LITERARY ENVIRONMENT IN THE UZBEK LITERATURE OF THE PERIOD OF NATIONAL AWAKENING

Usmonova Sevara Sultanovna[†]

Annotation

* Zir. Yük. Müh. (Yök 100/2000 Doktora Öğrencisi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, ebrukeskin016@gmail.com.

** Öğr. Gör., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, mesutkasap@comu.edu.tr.

*** Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, mmendes@comu.edu.tr.

[†] FarDU, basic doctoral student e-mail: sevara88.28@mail.ru

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

This article describes the advanced representatives of the Enlightenment literature are the subjective factor. Jadid literature is the product of a new era, the era of Jadidism. This period is a period of awakening, a period of striving to establish a new one instead of the old social propaganda. The literature of the National Awakening period includes several literary environments, which belong to a certain place, it is immortal works of social life, praising the masterpieces. Literary environments are those that have their own unique creators and examples. The role of Fitrat in the formation of the Bukhara literary myth, Behbudi in the formation of the Samarkand literary environment, Munavvar Qori in the literary environment of Tashkent, Feruz in the literary environment of Khiva, and Cholpon in the literary environment of Fergana is unique.

Key words: jadid, cultural enlightenment societies, press and journalism, national renaissance, secularism and religiosity, "speculators".

ÖĞRENİLEN GEÇMİŞ ZAMANIN ANLAMSAL ÖZELLİKLERİ VE "OĞUZNAMELER"

SEMANTIC FEATURES OF PAST TENSE AND "OGUZNAMES"

Günay İMAMALIYEVA*

Özet:

Makale, fiilin geçmiş zamanını inceleyen dilbilimcilerin bölümlerini gösteriyor. Böylelikle dilbilimciler, geçmiş zamanın anlamsal özelliklerini farklı sayılarda gruplamışlardır: A.A.Ahundov öğrenilen geçmiş zamanın 8 semantik özelliğini (Axundov, 1959, s.61-67), B.A.Halilov 7 semantik özelliğini (Xəlilov, 2007, s.223); G.F.Aliyeva (Əliyeva, 2010, s.177) Oğuz grubu, Türk dillerinde 5 semantik özellik olduğunu kaydetmiştir. Q.Ş.Kazimov öğrenilen geçmiş zamanın semantik özelliklerine dokunmamış. (Kazimov, 2010, s.229). İ.D.Valiyev, XIV-XIX yüzyılların edebi-sanatsal materyallerinin dilinde -ib⁴ sonekiyle geçmiş zamanın 5 anlam tonu olduğunu yazıyor (Vəliyev, 1981, s.53-54). Yazar, -mish⁴ ekinli öğrenilen geçmiş zamanın abidelerimizin dilinde 6 anlam özelliğe sahip olduğunu göstermiştir (Vəliyev, 1968, s.90-92). Öğrenilen geçmişin yukarıda belirtilen özellikleri sadece Azerbaycan dilinde değil, diğer Türk dillerinde de bir dereceye kadar yansıtılmakta olmasını belirtmek isteriz. Daha sonra, geçmiş zamanın anlamsal özellikleri, yazılı anıtlarımız Oğuzname'nin dilinde incelenmiş ve modern edebi dilde kullanılan anlamsal özelliklerle karşılaştırılmıştır. Oğuzname dilinde geçmiş zamanın sonuç, atasözü anlatım, tanıklık, tutarlılık, belirsiz zaman, anlatım ve dinamizm gibi anlamsal özellikler geliştirilmiştir. Makaledeki her anlamsal özellik zengin örneklerle dayanmaktadır:

Eşəgi düğünə oqumuşlar: "Ya su yoqdur, ya odun yoq" demiş (Oğuznamə, 2006, s.31);

Eşəgə ayıtmışlar: "Nə qatı yürürsən?!"

Ayıtmış: "Bizləngicim bilür" (Oğuznamə, 2006, s.45);

Hamiya məlum olsun ki, bizə qədər türk tarixini yazanlar, xalqa, öz maharat və istedadlarını göstərmək üçün arab sözləri qatmışlar, eyni zamanda fars sözləri də əlavə etmişlər, türk sözlərini isə qafiyəli nəsrə çevirmişlər (Bahadır xan, 2002, s.47).

Makale, fiil zamanı kategorisi olan yazılı anıtlarımızın öğretiminde kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş Azerbaycan dili, Oğuzname, zaman, öğrenilen geçmiş zaman, anlamsal özellikler.

Abstract:

The article shows the divisions of linguists who study the past tense of the verb. Thus, linguists have grouped the semantic features of the past tense in different numbers. A.A. Ahundov noted 8 semantic features (Axundov, 1959, p.61-67), B.A.Halilov noted 7 semantic features (Xəlilov, 2007, p.223); G.F.Aliyeva noted (Əliyeva, 2010, p.177) 5 semantic features of the past tense in Oguz group Turkish languages. Q.Sh. Kazimov did not note the semantic features of the past tense form. (Kazimov, 2010, p. 229). İ.D.Valiyev writes that in the language of literary-artistic materials of the XIV-XIX centuries, there are 5 meaning shades of the past tense with the suffix -ib⁴ (Vəliyev, 1981, p. 53-54). The author has shown that the past tense with the -mish⁴ suffix has 6 meaning features in the language of our scripts. (Vəliyev, 1968, p.90-92). We would like to state that the above-mentioned features of the past tense are reflected not only in the Azerbaijani language, but also in other Turkish languages. Later, the semantic features of the past tense are analyzed in the language of our manuscript Oguzname and compared with the semantic features used in modern literary language. Semantic features of the past tense such as conclusion, proverbial expression, testimony, consistency, uncertain time, expression and dynamism have been developed in Oguzname language. Each semantic feature in the article is based on rich examples:

Eşəgi düğünə oqumuşlar: "Ya su yoqdur, ya odun yoq" demiş (Oğuznamə, 2006, s.31);

Eşəgə ayıtmışlar: "Nə qatı yürürsən?!"

Ayıtmış: "Bizləngicim bilür" (Oğuznamə, 2006, s.45);

Hamiya məlum olsun ki, bizə qədər türk tarixini yazanlar, xalqa, öz maharat və istedadlarını göstərmək üçün arab sözləri qatmışlar, eyni zamanda fars sözləri də əlavə etmişlər, türk sözlərini isə qafiyəli nəsrə çevirmişlər (Bahadır xan, 2002, s.47).

The article can be used in the teaching of our written monuments, the category of verb tense.

Key words: Modern Azerbaijani language, Oguzname, tense, past tense, semantic features.

TUVA TÜRKÇESİNDE AYI VE KURT İLE İLGİLİ SÖZ VARLIĞI

VOCABULARY ABOUT BEAR AND WOLF IN TUVA TURKISH

İlker TOSUN*

* Sumgayıt Devlet Üniversitesi, gunay.imamaliyeva@gmail.com

* Dr. Öğretim Üyesi, İlker TOSUN; Kırklareli Üniversitesi.

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

Özet:

Ayıgiller (Lat. Ursidae), memeliler sınıfının etçiller takımına mensuptur. Ayrıca köpeğimsiler üst familyasına dâhildir. Ayı türleri içinde *boz ayı* (ursus arctos), *kara ayı* (ursus americanus), *kutup ayısı* (ursus maritimus) en bilinenleridir. Kurtlar (Lat. Canis Lupus) etçiller takımının köpekçiller familyasındandır. Kurtlar; Kuzey Amerika, Avrupa ve Asya'da yaşamaktadır. Bu hayvanlar, yaşadığı coğrafyalardaki kültürleri derinden etkilemiştir. Ayı ve kurt birer külte dönüşmüş ve kimi zaman da ulusal sembol hüviyeti kazanmıştır. Tuva Cumhuriyeti nehirler, göller, kaynak suları, taygalar, ormanlar yurdu kabul edilebilir. Tuva topraklarının 11033,2 hektarlık alanı, yani yaklaşık %46,7'si ormanlarla kaplıdır. Bu nedenle Tuva toprakları bu iki hayvanın yaşamı için oldukça uygun bir alan olagelmıştır. Tuva kültüründe ayı ve kurt gerek sözlü kültürde kendisine oldukça geniş bir yer bulmuştur. Ayrıca Tuva Türkçesinde de ayı ve kurt ile ilgili çok sayıda söz ve söz öbeği yer almaktadır. Örnek vermek gerekirse ayı için *hayırankan, çaglig, irey, kara-çüve, hoyug düğ, öşsee, çur, do'nay ~ donay, enik, ala-moynak, hur-ool, oruspaş;* kurt için *enik, haka,*

Tuv.'da kurt yavrusu için kullanılan sözcüklerden birisi de *börzek / mörzek** sözcüğüdür. US ağzında "ayının küçük yavrusu" anlamında da gelen sözcük, yazı dilinde *börzek*; US, PH, UH ve Çaa-H ağzlarında *mörzek* biçimi ile kullanılmaktadır (Dorju, 2011: 90). İlk bakışta sözcüğün yapısında Tuv.'da *isimden bir şeye düşkünlük anlamı veren isimler yapan bir ek olan* (Koçoğlu Gündoğdu, 2018: 108) +zAk olduğu düşünülebilir: *börüzek* < börü+zek. Türk dilinde hayvan isimlerine çeşitli küçültme eklerinin getirilmek suretiyle "bir hayvanın yavrusu" anlamında sözcükler türetildiği bilinmektedir. Yukarıdaki veriler ışığında +zAk ekinin düşkünlük ifadesi yanında bir küçültme / benzerlik işlevi kazandığı, *börüzek* sözcüğünün "kurta benzeyen / kurtçuk" anlamı taşıdığı kabul edilebilir. Bununla birlikte Tatarintsev (2000: 278-279), sözcüğün kökünü *börü* yerine *bör-fiilinde arar. Araştırmacıya göre sözcük *börüzek* < *bör-se-k "koşmak isteyen, koşmayı arzulayan" biçiminde gelişmiş olmalıdır.

Bu bildiride Tuva Türkçesinde bu iki hayvanla ilgili söz varlığı incelenecek, ayı ve kurtla ilgili örtmece sözler değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Ayı, Kurt, Söz varlığı, Tuva Türkçesi

Abstract:

Bears (Lat. Ursidae), belong to the carnivores of the mammals class. In addition, They are classified as doglike superfamily. The brown bear (ursus arctos), black bear (ursus americanus), polar bear (ursus maritimus) are the most known bear species. Wolves (Lat. Canis Lupus) is from the canine family of the carnivores group. Wolves live in North America, Europe and Asia.

Key words: Bear, Wolf, Vocabulary, Tuvan Turkish

DİJİTAL OKUMA ARAÇLARININ OKUMA BECERİSİNE ETKİSİ

THE EFFECT OF DIGITAL READING TOOLS ON READING SKILLS

Sadık Ahmet ÇETİN*

Özet:

Bu çalışmanın amacı dijital okuma araçlarının okuma becerisine etkisi ortaya koymaktır. Bu araştırma nitel araştırma yönteminde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırma kapsamında masaüstü bilgisayar, dizüstü bilgisayar, tablet, e-okuma cihazları ve akıllı telefonda yapılan okumalarla ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir. Bu çalışmada verilerin analizi sonucunda dijital okuma araçlarının kendine özgü özelliklerinin okuma becerisini etkilediği tespit edilmiştir. Dijital okuma için

* Tuv.'da ön seste b -/ m- nöbetleşmesi için bk. *bo'ldurga / booldurga / moldurga*.

† Öğr. Gör. Sadık Ahmet ÇETİN, Gazi Üniversitesi, sadikahmetcetin@gmail.com

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

kullanılan masaüstü ve dizüstü bilgisayarlar sabit bir zeminde durmalıdır ve bu araçlardan okuma yapılırken ekran dik açıda durmaktadır. Tablet, e-okuma cihazları ve akıllı telefonlardan yapılan okumada ise okuma aracının sabit bir zeminde durmasına gerek yoktur. Bunun yanında araçların ekran çözünürlüğü, ekran parlaklığı, araçlarda hangi okuma stratejilerinin ve hangi okuma uygulamalarının kullanılabildiği gibi birçok özellik okuma başarısına etki etmektedir. Alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde en iyi okumaların e-okuma cihazları, tablet ve akıllı telefonlar ile yapıldığı ortaya konmuştur. Okuma araçlarından masaüstü bilgisayar, dizüstü bilgisayar, tablet ve akıllı telefon çoklu özellikli araçlardır. Dolayısıyla bu araçlar okuma dışında başka amaçlar için de kullanılabilir. Fakat e-okuma cihazları ise sadece okuma yapmak için tasarlanmıştır. Bu durum da doğal olarak okuma sürecine yansımıştır. Araştırma sonucunda genel olarak dijital ortamlarda en iyi okumaların sırasıyla e-okuyucular, tabletler, akıllı telefonlar ve bilgisayarlardan yapıldığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Okuma, Ekran Okuma, Çevrim İçi Okuma, Okuma Becerisi

Abstract:

The aim of this study is to reveal the effect of digital reading tools on reading skills. This research was carried out in qualitative research method. Document analysis method, one of the qualitative research methods, was used in the study. Descriptive analysis was used to analyze the data. Within the scope of the research, studies on desktop computer, laptop, tablet, e-reading devices and smartphone reading were examined. In this study, as a result of the analysis of the data, it was determined that the unique features of digital reading tools affect reading skills. Desktop and laptop computers used for digital reading must stand on a stable surface, and the screen stands at a right angle while reading from these devices. In reading from tablets, e-reading devices and smart phones, the reading device does not need to be on a fixed surface. In addition, many features such as the screen resolution of the vehicles, screen brightness, which reading strategies and which reading applications can be used in the vehicles affect the reading success. When the studies in the field are examined, it has been revealed that the best readings are made with e-reading devices, tablets and smart phones. Among the reading tools, desktop computer, laptop, tablet and smart phone are multi-featured tools. Therefore, these tools can be used for other purposes than reading. But e-reading devices are designed for reading only. This situation is naturally reflected in the reading process. As a result of the research, it was determined that generally the best readings on digital media are made from e-readers, tablets, smart phones and computers, respectively.

Keywords: Digital Reading, Screen Reading, Online Reading, Reading Skill.

ISTIQLOL YILLARIDA O'ZBEKISTONDAGI LISONIY VAZIYAT
BAĞIMSIZLIK YILLARINDA ÖZBEKİSTAN'DA DİL DURUMU
LANGUAGE SITUATION IN UZBEKISTAN DURING INDEPENDENCE YEARS

Rafiqjon ZARIPOV Ergashboy o'g'*

Annotatsiya: Maqolada mamlakatimizdagi lisoniy vaziyat tahlil etilib, respublikamizdagi tillarning holati, mustaqillik yillarida O'zbekiston lisoniy qiyofasidagi o'zgarishlar yoritilgan. Shuningdek, o'zbek tilining istiqlol yillaridagi nufuzi tadqiq etilgan.

Kalit so'zlar: lisoniy vaziyat, millat, til, davlat, istiqlol.

Ek açıklama: Makale, ülkedeki dil durumunu, ülkedeki dillerin durumunu, bağımsızlık yıllarında Özbekistan'ın dilsel imajındaki değişiklikleri analiz ediyor. Bağımsızlık yıllarında Özbek dilinin etkisi de incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: dilsel durum, ulus, dil, devlet, bağımsızlık.

Annotation: The article analyzes the linguistic situation in the country, the state of languages in the country, changes in the linguistic image of Uzbekistan during the years of independence. The influence of the Uzbek language during the years of independence is also studied.

Keywords: linguistic situation, nation, language, state, independence.

---

*Alisher Navoiy nomidagi ToshDO'TAU doktranti. zaripovrafiqjon1@gmail.com

TÜRKLERİN DÜNYASINDA YILDIZLARIN HİKAYESİ STORIES OF STARS IN THE TURKISH WORLD

Hilal KOÇYİĞİT*

Özet:

Yukarıda mavi gök, göğe saçılmış boncuk boncuk yıldızlar... Gökyüzü taşıdığı her şeyiyle ilgi uyandırmıştır. Güneş, ay, yıldızlar tarihin tüm dönemlerinde insanlığın döngüsel takviminin kılavuzları, işaretleri olmuştur. Birçok kültürde gökyüzünün kutlu bekçileri için mitler ve efsaneler vardır.

Türklerin dünyasında mitolojik dönemden beri göğün yeri özgedir. Gök Tanrı'nın kutuna talip Türkler göğermek için yaşamış göğe erdikçe de yaşadığı, inandığı söze gelmiş anlatılmıştır. Bilmeceinden tekerlemesine, efsanesinden masalına, hikayesinden şiirine türlü türlü söylemiştir göğü de göğün kutsallarını da.

Türklerin dünyasında anlatılan üç ayrı gök hikayesi ile buluşalım. Bir hikaye anlatıcısından göklerden gelen hikayeyi dinleyelim

Anahtar Kelimeler: Mitoloji, Gökyüzü, Hikaye Anlatıcılığı

Abstract:

Blue sky above, bead-bead stars scattered in the sky ... The sky has aroused interest in everything it carries. The sun, moon and stars have been the guides and signs of humanity's cyclical calendar in all periods of history. Many cultures have myths and legends for the auspicious guardians of the sky.

In the world of the Turks, the place of the sky has been unique since the mythological period. It has been told that the Turks, who aspired to the box of the Gök Tanrı, lived to see the sky and came to the word that she believed in. From riddles to rhymes, legends to fairy tales, stories to poems, she told the heavens and the saints of the heavens

Let's meet with three different sky stories told in the world of the Turks .. Let's hear the story from the heavens from a storyteller

Key words: Mythology, Sky, Storytelling

---

* Öğretmen, MEB, hllk44@gmail.com

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN KÜLTÜR VE MİRAS ÖĞRENME ALANINDA BECERİ KAZANDIRMAYA YÖNELİK SINIF İÇİ UYGULAMALARININ İNCELENMESİ*

ANALYZING IN-CLASS PRACTICES OF SOCIAL STUDIES TEACHERS TO HELP STUDENTS ACQUIRE SKILLS IN CULTURE AND HERITAGE THEME

Arzu CANTÜRK**
Mehmet AKPINAR***

Özet:

Öğretmenlerin, nitelikli bir beceri öğretimi için öğretim programında belirtilen öğrenme alanları kapsamında hangi becerileri, nasıl kazandırabileceğine yönelik bilgi sahibi olma durumları önem arz etmektedir. Bu araştırmada, 5, 6 ve 7. Sınıf düzeyinde Kültür ve Miras öğrenme alanında önerilen ve tarihsel içeriğin öğretiminde kazandırılabilmesi düşünülen, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, araştırma, zaman ve kronolojiyi algılama, kanıt kullanma ile değişim ve sürekliliği algılama becerilerine ilişkin Trabzon ili ve ilçelerinde 3 devlet okulunda görev yapmakta olan 6 sosyal bilgiler öğretmeninin sınıf içi uygulamaları incelenerek becerilerin kazandırılmasına ve karşılaşılan sorunlara yönelik görüşleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Araştırma, nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması ile yürütülmüştür. Araştırmanın verileri, yapılandırılmamış gözlem (121 saat) ve mülakatlar aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmada yapılandırılmamış gözlemlerden elde edilen verilerin, genel bir çerçevede tümevarımsal anlayışla içerik analizi yapılmıştır. Mülakatlardan elde edilen veriler ise NVivo 10 programında içerik analizi yapılarak çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, sosyal bilgiler öğretmenlerinin Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, araştırma, zaman ve kronolojiyi algılama, kanıt kullanma ile değişim ve sürekliliği algılama becerilerine ilişkin kısmi bilgiye sahip oldukları, bu becerilerin nasıl kazandırılacağı konusunda ise yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve sınıf içinde bu becerilere yönelik öğrencilerin aktif olacağı beceri öğretimi temelli etkinlikler gerçekleştiremedikleri görülmüştür. Ayrıca öğretmenlerin bu öğrenme alanında en çok zaman ve kronolojiyi algılama, kanıt kullanma ve harita okuryazarlığı becerilerini kazandırmayı hedefledikleri, ünitelerin bağlantılı ve kronolojik sıralamaya uygun olmamasından dolayı daha çok zaman ve kronolojiyi algılama becerisini kazandırmada sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerin, beceri öğretimi temelli etkinlik geliştirebilmeleri için teşvik edilmeleri ve bu doğrultuda hizmet içi eğitimler almaları önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Beceri, Kültür ve Miras, Öğrenme Alanı, Sınıf içi Uygulama, Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Abstract:

For qualified skill teaching, teachers must know which skills to teach and how to teach within the themes identified in the curriculum. This research analyzed the in-class practices of six social studies teachers that work in three state schools in the city of Trabzon and its districts concerning the skills of using Turkish correctly, beautifully and effectively, research, perceiving time and chronology, using evidence and perceiving change and continuity, which are considered to be acquired in teaching historical content and recommended for Culture and Heritage theme at fifth, sixth and seventh grades, and revealed opinions about teaching these skills and the problems encountered. The research was conducted with the case study method, which is one of the qualitative research designs. The research data were collected through unstructured observation (121 hours) and interviews. The data obtained from unstructured observations were analyzed in terms of content with an inductive understanding in general. The data obtained from the interviews were analyzed with content analysis in NVivo 10 program. As a result of the research, we concluded that social studies teachers had partial knowledge about the skills of using Turkish correctly, beautifully and effectively, research, perceiving time and chronology, using evidence and perceiving change and continuity, and did not have sufficient knowledge about how to teach these skills and that they could not do in-class skills-based activities in which students would be active. We also identified that teachers mostly aimed to teach time and chronology perception, use of evidence, and map literacy skills in this theme. They mostly experienced problems in teaching time and chronology perception skills because the units were not interconnected and in chronological order. Teachers must be encouraged to develop skills-based activities and receive in-service training accordingly.

Key words: Skill, Culture and Heritage, Theme, In-Class Practice, Social Studies Teacher.

YURT DIŞINDA YAŞAYAN TÜRK ÇOCUKLARI İÇİN HAZIRLANAN TÜRKÇE VE TÜRK KÜLTÜRÜ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI(2018)'NİN İNCELENMESİ

ANALYSIS OF TURKISH AND TURKISH CULTURE COURSE CURRICULUM(2018) FOR TURKISH CHILDREN LIVING ABROAD

Murat SARIBAŞ†

*Bu çalışma, Arzu CANTÜRK tarafından hazırlanan ve Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nde sunulan "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kültür ve Miras Öğrenme Alanına Yönelik Sınıf İçi Uygulamalarının İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Arş. Gör., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, arzuanturk@cumhuriyet.edu.tr.

***Doç. Dr., Trabzon Üniversitesi, makpınar66@yahoo.com.

† Araştırma görevlisi, Cumhuriyet Üniversitesi, msaribas@cumhuriyet.edu.tr

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

Özet:

Bu çalışmada, yurt dışında yaşayan Türk çocukları için hazırlanan Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı (1,2,3,4,5,6,7 ve 8. Seviyeler), doküman analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Doküman analizi, yazılı belgelerin içeriğini titizlikle ve sistematik olarak analiz etmek için kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir (Wach, 2013). Nitel araştırmalarda kullanılan diğer tüm yöntemlerdeki gibi verileri incelemek, konu hakkında telakki oluşturmak ve anlam çıkarmak için verileri inceleme ve yorumlama gerekliliği, doküman analizi yönteminde de uyulan esaslardandır. Bu doğrultuda çalışmada, programda yer alan ana temaların, alt temaların, kazanımların ve programın genel yapısının incelenmesi ve yorumlanması amaçlanmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından ilki 1986 yılında olmak üzere, yurt dışından yaşayan Türk çocuklarına Türkçe öğretmek maksadıyla beş öğretim programı hazırlanmıştır. Bu programların sonuncusu olan Türkçe ve Türk Kültürü Dersi Öğretim Programı (1,2,3,4,5,6,7 ve 8. Seviyeler), tematik bir yaklaşımla oluşturulmuştur. Sekiz ana tema ve yüz seksen beş alt temanın yer aldığı bu programda, dört temel dil becerine ait doksan üç kazanıma yer verilmiştir. Seviyelere göre temaların dağıtıldığı programda, yalnızca "Dini ve Milli Bayramlar" teması tüm seviyelerde yer almaktadır. Tüm kazanımların %19,3'ünü dinleme kazanımları, %17,2'sini konuşma kazanımları, %39,7'sini okuma kazanımları ve %23,6'sını yazma kazanımları oluşturmaktadır. Okuma becerisine diğer becerilere kıyasla daha fazla yer verildiği görülmektedir. Ayrıca, bu derste ölçme ve değerlendirme çalışmalarının nasıl olması gerektiği üzerinde durulmuştur. Programda, süreç değerlendirmesi üzerinde yoğunlaşan ölçme ve değerlendirme çalışmalarının, öğretimde verimi artırmak adına daha çok kullanılması gerektiği fikri savunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe ve Türk Kültürü, Yurt Dışında Yaşayan Türk Çocukları, Öğretim Programı.

Abstract:

In this study, the Turkish and Turkish Culture Course Curriculum (1,2,3,4,5,6,7 and 8th levels) prepared for Turkish children living abroad was examined using the method of document analysis. Document analysis is a qualitative research method used to diligently and systematically analyze the content of written documents (Wach, 2013). As in all other methods used in qualitative research, the necessity of analyzing and interpreting data in order to examine the data, to create an understanding and to make sense of the subject is also among the principles followed in the document analysis method. In this direction, the study aimed to examine and interpret the main themes, sub-themes, achievements and the general structure of the program.

Five curricula were prepared by the Ministry of National Education, the first of which was in 1986, in order to teach Turkish to Turkish children living abroad. The last of these programs, Turkish and Turkish Culture Course Curriculum (1,2,3,4,5,6,7 and 8th Levels), was created with a thematic approach. Ninety-three acquisitions of four basic language skills are included in this program, which includes eight main themes and one hundred eighty-five sub-themes. In the program, in which themes are distributed according to levels, only the "Religious and National Holidays" theme is included at all levels. 19.3% of all gains are listening gains, 17.2% speaking gains, 39.7% reading gains and 23.6% writing gains. It is seen that reading skill is included more than other skills. In addition, this course focuses on how measurement and evaluation studies should be. In the program, the idea that measurement and evaluation studies focusing on process evaluation should be used more in order to increase efficiency in teaching is advocated.

Key Words: Turkish and Turkish Culture, Turkish Children Living Abroad, Curriculum.

ORTAOKUL DÜZEYİNE YÖNELİK OKUMA KİTAPLARININ İÇERİK YÖNÜNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ BAŞLIK

Gülşat BİCAN*
Esra Nur TİRYAKİ**

Özet:

Ortaokul düzeyinde Türkçe dersinin amacı, okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerilerinin dilbilgisi çerçevesinde anlamlandırılarak öğretimidir. Bu öğretim sürecinde her beceri birbiriyle ilişkilidir. Okuma bu becerilerin etkin duruma gelmesinde önemlidir. Çünkü öğrencilerde anlama ve anlatma yetilerinin gelişimi okuma becerisiyle desteklenir. Okuma becerisi algılamanın, düşünmenin, düşünceleri düzenlemenin, fikirleri açıklamanın, etkili iletişim kurmanın temelinde yer alır. Ülkemizde öğrenenlerin okuma becerilerini geliştirmeye yönelik çok çeşitli çalışmalar yapılmakta ve öğrenci düzeylerine yönelik okuma kitapları yazılmaktadır. Okuma kitaplarının öğrenciye uygun olarak seçilebilmesinde aile kadar öğretmen de etkilidir. Özellikle Türkçe öğretmeni adaylarının bu konuda donanımlı olması gerekir. Okuma kitapları içerik açısından

* Dr, Milli Eğitim Bakanlığı, gulsat.bican@gmail.com

** Doç. Dr. , Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, etiryaki@mku.edu.tr

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

çocukların gelişim dönemi özelliklerine uygun olmalıdır. Farklı yaşta ve sınıf düzeyindeki öğrencilere okumaları için önerilecek kitapların içerik yönünden uygun olması okuma becerisinin geliştirilmesinde ve okuma sevgisinin kazandırılmasında önemli bir rol oynar. Bu nedenle Türkçe öğretmenlerinden öğrencilerine okuma önerisinde bulunacakları eserleri, eleştirel bakış açısıyla belirli ölçütlere göre inceleyebilmesi ve doğru değerlendirebilmesi beklenmektedir. Bu araştırmanın amacı, Türkçe öğretmeni adaylarının ortaokul düzeyine yönelik okuma kitaplarını içerik, karakter ve kahraman, izlek (tema) ve eğitsel ileti açısından nasıl değerlendirdiklerini incelemektir. Araştırma betimsel tarama modelindedir. Çalışma grubunu Hacettepe Üniversitesi 2019-2020 eğitim- öğretim yılında 3. sınıfta öğrenim gören 51 kişi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak Sever (2019)'ın kitabında yer alan *içerik, karakter ve kahraman, izlek (tema) ve eğitsel ileti* başlıklı ölçekler kullanılmıştır. Öğretmen adayları verilen ölçeklere göre eserleri incelemiş ve değerlendirmiştir. Öğretmen adaylarından toplanan veriler içerik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Elde edilen bulgular içerik, karakter ve kahraman, izlek (tema) ve eğitsel ileti başlıklarında sınıflandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okuma becerisi, kitap inceleme ölçütleri, içerik çözümleme.

AZƏRBAYCAN ƏDƏBİYYATINDA MÜVƏŞŞƏX: ARXİTEKTONİKASI, SİNKRETİZMİ

Səadət ŞİXİYEVƏ*

Klassik Azərbaycan şeiri İslami Şərq ədəbiyyatının tərkib hissəsi olaraq, kanonik ədəbi meyarlara sadıq olsa da, ənənə daxilində yenilikləri ilə maraqlı doğurur.

Ənənəvilik və fərdiyyəti ilə seçilən ədəbi təzahürlərdən biri də müvəşşəx (akrostix, təşvihi, müzəyyənə) adlandırılan poetik formadır. Bu poetik formada yazılan şeirlərin ümumi və ortaq cəhətləri, əsasən, misra və yaxud beyt başında yer alan hərflərin alt-alta oxunması nəticəsində müəyyən bir ad, ifadə və yaxud tarixin alınmasıdır. Bununla belə, bu poetik forma əlaqələndirildiyi janr, eləcə də ədəbi üslubu və poetik xüsusiyyətləri baxımından fərqli şəkillərə malikdir. Bu baxımdan hər bir müvəşşəx müəllifinin sənətkarlıq səviyyəsindən asılı olaraq, fərqli özəlliklər kəsb edir.

İndiyədək Azərbaycan ədəbiyyatında mövcudluğuna xüsusi diqqət yetirilməyən müvəşşəxin nümunələri çox olmasa da, struktur özəllikləri ilə bədii dəyər kəsb edir. Araşdırma ilk olaraq Nəsiminin, daha sonra Xəlili, Füzuli və digərlərinin bu mürəkkəb şeir şəklinin özəllikləri ilə şeir qələmə aldığını üzə çıxardı. Müvəşşəxə daha çox yeni dövr ədəbiyyatında – XIX əsr Qarabağ şairlərinin yaradıcılığında müraciət edildiyi nəzərə çarpır. Mir Həməzə Seyid Nigari, Talibi və Sədiyi-Sani Qarabağının divanlarında yer alan müvəşşəxlər indiyədək ya diqqətdən kənarda qalmış, ya da sadəcə adı qeyd olunmaqla kifayətlənmiş, struktur özəllikləri baxımından araşdırmaya cəlb olunmamışdır. Halbuki Azərbaycan ədəbi nümunələrində müvəşşəx bir poetik forma kimi qəzəl, məsnəvi və müxəmməs kimi janrların qəlibində yazılması ilə ədəbiyyatı zənginləşdirmiş. əlifnamə, müəmma kimi poetik formaların və təfriqü cəm kimi poetik fiqurun xüsusiyyətlərinin sintezi şəklində istifadə olunmuşdur. Müşahidələrimiz göstərdi ki, Azərbaycan şairlərinin hər biri bu poetik formanın ənənəvi arxitekonikasından bəhrələnməklə yanaşı, fərdi xarakterli struktur yenilikləri etmiş və əsasən, sinkretizmə meyli olmuşlar.

Kelimeler: müvəşşəx, divan, arxitekonika, sinkretizm

---

* Doç. Dr., Azərbaycan Milli İlimlər Akademisi, shikhiyevs@gmail.com

ONİKİ ADA VE MEİS'İN TÜRK DIŞ POLİTİKASINDAKİ YERİ (1911-1947)

Doç. Dr. Ergenekon SAVRUN*

Özet

Geçmişte Oniki Ada ve son günlerde de Oniki Adaya bağlı Meis adası Türk dış politikasının önemli konularının başında gelmektedir. Oniki Ada denilen yer Türk ve yabancı kaynaklarda Menteşe adaları ve Güney Sporatlar olarak bilinen Adalar Denizi'nin (Ege Denizi) güney doğusunda bulunan ada, adacık ve kayalıklar topluluğudur. Meis adası ise Antalya'nın Kaş ilçesine 2.1 km uzaklıkta ufak bir adadır. Sanılanın aksine Menteşe Adalarına Oniki Adalar denmesinin nedeni ise sayılarından değil, Osmanlı dönemindeki yönetim şekli yüzünden Oniki Ada dene gelmiştir. Toplamda ise 14 ada ve 20'den fazla da adacıktan oluşan bu adalar topluluğu, Türkiye'nin güney batı sahillerinin doğal uzantıları konumundadırlar. Coğrafi özelliklerinin haricinde Türk tarihi açısından da büyük öneme sahip olmuştur. Oniki Ada denilince de genellikle Türk toplumunun zihninde Yunanistan'a "bırakılan burnumuzun dibindeki adalar" olarak anılmaktadır. Ancak yine sanılanın aksine Türk-Yunan sorunun önemli bir parçası olsa da aslında Oniki Ada sorununun temelinde başta İtalya daha sonra da İngiltere, Fransa ve biraz da Rusya vardır. (1911) Trablusgarp Harbinin devamında 1912'de İtalya'nın işgaline uğrayan Oniki Ada daha sonra 1918'de Türkiye'yi işgale gelen İtilaf Devletleri ve Yunanistan'ın da siyasi çıkarları doğrultusunda Türkiye'nin önünde büyük bir tehdit ve koz unsuru olmuştur. 1923 Lozan Antlaşması sonrasında da devam eden sorun Avrupa siyasetinde ileriki yıllarda yaşanan gelişmelere paralel olarak da dozunu artırarak devam etmiştir.

Bu bildiride ise tarihi veriler ışığında, 1911'den 1947'ye Oniki Ada ve Meis'in Türk dış politikasındaki etkilerini anlatmaya çalışacağız.

---

* Ufuk Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü Öğretim Üyesi, ergenekonsavrun@gmail.com

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

GKRY’NİN AB’YE ÜYELİK SÜRECİ VE MARTTİ AHTISAARI’NIN HELSİNKİ ZİRVESİNDE TÜRKİYE DÖNEM BAŞKANI BÜLENT ECEVİT’İ TÜRKİYE’NİN ÜYELİĞİ KONUSUNDA ALDATMASI

Duygu AKBAYRAK*

ÖZET

Kıbrıs, gerek coğrafi konumu gerekse üzerinde yaşayan Türk toplumu nedeniyle, uzun yıllar Türkiye’nin siyasal gündeminde ilk sırada yer almıştır. Uluslararası politika arenasında Türkiye’nin karşısına “Kıbrıs Sorunu” olarak çıkmış ve Türkiye’nin istekleri tartışıldığında Kıbrıs hep gündeme getirilmiştir. Türkiye kendi çıkarlarının korunmasını söz konusu ettiğinde “Kıbrıs sorununu çözün” gibi istemlerle karşılaşmıştır. Kıbrıs sorunu Türkiye ile hep özdeşleştirilmektedir.

Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri’nde bunu daha net bir şekilde görebiliriz. Tarihten günümüze Türkiye-Avrupa Birliği ilişkisi zor süreçlerden geçmiştir. Türkiye hiçbir zaman AB’den vazgeçmemiş, ama Türkiye AB tarafından hep göz ardı edilmiştir. Bu süreç, 1990’da GKRY’nin AB’ne, Kıbrıs’ın tamamı adına tam üyelik başvurusunda bulunması ile perçinlenmiştir. AB kendi çıkarları doğrultusunda GKRY’nin üyeliğine sıcak bakmıştır. AB Londra ve Zürih anlaşmalarına rağmen bu GKRY’ni üyeliğe kabul etmiştir. Bunlar, dünyaca kabul edilen anlaşmalar arasındaydı ve bu anlaşmaların son derece net ve bağlayıcı hükümleri mevcuttu. Kıbrıs’ın Londra Antlaşmasında belirtildiği gibi, Türkiye’nin onayı olmadan herhangi bir uluslararası örgüte üye olması mümkün değildi. Fakat antlaşmaların sağladığı bağlayıcı kurallar yok sayılmış ve Kıbrıs, 1997 yılından itibaren yavaş yavaş üyelik için hazırlanmaya ve ileride Türkiye’nin karşısına çok önemli bir koz olarak kullanılmak üzere geliştirilmeye başlanmıştır.

1997 Lüksemburg Zirvesi’nde Kıbrıs konusu özel ve önemli bir şekilde ele alınmıştır. AB devletleri, Yunanistan ve Kıbrıslı Rumlara yardım etmek, destek vermek ve onları da aralarına katmak için adeta, el birliğiyle bir çalışma içine girmişlerdir. Lüksemburg zirvesinde, Türkiye’nin AB’ne adaylığı kabul edilmediği gibi, GKRY ile tam üyelik müzakerelerinin başlatılması kararı alınmıştır. Lüksemburg Zirvesinde yaşanan kriz, Türkiye- AB ilişkilerinde önemli olaylardan biriydi.

Lüksemburg Zirvesi sonrasında 1999 yılında gerçekleştirilen Helsinki Zirvesi Türkiye için bir dönüm noktası olmuştur. Çünkü ilk defa Helsinki Zirvesinde Türkiye’ye adaylık statüsü verilmiş ve adaylığı ilan edilmiştir. Ancak “aday statüsü” kavramının bir karşılığı olmaması ve Türkiye’nin karşısına Kıbrıs Sorunu çözülmesi gereken bir konu olarak gündeme getirilmiştir. Bu döneme damgasını vuran önemli isimlerden biri Finlandiya eski Cumhurbaşkanı Martti Ahtisaari olmuştur. Bülent Ecevit’e Türkiye’nin üyeliği konusunda verdiği mektup Helsinki Zirvesinde büyük bir aldatmacadan ibaretti. Kıbrıs ön şart olmayacak denildiği halde, AB İlerleme Raporlarında ön şart olarak Türkiye’nin karşısına getirildi. Kıbrıs Türkiye için asla taviz veremeyeceği bir sorundu. Buna rağmen Türkiye’nin üyeliği karşısında Kıbrıs konusunda AB istekleri doğrultusunda taviz vermesi istenmiştir.

Annan Planı Türkler için Helsinki Zirvesinden sonra ikinci büyük aldatmacaydı. “Eğer evet denilirse hem KKTC, hemde Türkiye AB üyesi olacaktı!”. Eğer Annan Planı AB’nin istediği şekilde sonuçlansaydı; Türk tarafının ayrı egemenliği, ayrı bir kimliği bulunmayacaktı ve Türkiye AB dışında olduğu için, bir süre sonra ada ile Türkiye’nin ilişkisi tamamen kesilmiş olacaktı. Ada, her hangi bir AB bölgesi gibi olacak ve vize ile gidilecekti. Batı Trakya’ya gidildiği gibi. Annan Planına Türklerin %65’i evet ve %35’i de hayır demiştir. Rum tarafı ise %75 hayır, %25 evet demiştir. Böylece Annan Planı reddedilmiş ve hedefine ulaşamamıştır. Eğer o gün Rum tarafı Annan Planının kendilerine sunduğu avantajları kabul etseydi, oylamalar sonucunda bugün bağımsız bir Türk devleti kalmamış olacaktı.

Türkiye, evet, Avrupa Birliği üyelik müzakerelerini yürütmektedir. Evet, Türkiye için Avrupa Birliği bir çağdaşlaşma projesidir, evet Avrupa Birliği modernleşme hedefiyle bağlantılı bir projedir ama her şeye rağmen Kıbrıs milli bir davadır ve bunun için Kıbrıs’tan vazgeçilemez.

YABANCILARA TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE OKUMA METNİ OLARAK MEKTUP TÜRÜNÜN KULLANIMI

THE USAGE OF LETTER FOR TEACHING TURKISH READING TEXT TO FOREIGNERS

Selin Asya Yaşar*

Özet

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için hazırlanan ders kitaplarında kullanılan okuma metinleri farklı metin türlerinden seçilmektedir. Ders kitaplarında kullanılan metinlerden biri olan mektup, kendi içinde de türlere ayrılmaktadır. Mektup türü

* akbayrakdyg53@gmail.com

* Öğr. Gör., İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi, İstanbul. E-posta: selin.yasar@istanbul.edu.tr

IV. ULUSLARARASI TÜRKLERİN DÜNYASI SOSYAL BİLİMLER SEMPOZYUMU BİLDİRİ ÖZETLERİ

ayrıca öğrencinin okuma, dinleme, yazma ve konuşma becerilerinin gelişmesinde rol oynamaktadır. Bu tür, dilbilgisi öğretimi açısından da ders kitaplarında kullanılmaktadır. Eski bir yazınsal tür olan mektup, evrensel ve birçok edebiyatta bulunduğu için öğrenci tarafından kolay benimsenir. Mektup türü temel seviyelerde öğrencinin hem kendini ifade etmesi hem de ifade edilenleri anlaması açısından önemlidir. Mektup, insanlar arasındaki iletişimi, anlaşmayı ve fikir alışverişini sağladığı için özellikle temel düzeylerin kazanımlarına ve içeriğine uygundur. Çalışmada Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi temel alınmıştır. Bu çalışmada araştırmanın evrenini yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitapları, örneklemi ise İstanbul Yabancılar İçin Türkçe, Yedi İklim Türkçe A1, A2, B1, B2, C1 VE C2 Türkçe setleri ders kitapları ile yine uluslararası öğrenciler için hazırlanmış Sosyal Bilimlerde Akademik Türkçe 1, Sosyal Bilimlerde Akademik Türkçe 2, Fen ve Sağlık Bilimlerinde Akademik Türkçe 3 ve Akademik Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Bu Türkçe öğretim setlerinde bulunan mektup türleri ile yabancılara Türkçe öğretiminde mektup türünün işlevi, mektup türünün yabancılara Türkçe öğretimindeki yeri ve önemi araştırılmıştır. Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden, doküman analizi çalışması kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mektup türü, yabancı dil olarak Türkçe, okuma metinleri, yazınsal türler

Abstract

The reading texts used in the textbooks prepared for teaching Turkish as a foreign language are selected from different text types. The letter, which is one of the texts used in textbooks, is also divided into types within itself. The letter type also plays a role in the development of the student's reading, listening, writing and speaking skills. This type is also used in textbooks for grammar teaching. The letter, which is an old literary genre, is universal and is easily adopted by students as it is found in many literatures. Letter type is important in terms of both self-expression and understanding of what is expressed at the basic levels. The letter is particularly suitable for the achievements and content of the basic levels, as it provides communication, agreement and exchange of ideas between people. The study is based on the Common European Framework of Reference for Languages. In this study, the universe of the research is the textbooks used in teaching Turkish as a foreign language, the sample is Istanbul Turkish for Foreigners, Yedi İklim Turkish A1, A2, B1, B2, C1 and C2 Turkish sets of textbooks; Academic Turkish in Social Sciences 1, Academic Turkish in Social Sciences 2, Academic Turkish in Science and Health Sciences 3 and Academic Turkish are textbooks prepared for international students. The function of letter type in teaching Turkish to foreigners, the place and importance of letter type in teaching Turkish to foreigners were investigated with the types of letters in these Turkish teaching sets. In this study, document analysis study, one of the qualitative research designs, was used.

Key Words: Letter type, Turkish as a foreign language, reading texts, literary genres

BULGARİSTAN'DA İPEK YOLU İZLERİ

Nurten Remzi*

Özet

İpek Yolu, Çin'den başlayarak Anadolu ve Akdeniz üzerinden Avrupa'ya kadar uzanan dünya tarihinin en önemli ticaret yollarından biridir. İpek Yolu sadece alınıp satılacak malların değil, aynı zamanda kültürün, sanatın ve bilimin de diğer uygarlıklara ulaşmasını sağlayan önemli bir güzergâhtır. Pek çok sanat dalının, bilim ve tekniğin başka toplumlara ve kültürlere taşınmasında etkin bir rol oynamıştır. İpek Yolu sayesinde İpek Yolu havzasında yer alan toplumlar arasında bilim, sanat, kültür havuzu meydana gelmiştir.

İpek Yolu, içinden geçtiği ülkenin ekonomik olarak kalkınmasında ve ürettiği ürünleri pazarlamasında katkıda bulunmuştur. İpek Yolu ithalat ve ihracatı canlandırmıştır. İpek Yolu'nda başta yola adını veren Çin İpeği olmak üzere gül ve ceviz gibi pek çok ürünün ticareti yapılmıştır.

İpek Yolu üzerinde kurulan kervansaraylar, tüccarların her türlü ihtiyaçlarını karşılamalarında ve olası bir saldırıda taşınan malların güvenliğini sağlamada çok önemli bir rol üstlenmişlerdir.

İstanbul ve Trakya üzerinden Bulgaristan'a uzanan İpek Yolu'nun Bulgaristan'da pek çok izi vardır ancak bu izler araştırılmayı, incelenmeyi ve korunmayı beklemektedir. Bulgaristan'ın Насиоğlu Pazarcığı (Dobriç, Добрич), Pazarcık (Tatar Pazarcık, Пазарджик), Eğridere (Ardino, Ардино), Köstendil (Küstendil, Кюстендил), Osmanpazarı (Omurtag, Омуртар), Yeni Pazar (Novi Pazar, Нови Пазар), Şumnu (Şumen, Шумен), Eski Cuma (Tirgovişte, Търговище), Kazanlık (Казанлък) ve başka yerlerinde İpek Yolu izleri çok büyük tahripler almıştır veya isimleri değiştirilerek başkalaştırılmıştır.

İpek Yolu, Bulgaristan'da yaşayan insanların uzun yıllar boyunca hem madden hem de manen Asya ve Anadolu'nun zenginliklerinden istifade etmesini sağlamıştır. Kültürel ve ekonomik anlamda yakınlığa sebebiyet vermiştir. Bulgaristan'ın farklı bölgelerinde yer alan ve can çekişen İpek Yolu kültür mirasları bir an evvel koruma altına alınmalı ve hak ettiği yere ve değere kavuşturulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: İpek Yolu, Bulgaristan

Abstract

The Silk Road is one of the most important trade routes in the world history, starting from China, extending from Anatolia and the Mediterranean to Europe. The Silk Road is an important route that enables not only goods to be bought and sold, but also culture, art and science to reach other civilizations. It has played an active role in transferring many branches of art, science and technique to other societies and cultures. Thanks to the Silk Road, a pool of science, art and culture has emerged among the societies in the Silk Road basin.

The Silk Road has contributed to the economic development of the country it passes through and to marketing the products it produces. Silk Road has stimulated import and export. In the Silk Road, many products such as rose and walnut were traded, especially the Chinese silk that gave the road its name.

The caravanserais established on the Silk Road have played a very important role in meeting all kinds of needs of the merchants and ensuring the security of the goods transported in a possible attack.

There are many traces of the Silk Road extending to Bulgaria through Istanbul and Thrace in Bulgaria, but these traces are waiting to be investigated, examined and protected. Bulgaria's Насиоğlu Pazarcık (Dobrich, Добрич), Pazarcık (Tatar Pazarcık, Пазарджик), Eğridere (Ardino, Ардино), Köstendil (Küstendil, Кюстендил), Osmanpazarı (Omurtag, Омуртар), New Market (Novi Pazar, Нови Пазарджик) In Shumen (Shumen, Шумен), Old Friday (Targovishte, Търговище), Kazanlak (Казанлък) and elsewhere, the Silk Road traces have been severely damaged or their names have been altered.

The Silk Road has enabled people living in Bulgaria to benefit both materially and spiritually from the riches of Asia and Anatolia for many years. It has given rise to cultural and economic affinity. The dying Silk Road cultural heritage in different regions of Bulgaria should be taken under protection as soon as possible and should be restored to the place and value they deserve.

Keywords: Silk Road, Bulgaria

DEDE KORKUT HİKÂYELERİNDE YER ALAN “DUHA KOCA OĞLU DELİ DUMRUL” HİKÂYESİ VE SİNEMAYA UYARLANMIŞ FİLMİNİN MUKAYESESİ

*Şumnu Kültür Evi -BULGARİSTAN nurtenremzi@abv.bg

Özet

İnsanoğlu binlerce yıldır bu dünyada yaşam sürmesine rağmen yazı ile olan münasebeti yaşına nazaran oldukça yakın bir zamanda meydana gelmiştir. Bu da insanlığın en önemli birikim kaynağının sözlü kültür olduğunu ortaya koymaktadır. Sözlü kültür insanlığın bilinçaltıdır.

Milletimizin de bütün köklü milletler gibi zengin bir sözlü kültür hafızası mevcuttur. Sözlü kültür kaynaklarımızdan belki de en önemlilerinden biri Dede Korkut Hikâyeleri'dir. Dede Korkut Hikâyeleri tarihsel süreçte sözlü ve yazılı bir şekilde aktarılmış olsa da çağ ilerledikçe hikâyelerin ele alınış şekli de değişiklik göstermiştir. Dede Korkut Hikâyeleri'nin sinema filmi, çizgi film gibi uyarlamaları mevcuttur.

Bu çalışmada Dede Korkut Hikâyelerinden "Duha Koca Oğlu Deli Dumrul" hikâyesinin; İran'da, yönetmen Yadollah Samadi tarafından sinemaya uyarlanan filmi mukayese edilmiştir. Deli Dumrul; kuru çayın üstüne köprü kurup geçenden beş akçe geçmeyenden 10 akçe alan bir karakterdir. Gücüne, kuvvetine çok güvenir. Hatta Al Kanatlı Azrail'e bile kafa tutmaya kalkışır. Ancak hem hikâyede hem de filmde Deli Dumrul başından geçenlerin sonucunda gücünün ölüme yetmeyeceğini, can denilen şeyin ana baba için bile evlattan kıymetli olabileceğini acı bir şekilde tecrübe eder. Fedakârlık motifi hikâyede başarıyla işlenmiştir. Anası babası oğullarının yerine can vermeyi kabul etmezken, Deli Dumrul'un karısı canını vermeyi kabul eder. Tanrı da Deli Dumrul'un karısının yerine Al Kanatlı Azrail'e Deli Dumrul'un anasının atasının canını almasını buyurur ve Deli Dumrul ve karısına 140 yıl ömür bahşeder.

Yapılan mukayesede "Duha Koca Oğlu Deli Dumrul" hikâyesinde yer almayan bazı unsurların İranlı yönetmen Yadollah Samadi tarafından sinemaya uyarlanan "Deli Dumrul" filminde görüldüğü tespit edilmiştir. Bu durum uyarlama çalışmalarında sık sık karşımıza çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dede Korkut Hikâyeleri, Deli Dumrul, Hikâye, Film

Abstract

Although human beings have lived in this world for thousands of years, their relationship with writing occurred quite recently compared to their age. This reveals that the most important source of accumulation of humanity is oral culture. Oral culture is the subconscious of humanity.

Our nation has a rich oral cultural memory like all the rooted nations. Perhaps one of the most important oral cultural sources is the Dede Korkut Stories. Although the Dede Korkut Stories were conveyed orally and in writing throughout the historical process, the way the stories were handled changed as the age progressed. There are adaptations of Dede Korkut Stories such as motion pictures and cartoons.

In this study, the story of "Duha Koca Son Deli Dumrul" from Dede Korkut Stories; The film adapted for cinema in Iran by director Yadollah Samadi was compared. Crazy dumrul; He is a character who builds a bridge on dry tea and receives 10 coins from the passer who does not exceed five coins. He is very confident in his power and strength. He even tries to stand up to the Red Winged Azrael. However, both in the story and in the movie, Deli Dumrul painfully experiences that his strength will not be enough to die as a result of what has happened, and that what is called the soul can be more precious than the child even for the parents. The motif of altruism is successfully processed in the story. While his mother and father refused to die in the place of their son, Deli Dumrul's wife agrees to die. Instead of Deli Dumrul's wife, God commands the Al-Winged Azrail to take the life of the ancestor of Deli Dumrul's mother, and bestowed on Deli Dumrul and his wife 140 years of life.

In the comparison made, it was determined that some elements that were not included in the story of "Duha Koca Son Deli Dumrul" were seen in the movie "Deli Dumrul", which was adapted to the cinema by Iranian director Yadollah Samadi. This situation is frequently encountered in adaptation studies.

Keywords: Dede Korkut Stories, Crazy Dumrul, Story, Film

---

* İran